Top 10+

Capodopere ale literaturii de pretutindeni într-o colecție a celor mai îndrăgite bestselleruri.Michel Houellebecq, *La carte et le territoire*

Copyright © Michel Houellebecq et Flammarion, 2010 All rights reserved

© 2011, 2013, 2017 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea prin orice mijloace şi sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şl/ sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: © AbodeofChaos.org

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506 Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României:

HOUELLEBECQ, MICHEL

Harta şi teritoriul / Michel Houellebecq; trad, din lb. franceză şi note de Daniel Nicolescu. - Iaşi: Polirom, 2017

ISBN: 978-973-46-7019-2

I. Nicolescu, Daniel (trad.) (note)

821.133.1

Printed in ROMANIA

MICHEL

HOUELLEBECQ

Harta şi teritoriul

Traducere din limba franceză
și note de Daniel Nicolescu

POLIROM
2017

MICHEL HOUELLEBECQ s-a născut în 1958, în Insula Réunion. A studiat agronomia la Institutul Naţional de Agronomie Paris-Grignon şi cinematografia la Şcoala' Naţională Superioară Louis Lumière, pe care a abandonat-o înainte de obţinerea diplomei din cauza crizei personale şi profesionale cu care se confrunta. Deşi şi-a început cariera literară ca poet, s-a orientat curând spre roman, care i-a

adus succesul şi recunoaşterea publlculùi larg. Din opera lui Michel Houellebecq, la Editura Polirom au apărut: *Extinderea domeniului* luptei (1994; Polirom, 2005, 2016), *Particulele elementare* (1998; Polirom, 2006, 2012), *Platforma* (2001; Polirom, 2003, 2011), *Posibilitatea unei insule* (*2006*, 2014), *Inamici publici* (2008; Polirom, 2009, în colaborare cu Bernard-Henri Lévy).

"Lumii i-e lehamite de mine, Şi mie tot aşa de dânsa."

Charles d'Orléans

Jeff Koons tocmai se ridicase de la locul său, zvârlindu-şi braţele înainte cu o pornire de entuziasm. Şezând în faţa lui, pe o canapea din piele albă parţial acoperită cu mătăsuri, uşor ghemuit, Damien Hirst părea că e pe punctul de-a face o observaţie; era bosumflat şi se-nroşise la faţă. Amândoi erau îmbrăcaţi cu nişte costume negre - cel al lui Koons avea dungi subţiri -, cu cămaşă albă şl cravată neagră, între cei doi, pe o măsuţă joasă, era aşezat un coş cu fructe uscate, căruia nici unul, nici celălalt nu-i acorda vreo atenţie; Hirst bea o bere Budweiser Light.

îndărătul lor, o fereastră amplă dădea spre nişte clădiri înalte, adunate într-o babilonie de poligoane uriaşe, cât vedeai cu ochii; noaptea era luminoasă, aerul de o desăvârşită limpezime. Am fl putut să ne aflăm în Qatar sau la Dubai; aranjarea camerei era de fapt inspirată de o fotografie publicitară a hotelului *Emirates* din Abu Dhabi, luată dintr-o revistă nemţească de lux.

Fruntea lui Jeff Koons era uşor lucioasă; Jed a dres-o cu o perie, apoi s-a dat trei paşi înapoi. în privinţa lui Koons, hotărât exista o problemă. Hirst era, de fapt, uşor de priceput; puteai să-l consideri brutal, cinic, genul "mă piş pe voi din vârful grămezii mele de bani"; puteai să-l consideri un *artist revoltat* (dar plin de parale) *trudind cu neliniştе asupra problemei mortii*; şi, în fine, mai era pe chipul lui ceva violent şi necioplit, tipic englezesc, care-l făcea să semene cu un fan din galeria echipei Arsenal. De fapt, existau mai multe aspecte, dar toate puteau fi strânse

într-un portret coerent, reprezentaţii, al unul artist britanic tipic pentru generaţia lui. în vreme ce Koons părea să închidă în sine ceva dublu, ca un soi de contradicţie insurmontabilă între şmecheria obişnuită a tehnico-comercialului şi exaltarea ascetului. Se scurseseră trei săptămâni de când Jed tot retuşa expresia lui Koons ridicându-se din scaun, cu braţele zvârlite înainte într-o pornire de entuziasm, de parcă s-ar fi străduit să-l convingă pe Hirst; era la fel de anapoda ca şi cum ai fi încercat să pictezi un pornograf mormon.

Avea nişte fotografii ale lui Koons singur, sau împreună cu Roman Abramovich, cu Madonna, cil Barack Obama, cu Bono, cu Warren Buffet, cu Bill Gates... însă nici una nu izbutea să exprime vreun strop din personalitatea lui Koons sau să depăşească aparenţa ala de negustor de decapotabile Chevrolet pe care se hotărâse să o afişeze în faţa lumii; îţi venea să-ţi iei câmpii, de altfel fotografii îl exasperau de multă vreme pe Jed, mai cu seamă *marii fotografi*, cu ifosele lor cum că dezvăluie prin clişee *adevărul* modelelor pozate; nu dezvăluiau absolût nimic, se mulţumeau să ţi se aşeze în faţă şi să declanşeze motorul aparatului, luând sute de clişee la nimereală şi slobozind tot soiul de exclamaţii, asta făceau, fără excepţie, aceşti aşa-zişi *mari fotografi*, Jed îi cunoştea personal pe câţiva şi nu dădea două parale pe ei, considerând că erau aproape la fel de creativi precum o cabină de poze la minut.

în bucătărie, la câţiva paşi în spatele lui, boilerul a emis o serie de pocnituri scurte. A rămas locului, paralizat. Era deja 15 decembrie.

Cu un an înainte, aproape la aceeaşi dată, boilerul produsese acelaşi şir de pocnituri, înainte să se strice de tot. în câteva ceasuri, temperatura din atelierul lui scăzuse la 3°C. Reuşise să doarmă puţin, mal degrabă să aţipească, în reprize scurte. Spre şase dimineaţa, folosise ultimii litri din recipientul cu apă caldă ca să se spele pe ici, pe colo, apoi îşi pregătise o cafea, aşteptându-l pe slujbaşul de la

Instalaţii în general - îi promiseseră că vor trimite pe cineva la primele ore ale dimineţii.

Pe site-ul lor web, cel de la *Instalaţii în general* îşi propuneau să “aducă instalaţiile în mileniul trei”; ar putea începe prin a veni când promit, mormăi Jed spre orele unsprezece, mergând în sus şi-n jos prin atelier şi neizbutind să se încălzească. Pe-atunci lucra la un tablou al tatălui său, pe care avea să-l intituleze *Arhitectul Jean-Pierre Martin părăsind conducerea întreprinderii sale*-, inevitabil, scăderea temperaturii avea să încetinească uscarea ultimului strat. Acceptase, ca în flecare an, să ia masa cu tatăl său în seara de Crăciun, adică peste două săptămâni, şi spera să termine până atunci; dacă instalatorul nu apărea curând, totul risca să se ducă de râpă. Adevărul e că n-avea nici o importanţă, nu avea intenţia să-i ofere în dar acest tablou tatălui său, ci doar să i-l *arate*; prin urmare, de ce-i acorda, dlntr-odată, atâta importanţă? în momentul de faţă, era cu siguranţă cu nervii la pământ, lucra prea mult, începuse şase tablouri deodată, de câteva luni încoace nu se mai oprea, ceea ce era exagerat.

Spre orele cincisprezece, s-a hotărât să sune din nou la *Instalaţii în general*; era ocupat tot timpul. A reuşit să dea de ei puţin după orele şaptesprezece; funcţionara de la serviciul clienţi a invocat.creşterea nemaipomenită a solicitărilor, cauzată de venirea frigului, dar a promis că va trimite pe cineva, negreşit, a doua zi dimineaţă. Jed a închis telefonul, apoi şi-a”rezervat o cameră la hotelul Mercure de pe Boulevard Auguste-Blanqul.

A doua zi a aşteptat din nou, de dimineaţă până seara, venirea celor de la *Instalaţii în general*, dar şi pe a celor de la *Instalatori*, *pur şi simplu*, pe care reuşise să-i contacteze între timp. Firma *Instalatori*, *pur şi simplu* promitea respectarea tradiţiilor artizanale ale “meseriaşilor de clasă”, dar nu se dovedea nicidecum mal capabilă să vină la ora stabilită.

în tabloul pe care i-l făcuse Jed, tatăl său, stând în picioare pe o estradă în mijlocul grupului de vreo cincizeci de angajaţi pe care-i avea în întreprindere, îşi ridica paharul cu un surâs mâhnit. Petrecerea de adio avea loc într-un *open space* al cabinetului său de arhitectură, un salon mare cu pereţi albi, de 30 de metri pe 20, în care lumina pătrundea printr-un perete de sticlă şi în care alternau birourile de concepţie informatică şi mesele sprijinite pe capre, unde se aflau aşezate machetele tridimensionale ale proiectelor în curs. Grosul asistenţei era alcătuit din tineri cu feţe de *nerds* - creatorii 3D. La poalele estradei, trei arhltecţi de vreo patruzeci de ani îl înconjurau pe tatăl său. Potrivit unei configuraţii împrumutate dintr-o pânză minoră a lui Lorenzo Lotto, flecare dintre ei ocolea privirea celorlalţi doi, încercând în acelaşi timp să atragă privirea tatălui său; pricepea! îndată că flecare spera să-i urmeze la conducerea întreprinderii. Privirea tatălui său, pironită deasupra asistenţei, exprima dorinţa de-a strânge laolaltă echipa în jurul lui pentru ultima dată, comunica o încredere rezonabilă în viitor şi, mai ales, o tristeţe fără margini. Tristeţea că părăseşte întreprinderea pe care o întemeiase şi căreia îl dăruise tot ce avea mai bun; tristeţea în faţa ineluctabilului: era cât se poate de limpede că aveam de-a face cu un om sfârşit.

Spre mijlocul după-amiezil, Jed a încercat în zadar, de vreo zece ori, să-i contacteze pe cei de la Ze *InstaV*, care foloseau *Skyrock* drept muzică de aşteptare, în vreme ce *Instalatori*, *pur şi simplu* optaseră pentru *Rires et chansons*[1].

Spre orele şaptesprezece, s-a dus la hotelul Mercure. Pe Boulevard Auguste-Blanqui se lăsa noaptea; boschetarii aprinseseră un foc pe aleea paralelă.

Zilele următoare s-au scurs cam în acelaşi fel: a format numerele de telefon ale diferitelor întreprinderi de instalatori, a fost redirecţlonat aproape instantaneu spre

1 Skyrock și Rires et chansons sunt două posturi de radio franceze.

muzica de aşteptare, a aşteptat, într-un frig din ce în ce mai tăios, lângă tabloul care refuza să se usuce.

în dimineaţa zilei de 24 decembrie, s-a ivit o soluţie sub chipul unui meseriaş croat care locuia în preajmă, pe Avenue Stephen-Pichon - Jed remarcase din întâmplare anunţul întorcându-se de la hotel Mercure. Era disponibil, da, chiar atunci, pe loc. Era un bărbat scund, cu părul negru şl pielea spălăcită, cu trăsături armonioase şi fine, care avea o mustăcioară oarecum Belle Époque; de fapt, semăna puţin cu Jed, cu excepţia mustăţii.

Imediat ce a pătruns în apartament, a inspectat cazanul, pe-ndelete, demontând tabloul de comandă şi urmărind cu degetele sale subţiri traseul complex al ţevilor de canalizare. A pomenit ceva de valve şi de sifoane. Părea că ştie o droaie de lucruri despre viaţă, în general.

După un sfert de oră de examinare, diagnosticul său a fost următorul: da, putea să-l repare, era în stare să facă un soi de *reparaţie*, ar costa cincizeci de euro, nici un sfanţ în plus. Ar fi fost însă vorba mal degrabă de o cârpeală decât de o reparaţie în toată puterea cuvântului, care ar fi putut să reziste câteva luni, sau chiar câţiva ani în cel mai bun caz, dar pentru care nu îndrăznea, totuşi, să ofere o garanţie pe termen lung; altfel spus, 1 se părea aiurea să parieze pe viitorul îndepărtat al acelui boiler.

Jed suspină: într-o oarecare măsură, se aştepta la aşa ceva, mărturisi el. îşi amintea prea bine de ziua când se hotărâse să cumpere acest apartament, cu nouă ani în urmă; îl revedea pe agentul imobiliar, bondoc şi satisfăcut, lăudând lumina excepţională, fără să omită necesitatea unor renovări. Şi-a spus, atunci, că ar fi trebuit să se facă şi el agent imobiliar, sau ginecolog.

în primele clipe doar prietenos, agentul imobiliar cel bondoc a fost cuprins de o adevărată transă lirică atunci când a aflat că Jed este artist. Era prima oară, a exclamat el, când avea prilejul să vândă unui *artist* un *atelier de artişti* Jed s-a temut pentru o clipă ca nu cumva să se

declare solidar cu artiştii autentici împotriva burghezilor boemi şi altor retrograzi de aceeaşi teapă, care urcau preţurile, interzicând astfel accesul artiştilor la atelierele pentru artişti, şi n-am ce-i face, nu pot să merg împotriva curentului pieţei, nu e treaba mea, dar din fericire asta nu s-a-ntâmplat, agentul imobiliar bondoc s-a mulţumit să-i acorde o reducere de 10% - pe care probabil prevăzuse deja s-o încuviinţeze la capătul unei mini-negocieri.

Să ne înţelegem bine, “atelier de artist” însemna o mansardă cu un geamlâc, un geamlâc frumos, e drept, şi câteva dependinţe întunecoase, ce abia dacă puteau satisface pe cineva ca Jed, care avea totuşi exigenţe igienice limitate. Priveliştea era însă, orice s-ar spune, splendidă: dincolo de Place des Alpes, ajungea până la Boulevard Vincent-Auriol, spre metroul aerian, şi încă mai departe până spre acele fortăreţe pătrăţoase construite pe la mijlocul anilor *70, în opoziţie totală cu ansamblul estetic al peisajului parizian, adică tocmai ceea ce Jed prefera la Paris, de departe, pe plan arhitectural.

Croatul a făcut reparaţia şi a luat cei cincizeci de euro. Nu i-a propus nici o factură lui Jed, chestie la care, de altfel, acesta nici nu se aşteptase. Nu s-a închis bine uşa în urma lui, că a şi ciocănit din nou, cu lovituri scurte. Jed a întredeschis.

- Uitasem, domnule, zise bărbatul. Crăciun fericit. Voiam să vă spun, Crăciun fericit!

- Da, aşa e, răspunse Jed, stânjenit. Crăciun fericit şi dumneavoastră!

Abia atunci şi-a dat seama că are o problemă cu taxiul. Aşa cum se aştepta, *Atoute* a refuzat hotărât să-l ducă până la Raincy, în vreme ce *Speedtax* a acceptat să meargă doar până la gară, cel mult până la primărie, dar în orice caz nu până la Cité des Cigales. “Motive de securitäte, domnule...”, a murmurat angajatul cu un vag reproş. “Nu deservim decât zonele perfect securizate, domnule”, a precizat la rândul său recepţionistul de la *Voitures Fernand Garcin* cu

un ton domol afectat. Încet-încet începea să se simtă vinovat că voia să-şi petreacă noaptea de Crăciun într-o zonă atât de nepotrivită precum Cité des Cigales şl, ca în flecare an, s-a apucat să-i poarte pică tatălui său, care refuza cu încăpăţânare să părăsească acea casă burgheză, înconjurată de un parc uriaş, pe care mişcările populaţiei o izolaseră treptat în inima unei zone din ce în ce mai periculoase, controlată, de puţină vreme, e drept, de tot soiul de bande.

Mai întâi, a fost nevoie să întărească gardul împrejmuitor, să-l înalţe cu un grilaj electrificat, să instaleze un sistem de supraveghere video conectat la comisariat, totul numai pentru ca tatăl său să poată rătăci de unul singur prin cele douăsprezece camere imposibil de încălzit; unde nu intra niciodată nimeni, cu excepţia lui Jed, cu prilejul fiecărei nopţi de Crăciun. Magazinele din apropiere dispăruseră de mult şi era cu neputinţă s-o apuci pe jos pe străzile din vecinătate - agresiunile, chiar împotriva maşinilor, erau destul de dese pe la stopuri. Primăria din Raincy îi oferise o menajeră - o senegaleză ursuză, ba chiar duşmănoasă, numită Fatty, căreia i se pusese pata pe el încă din primele zile, care nu-i schimba aşternuturile decât o dată pe lună şi care, foarte probabil, îl fura la cumpărături.

Chiar şl aşa, temperatura creştea anevoie în cameră. Jed făcu o poză tabloului aflat în lucru, măcar avea ceva să-l arate tatălui său. îşi dădu jos pantalonii şi puloverul, se aşează turceşte pe salteaua îngustă, întinsă chiar pe jos, care-i slujea drept pat, şi se acoperi cu o pătură. Treptat, îşi încetini ritmul respiraţiei. îşi închipui nişte valuri legănându-se încet, leneş, într-un asfinţit împâclit. încercă să-şi dirijeze spiritul spre o zonă de tihnă; îşi pregăti sufletul, cât mal bine cu putinţă, pentru această nouă noapte de Crăciun alături de tatăl său.

Acest exerciţiu mental şl-a arătat roadele, iar seara a fost o zonă de timp neutră, ba chiar semlconvlvlală; de mult încetase să spere la ceva mai bun.

A doua zi dimineaţă, spre orele şapte, bănuind că bandele benchetuiseră şl ele, Jed o luă pe jos până la gara din Raincy şi ajunse fără probleme la Gara de Est.

Reparaţia ţinuse un an întreg, acum era prima oară când boilerul dădea un semn de slăbiciune. *Arhitectul Jean-Pierre Martin părăsind conducerea întreprinderii sale* era de mult isprăvit şi rânduit în depozitul galeristului lui Jed, în aşteptarea unei expoziţii personale care tot întârzia să se închege. Jean-Pierre Martin însuşi - spre surprinderea fiului său şi la multă vreme după ce renunţase să îi mai vorbească despre asta - se hotărâse să părăsească pavilionul din Raincy şi să se stabilească într-un azil cu supraveghere medicală din Boulogne. De, data asta, cina lor anuală urma să aibă loc într-o braserie de pe Avenue Bosquet, numită *Chez Papa*. Jed o alesese din *Pariscope*[2], luându-se după un anunţ publicitar care promitea o calitate tradiţională, *în stil vechi*, iar promisiunea, în ansamblu, era respectată. Moş Crăciun! şi brazi decoraţi cu ghirlande erau răspândiţi prin sala pe jumătate goală, ocupată în principal de mici grupuri de vârstnici, ba chiar foarte vârstnici, care molfăiau cu grijă, conştiincioși şi aproape cu ferocitate, mâncărurile bucătăriei tradiţionale. Meniul conţinea mistreţ, purcel de lapte, curcan; la desert, localul propunea, evident, un tort-buturugă *în stil vechi*, iar chelnerii erau politicoşi, discreţi şi se mişcau în linişte, ca într-un spital de arşi. Jed n-o prea nimerise, îşi dădea perfect seama, atunci când i-a oferit o asemenea cină tatălui său. Omul ăsta uscat, serios, cu faţă prelungă şi austeră, părea să nu fi fost nicicând interesat de plăcerile gastronomiei şi; în rarele ocazii în care luase masa în oraş cu Jed, atunci când avusese nevoie să-l întâlnească în preajma locului său de muncă, alesese un restaurant de *sushi*, întotdeauna acelaşi. Era lamentabil şl zadarnic să vrei să stabileşti o convivialltate culinară ce nu-şi mai avea rostul, care de fapt nu-şi avusese niciodată

2 Revistă săptămânală care conține programul spectacolelor, restaurantelor și locurilor de divertisment din Paris.

rostul - pe când trăia, soţia lui urâse mereu să bucătărească. însă acum era Crăciunul, nu-i aşa? Nepăsător la problemele vestimentare, tatăl său citea din ce în ce mal puţin şi nu mai era interesat, se pare, de mare lucru. Era, potrivit spuselor directoarei azilului, “integrat în mod rezonabil”, ceea ce însemna, se pare, că nu prea vorbea cu nimeni. Deocamdată îşi mesteca sârguincios purcelul de lapte, având aproape aceeaşi expresie pe;care i-ar fi produs-o o bucată de cauciuc, nimic nu vestea faptul că ar fi dorit să rupă tăcerea prelungită, iar Jed, febril (n-ar fi trebuit să combine stridiile cu *geivurztraminer*, şi-a dat seama de asta de îndată ce a comandat, vinul alb îl făcea mereu să devină confuz), se străduia puternic să găsească ceva ce ar fi putut să semene cu un subiect de conversaţie. Dacă ar fi fost căsătorit, sau măcar dacă ar fi avut o prietenă, mă rog, *o femeie*; *acolo*, lucrurile ar fi decurs complet altfel - femeile se pricep totuşi mai bine la chestiunile astea familiale, e oarecum specialitatea lor de la bun început şi, chiar în absenţa efectivă a unor copii, aceştia sunt prezenţi, la modul potenţial, în orizontul conversaţiei, iar bătrânii, se ştie, sunt interesaţi de nepoţii lor, îi leagă de ciclurile naturii sau de ceva anume, mă rog, există un soi de emoţie care izbuteşte - să se nască în ţestele lor încercate de. vreme, fiul înseamnă moartea tatălui, asta-i clar, dar pentru bunic, nepotul e un fel de renaştere sau de revanşă, iar asta ar putea fi destul, fie doar şi pentru răgazul unei nopţi de Crăciun. Jed îşi spunea că ar fi trebuit să angajeze o *escort-girl* pentru serile astea de Crăciun, să ticluiască o mini-ficţiune, ar fi fost de ajuns s-o instruiască pe fată cu două ceasuri înainte, tatăl său nu era prea curios să afle detalii despre viaţa celorlalţi, aşa cum nu sunt curioşi, în general, nici ceilalţi bărbaţi.

în ţările latine, politica poate să satisfacă nevoile de conversaţie ale bărbaţilor de vârstă medie sau înaintată; uneori, ea este înlocuită de către clasele inferioare cu sportul. La persoanele foarte influenţate de valorile

anglo-saxone, rolul politicii este îndeplinit de economie şi de finanţe; literatura poate să constituie un subiect suplimentar. în cazul nostru, nici Jed, nici tatăl său nu erau cu adevărat interesaţi de economie, iar de politică nici atât. Jean-Pierre Martin aproba, în ansamblu, felul în care era condusă ţara, iar fiul său nu avea nici o părere. Până la urmă, asta le-a îngăduit totuşi ca, luând ministerele la puricat, să reziste până la căruciorul cu brânzeturi.

La brânzeturi, tatăl lui Jed s-a mai însufleţit un pic şi l-a întrebat pe fiul său despre proiectele lui artistice. Din păcate, de data asta Jed era cel care risca să compromită atmosfera, pentru că ultimul său tablou, *Damien Hirst şi Jeff Koons impărţindu-şi piaţa artei*, îi scăpase de sub control, bătea pasul pe loc, de vreun an sau doi avea o forţă care acum era pe cale să se stingă, să se fărâmiţeze, dar la ce bun să-i pomenească despre toate astea tatălui său, n-ar fi avut cum să-l ajute, de altfel nimeni n-ar fi avut cum să-l ajute, în faţa unei asemenea mărturisiri, lumea nu poate decât să se posömorască, relaţiile dintre oameni nu înseamnă mare lucru.

- Pregătesc o expoziţie personală la primăvară, a anunţat el în cele din urmă. Mă rog, se cam lălăie. Franz, galeristul meu, ar dori un scriitor pentru catalog. S-a gândit la Houellebecq.

- Michel Houellebecq?

- îl ştii? întrebă Jed, surprins.

N-ar fi bănuit o clipă că tatăl său mal putea să fie interesat de vreo producţie culturală, oricare ar fi fost ea.

- La azil, au o bibliotecă micuţă; l-am citit două romane. Mi se pare că e un scriitor bun. E plăcut la citit şi are o viziune destul de exactă asupra societăţii. Ţi-a dat vreun răspuns?

- Nu, încă nu...

Acum Jed gândea cu iuţeală. Dacă cineva atât de adânc încremenit într-o rutină disperată şi ucigaşă, cineva atât de iremediabil rătăcit pe calea întunecată, pe aleea Umbrelor Morţli, aşa cum era tatăl său, remarcase existenţa lui

Houellebecq, înseamnă că, în mod hotărât, era ceva de capul acestui autor. Şi-atunci îşi dădu seama că pierduse din vedere să-l contacteze din nou pe Houellebecq pe e-mall, aşa cum îi ceruse deja Franz, în mai multe rânduri. Ţinând seama de orarul târgurilor *Art Basel* şi *Frieze Art Fair*, expoziţia trebuia organizată în aprilie, cel târziu în mal, şi era destul de greu să-i ceri lui Houellebecq să scrie un text de catalog în cincisprezece zile, era un autor celebru, celebru chiar la nivel mondial, cel puţin în opinia lui Franz.

Entuziasmul tatălui său se domolise, molfăia brânza SaintNectaire cu aceeaşi lipsă de chef cu care mâncase purcelul de lapte. Din compasiune, probabil, ne închipuim că persoanele în vârstă manifestă o lăcomie ieşită din comun, pentru că dorim să credem că măcar asta le-a rămas, în vreme ce, în majoritatea cazurilor, deliciile gustative dispar fără leac, ca şi celelalte, de altfel. Rămân doar tulburările digestive şi cancerul de prostată.

La câţiva metri în stânga lor, trei octogenare păreau că se reculeg în faţa salatei de fructe - ca un omagiu, poate, adus soţilor defuncţi. Una din ele întinse mâna spre cupa de şampanie, apoi mâna îi căzu pe masă; pieptul îi sălta de atâta efort. După câteva clipe îşi reînnoi încercarea, mâna îi tremura cumplit, iar faţa 1 se crispase din pricina concentrării. Jed se străduia să nu se bage, nu era nicidecum în situaţia să intervină. Nici măcar chelnerul, aflat la doar câţiva metri distanţă, care supraveghea scena cu o privire grijulie, nu mal putea să intervină; bătrâna era acum în legătură directă cu Dumnezeu. Probabil că se afla mai aproape de nouăzeci de ani decât de optzeci.

Pentru ca totul să fle în bună rânduială, s-au servit şi deserturile. Tatăl lui Jed a atacat tortul-buturugă cu resemnare. Nu mai aveau mult de îndurat. Timpul petrecut împreună se scurgea în mod ciudat: cu toate că nu îşi spuneau nimic şi că tăcerea trainică ce înconjura masa ar fl putut sugera o încremenire totală, părea că secundele, ba chiar şi minutele, treceau cu o grabă fulgerătoare. După o

jumătate de oră, fără ca vreun gând să-i fl străbătut cu adevărat spiritul, Jed l-a condus pe tatăl său până la staţia de taxi. Nu era decât zece seara, dar Jed ştia că ceilalţi pensionari de la azil îl priveau deja pe tatăl său ca pe un privilegiat; deoarece fusese, pentru câteva ceasuri, împreună cu cineva de Crăciun. “Aveţi un fiu de toată isprava...”, 1 se spusese, până acum, în câteva rânduri. După ce intrase la azil, fostul senior - devenit, într-un mod în sfârşit irevocabil, *bătrăn* - se trezeşte cumva în situaţia unui, copil instltuţionalizat. Uneori primeşte vizite: fericire mare, are prilejul să descopere lumea, să mănânce biscuiţi Pépito şl să se întâlnească cu clovnul Ronald McDonald. Dar, cel mal adesea, nu le primeşte: şi-atunci rătăceşte posac, printre porţile de handbal, pe terenul asfaltat al azilului pustiu. Aşteaptă eliberarea, evadarea. '

întors la atelier, Jed constată că boilerul încă funcţiona, că atmosfera era normală, ba chiar călduţă. Se dezbrăcă parţial înainte să se întindă pe saltea şi adormi pe dată, cu creierul complet gol.

Se trezi brusc în plină noapte, deşteptătorul arăta ora 4.43. Temperatura din cameră era ridicată, aproape sufocantă. îl trezise zgomotul boilerului, dar nu era vorba de păcănlturile obişnuite; maşinăria scotea de data asta un horcăit prelung, grav, aproape infrasonic. Deschise cu o mişcare precipitată fereastra de la bucătărie, ale cărei geamuri erau acoperite de promoroacă. Aerul îngheţat pătrunse în cameră. Cu şase etaje mai jos, nişte guiţături tulburară noaptea de Crăciun. închise Imediat. Foarte probabil, nişte vagabonzi pătrunseseră în curtea interioară; a doua zi aveau să profite de resturile adunate în coşurile de gunoi ale imobilului, după noaptea de Crăciun. Nici unul dintre locatari n-ar fi îndrăznit să cheme poliţia ca să scape de ei, nu în noaptea aceea. în general, ajungea să se ocupe de ei locatara de la parter - o femeie de vreo şaizeci de ani, cu părul vopsit cu *henna* şi purtând pulovere din petice pestriţe, pe care Jed o bănuia că este o psihanalistă ieşită la

pensie, în ultimele zile nu o zărise, era probabil plecată în vacanţă - asta în cazul în care nu murise subit. Vagabonzii aveau să rămână preţ de mai multe zile, mirosul de scârnă avea să umple curtea, împiedicându-l să mai deschidă fereastra. Erau politicoşi cu locatarii, ba chiar respectuoşi, dar încăierările dintre ei erau groaznice şi, în general, totul se isprăvea cu nişte urlete de agonie ridicâridu-se în noapte, cineva chema SAMU[3] şi era găsit un individ într-o baltă de sânge, cu o ureche pe jumătate smulsă.

Jed se apropie de aparatul care acum tăcuse, ridică prudent capacul de acces la butoane; de îndată, boilerul slobozi un horcăit scurt, de parcă s-ar fl simţit ameninţat de intruziune. Un beculeţ galben clipea rapid, din motive necunoscute, încet, milimetru cu milimetru, Jed răsuci reostatul spre stânga. Dacă situaţia se înrăutăţea, mai avea încă numărul de telefon al croatului. Cine ştie, însă, dacă acesta mal era în activitate? Nu voia să "putrezească în domeniul instalaţiilor", îi mărturisise el lui Jed fără ocolişuri. Ambiţia lui era ca, după ce-şi va fi "făcut plinul", să se întoarcă acasă, în Croaţia, mal exact pe insula Hvar, şi să deschidă o întreprindere pentru închiriat scutere de apă. în paranteză fie spus, unul dintre ultimele dosare pe care tatăl său le-a avut de discutat, înainte de ieşirea la pensie, privea o ofertă de construire a unui ansamblu imobiliar cu ştaif pe malul mării, la Stări Grad, pe insula Hvar, care începuse să devină efectiv o destinaţie prestigioasă. Anul trecut, acolo puteau fi întâlniţi Sean Penn sau Angelina Jolie, aşa încât Jed a resimţit o nelămurită şi omenească decepţie la ideea că acest bărbat avea să părăsească munca de instalator, o nobilă formă de artizanat, ca să închirieze în schimb nişte motoare gălăgioase şi stupide unor mici băşinoși, doldora de parale, cu locuinţa pe Rue de la Faisanderie.

3 Service d'Aide Médicale Urgente - serviciul de ajutor medical de urgență.

“Despre ce e vorba, mai precis?”, se întreba portalul internet al insulei Hvar, după care răspundea astfel: “Aici se găsesc câmpuri de levănţlcă, măslini seculari şi podgorii într-o armonie unică, aşa încât vizitatorul care doreşte să se simtă mal aproape de natură va merge mai întâi la o micuţă *konoba* (tavernă) din Hvar în loc să dea buzna într-un restaurant de lux, va sorbi adevăratul vin tradiţional în loc de şampanie, va îngâna un străvechi cântec popular de pe insulă şi va da uitării rutina zilnică”, iată probabil ce l-a sedus pe Sean Penn, iar Jed se duse cu gândul la anotimpurile de după sezonul turistic, la lunile de octombrie încă blânde, cu fostul instalator aşezat liniştit în faţa unui orez cu fructe de mare; evident alegerea lui era de înţeles şi chiar putea fi scuzată.

Oarecum fără să vrea, se apropie de *Damien Hirst şi Jeff Koons împărţindu-şi piaţa artei*, aşezat pe şevalet în mijlocul atelierului, şi se simţi cuprins de o nemulţumire şl mai amară. îşi dădu seama că e înfometat, ceea ce nu era firesc, mâncase un meniu complet împreună cu tatăl său în noaptea de Crăciun - antreuri, brânzeturi şl desert, nu lipsise nimic, însă îi era foame şi prea cald,, abia dacă mai putea să respire. Se întoarse în bucătărie, deschise o conservă de *cannelloni* cu sos şi îi înghiţi pe rând, privind cu un ochi morocănos tabloul ratat. Cu siguranţă, Koons nu era îndeajuns de uşor, de aerian - s-ar fi cuvenit poate să-i deseneze nişte aripi, ca zeului Hermes, se gândi el nătâng; acum, în costumul dungat şi cu zâmbetul ăla comercial, amintea uşor de Silvio Berlusconi.

în clasamentul *ArtPrice* al celor mai mari averi artistice, Koons era numărul doi mondial; de vreo câţiva ani încoace, Hirst, mai.tânăr cu zece ani decât el, îi răpise prima poziţie. Jed, în schimb, atinsese cu vreo zece ani în urmă poziţia numărul cinci sute optzeci şl trei - dar a şaptesprezecea în Franţa. Ulterior, aşa cum spun comentatorii de la Turul Franţei, a “fost Izgonit în străfundurile clasamentului”, înainte să dispară cu desăvârşire. Isprăvi conserva de

cannelloni şi descoperi un fund de sticlă de coniac. Aprinse instalaţia cu becuri de halogen la puterea maximă şi o îndreptă spre centrul pânzei. Privită de aproape, nici măcar noaptea nu era ceea ce-ar fl trebuit: nu avea somptuozitatea, nu avea misterul cu care sunt asociate nopţile din Peninsula Arabică; ar fl trebuit să folosească albastru ceruleum, nu ultramarin. Picta un tablou de rahat. Luă un cuţit de paletă, îi crăpă ochiul lui Damien Hirst, lărgi cu greu despicătura - era o pânză din fibre de in bătute strâns, foarte rezistentă. Prinse pânza lipicioasă cu o mână şl o sfâşie dintr-o singură mişcare, dezechilibrând şevaletul care se prăbuşi la podea. Ceva mai potolit, se opri, îşi privi mâinile năclăite de vopsea, îşi termină coniacul, după care prinse să sară cu picioarele lipite pe tablou, ţopăind şi frecându-l de pardoseala care devenea lunecoasă. Până la urmă îşi pierdu echilibrul şi căzu, rama şevaletului îl lovi violent în partea din spate a capului, stomacul i se întoarse pe dos şi vomită, dintr-odată se simţi mai bine, aerul răcoros al nopţii i se plimba liber pe chip, închise ochii fericit; ajunsese, în mod limpede, la sfârşitul unui ciclu.

Prima parte

Jed nu-şi mal amintea când a început să deseneze. Probabil că toţi copiii desenează, mai mult sau mai puţin, el nu cunoştea copil, aşa că nu ştia sigur. în momentul de faţă, singura lui certitudine era că a început să deseneze flori, pe caiete de format mic, cu creioane colorate.

Miercurea după-amlaza, îndeobşte, şi uneori duminica, trăise clipe de extaz, singur în grădina însorită, în vreme ce bona îi telefona tipului cu care era combinată. Vanessa avea optsprezece ani, era în anul întâi de studii economice la Universitatea Saint-Denis/Villetaneuse şl, vreme îndelungată, a fost singurul martor al primelor sale încercări artistice. Găsea că desenele lui sunt drăguţe, îi şi spunea chestia asta şi era sinceră, deşi uneori îi arunca priviri uimite. Băieţii desenează monştri sângeroşi, embleme naziste şi avioane de vânătoare (sau, cei mai avansaţi

dintre ei, fofoloance şi mădulare bărbăteşti), dar flori - mai rar.

Jed nu ştia pe vremea aceea, cum nu ştia nici Vanessa, că florile nu sunt decât nişte organe sexuale, nişte vaginuri colorate ce împodobesc suprafaţa pământului şi care sunt lăsate pradă lubricităţii insectelor. Insectele şi oamenii, dar şi alte animale, par să urmărească un scop, deplasările lor sunt rapide şi dirijate, în vreme ce florile rămân în plină lumină, fermecătoare şi fixe. Frumuseţea florilor este tristă pentru că florile sunt fragile şi hărăzite morţii, precum toate lucrurile de pe lume, desigur, dar ele în mod special, şi, ca şi în cazul animalelor, cadavrul lor nu este decât o parodie grotescă a fiinţei vitale, iar cadavrul lor, ca şi acela al animalelor, duhneşte - n-ai cum să nu pricepi toate astea după ce al trăit prima oară scurgerea anotimpurilor şi putrezirea florilor, Jed înţelesese asta încă de la vârsta de cinci ani sau poate chiar înainte, fiindcă erau multe flori împrejurul casei din Raincy, dar şi mulţi copaci, iar ramurile clătinate de vânt erau poate unul din primele lucruri pe care le zărise atunci când a fost plimbat întâia oară cu căruciorul de către o femeie adultă (mama lui?), în afara norilor şi cerului. Voinţa de-a trăi a animalelor se manifestă prin transformări rapide - o umezire a oriflciului, o învârtoşare a tijei şl, ulterior, emisia lichidului seminal -, dar asta n-avea s-o descopere decât mal târziu, într-un balcon din Port-Grimaud, graţie lui Marthe Taillefer. Voinţa de-a trăi a florilor se manifestă prin constituirea unor pete de culoare orbitoare, care sparg banalitatea verzuie a peisajului natural, ca şi banalitatea de obicei transparentă a peisajului urban, cel puţin în municipalităţile unde se cultivă flori.

Seara, când sosea acasă, tatăl lui Jed era “Jean-Pierre”, aşa-i spuneau prietenii. Jed îi spunea “tată”. Era un părinte bun, aşa îl considerau amicii şi subordonaţii; unui bărbat văduv îi trebuie mult curaj ca să crească singur un copil. Jean-Pierre fusese un tată bun în primii ani, acum nu mal era chiar aşa, plătea din ce în ce mai multe ore unei bone,

lua adesea masa în oraş (de cele mai multe ori cu clienţl, uneori cu nişte subordonaţi, din ce în ce mai rar cu prietenii, pentru că vremea prieteniei cam începuse să apună pentru el, nu mai credea cu adevărat că puteai să ai prieteni, că această relaţie de prietenie putea să mai însemne ceva în viaţa unul bărbat sau să-i schimbe soarta), se întorcea târziu şi nici măcar nu căuta să se culce cu bona, ceea ce majoritatea bărbaţilor încercau totuşi să facă; asculta ce s-a întâmplat în cursul zilei, îi zâmbea fiului său, plătea salariul cerut. Era capul unei familii descompuse şi nu întrevedea nici o recompunere. Câştiga o groază de bani: Preşedinte-Director General al unei întreprinderi de construcţii, se specializase în realizarea unor staţiuni balneare predate la cheie; avea clienţl în Portugalia, în Maldive, în Santo Domingo.

Jed păstrase caietele din această perioadă, în care se afla integrala desenelor de-atuncl, şi toate acestea mureau blând, fără grabă (hârtia nu era de bună calitate, creioanele nici atât), ar mai fi putut să dureze încă două-trei veacuri, lucrurile şi fiinţele au o durată de viaţă limitată.

Datând probabil din primii ani de adolescenţă ai lui Jed, o pictură realizată în guaşă se numea: *Fânărit în Germania* (destul de straniu, fiindcă Jed nu cunoştea Germania, nu asistase vreodată şi, a fortiori, nici nu participase la strângerea “fânului”). Nişte munţi înzăpeziţi, cu toate că lumina evoca, fără dubiu, miezul verii, închideau scena; ţăranii încărcau fânul cu furcile, măgarii înhămaţi la căruţe erau trataţi în tente uniforme de culori puternice; era la fel de frumos ca un Cézanne, sau ca orice altceva. în pictură, problema frumuseţii este secundară, marii pictori din trecut erau apreciaţi pentru că dezvoltaseră o viziune deopotrivă coerentă şi inovatoare asupra lumii; ceea ce înseamnă că pictau întotdeauna în acelaşi fel, că foloseau mereu aceeaşi metodă, aceleaşi moduri de operare spre a transforma obiectele lumii înconjurătoare în obiecte picturale; şi că această manieră, care le era proprie, nu fusese niciodată

folosită până atunci. Erau şi mai apreciaţi ca pictori atunci când viziunea lor asupra lumii dădea impresia că e exhaustivă şi când părea că poate fl aplicată tuturor obiectelor şi tuturor situaţiilor existente sau imaginabile. Aceasta era viziunea clasică asupra picturii, cea în care Jed avusese prilejul să fie Iniţiat în timpul studiilor sale secundare, şi care se întemeia pe conceptul de figurare-figurare la care Jed avea, în mod ciudat, să se întoarcă de-a lungul câtorva ani din carieră şi care, în mod şi mai ciudat, avea să-i aducă în cele din urmă averea şi gloria.

Jed şi-a dedicat viaţa (cea profesională cel puţin, care avea să se confunde destul de curând cu *ansamblul vieţii sale*} *artei*, producerii de reprezentări ale lumii, în care, totuşi, oamenii nu aveau ce să caute. De aceea, putea să producă reprezentări critice - critice doar într-o anumită măsură, fiindcă tendinţa generală a artei, ca şi a societăţii în întregul ei, mergea, în aceşti ani de tinereţe al lui Jed, către o acceptare a lumii, uneori entuziastă, cel mai adesea corectată de ironie. Tatăl său nu avea deloc această libertate de alegere, trebuia să producă nişte alcătuiri locuibile, într-un mod complet lipsit de ironie, în care oamenii trebuiau să trăiască şl să albă posibilitatea de-a se simţi în largul lor, în timpul vacanţelor, cel puţin. El era responsabil în cazul unor dlsfuncţlonalități grave ale maşinăriei de locuit - dacă un lift se prăbuşea sau dacă, de exemplu, closetele se înfundau. Nu era răspunzător în situaţia invadării reşedinţei de către o populaţie brutală, violentă, ieşită de sub controlul poliţiei şi al autorităţilor; în caz de cutremur, responsabilitatea lui era diminuată.

Tatăl tatălui său fusese fotograf - iar originile sale se pierdeau într-un soi de baltă sociologică puţin atrăgătoare, stătută, rămasă aşa din timpuri Imemoriale şi alcătuită, în principal, din muncitori agricoli şi ţărani săraci. Ce l-a împins pe acest om provenit dintr-un mediu mizerabil să se confrunte cu tehnicile fotografice aflate la început de drum? Jed habar n-avea, iar tatăl său, nici atât; cert e că fusese

primul, dintr-un şir lung, care a evadat din pura reproducere socială a identicului. îşi câştigase viaţa fotografiind cel mai adesea căsătorii, uneori slujbe de împărtăşanie sau serbări de sfârşit de an la vreo şcoală sătească. Trăind în acest departament dintotdeauna abandonat, lăsat de Izbelişte, care este Creuse, aproape că nu avusese prilejul să fotografieze inaugurări de clădiri, sau vizitele unor oameni politici de anvergură naţională. Practica un artizanat mediocru, care nu aducea prea multe parale, iar accesul fiului său la profesiunea de arhitect reprezenta deja o serioasă promovare socială, asta ca să nu mal vorbim despre izbânzile sale, mai târzii, de antreprenor.

Pe vremea intrării la Beaux-Arts din Paris, Jed părăsise desenul pentru fotografie. Cu doi ani înainte, descoperise în podul bunicului său o cameră fotografică Linhof Master Technika Classic - pe care acesta n-o mai folosea de când ieşise la pensie, dar care era în perfectă stare de funcţionare. Fusese fascinat de acest obiect preistoric greoi, ciudat, însă de o excepţională calitate a fabricării. Pe bâjbâite, a învăţat să stăpânească descentrarea lentilelor, balansul, Schelmpflug^ul, după care s-a lansat în ceea ce avea să-i ocupe aproape în totalitate studiile artistice: fotografierea sistematică a obiectelor manufacturate din lume. Făcea asta la el în cameră, folosind în general o iluminare naturală. Dosare atârnate, pistoale, agende, cartuşe de imprimantă, furculiţe: nimic nu scăpa ambiţiei sale enciclopedice, care urmărea să alcătuiască un catalog exhaustiv al obiectelor fabricate de om în era industrială.

Deşi, prin caracterul deopotrivă grandios şi maniacal - ca să nu spunem uşor dement -, acest proiect i-a atras stima dascălilor, el nu i-a îngăduit câtuşi de puţin să se lipească de vreunul din grupurile constituite în anturajul său pe baza unei ambiţii estetice éomune sau, mai prozaic, spus, a unei încercări de pătrundere în grup pe piaţa artistică. Cu toate acestea, a legat câteva prietenii, nu foarte entuziaste, fără să-şi dea seama cât vor fi de vremelnice. A întreţinut şi

câteva legături amoroase, dintre care aproape nici una nu avea să dureze. A doua zi după ce şi-a obţinut diploma, şi-a dat seama că, de-acum înainte, avea să rămână cam singur. Munca sa din ultimii şase ani se tradusese în circa unsprezece mii de fotografii. Stocate în format TIFF, cu o copie JPEG de rezoluţie mai mică, ele încăpeau uşor pe un hard disk de 640 de gigabiţi, marca Western Digital, care

1. Regulă geometrică ce descrie orientarea planului de focalizare al unui sistem optic când planul lentilelor hu este paralel cu cel al imaginii (n.r.). cântărea un pic mai mult de 200 de grame. Şi-a rânduit cu grijă aparatul foto, obiectivele (avea un Rodenstock Apo-Sironar de 105 mm, cu deschidere de 5,6, şi un Fujinon de 180 mm, tot cu deschidere de 5,6) şi apoi a evaluat restul obiectelor personale. Laptopul, iPod-ul, câteva haine, nişte cărţi: nu mare lucru, la drept vorbind, totul ar fi încăput uşor în două valize. La Paris vremea era frumoasă. Nu fusese nefericit în camera aia, dar nici prea fericit. Termenul de închiriere urma să expire peste o săptămână. A fost cât pe ce să lasă şi să facă o ultimă plimbare, pe lângă bazinul Arsenalului, dar l-a sunat pe tatăl său ca să-l ajute la mutare.

Coabitarea lor în casa din Raincy, pentru întâia oară după multă vreme, de fapt pentru întâia oară după copilăria lui Jed, cu excepţia anumitor perioade din vacanţele şcolare, s-a dovedit îndată lipsită de probleme şi totodată găunoasă. Tatăl său încă lucra mult, pe atunci era departe de-a fi lăsat din mână hăţurile întreprinderii, se întorcea arareori înainte de nouă seara, ba chiar de zece; se prăvălea dinaintea televizorului în timp ce Jed încălzea unul dintre felurile de mâncare cumpărate cu câteva săptămâni înainte şi cu care înţesase portbagajul Mercedesului, la Carrefour-ul din Aulnay-sous- Bois; încerca să aducă variaţie, să se apropie de un anumit echilibru alimentar, cumpărase de asemenea brânzeturi şi fructe. Oricum, tatăl său nu acorda o importanţă prea mare mâncării; schimba încet canalele,

oprindu-se în general la una dintre plicticoasele dezbateri economice de pe LCI[4]. Se culca aproape imediat după cină;

dimineaţa pleca înainte chiar ca Jed să se trezească. Zilele erau frumoase şi la fel de calde. Jed se plimba printre arborii din parc, se aşeza sub un tei falnic, ţinând în mână o carte de filosofle pe care, în general, nici n-o deschidea, îşi amintea scene din copilărie, nu prea multe, apoi se întorcea ca să urmărească reluarea transmisiunilor de la Turul Franţei. îi plăceau planurile largi şi plicticoase, luate din elicopterul care urmărea plutonul ce înainta leneş prin zonele rurale.

Anne, mama lui Jed, provenea dintr-o familie de mic-burghezi evrei - tatăl ei era bijutier de cartier. La vârsta de douăzeci şi cinci de ani s-a măritat cu Jean-Pierre Martin, tânăr arhitect pe vremea aceea. A fost o căsătorie din dragoste, iar câţiva ani mai târziu a adus pe lume un băiat, numit Jed în amintirea unchiului ei, pe care îl iubise din cale-afară. Apoi, la câteva zile după cea de-a şaptea aniversare a fiului său, s-a sinucis - lucru pe care Jed nu l-a aflat decât după multă vreme, graţie unei indiscreţii a bunicii din partea tatălui. Pe-atunci avea patruzeci de ani, iar soţul ei - patruzeci şi şapte.

Jed nu-şi amintea aproape nimic despre mama sa, iar sinuciderea nu constituia un subiect care să poată fi abordat în timpul acestei şederi la casa din Raincy, ştia că trebuia să aştepte ca tatăl lui să deschidă singur discuţia, dându-şi însă seama că asta nu avea să se întâmple probabil niciodată, că va evita mereu acest subiect, ca şi pe toate celelalte.

Cu toate astea, un lucru trebuia lămurit, iar tatăl lui a fost cel care şi-a luat această sarcină.

S-a întâmplat într-o duminică după-amlază, după ce urmăriseră împreună o etapă scurtă - cea contra cronometru de la Bordeaux - care nu produsese nici o schimbare hotărâtoare în clasamentul general. Se aflau în

4 La Chaîne Info - canal francez de ştiri, filială a grupului TF1.

bibliotecă - de departe cea mai frumoasă încăpere din casă, cu podeaua făcută din parchet de stejar, cufundată într-o uşoară penumbră de ferestrele cu vitralii, cu mobilier legat în piele englezească; etajerele ce înconjurau camera conţineau aproape şase mii de volume, majoritatea tratate ştiinţifice publicate în secolul XIX. Jean-Pierre Martin cumpărase casa la un preţ foarte bun, cu patruzeci de ani în urmă, de la un proprietar aflat în nevoie urgentă de lichidităţi, cartierul era sigur pe vremea aceea, era o zonă cu pavilioane elegante, iar el visa la o viaţă de familie fericită, vila ar fl putut, în orice caz, să adăpostească o familie numeroasă şi să primească frecvent prieteni, dar nimic din toate astea nu s-a întâmplat, până la urmă.

în clipa când imaginea a revenit pe chipul lui Michel Drucker[5], a închis sonorul şi s-a întors spre fiul său. “Ai de gând să urmezi o carieră artistică?”, l-a întrebat. Jed a răspuns afirmativ, “în clipa asta câştigi ceva?” Şi-a nuanţat răspunsul. în cursul anului trecut, fusese contactat, spre propria lui surprindere, de două agenţii fotografice. Cea dintâi, specializată în fotografie de obiecte, avea clienţi precum catalogul CAMIF sau La Redoute, iar uneori îşi revindea clişeele unor agenţii de publicitate. Cea de-a doua era specializată în fotografie culinară; reviste precum *Notre Temps* sau *Femme Actuelle* apelau regulat la serviciile ei. Puţin prestigioase, aceste domenii aduceau şi puţini bani: o poză a unei *mountain bike* sau a unei tarte cu brânză şi cartofi din Savoia aducea un câştig mult mai mic decât o fotografie a lui Kate Moss sau chiar a lui George Clooney; cererea era însă constantă, susţinută, şi putea asigura un venit decent; prin urmare, dacă se străduia, Jed nu era cu desăvârşire lipsit de resurse; şi, în plus, considera că era de dorit să nu renunţe la o oarecare practică fotografică, limitată la fotografia pură. Se mulţumea să predea plan-fllme, perfect definite şi expuse, pe care agenţia le

5 Animator de televiziune, figură emblematică a peisajului audiovlzuâl francez de mal bine de patruzeci de ani încoace.

scana şi le modifica după bunul-plac; prefera să nu se apuce de retuşat imaginile, operaţie supusă, după cât se pare, unor varii imperative comerciale sau publicitare, mulţumindu-se să ofere clişee perfecte din punct de vedere tehnic, dar neutre.

“Sunt încântat că eşti pe picioarele tale”, i-a răspuns tatăl său. “La viaţa mea, am cunoscut mulţi indivizi care voiau să ajungă artişti şi care erau sprijiniţi de părinţii lor; nici unul n-a izbutit să răzbată. E ciudat, ai crede că nevoia de-a te exprima, de-a lăsa o urmă în lume, reprezintă o forţă puternică; cu toate astea, de obicei, nu este de-ajuns. Ce funcţionează mai eficient, ce îi împinge pe oameni să se depăşească este, şi în acest caz, simpla nevoie de bani.

“O să te-âjut, totuşi, să-ţi cumperi un apartament în Paris”, a continuat el. “Vei avea nevoie să te-ntâlneşti cu oameni, să stabileşti contacte. Ca să nu mai spun că asta ar putea fl considerată o investiţie, piaţa e în cădere, în momentul de faţă.”

Pe ecranul televizorului apăruse acum un comic pe care Jed abia dacă reuşea să-l identifice. A urmat apoi un gros-plan cu Michel Drucker fericit, euforic. Dlntr-odată, Jed şi-a spus că tatăl său simţea poate nevoia să rămână singur; legătura dintre el nu se restabilise cu adevărat niciodată.

Două săptămâni mai târziu, Jed cumpăra apartamentul în care continua şi acum să locuiască, pe Boulevard de FHopital, în nordul arondismentului XIII. Majoritatea străzilor învecinate aveau nume de pictori - Rubens, Watteau, Veronese, Philippe de Champaigne -, ceea ce, la o adică, putea fi considerat un semn. La modul prozaic, se afla în apropierea noilor galerii care răsăriseră în jurul Uriaşei Biblioteci. Nu negoclase cu adevărat, dar se informase asupra contextului general, pretutindeni în Franţa preţurile erau în cădere liberă, mai ales în zonele urbane; cu toate acestea locuinţele rămâneau pustii, negăsindu-şi cumpărători.

II

Lui Jed nu-i rămăsese în amintire aproape nici o Imagine a mamei sale; desigur, văzuse nişte fotografii de-ale el. Era o femeie cu ten deschis, cu păr lung şi negru, în anumite clişee ai fl putut spune că e de-a dreptul frumoasă; aducea puţin cu Agatha von Astighwelt, cea din portretul aflat la muzeul din Dijon. în aceste imagini surâdea destul de rar şi chiar şi surâsul ei părea să ascundă o nelinişte. Desigur, puteai fl influenţat de ideea că s-a sinucis; dar chiar făcând abstracţie de asta, era ceva oarecum ireal pe chipul ei, sau, în orice caz, ceva atemporal; ţi-o puteai lesne închipui într-un tablou de Ev Mediu sau de Renaştere timpurie; şi, dimpotrivă, părea cu totul neverosimil ca ea să fl fost adolescentă în anii ’60, că ar fi putut avea un *tranzistor* sau că s-ar fi putut duce la *concerte rock*, în primii ani ce au urmat morţii ei, tatăl lui Jed a încercat să supravegheze activitatea şcolară a fiului său, i-a stabilit programul de weekend, la McDonald’s sau la muzeu. Apoi, aproape inevitabil, activităţile de la firmă au căpătat amploare; primul său contract în domeniul staţiunilor balneare la chele a fost un succes strălucit. Nu doar că termenele şi devizele iniţiale fuseseră respectate - ceea ce, în sine, era deja un lucru rar -, dar realizarea fusese unanim salutată pentru echilibru şi pentru respectarea mediului înconjurător; apăruseră articole ditirambice în presa regională, precum şi în revistele naţionale de arhitectură, ba chiar şi o pagină întreagă în suplimentul *Styles* al ziarului *Libération*. Se scria că, la Port-Ambarès, reuşise să se apropie de “esenţa habitatului mediteraneean”. în opinia lui, nu făcuse altceva decât să alinieze nişte cuburi de talie variabilă, de un alb mat şi uniform, copiate direct după construcţiile tradiţionale marocane şi despărţite prin pâlcuri masive de oleandri roz. Cert este că, după acest succes, comenzile au început să curgă şi a fost nevoit să se deplaseze din ce în ce mai des în străinătate. Când Jed a trecut într-a şasea, s-a hotărât să-l dea la internat.

A optat pentru colegiul din Rumilly, administrat de iezuiţi, din departamentul Oise. Era o instituţie privată, dar nu dintre acelea rezervate elitelor, de altfel costurile de şcolarizare rămăseseră rezonabile, predarea nu era bilingvă, Iar echipamentele sportive nu aveau nimic extravagant. Clienţii colegiului din Rumilly nu erau ultrabogaţi, ci mai degrabă conservatori, din vechea burghezie (mulţi dintre părinţi erau militari sau diplomaţl), fără ca, totuşi, să fie catolici Integriştl - în majoritatea cazurilor, copilul fusese dat la internat ca urmare a unul divorţ cu probleme.

Austere şi mai degrabă urâte, clădirile ofereau un confort acceptabil - în clasele mici, elevii erau aşezaţi în camere de două persoane şi, de îndată ce treceau în anul trei, beneficiau de o cameră individuală. Punctul de rezistenţă al instituţiei, atuul major al ofertei sale era sprijinul pedagogic pe care îl oferea fiecăruia dintre elevii săi - încă de la crearea sa, procentele de reuşită la bacalaureat se menţinuseră la peste 95%.

Jed avea să-şi petreacă anii de adolescenţă, studioşi şi trişti, între aceşti pereţi sau făcând prelungi plimbări la adăpostul extrem de întunecat al aleilor de brazi din parc. Nu-şi plângea de milă şi nici măcar nurşi închipuia altă soartă. Uneori, certurile între elevi erau violente, umilinţele puternice şi pline de cruzime, aşa încât Jed, delicat şi. plăpând, nu ar fi fost capabil să se apere; se răspândise însă zvonul că era orfan de mamă, iar colegii săi erau intimidaţi de această suferinţă care le era străină; în jurul său se crease un fel de halou de respect timorat. Nu avea nici un prieten apropiat şi nu căuta prietenia altora. îşi petrecea după-amlezi întregi la bibliotecă, aşa încât, la vârsta de optsprezece ani, după obţinerea bacalaureatului, dobândise o cunoaştere largă, neobişnuită pentru tinerii din generaţia sa, a patrimoniului literar al omenirii. îi citise pe Platon, pe Eschil şi pe Sofocle; îi citise pe Racine, pe Molière şi pe Hugo; cunoştea opera lui Balzac, a lui Dickens şi a lui Flaubert, pe cea a romanticilor germani şi a prozatorilor

ruşi. Şi mai surprinzător era faptul că se familiarizase cu principalele dogme ale credinţei catolice, a cărei influenţă asupra culturii occidentale fusese hotărâtoare; asta în vreme ce contemporanii săi ştiau îndeobşte mai puţine lucruri despre viaţa lui Iisus decât despre cea a lui Şpiderman.

Această impresie de seriozitate oarecum desuetă pe care o lăsa avea să-i influenţeze favorabil pe profesorii care i-au examinat dosarul de admitere la Beaux-Arts; după toate aparenţele, aveau de-a face cu un candidat neobişnuit, cultivat, aşezat, cu siguranţă harnic. însuşi dosarul, intitulat *Trei sute de fotografii de fierătaie*, făcea dovada unei surprinzătoare maturităţi estetice. Evitând să sublinieze strălucirea metalelor şi caracterul ameninţător al formelor, Jed folosise un ecleraj neutru, cu contrast redus, şi fotografiase articolele de fierărie pe un fundal de catifea, de un gri ponderat. Astfel, piuliţele, butoanele, cheile franceze se înfăţişau precum tot atâtea giuvalere, cu străluciri discrete.

în schimb îi fusese foarte greu (iar această neputinţă avea să-l urmărească toată viaţa) să redacteze nota de prezentare a fotografiilor. După felurite încercări de justificare a subiectului ales, s-a refugiat în domeniul strict faptic, mul- (umindu-se să sublinieze că articolele de fierărie cele mal rudimentare, realizate din oţel, aveau o precizie de fabricaţie de ordinul unei zecimi de milimetru. Şi mal apropiate încă de mecanica fină propriu-zisă, pieşele din care erau alcătuite aparatele fotografice de calitate sau motoarele de Formula 1 erau realizate din aluminiu sau din aliaj uşor, cu o acurateţe de o sutime, de milimetru. în cele din urmă, mecanica de înaltă precizie, folosită de pildă în ceasornicărie sau în chirurgia dentară, recurgea la titan; în acest caz, toleranţa cotelor era de ordinul micronului. Aşa încât, concluziona Jed într-un mod pieziş și imprecis, istoria omenirii putea să se confunde, în mare parte, cu istoria felului în care au fost prelucrate metalele; asta pentru că, în

opinia lui, epoca polimerilor şi a materialelor plastice, destul de recentă, nu avusese încă timp să producă o veritabilă transformare mentală.

Nişte Istorici ai artei, mai experimentaţi decât Jed în mânuirea limbajului, au semnalat mai târziu că această primă adevărată ispravă a lui Jed constituia deja, într-un sens congruent cu toate realizările lui ulterioare, indiferent de diversitatea suportului lor, un *omagiu adus muncii omului*

Jed a pornit în cariera artistică fără nici un alt proiect decât acela - căruia nu îi desluşea decât arareori caracterul iluzoriu - de-a oferi o descriere obiectivă a lumii. în ciuda culturii sale clasice, nu era deloc podidit de un respect religios faţă de vechii maeştri - spre deosebire de ce s-a scris ulterior; încă de atunci, îi prefera pe Mondrian şi pe Klee lui Rembrandt şi Velâzquez., în primele luni ce au urmat instalării lui în arondismentul XIII, n-a făcut aproape nimic altceva decât să răspundă unor comenzi, numeroase de altfel, de fotografiere a unor obiecte, într-o bună zi însă, despachetând un hard disk multimedia Western Digital, care îi fusese livrat acasă şi pe care trebuia să-l fotografieze din diverse unghiuri până a doua zi, şi-a dat seama că a isprăvit-o cu fotografia de obiecte, cel puţin în plan artistic. Ca şi cum faptul că ajunsese să fotografieze aceste obiecte într-un scop pur profesional, comercial, anula orice posibilitate de-a le folosi într-un proiect creator.

Această evidenţă, pe cât de brutală, pe atât de neaşteptată, l-a cufundat într-o perioadă depresivă de intensitate scăzută, în cursul căreia principală sa distracţie cotidiană a devenit vizionarea emisiunii *Questions pour un champion*, animată de Julien Lepers. Prin îndârjirea şi înspăimântătoarea sa putere de muncă, acest animator destul de puţin talentat initial, niţel cam stupid, cu faţă şi pofte de berbec, care părea, la începuturi, că vrea să urmeze o carieră de cântăreţ de varieteu, faţă de care păstra o nostalgie secretă, devenise încet-încet o figură

Importantă a peisajului mediatic francez. Oamenii se regăseau în el: atât elevii de la Politehnică din anul întâi, cât şi învăţătoarele pensionare din Pas-de-Calais, atât *biker-il* din regiunea Limousin, cât şi hotelierii din departamentul Var. Nu era nici tulburător, nici distant, emana o Imagine moderată şl aproape simpatică a Franţei din perioada anului 2010. Admirator al lui Jean-Pierre Foucault, al francheţii lui şmecheroase, Jed avea să recunoască în cele din urmă că era din ce în ce mal des sedus de Julien Lepers.

La începutul lui octombrie, a primit un telefon de la tatăl său, care îi anunţa moartea bunicii lui; vbcea îi era domoală, uşor tristă, un pic mal tristă decât de obicei. Bunica lui Jed nu îşi revenise, o ştia prea bine, după moartea soţului ei, pe care îl iubise pătimaş, cu o pasiune surprinzătoare pentru mediul rural şi sărac, îndeobşte prea puţin propice manifestărilor romantice. După decesul acestuia, nimic şi nimeni, nici măcar nepotul său, nu izbutise s-o scoată din spirala amărăciunii, care o împinsese treptat să renunţe la orice activitate, de la creşterea iepurilor la pregătirea dulceţurilor şi, până la urmă, la grădinărit.

Tatăl lui Jed era nevoit să se ducă în Creuse, încă de a doua zi, pentru înmormântare şi, pe lângă asta, pentru casă şi pentru problemele de moştenire; i-ar fi plăcut ca fiul să îl însoţească. Ba, de fapt, chiar ar fi dorit ca el să mai rămână puţin, să se ocupe de toate formalităţile, pentru că avea în momentul acela multă treabă la agenţie. Jed a acceptat pe loc.

A doua zi, tatăl său a trecut să-l ia cu Mercedesul. Spre orele unsprezece, au intrat pe autostrada A20, una dintre cele mai inimoase din Franţa, care străbate cele mai armonioase peisaje rurale; văzduhul era limpede şi blând, cu un strop de ceaţă în zare. La ora 15.00 s-au oprit la o benzinărie, cu puţin înainte dè La Souterraine; la cererea tatălui său, în timp ce acesta făcea plinul, Jed a cumpărat o

hartă rutieră Michelin a departamentelor Creuse şi Haute-Vienne. Atunci când şi-a despăturit harta, la doi paşi de sendvişurile din miez de pâine învelite în celofan, a cunoscut cea de-a doua sa mare revelaţie estetică. Harta era sublimă; întors pe dos, a început să tremure în faţa raftului. Niciodată nu contemplase un obiect atât de minunat, atât de încărcat de emoţii şl de semnificaţii precum această hartă Michelin, la scara 1/150 000, a regiunii Creuse - Haute-Vienne. Esenţa modernităţii, a percepţiei ştiinţifice şi tehnice a lumii, se găsea acolo laolaltă cu esenţa vieţii animale. Desenul era complex şi frumos, de o limpezime absolută, şi nu folosea decât o gamă restrânsă de culori. în fiecare cătun, în flecare dintre satele reprezentate, în funcţie de importanţa lor, se simţea palpitaţia, chemarea a zeci de vieţi omeneşti, a zeci sau sute de suflete, unele hărăzite damnării, celelalte - vieţii veşnice.

Trupul bunicii sale se odihnea deja într-un sicriu de stejar. Era îmbrăcată cu o rochie întunecată, avea ochii închişi şi mâinile împreunate; funcţionarii de la pompe funebre nu-i mai aşteptau decât pe ei ca să închidă capacul. I-au lăsat singuri în cameră, preţ de câteva zeci de minute. “îi e mai bine aşa...44, spuse tatăl său după un răgaz de tăcere. Probabil că da,, se gândi Jed. “Ştii, credea în Dumnezeu44, adăugă tatăl lui, sfios.

A doua zi, în timpul slujbei de înmormântare, la care participa întregul sat, şi apoi în fa(a bisericii, când au primit condoleanţele, Jed şl-a spus că el şi tatăl său erau cât se poate de bine adaptaţi unor astfel de împrejurări; Palizi şi osteniţi, îmbrăcaţi amândoi în costume închise la culoare, exprimau cu dezinvoltură gravitatea şi tristeţea resemnată cuvenite evenimentului; ba chiar apreciau, fără să o poată împărtăşi, nota de speranţă discretă comunicată de preot, bătrân şi el, *hărsit* cu înmormântările, care probabil erau, ţinând seama de vârsta populaţiei, principala sa activitate.

întorcându-se către casă, unde se făcea pomenirea, Jed îşi dădu seama că era prima oară când asista la o

înmormântare serioasă, *în stil vechi*, o înmormântare care nu se străduia să ascundă realitatea decesului. La Paris asistase în mal multe jânduri la incinerări; ultima fusese cea a unui coleg de facultate, care se prăpădise într-un accident de aviaţie, în timpuL vacanţei la Lombok; a fost şocat că unii dintre cei de faţă nici măcar nu îşi închiseseră telefoanele mobile în timpul incinerării.

Tatăl său plecă imediat, avea o întâlnire profesională a doua zi dimineaţă, la Paris. Jed ieşi în grădină. Soarele asfinţea, luminile din spate ale Mercedesului se îndepărtau spre drumul naţional, iar el se gândi din nou la Geneviève. Fuseseră amanţl preţ de câţiva ani, pe vremea când era student la Beaux-Arts; de fapt, cu ea îşi şi pierduse virginitatea. Geneviève era malgaşă şi îi vorbise despre ciudatele obiceiuri de deshumare care se practicau în ţara ei. La o săptămână după deces, cadavrul era dezgropat, se dădeau la o parte pânzeturile în care era învelit şi apoi, în prezenţa lui, familia lua masa în sufragerie; ulterior, era din nou îngropat. O luau de la capăt după o lună, apoi după trei, nu-şi mal amintea precis, dar avea impresia că, în total, erau cel puţin şapte deshumări succesive, ultima având loc la un an după deces, după care defunctul era considerat definitiv mort şi având deschisă calea spre viaţa veşnică. Acest dispozitiv de acceptare a morţll, a realităţii fizice a cadavrului, era diametral opus sensibilităţii occidentale moderne, îşi spuse Jed, şi vreme de o clipă regretă că o lăsase pe Geneviève să iasă din viaţa lui. Era gingaşă şi liniştită; pe vremea aceea, el era victima unor migrene oftalmlce groaznice, iar ea era în stare să stea ceasuri în şir, fără să se plictisească, la căpătâiul lui, pregătindu-i masa, aducându-i apă şi medicamente. Avea şi un temperament mai degrabă, *cald*, iar despre sex ea îl învăţase totul. Lui Jed îi plăceau desenele el, care aveau ceva de graffiti, dar care se distingeau prin caracterul copilăresc şi vesel al personajelor, printr-un soi de rotunjire

a scriiturii, precum şi prin paleta folosită - mult roşu de cadmiu, galben indian, sienă naturală sau arsă.

Ca să-şi finanţeze studiile, Geneviève îşi *comercializa nurii*, cum se spunea pe vremuri; Jed considera că expresia asta demodată era mai potrivită decât termenul anglo-saxon de *escort*. Cerea 250 de euro pe oră, cu un supliment de o sută de euro pentru un anal. Nu avea nimic (le obiectat împotriva acestei activităţi şi chiar l-a propus să-i facă nişte fotografii erotice ca să îmbunătăţească galeria site-ului ei. Pe cât de geloşi sunt bărbaţii, uneori cumplit de geloşi, pe ex-ul amantelor lor, cu cât se întreabă mai ungoasaţl, ani la rând, şi în anumite cazuri până la moarte, dacă nu le era *mai bine* cu celălalt, dacă celălalt nu le *satisfăcea mai tare*, pe atât de uşor acceptă, fără să clipească, orice ar fi făcut pe vremuri femeia lor în cadrul unei activităţi de prostituţie. De îndată ce se încheie o tranzacţie financiară, orice activitate sexuală este scuzată, percepută ca inofensivă şi sanctificată, într-un anume sens, de către anticul blestem al muncii. în anumite luni, câştiga între cinci şi zece mii de euro, fără să presteze mai mult de câteva ceasuri pe săptămână. îl făcea şl pe el beneficiar al acestor câştiguri, îndemnându-l să nu “facă gălăgie”, şi în mal multe rânduri şi-au petrecut vacanţele de iarnă, integral plătite de ea, în insula Mauritius sau în Maldive. Era atât de firească, de voioasă, încât nu s-a simţit nicicând stânjenit, nu a avut niciodată senzaţia, oricât de măruntă, că ar fi un *peşte*.

în schimb, a fost cuprins de o mâhnire adâncă atunci când l-a anunţat că avea să se mărite cu unul dintre clienţil ei fideli - un avocat comercial de treizeci şi cinci de ani -, a cărui viaţă semăna - dacă e să ne luăm după ce i-a spus lui Jed - până în cel mai mic detaliu cu viaţa avocaţilor comerciali descrişi în thrillerele, în general americane, despre avocaţi comerciali. Era convins că se va ţine de cuvânt şi că îi va rămâne devotată soţului el, aşa încât, când a leşit pentru ultima oară pe uşa apartamentului său,

a ştiut cu siguranţă că. nu avea s-o mal revadă vreodată. Se scurseseră cincisprezece ani de-atunci; după toate aparenţele, soţul ei se simţea împlinit, iar-ea era o mămică fericită; copiii ei erau, ştia asta cu siguranţă, deşi nu îi văzuse vreodată, pollticoşi şi bine-crescuţi şi aveau rezultate excelente la şcoală. Oare câştigurile soţului ei, avocatul comercial, să fi fost acum mai mari decât cele pe care le avea Jed ca artist? Era o întrebare dificilă, însă rămânea; poate, singura'întrebare care se cuvenea pusă. "Tu ai vocaţie de artist, chiar îţi doreşti asta...", i-a spus ea la ultima lor întâlnire. "Eşti micuţ, drăguţ şi delicat, dar vrei să faci ceva, ai o ambiţie uriaşă, ţi-am citit asta în priviri din prima clipă. Eu nu fac asta... (arătă cu un gest evaziv şi circular desenele în cărbune agăţate pe perete) decât ca să mă distrez."

Jed păstrase câteva dintre desenele lui Geneviève şi continua să le găsească cu adevărat valoroase. Poate că arta aşa trebuie să fie, îşi spunea el uneori, o activitate nevinovată şi veselă, aproape animalică, existau câteva păreri în acest sens, "prost ca un pictor", "pictează aşa cum păsările cântă" şi aşa mai departe, poate că arta chiar va ajunge în acest stadiu după ce omul va fi depăşit problema morţii şi poate că deja a mai fost aşa, în anumite perioade, la Fra Angelico de pildă, atât de apropiată de paradis, atât de copleşită de ideea că trecerea lui lumească nu era decât o pregătire temporară, ceţoasă, a vieţii veşnice lângă Domnul său, lisus Hristos. *De-acum sunt alături de voi*, *în fiece zi*, *pană la sfârşitul lumii*.

A doua zi după înmormântare, a primit vizita notarului. Nu vorbise cu tatăl său despre asta, şi-a dat seama că nici nu abordaseră subiectul - cu toate că era principalul motiv al rămânerii lui acolo -, dar i s-a părut imediat evident că nici nu se punea problema să vândă casa, nici măcar n-a simţit nevoia să-i telefoneze tatălui Bău ca să lămurească chestiunea. Se simţea bine în casa aia, s-a simţit bine din prima clipă, era un loc unde se putea trăi. îi plăcea alătu-

rarea stângace dintre partea renovată, cu pereţii vopsiţi într-o substanţă izolantă de culoare albă, şi partea veche, cu ziduri făcute din pietre îmbinate neuniform. îi plăcea uşa batantă, imposibil de închis cu adevărat, care dădea în drumul spre Guéret, şi soba uriaşă din bucătărie, care putea fî alimentată cu lemne sau cărbune sau, probabil, cu orice alt fel de combustibil. în această casă se simţea Ispitit să creadă în lucruri precum dragostea, dragostea reciprocă a cuplului ce radiază căldură spre pereţi, o căldură blândă care se transmite viitorilor locatari, aducându-le pacea în suflet. La fel de bine ar fl putut să creadă în năluci sau în orice altceva.

Oricum, notarul nu era deloc pornit să-l încurajeze într-un proiect de vânzare; cu doi-trei ani în urmă ar fl reacţionat altfel, a mărturisit el. Pe-atunci, *tradedi* englezi, tânăr-bătrânil *traded* englezi aflaţi la pensie, după ce invadaseră zona Dordogne, s-au răspândit în alai spre regiunea Bordeaux şi cea a Masivului Central, înaintând cu repeziciune şi sprijlnindu-se pe poziţiile deja cucerite; năpădiseră şi centrul regiunii Limousin, aşa că, în scurt timp, era de aşteptat să pătrundă şi în Creuse, aducând o creştere a preţurilor, însă căderea bursei londoneze, criza *subprimelor* şi prăbuşirea valorilor speculative schimbaseră jocurile: departe de-a se mai gândi să-şi amenajeze rezidenţe de vis, tânăr-bătrânii *traded* englezi abia dacă mai puteau să-şi plătească poliţele pentru casa din Kensington şi, dimpotrivă, aspirau, din ce în ce mai des, să *revândă*, aşa că preţurile căzuseră la pământ. Acum - cel puţin acesta era diagnosticul notarului -, s-ar cuveni aşteptată sosirea unei noi generaţii de bogătaşi, cu o avere mai solidă, întemeiată pe producţie industrială; ar putea fî chinezi sau vietnamezi, nu contează, cert este însă că, pe moment, cel mai bine era să stea în expectativă, să întreţină casa şi, eventual, să efectueze câteva îmbunătăţiri, care să respecte tradiţia artizanală a locului. Dimpotrivă, ar fi fost zadarnic să opereze nişte amenajări

importante, precum o piscină, un jacuzzi sau o conexiune internet de mare viteză; nou-îmbogăţlții, după ce vor fi achiziţionat casa, preferau întotdeauna să se ocupe el de chestiile astea, era ferm asupra acestui aspect, experienţa lui îşi spunea cuvântul, avea patruzeci de ani de notariat în spate.

Atunci când tatăl lui a venit să-l ia, la sfârşitul săptămânii următoare, totul era stabilit, afacerile erau clasate şi puse în bună rânduială, iar micile dispoziţii testamentare privlndu-i pe vecini - puse în aplicare. Aveau sentimentul că mama şi bunica lor putea *să se odihnească în pace*, cum se spune. Jed se relaxă în scaunul de piele Nappa, în timp ce Mercedesul S-Class intra pe autostradă, cu un tors de satisfacţie mecanică. Timp de două ceasuri, au străbătut cu viteză medie un peisaj cu nuanţe tomnatice, vorbeau puţin, dar Jed avea impresia că se stabilise între ei un soi de învoială, un acord privind modul general de abordare a vieţii. Atunci când s-au apropiat de răspântia de la Melun-Centre, şl-a dat seama că a trăit, vreme de o săptămână, o paranteză paşnică.

III

S-a spus adesea că opera lui Jed Martin este rodul unei reflecţii reci, detaşate, asupra lumii, iar unii au făcut din el un soi de moştenitor al marilor artişti conceptuali din secolul trecut. Cu toate acestea, de îndată ce s-a întors la Paris, a cumpărat, într-o stare de agitaţie nervoasă, toate hărţile Michelin pe care le-a găsit, peste o sută cincizeci. Curând, şi-a dat seama că cele mai interesante făceau parte din seria “Michelin Regiuni”, care acoperea o mare parte din Europa, şi mai ales “Michelin Departamente”, limitată la spaţiul Franţei. Renunţând la fotografia argentică, pe care până atunci o practicase în mod exclusiv, a achiziţionat un aparat digital Betterlight 6000-HS, care îngăduia capturarea unor fişiere de 48 de biţi RGB, la o rezoluţie de 6 000 x 8 000 de pixeli.

Timp de aproape şase luni n-a prea ieşit din casă, cu excepţia plimbărilor cotidiene care-i duceau paşii până la hipermarketul Casino de pe Boulevard Vincent-Auriol. Contactele sale cu ceilalţi studenţi de la Beaux-Arts, oricum puţin numeroase pe vremea şcolarităţii, s-au rărit până la a dispărea cu totul, aşa încât a fost surprins să primească, la începutul lunii martie, un e-mail care îi propunea să ia parte la o expoziţie colectivă, *Săßm politicoşi*, care urma să fie organizată în luna mai de către fundaţia întreprinderii Ricard. Cu toate astea, a acceptat, răspunzând la e-mail, fără să-şi dea seama cu adevărat că tocmai detaşarea lui făţişă era cea care îi crease în jur un halou de mister şi că mulţi dintre foştii săi condiscipoli voiau să ştie *ce-a ajuns*.

în dimineaţa vernisajului, a realizat că nu rostise nici măcar o vorbă de aproape o lună, cu excepţia acelui “NuM pe care îl repeta zilnic casierei (arareori aceeaşi, e drept), când îl întreba dacă are card Club Casino; la ora stabilită, s-a îndreptat spre Rue Boissy-d’Anglas. Erau poate o sută de persoane, mă rog, niciodată nu ştiuse să evalueze chestiile de genul ăsta, oricum erau câteva zeci de invitaţi, şi la început a fost cuprins de nelinişte, constatând că nu îl recunoştea pe nici unul. Pentru o clipă, s-a temut că a.greşit ziua sau expoziţia, dar fotografia lui era acolo, atârnată pe un perete din spate, iluminat cum se cuvine. După ce şl-a luat un pahar de whisky, a ocolit de mai multe ori sala, pe o traiectorie elipsoidală, prefăcându-se că e mai mult sau mai puţin gânditor, deşi mintea lui nu izbutea să formuleze absolut nici un gând, cu excepţia surprizei de a constata că imaginea foştilor săi colegi îi dispăruse complet din memorie, că fusese radical ştearsă; până într-atât încât stăteai să te-ntrebi dacă Jed chiar aparţinea speciei umane. Măcar pe Geneviève ar fl recunoscut-d, da, era sigur că şi-ar fi recunoscut fosta amantă, era o certitudine de care se putea agăţa.

Isprăvind cel de-al treilea tur de sală, Jed remarcă o tânără care-i privea fotografia cu multă atenţie. Era şi greu s-o

treci cu vederea: nu doar că părea, de departe, cea mai frumoasă femeie din seara aceea, dar era, probabil, şi cea mai frumoasă femeie pe care o văzuse vreodată. Cu un ten foarte deschis, aproape translucid, cu părul blond platinat şi cu pometii proeminenţi, femeia corespundea perfect imaginii de frumuseţe slavă, aşa cum fusese ea popularizată de agenţiile de modelling şi de reviste, după prăbuşirea U.R.S.S.-ului.,

La următorul tur, dispăruse; a zărit-o din nou, pe la jumătatea celui de-al şaselea circuit, surâzând, cu un pahar de şampanie în mână, în mijlocul unui mic grup. Bărbaţii o sorbeau din ochi, cu o lăcomie pe care nici măcar nu încercau s-o ascundă; unuia dintre ei îi căzuse pe jumătate falca.

Atunci când a trecut iar prin faţa fotografiei sale, ea se afla din nou acolo, de data asta singură. Ezită preţ de o clipă, apoi se dezmetici şi se proţăpi şi el în faţa imaginilor, contemplându-le cu un clătinat din cap.

Ea se întoarse spre el, îl privi gânditor câteva clipe şi îl întrebă:

- Dumneavoastră sunteţi autorul?

- Da.

îl privi din nou, cu atenţie sporită, vreme de cel puţin cinci secunde, şi apoi zise:

- Mi se pare foarte frumoasă.

Spusese asta cu simplitate, cu calm, dar păruse foarte convinsă. Fără să fie în stare să dea un răspuns potrivit, Jed îşi întoarse privirea spre imagine. Trebuia să admită că, într-adevăr, era foarte mândru de el. în vederea expoziţiei, alesese o parte a hărţii Michelin reprezentând regiunea Creuse, unde apărea şi satul bunicii sale. Folosise o axă de fotografiat foarte înclinată, la treizeci de grade faţă de orizontală, reglând bascula la maximum, astfel încât să obţină o foarte mare profunzime de câmp. Apoi introdusese blur-ul de distanţă şi efectul de albăstriu la orizont, folosind câteva filtre din Photoshop. în prim-plan se aflau iazul din

Breull şi satul Châtelus-le-Marcheix. în depărtare, drumurile care şerpuiau în pădure, printre satele Saint-Goussaud, Laurière şi Jabreilles-les-Bordes, apăreau ca un teritoriu de vis, feeric şi inviolabil. Pe fundal şi în stânga imaginii, ieşind parcă dintr-o perdea de ceaţă, se zărea încă destul de limpede fâşia albă şi roşie a autostrăzii A20.

- Fotografîaţi adesea hărţi rutiere?

- Da... da, destul de des.

- Numai Michelin?

- Da.

Chibzui câteva clipe şi apoi îl întrebă:

- Aţi făcut multe fotografii de felul ăsta?

- Ceva, mai mult de opt sute.

De data asta îl privi fix, vădit tulburată, după care continuă:

- Trebuie să vorbim. Trebuie să ne vedem ca să vorbim. Poate că o să fiţi surprins, dar... lucrez pentru Michelin.

Scoase dintr-o minusculă geantă Prada o carte de vizită, la care el se holbă prosteşte, înainte s-o bage în buzunar: Olga Şeremoiova, serviciul de comunicare, Michelin France.

A sunat-o a doua zi dimineaţă; Olga i-a propus să la cina împreună, chiar în seara respectivă.

- Nu prea cinez..., obiectă el. Mă rog, vreau să spun că nu prea cinez la restaurant. Ba chiar cred că nu ştiu nici un restaurant în Paris.

- Eu ştiu o groază, îi răspunse ea hotărât. Aş putea chiar spune că... asta e meseria mea.

S-au întâlnit la *Chez Anthony et Georges*, un minuscul restaurant cu vreo zece mese aflat pe Rue d’Arras. Tot ce se găsea în sală, de la veselă la mobilier, fusese cumpărat de prin târgurile de vechituri şi constituia un amestec cochet şi pestriţ de mobile copiate după cele din secolul XVIII francez, de bibelouri Art Nouveau, de farfurii şi porţelanuri englezeşti. Toate mesele erau ocupate de turişti, mal ales americani şi chinezi, dar mal era şi un grup de ruşi. Georges, un tip slab, chel şi uşor neliniştitor, care avea un

look de fost pederast cu ţoale de piele, a întâmpinat-o pe Olga ca pe-o persoană de-a casei. Anthony, cel de la bucătărie, era bear1, dar fără stridenţe - probabil că era precaut, însă meniul lui trăda o adevărată obsesie pentru *foie gras*. Jed i-a catalogat drept pederaşti semi-moderni, preocupaţi să evite excesele şi gustul îndoielnic asociate în mod tradiţional cu comunitatea lor; lotuşi, mai scăpau uneori frâiele, aşa încât, la sosirea Olgăl, Georges a întrebat-o: “îţi iau haina, scumpo?”, insistând pe acest *scumpo* cu un ton gen Michou[6] [7]. Olga purta o haină de blană, opţiune ciudată pentru acest anotimp, dar pe dedesubt Jed a descoperit că avea o fustă foarte scurtă şi un top dintr-o fâşie de satin alb, decorat cu cristale Swarovski; era de-a dreptul încântătoare.

- Ce mai faci, dulceaţă? Anthony, cu un şorţ de bucătărie peste coapse, se legăna în dreptul mesei lor. îţi place puiul cu creveţi? Am primit creveţi din Limousin, sublimi, absolut sublimi. Bună ziua, domnule, a adăugat el spre Jed.

- Cum vi se pare? îl întrebă Olga pe Jed, după ce Anthony se îndepărtă.

- Eu... dă. E tipic. Mă rog, ai senzaţia că-i tipic, dar nu prea ştii pentru ce e tipic. Figurează în ghid? i s-a părut că asta era întrebarea cè se cuvenea pusă.

- Nu încă. O să-i adăugăm în ediţia de la anul. Au avut parte de-un articol în *Condé Nost Traveller* şi în *Elle*, ediţia chineză.

Deşi lucra acum în birourile pariziene ale companiei Michelin, Olga era de fapt detaşată de la holdingul *Compagnie Financière Michelin*, cu sediul în Elveţia. încercând o diversificare cât se poate de logică, firma

6 Grup gay constituit din indivizi păroși și corpolenți, care doresc să încarneze ideea de masculinitate exacerbată.

7 Michel Georges Alfred Catty, supranumit Michou, este directorul cabaretului parizian cu același nume; îmbrăcat extravagant și adesea kitsch, purtând ochelari albaștri și părul decolorat, nu și-a ascuns niciodată homosexualitatea.

cumpărase nişte participaţi! importante în reţelele *Relais et Châteaux şi*, mal ales, *French Touch*, a căror influenţă crescuse puternic în ultimii ani - păstrându-şi, în acelaşi timp, din raţiuni deontologice, o independenţă riguroasă în privinţa redactării diverselor ghidurl. Firma realizase rapid că francezii, în ansamblu, nu îşi prea mai puteau permite vacanţe în Franţa şi, în orice caz, nu în hotelurile propuse de aceste reţele. Un chestionar distribuit cu un an înainte prin *French Touch* arătase că 75% din clientelă era repartizată între trei ţări: China, India şi Rusia, procentajul ridicându-se la 90% când era vorba despre “Locuinţe de excepţie”, cele mai prestigioase din ofertă. Olga fusese angajată ca să rcdirecţioneze comunicarea, astfel încât aceasta să fie adaptată noilor clienţi.

Mecenatul în domeniul artei contemporane nu prea făcea parte din tradiţia Michelin, a continuat ea. Multinaţionala, cu sediul la CIcrmont-Ferrand încă de la origini, în al cărei comitet director figurase aproape întotdeauna un descendent al întemeietorilor, avea reputaţia că este o întreprindere mai degrabă conservatoare, chiar paternalistă. Proiectul de deschidere la Paris a unui spaţiu Michelin de artă contemporană nu avea prea multe şanse să fie aprobat de instanţele din conducere, deşi, era sigură de asta, s-ar fi tradus printr-o creştere semnificativă a imaginii companiei în Rusia şi China, la nivelul gamei.

- Vă plictisesc? se opri ea brusc. îmi pare rău, nu vorbesc decât despre business, iar dumneavoastră sunteţi artist...

- Deloc, răspunse Jed cu sinceritate. Câtuşi de puţin, sunt fascinat. Poftim, nici nu m-am nlins de *foie gras*...

Era într-adevăr fascinat, însă mal degrabă de ochii ei, de mişcarea buzelor ei când vorbea - tivea un ruj de buze roz deschis, uşor sidefat, care i se potrivea de minune cu ochii.

Se priviră atunci, fără să deschidă gura, timp de câteva clipe, iar Jèd căpătă certitudinea că privirea pe care o cufundase într-a lui exprima, neîndoielnic, *dorinţă*.

Văzându-l expresia, ea îşi dădu seama de îndată că el ştia acest lucru.

- Pe scurt..., reluă Olga, uşor stânjenită, pe scurt, e o şansă nesperată pentru mine să dau peste un artist care îşi alege ca subiect al operelor sale hărţile Michelin.

- Să ştiţi, hărţile astea chiar ml se par frumoase.

- Se vede. Se simte din fotografiile dumneavoastră.

Din acea clipă, era cum nu se poate mai simplu s-o poftească la el ca să-i arate alte clişee. Cu toate astea, când taxiul a intrat pe Avenue des Gobelins, s-a simţit cuprins de jenă.

- Mă tem că e cam dezordine la mine..., spuse el.

Evident, a răspuns că nu-i nici o problemă; dar pe când urcau scările, neliniştea lui Jed â sporit, iar când a deschis uşa, i-a aruncat o privire scurtă: părea uşor descumpănită. *Cam dezordine* era într-adevăr un eufemism. De jur împrejurul hiatului sprijinit pe capre pe care îşl instalase aparatul Llnhof, toată podeaua era doldora de printuri, uneori unele peste altele, de ordinul miilor. Nu exista decât un singur loc de trecere, amenajat între masă şl salteaua aşezată direct pe jos. Apartamentul era nu doar vraişte, ci şi *murdar*, aşternuturlle deveniseră aproape pământii şi aveau pete organice.

- Da, e un apartament de burlac, spuse Olga din vârful buzelor, apoi înaintă spre mijlocul încăperii şi se lăsă pe vine ca să contemple o fotografie, minijupa i se ridică puţin de-a lungul coapselor, picioarele îi erau nespus de lungi şi de fine, cum poate cineva să albă picioare atât de lungi şi de subţiri? Niciodată până atunci Jed nu avusese o asemenea erecţie, era de-a dreptul dureroasă, îl cuprinse tremuratul, avea impresia că e pe cale să-şi piardă cunoştinţa.

- Eu..., rosti el cu o voce gâjâită, de nerecunoscut. Olga se întoarse şi îşi dădu seama că era ceva serios la mijloc, recunoscu pe dată privirea orbită, rătăcită a bărbatului care

nu-şi mai poate stăpâni dorinţa, se duse repede la el, Il acoperi cu trupul ei voluptuos şi îl sărută pe gură.

IV

Era totuşi mai bine să meargă la ea. Evident, era cu totul altceva: un apartament încântător cu două camere, pe Rue Guynemêr, care dădea spre Jardin du Luxembourg. Olga făcea parte din categoria acelor ruşi prietenoşi care se străduiesc de-a lungul anilor de formare să admire o anume imagine a Franţei - galanteria, gastronomia, literatura şi aşa mai departe -, ca apoi să fie dezamăgiţi constant de faptul că realitatea corespunde atât de puţin aşteptărilor. Se crede adesea că ruşii au făcut marea revoluţie care le-a îngăduit să scape de comunişm doar ca să consume produse McDonald’s şi filme cu Tom Cruise; e oarecum adevărat, dar pentru unii dintre ei, o minoritate, exista şi dorinţa de-a degusta un vin Pouilly-Fuissé sau de-a vizita La Sainte-Chapelle. Prin nivelul de studii şi prin cultura sa generală, Olga aparţinea acestei minorităţi. Tatăl ei, biolog la Universitatea din Moscova, era specialist în insecte - un fluture siberian chiar îi purta numele. Nici el, nici familia lui nu profitaseră cu adevărat de pe urma marii fărâmiţări produse odată cu prăbuşirea Imperiului; dar nici nu alunecaseră în mizerie - universitatea unde preda îşi menţinuse nişte resurse decente -, aşa încât, după câţiva ani tulburi, se fixaseră într-un statut acceptabil de *clasă de mijloc*. Olga, însă, putea să trăiască pe picior mare la Paris, să închirieze două camere pe Rue Guynemer şi să poarte haine de firmă doar datorită salariului ei de la Michelin.

După ce au devenit amanţi, au intrat destul de repede în rutină. Dimineaţa, părăseau. împreună apartamentul Olgăi. Ea se suia la volanul maşinii Mini Park Lane ca să se ducă la serviciu, pe Avenue de la Grande-Armée, iar el lua metroul ca să ajungă la atelier, pe Boulevard de l’Hôpital. Se întorcea seara, îndeobşte cu puţin înaintea ei.

Ieşeau des în oraş. Sosită cu doi ani în urmă la Paris, Olga îşi crease fără dificultate o reţea de relaţii sociale foarte

consistentă. Activitatea el profesională o determina să frecventeze presa şi media - în general în compartimentele, la drept vorbind, mai puţin *glamour*, ale cronicii turistice şi gastronomice. însă, oricum, o femeie atât de frumoasă ca ea ar fi avut uşile deschise în orice mediu şi în oricare cerc. Era chiar uimitor că, în momentul în care l-a cunoscut pe Jed, nu avea nici un amant oficial; şi mai surprinzător încă era că pusese ochii pe el. Desigur, era un *băiat frumuşel*, însă genul scund şi subţiratic, care în general nu prea avea căutare printre femei - de câţiva ani, revenise în forţă Imaginea masculului feroce *straşnic la pat*, ceea ce, ca să fim cinstiţi, era mai mult decât un capriciu al modei, era o întoarcere la *principiile* naturii, ale atracţiei sexuale în ce are ea mai elementar şi mai brutal; tot aşa, epoca manechinelor anorexice se încheiase, iar* femeile excesiv de planturoase nu mai prezentau interes decât pentru câţiva africani şi câţiva perverşi; în toate domeniile, începutul celui de-al treilea mileniu revenea, după diverse oscilaţii a căror amploare nu a fost de altfel niciodată prea mare, la venerarea unul model simplu, verificat: în cazul femeilor - frumuseţea exprimată prin plenitudine, în cel al bărbaţilor - prin forţa fizică. Aşa că o asemenea situaţie nu avea cum să-l avantajeze pe Jed. Nici cariera sa artistică nu avea ceva impresionant - dacă e să fim exacţi, nici măcar nu era artist, nu expusese niciodată, nu avusese parte de vreun articol care să-i evoce munca sau să-i explice importanţa pentru lume, la vremea aceea era aproape complet necunoscut. Da, alegerea Olgăi era uimitoare, iar Jed ar fi fost cu siguranţă uimit dacă natura sa i-ar fi îngăduit să se mire de astfel de lucruri saü măcar să le bage în seamă.

Oricum, în doar câteva săptămâni, a fost invitat la mai multe vernisaje, avanpremiere şi cocteiluri literare decât fusese poftit de-a lungul întregii sale perioade de studii la Beaux-Arts. A deprins iute comportamentul adecvat. Nu era musai să fii strălucitor, ba chiar adesea cel mai bine era să taci mâlc, însă obligatoriu trebuia, să-ţi asculţi

interlocutorul, să-l asculţi cu gravitate şi empatie, înnădind uneori conversaţia cu un: “Chiar aşa?”, menit să sublinieze interesul şi uimirea, sau cu un “Desigur...”, vibrat de o aprobare plină de înţelegere. în plus, lui Jed statura mică îi înlesnea adoptarea unei poziţii de supunere, în general apreciată de actorii culturali - ca, de altfel, de către toată lumea. Era o cale uşoară de acces, probabil o cale ca oricare alta, iar neutralitatea politicoasă a lui Jed şi faptul că păstra tăcerea asupra operelor sale îl slujeau din plin, dând impresia, în fond întemeiată, că era un artist serios, un artist care *chiar muncea*. Plutind printre ceilalţi într-o nepăsare amabilă, Jed adopta, fără s-o ştie, atitudinea *groove* pe care se clădise, la vremea sa, succesul lui Andy Warhol, adăugându-i însă o nuanţă de sobrietate - care era imediat interpretată ca o sobrietate implicată, o sobrietate *cetăţenească* - devenită indispensabilă cincizeci de ani mai târziu. într-o seară de noiembrie, cu ocazia decernării unui premiu literar oarecare, a fost chiar prezentat celebrului Frédéric Beigbeder, aflat atunci pe culmile gloriei sale mediatice. Scriitorul şi publicistul, după ce s-a lungit cu pupăturile trimise Olgăi (într-o manieră demonstrativă însă, atât de teatrală încât devenise inocentă, prin indicarea prea făţişă a *intenţiei Indice*), a întors spre Jed o privire intrigată, iar apoi a fost acaparat de o actriţă porno celebră, care tocmai publicase o carte de convorbiri cu un călugăr tibetân. Dând din cap ritmic la cuvintele fostei paraşute, Beigbeder arunca priviri piezişe spre Jed, somându-l parcă să nu dispară în mulţime, o mulţime din ce în ce mai densă pe măsură ce dispăreau fursecurile. Foarte slăbit, autorul volumului *Au secours pardon arbora o* barbă rară, cu intenţia evidentă de-a semăna cu un erou de roman rusesc. Până la urmă, fătuca a fost luată în primire de către un tip înalt şl cam fleşcăit, semi-gras, cu părul semi-lung, cu privire semi-inteligentă semi-tâmpă, care exercita, pare-se, nişte responsabilităţi editoriale la Grasset, aşa încât Beigbeder a Izbutit să scape. Olga se afla la doar câţiva

paşi şi era înconjurată de roiul obişnuit de adoratori masculini.

- Deci dumneavoastră sunteţi! îi spuse el în cele din urmă lui Jed, privindu-l ţintă în ochi, cu o intensitate neliniştitoare - acum chiar semăna cu un erou de roman rus, de genul "Razumihin, fost student", puteai să juri că-i aşa, deşi strălucirea din privirile lui se datora probabil mai mult cocainei decât ardorii religioase, dar oricum nu-i nici o diferenţă, îşi zise Jed. Deci dumneavoastră aţi pus mâna pe ea?! insistă Beigbeder cu intensitate sporită.

Neştiind ce să-i răspundă, Jed rămase tăcut.

- Ştiţi că sunteţi împreună cu una dintre cele mai frumoase cinci femei din Paris?

Tonul său redevenise serios, profesionist, le cunoştea în mod limpede pe celelalte patru. Nici acum Jed nu a ştiut ce să răspundă. Ce să răspunzi, de fapt, întrebărilor oamenilor?

Beigbeder oftă, părând dintr-odată lehămetit, iar Jed îşi spuse că discuţia va înceta să)fie apăsătoare şi că va avea prilejul, ca de obicei, să asculte şi să aprobe implicit teoriile şi anecdotele desfăşurate de interlocutor; dar n-a fost aşa. Beigbeder era curios, voia să ştie mai multe despre el, chestie care, în sine, era deja excepţională, Frédéric fiind una dintre personalităţile cele mai curtate din întreg Parisul; mulţi dintre cei prezenţl erau uimiţi şi încercau să tragă concluzii, întorcând privirile spre ei. La început, Jed s-a fofilat zicând că se ocupă de fotografie, dar Beigbeder a vrut detalii: ce *gen* de fotografie? Răspunsul îl lăsă perplex: cunoştea fotografi de publicitate, fotografi de modă şi chiar câţiva fotografi de război (deşi pe aceştia din urmă îi întâlnise mal degrabă făcând pe paparazzi!, activitate pe care o exercitau oarecum pe furiş, pentru că, în general, în cadrul *profesiei* lor era considerat mai puţin nobil să pozezi sânii Pamelei Anderson decât rămăşiţele risipite în toate părţile ale vreunui kamikaze libanez, deşi obiectivele folosite sunt îndeobşte aceleaşi, iar exigenţele tehnice

aproape similare - e greu să împiedici tremurul mâinii în momentul declanşării, iar deschiderile maxime au nevoie de o luminozitate puternică, astea-s problemele de care te izbeşti când e vorba de teleobiective foarte puternice), însă nu întâlnise ţipi care să fotografieze hărţi rutiere, nu, asta era o noutate. Uşor încurcat, Jed spuse în cele din urmă că da, într-un anume sens, era *artist*.

- Ha-ha-haaa...! izbucni scriitorul într-un hohot de râs exagerat, făcând vreo zece persoane, printre care şi Olga, să se întoarcă. Da, sigur, trebuie să fii *artişti* Literatura, ca proiect, e complet terminată! în zilele noastre, ca să te culci cu cele mai frumoase femei, trebuie să fii *artişti* Vreau şi eu să devin *ar-tisti* în mod uimitor, îşi deschise larg braţele şi intonă cu putere şi aproape corect acest cuplet din *Blues du businessman*[8]:

Aş fi vrut să fiu artiiiiiist, *Lumea s-o reconstruiesc*, *Şi sa trec drept anarhist*, *Dar ca milionarii să trăiescl*...

Paharul cu vodcă îi tremura între degete. Jumătate din sală se întorsese spre ei. îşi coborî braţele, adăugă cu o voce rătăcită:. “Versuri de Luc Plamondon, muzică de Michel Berger” şi Izbucni în plâns.

“Ai avut probleme cu Frédéric?”, îl întrebă Olga pe când se întorceau în plimbare, de-a lungul bulevardului Saint-Germain. “Nu...”, răspunse Jed încurcat. Printre lecturile sale de adolescenţă figuraseră şi nişte romane realiste din secolul XIX francez, în care personajele unor tineri ambiţioşi *reuşeau în viaţă graţie femeilor*, era uimit să se regăsească într-o situaţie similară şi, la drept vorbind, cam uitase aceste romane realiste din secolul XIX francez, fiindcă de câţiva ani încoace nu mai izbutea să citească decât Agatha Christie, şi ca să fim exacţi, dintre romanele Agathei Christie, doar pe cele care îl puneau în scenă pe Hercule Poirot, ceea ce nu era nicidecum de natură să-l ajute în actualele împrejurări.

8 Bluesul businessmanului - piesă interpretată de Céline Dion.

Era în sfârşit *lansat*, Olga îl convinsese fără bătaie de cap pe directorul ei să-i organizeze lui Jed prima expoziţie, într-un local al firmei de pe Avenue de Breteuil. A vizitat locaţia, vastă, însă destul de tristă, cu zidurile şi planşeul din beton cenuşiu; acest deznodământ i s-a părut mai degrabă un lucru bun. Nu a sugerat nici o modificare, solicitând doar instalarea, la intrare, a unui mare panou suplimentar. în schimb, a dat instrucţiuni foarte precise în privinţa eclerajului şi a trecut pe-acolo săptămână de săptămână ca să verifice dacă erau urmate întocmai.

Data vernisajului fusese fixată pe 28 ianuarie, cu schepsis - pentru că lăsa criticilor timp să se întoarcă din vacanţa de iarnă şi să-şi facă planificările. Bugetul alocat trataţiei era cât se poate de onorabil. Cea dintâi mare surpriză a lui Jed a fost ataşatul de presă; plin de prejudecăţi cum era, îşi închipuise mereu că ataşaţi! de presă erau nişte adevărate *care de luptă*, aşa că a fost descumpănit când s-a trezit în prezenţa unei chestii mici şi amărâte, slabă şi aproape cocoşată, nefericit numită Marylin, başca nevrozată, după toate aparenţele - de-a lungul întregii lor prime întâlniri, şi-a tot răsucit părul lung şi negru cu anxietate, făcând încet-încet nişte noduri de nedesfăcut şi apoi smulgându-şi scurt câte o şuviţă. îi curgea nasul fără întrerupere, aşa că, în geanta el uriaşă, cât o papornlţă, căra vreo cincisprezece cutii de şerveţele, adică doza zilnică. S-au întâlnit în biroul Olgăi şi părea stânjenitor să vezi, stând una lângă alta, fiinţa aceea impunătoare, cu forme nespus de aţâţătoare, şi crâmpeiul ăla de femeie, cu vaginul neexplorat; preţ de o clipă, Jed chiar s-a întrebat dacă Olga nu o alesese tocmai pentru cât era de urâtă, ca să evite orice formă de concurenţă feminină în preajma lui. Nu, cu siguranţă nu, era prea conştientă de propria ei frumuseţe, dar şi prea obiectivă ca să se simtă într-o situaţie de competiţie sau de concurenţă câtă vreme supremaţia nu îi era serios ameninţată - iar asta nu se petrecuse niciodată în viaţa sa reală, chiar dacă 1 se întâmplase să invidieze, trecător,

pomeţii lui Kate Moss sau fundul iui Naomi Campbell, cu prilejul unei defilări de modă redifuzate pe M6. Olga o alesese pe Marylln pentru că aceasta avea reputaţia unei excelente ataşate de presă, cea mai bună probabil în domeniul artei contemporane - cel puţin pe piaţa franceză.

- Sunt foarte bucuroasă că lucrez la acest proiect'..., anunţă Maiylln cu o voce smiorcăită. Nespus de bucuroasă.

Olga se chircea ca să poată ajunge la aceeaşi înălţime cu ea şl se simţea cumplit de jenată, aşa că până la urmă le-a indicat o mică sală de şedinţe lipită de biroul ei.

- Vă las să lucraţi..., spuse ea, după care dispăru uşurată.

Marylin scoase o agendă de format mare, 21 x 29,7 şi două cutii de şerveţele, după care continuă:

- La început, am făcut studii de geografie. Apoi am cotit-o spre geografia umană. Acum mă ocup, pur şi simplu, doar de partea umană. Mă rog, asta dacă presupunem că avem de-a face cu nişte fiinţe umane..., nuanţă ea.

întâi de toate a vrut să ştie dacă avea nişte “nume-fetiş” în materie de presă scrisă. Nu era cazul; Jed nu-şi amintea să fi cumpărat în viaţa sa vreun ziar sau vreo revistă. îi plăcea televiziunea, mal ales dimineaţa, când putea să butöneze relaxant, trecând de la desene animate la cronici bursiere; uneori, când un subiect îl interesa în mod special, se conecta la internet; presa scrisă i se părea însă un vestigiu bizar, condamnat să dispară curând, şi oricum complet lipsit de interes.

- De acord..., comentă Marylin reţinută. Prin urmare, bănuiesc că am, cât de cât, mână liberă.

într-adevăr, avea mână liberă, şi s-a folosit de asta cât a putut de bine. Când au pătruns în sala de pe Avenue de Breteuil, în seara vernisajului, Olga a fost şocată. “Ce de lume...*4, a spus ea în cele din urmă, impresionată. “Da, au venit destul de mulţi44, a confirmat Marylin cu o satisfacţie ascunsă, ce părea, în mod ciudat, atinsă de un soi de animozitate. Erau vreo sută de oameni, dar de fapt ea voia să sugereze că nu se putea şti dacă erau persoane impor-

tante. Singurul pe care Jed îl cunoştea din vedere era Patrick Forestier, superiorul ierarhic Imediat al Olgăi şi directorul de comunicare de la Michelin France, un politehnlst tipic, care îşi irosise trei ceasuri ca să se îmbrace *artistic* şi care, înainte să se năpustească asupra unuia dintre costumele lui gri obişnuite, purtat fără cravată, şl-a trecut în revistă toată garderoba..

Intrarea în sală era obturată de un panou mare, care lăsa, de-o parte şi de alta, nişte coridoare de doi metri, unde Jed afişase, faţă în faţă, o fotografie din satelit a vârfului Guebwiller şi o imagine mărită a unei hărţi Michelin "Departamente44 a aceleiaşi zone. Contrastul era izbitor: în vreme ce fotografia din satelit nu dezvăluia decât o peltea de zone verzi mai mult sau mai puţin uniforme, întreruptă de vagi pete albăstrii, harta înfăţişa o reţea fascinantă de drumuri locale, de şosele pitoreşti, de *perspective*, de păduri, de lacuri şi de piscuri. Deasupra celor două imagini mărite, cu majuscule negre, trona titlul expoziţiei: *HARTA ESTE MAI INTERESANTĂ DECÂT TERITORIUL*.

în sala propriu-zisă, Jed atârnase pe nişte lungi suporturi mobile vreo treizeci de fotografii mărite - toate împrumutate din hărţile Michelin "Departamente", însă alese dintre zonele geografice cele mal variate, de la cele alpine la litoralul breton sau de la porţiunile de tufăriş din dreptul Canalului Mânecii la câmpurile de grâne din Eure-et-Loir. însoţită în continuare de Olga şl de Jed, Marylin se opri în prag şi inspectă mulţimea de ziarişti, de personalităţi şi de critici, cu ochiul cu care un animal de pradă priveşte turma de antilope aflate la adăpat.

- A venit Pépita Bourguignon, zise ea în cele din urmă, cu un rânjet scurt.

- Bourguignon? se interesă Jed.

- Critic de artă la *Le Monde*.

A fost cât pe ce să întrebe prosteşte: "Care *Le Monde*??", dar şi-a amintit că era vorba despre un ziar de seară, aşa că s-a hotărât să-şi ţină gura, cât mal mult cu putinţă, de-a

lungul întregii seri. După ce s-a despărţit de Marylin, à putut să se plimbe liniştit printre propriile fotografii, fără ca nimeni să-şi dea seama că el este *artistul* şi chiar fără să încerce să tragă cu urechea la comentarii. I se părea că, spre deosebire de alte vernisaje, zarva era mai puţin stridentă; publicul eră concentrat, aproape recules, mulţl priveau exponatele, ceea ce probabil era un semn bun. Patrick Forestier era unul dintre puţinii convivi exuberanţi:-ţinea o cupă de şampanie în mână şi se tot învârtea în loc ca să-şi sporească auditoriul, fellcitându-se zgomotos pentru “încheierea neînţelegerii dintre Michelin şi lumea artei”.

Trei zile mai târziu, Maiylin dădu buzna în sala de şedinţe de lângă biroul Olgăi, unde se instalase Jed ca să aştepte reacţiile. Scoase din paporniţă o cutie de şerveţele şi jurnalul *Le Monde* din ziua respectivă.

- Nu l-aţi citit? exclamă ea cu ceea ce, în cazul ei, ar fi putut trece drept surescitare. Atunci, e bine c-am venit.

Articolul, semnat de Patrick Kéchichian, ocupa o pagină întreagă, conţinea o foarte frumoasă reproducere în culori după fotografia hărţii cu regiunea Dordogne - Lot şi era ditirambic. încă din primele rânduri, asimila unghiul de vedere al hărţii - sau imaginea din satelit - cu perspectiva lui Dumnezeu. “Cu calmul profund al marilor revoluţionari - scria el -, foarte tânărul artist se îndepărtează, chiar în piesa inaugurală prin care ne lasă să pătrundem în lumea lui, de această viziune naturalistă şi neopăgână prin care contemporanii noştri se chinuie să afle imaginea Celui Absent. Nu fără o remarcabilă îndrăzneală, el adoptă punctul de vedere al unui Dumnezeu coparticipant, alături de oameni, la (re)construcţia lumii.” Apoi vorbea, îndelung, despre opere, dezvoltând o surprinzătoare cunoaştere a tehnicii fotografice, după care conchidea: “între unirea mistică cu universul şi teologia raţională, Jed Martin à optat. Cel dintâi, poate, din arta occidentală după marii maeştri ai Renaşterii, a preferat, în locul seducţiilor nocturne ale unei

Hildegard din Bingen, construcţiile dificile şi limpezi ale «boului mut», aşa cum obişnuiau să-i spună lui Toma dAquino colegii săi de la Universitatea din Köln. Chiar dacă această alegere este neîndoielnic discutabilă, înălţimea perspectivelor pe care le implică nu este deloc aşa. Iată un an artistic care pare să se aşeze sub cele mai fericite auspicii."

- Nu-i rău ce zice;.., comentă Jed.

Marylin îl privi cu indignare.

- E extraordinar articolul ăsta! îi răspunse ea cu asprime. Bine, e destul de surprinzător că l-a scris Kéchichian, de obicei nu se ocupă decât de cărţi. Şl totuşi, Pépita Bourguignon a fost acolo... După câteva clipe de perplexitate, a conchis, hotărâtă: Mă rog, prefer o pagină întreagă de Kéchichian unei notiţe de Bourguignon.

- Şi-acum ce-o să urmeze?

- O să curgă. O să plouă cu articole.

Au sărbătorit evenimentul chiar în seara aceea, la restaurantul *Chez Anthony et Georges*.

- Se vorbeşte mult despre dumneavoastră..., îi strecură Georges în timp ce o ajuta pe Olga să-şi dea jos mantoul.

Restaurantele adoră celebrităţile, urmăresc cu cea mai mare atenţie actualitatea culturală şi mondenă, ştiu că prezenţa celebrităţilor în localul lor poate să suscite o reală atracţie asupra segmentului de populaţie îndobitoclt-bogată pe care se străduiesc în primul rând s-o aibă drept clientelă; iar celebrităţile, în general, adoră restaurantele, se stabileşte un fel de simbioză, firească, între restaurante şi celebrităţi. Tânără mlni-celebrltate, Jed a adoptat acea atitudine de nepăsare modestă care se potrivea cu noul său statut, ceea ce Georges, expert în celebrităţi intermediare, a salutat cu o privire plină de preţuire. Nu prea era lume în seara aceea la restaurant, doar un cuplu de coreeni care şi-a luat tălpăşiţa destul de repede. Olga a optat pentru un *gaspacho* cu aragula şi un homar nu foarte pătruns cu piure de cartofi dulci, Jed pentru o tigaie de scoici Saint-Jacques

abia perpelite şi un sufleu de calcan cu o spumă de pere PasseCrassane. La desert, li s-a alăturat Anthony, cu şorţul la brâu şl agitând o sticlă de Armagnac negru Castarède din 1905.

- Din partea casei..., spuse el gâfâind, apoi le umplu paharele.

După Rothenstein şi Bowles, Armagnacul din acel an încânta prin amplitudine, nobleţe şi strălucire. Nota finală de prună şi de alcool madeirizat constituia exemplul tipic de rachiu vechi, cu gust remanent, cu o senzaţie ultimă de piele tăbăcită din alte timpuri. Anthony se cam îngrăşase de la ultima lor vizită, era inevitabil să fie aşa, secreţia de testosteron scade odată cu vârsta, nivelul de materie grasă sporeşte, se afla în pragul vârstei critice.

Olga adulmecă îndelung, cu deliciu, aburul alcoolului, după care îşi muie buzele în pahar; se adapta perfect lumii franceze, părea greu de crezut că îşi petrecuse copilăria într-un bloc din marginea Moscovei.

- Cum se face că noii bucătari, întrebă ea după prima înghiţitură, vreau să spun bucătarii despre care se vorbeşte, sunt aproape toţi homosexuali?

- He-hee! Anthony se întinse cu voluptate în scaun, plimbându-şi privirea cu încântare asupra sălii. Draga mea, aici e marele secret, pentru că homosexualii au *a-do-rat* dintotdeauna bucătăria, încă de la începuturi, însă nimeni, dar absolut ni-meni n-a spus-o. Au contribuit enorm la asta cele trei stele luate de Frank Pichon. Faptul că un bucătar transsexual a fost în stare să capete trei stele Michelin a fost un semnal puternic! Trase o duşcă, apoi păru că se cufundă din nou în trecut. Şi e limpede, reluă el teribil de însufleţit, e limpede că declanşatorul, bomba atomică, a fost *outing1-ul* lui Jean-Pierre Pernaut!

- Da, cu siguranţă, outincj-ul.lui Jean-Pierre Pernaut a fost odios..., întări Georges fără convingere. Ştii ceva, Tony..., continuă el cu tonalităţi ascuţite şi iritate, de fapt nu societatea refuza să-i accepte pe bucătarii homosexuali, ci

homosexualii refuzau să se accepte pe ei înşişi ca bucătari. Uită-te la noi, n-am avut parte de nici un articol în Têtu[9] [10], primii care au vorbit despre restaurantul nostru au fost cei de la *Le Parisien*. în mediile gay tradiţionale se consideră că nu e prea *glamour* să faci bucătărie. Pentru el e o chestie de *popotă*, pe bune, chiar de *popotăl*

Jed avu dintr-odată impresia că animozitatea evidentă a lui Georges avea legătură şi cu perniţele incipiente ale lui Anthony, cu faptul că el însuşi începuse să regrete un trecut ceţos, cu *ţoale de piele şi lanţuri*, preculinar, şi că, în fine, era mai bine să schimbe subiectul. Aşadar a revenit la *outing-ul* lui Jean-Pierre Pernaut, un subiect cât se poate de gras, el însuşi în calitate de telespectator fusese năucit, iar acel: "Da, e-adevărat, îl iubesc pe David", rostit în direct în faţa camerelor de luat vederi ale postului France 2, avea să rămână, după părerea lui, unul dintre momentele-chele ale perioadei 2010, toţi cei de faţă au căzut de acord, şi Anthony a mai turnat un rând de Armagnac negru.

- Eu mă definesc, înainte de orice, ca telespectator! a trântit Jed într-un elan participativ, care a fost întâmpinat de Olga cu o privire surprinsă.

VI

O lună mai târziu, Marylin intră în birou, cu paporniţa şi mal înţesată decât de obicei. După ce îşi şterse nasul în vreo trei rânduri, puse în faţa lui Jed un dosar voluminos, prins cu elastice.

- Reacţiile presei..., preciză ea, văzând că nu reacţionează.

Privi coperţile de carton cu un ochi absent, fără să le deschidă.

- Cum sunt? întrebă el.

- Excelente. Toată lumea a scris.

9 Dezvăluire a orientării sexuale a unei persoane fără consimțământul acesteia (n.r.).

10 Revistă franceză pentru LGBT (lesbiene, gay, bi- și transsexual!), al cărei prim număr a apărut în 1995.

încântarea i se oprea însă aici. Cu nasul ei mereu înfundat, mărunţica asta era de fapt o luptătoare, o specialistă în *operaţiuni de comando*: intra în vibraţie atunci când declanşa o mişcare, când obţinea primul articol important; ulterior, când lucrurile începeau să meargă de la sine, cădea din nou în indolenţa ei respingătoare. Vorbea din ce în ce mai slab, aşa că Jed abia a auzit-o adăugând:

- Singura care n-a mişcat un deget a fost Pépita Bourguignon.

- Asta e..., a conchis ea cu tristeţe, mi-a făcut plăcere să lucrăm împreună.

- Gata, nu ne mai vedem?

- Ba da, dacă vă pot fl de folos cu ceva, cu siguranţă. Aveţi numărul meu de mobil.

Plecă, în direcţia unui destin nesigur - de fapt, dădea senzaţia că se va duce să se bage din nou în pat şi să-şi pregătească un ceai. După ce a ieşit pe uşă, s-a întors pentru o ultimă dată şi a precizat cu o voce stinsă:

- Cred că a fost unul dintre cele mai straşnice succese din viaţa mea.

Criticii fuseseră într-adevăr - Jed şi-a dat seama de asta parcurgând dosarul - absolut unanimi în laude. Uneori, în societatea contemporană, se întâmplă - în ciuda îndârjirii cu care ziariştii vânează şi reperează modele pe cale de apariţie, asta atunci când nu le creează de-a dreptul - ca unele dintre aceste mode să se dezvolte anarhic, sălbatic, prosperând chiar înainte să li se fi dat un nume. în realitate, acest lucru se petrece din ce în ce mai des, de când cu răspândirea masivă a internetului şi cu prăbuşirea presei scrise. Succesul în creştere, pe întreg teritoriul francez, al cursurilor de gătit; apariţia recentă a unor competiţii locale, menite să răsplătească noile creaţii în materie de mezeluri şi brânzeturi; dezvoltarea uriaşă, inexorabilă, a promenadelor sau chiar *outing-vl* lui Jean-Pierre Pernaut, totul concura la acest fapt sociologic nou: pentru întâia oară în Franţa, de la Jean-Jacques Rousseau încoace, spaţiul rural

redevenise o *tendinţă*. Societatea franceză a părut că ia cunoştinţă în mod brutal de acest fapt, prin mijlocirea principalelor sale cotidiene şi reviste, în cele câteva săptămâni care au urmat după vernisajul expoziţiei lui Jed. Iar harta Michelin, un obiect utilitar, prin excelenţă trecut cu vederea,,a devenit, în spaţiul acestor câteva săptămâni, vehiculul privilegiat de iniţiere în ceea ce ziarul *Libération* avea să numească fără jenă “magia specificului local”.

Biroul lui Patrick Forestier, ale cărui ferestre lăsau să se vadă Arcul de Triumf, era modular într-o manieră ingenioasă: mutând câteva elemente, se puteau organiza o conferinţă, o proiecţie, un brunch, totul într-un spaţiu de numai şaptezeci de metri pătraţi; un cuptor cu microunde permitea încălzirea mâncării; era şi loc de dormit. Ca să-l întâmpine pe Jed, Forestier alesese varianta “mic dejun de lucru”; sucul de fructe, produsele de patiserie şi cafeaua aşteptau pe o măsuţă scundă.

Deschise larg braţele ca să-l primească, radiind de fericire.

- Am avut încredere... Nu m-am îndoit o clipă! exclamă el, ceea ce, în opinia Olgăi, care-l instruise pe Jed înainte de întâlnire, era cel puţin exagerat. Acum... va trebui să transformăm eseul. (îşi agită braţele, cu mişcări rapide şi orizontale, care voiau să imite, Jed a priceput pe dată, nişte pase de rugby.) Luaţi loc... Se aşezară pe canapelele din jurul măsuţei; Jed îşi turnă o cafea. *We are a team*[11], adăugă Forestier, fără să fie neapărată nevoie. Vânzările noastre de hărţi au crescut cu 17% în cursul lunii trecute, continuă el. Am putea - alţii aşa ar proceda în locul nostru - să mărim niţel preţurile; nu o s-o facem.

îi lăsă timpul să aprecieze înţelepciunea care stătuse la baza acestei atitudini comerciale, după care adăugă:

- Cel mai neaşteptat este faptul că au apărut şi cumpărători pentru vechile hărţi Michelin, i-am reperat la licitaţiile de pe internet. Până acum câteva săptămâni, hărţile astea vechi le dădeam la topit..., adăugă el cu un

11 Suntem o echipă (în engl., în orig.) (n.r.).

glas funebru. Am îngăduit delapidarea unui patrimoniu căruia nimeni din instituţia noastră nu îi bănuia valoarea... până când au venit minunatele dumneavoastră fotografii. Păru că se cufundă într-o meditaţie deznădăjduită privind aceşti bani atât de nesăbuit risipiţi sau poate asupra distrugerii valorilor la modul general, dar îşi recăpătă cumpătul. Cât priveşte... (căută cuvântul potrivit), cât priveşte *operele* dumneavoastră, trebuie să batem fierul cât e cald!

Se ridică dintr-odată de pe canapea şi, preţ de o clipă, Jed avu impresia că avea să sară cu picioarele pe măsuţă şi să se bată cu pumnii în piept, ca Tarzan; clipi din ochi ca să îndepărteze vedenia.

- Am avut o lungă discuţie cu domnişoara Şeremoiova, cu care, am impresia că... (îşi căută din nou cuvintele, ăsta-i neajunsul cu politehniştii, valorează mai puţine parale la angajare decât elevii şcolii de administraţie, dar au nevoie de mult mal mult timp ca să-şi găsească cuvintele; în cele din urmă, şi-a dat seama că era pe lângă subiect.) Pe scurt, am ajuns la concluzia că o comercializare directă prin reţelele noastre ar fi lipsită de noimă. N-am dori, cu nici un chip, să dăm impresia că vă lezăm independenţa artistică. Cred, urmă el, că de obicei comerţul cu opere de artă se face prin intermediul *galeriilor*...

- Nu am nici un galerist.

- Aşa mi s-a părut şi mie. De aceea, m-am gândit la următoarea schemă. Am putea să ne ocupăm de crearea unui site internet unde să vă prezentaţi lucrările şi unde aţi putea să le puneţi în vânzare directă. Desigur, site-ul v-ar purta numele, iar Michelin nu ar fi nicidecum menţionat. Cred că ar fl mai bine să supravegheat! chiar dumneavoastră realizarea printurilor. în schimb, noi ne-am putea ocupa de logistică şi de expediere.

- De acord.

- Perfect, absolut perfect. Acum chiar cred că ne aflăm într-un acord win-win[12], se entuziasmă el. Am consemnat chestiile astea într-un proiect de contract, pe care, desigur, vl-l las să-l studiaţi.

Jed ieşi pe un coridor lung, foarte luminos, un perete de sticlă se deschidea în zare spre arcurile din Défense, cerul era colorat într-un splendid albastru iernatic, ce părea aproape artificial, un albastru de ftalocianină, se gândi Jed într-o doară. Mergea încet, şovăitor, de parcă ar fî înaintat prin vată; îşi dădea seama că intrase într-o nouă etapă a vieţii sale. Uşa de la biroul Olgăi era deschisă; ea îi surâse..

- Aşa e. A fost exact cum mi-ai zis, rezumă el.

VII

Studiile lui Jed fuseseră pur literare şi artistice, nu avusese niciodată ocazia să mediteze asupra misterului capitalist prin excelenţă: acela al *stabilirii preţului*. A optat pentru o hârtie Hahnemûhle Canvas Fine Art, care oferea o saturaţie: optimă a culorilor şl o foarte bună rezistenţă în timp. Cu această hârtie, însă, calibrarea culorilor era greu de realizat şi foarte instabilă, driverul Epson nu. era setat cum ar fi avut nevoie, aşa că a hotărât să se limiteze la douăzeci de printuri pe fotogramă. Un print l-ar fi costat, în mare, treizeci de euro, aşa că s-a hotărât să le scoată pe site cu două sute de euro.

Când a. postat prima fotografie online, un print reprezentând regiunea Hazebrouk, întreaga serie a fost epuizată în mal puţin de trei ceasuri. Desigur, preţul nu era cel corect. Pe bâjbâite, după câteva săptămâni, s-a hotărât la circa două mii de euro pentru un format 40 x 60. De-acum, gata: îşi cunoştea *preţul de piaţă*.

Primăvara se instala în regiunea pariziană, iar el se îndrepta fără premeditare spre huzur, în aprilie, au constatat cu uimire că veniturile lui lunare le depăşiseră pe cele ale Olgăl. în acel an, punţile lunii mai au fost deosebit

12 Acord de pé urma căruia profită, într-un fel* sau altul, toate părțile implicate (n.r.).

de generoase: 1 mai pica într-o joi, tot aşa şi 8 mai - apoi urma, ca de obicei, înălţarea, şi totul se încheia cu weekendul prelungit al Rusaliilor. Noul catalog *French* Touch tocmai ieşise pe piaţă. Olga îi supraveghease redactarea, corectând uneori textele propuse de hotelieri, alegând, mai ales, fotografiile şi dându-le la refăcut, dacă cele propuse nu 1 se păreau îndeajuns de seducătoare.

Se lăsa seara asupra grădinii Luxembourg, se instalaseră pe balcon, iar temperatura era blândă; ultimele strigăte ale copiilor se stingeau în depărtare, în curând aveau să se închidă porţile pe timpul nopţii. Din tot ce însemna Franţa, Olga nu cunoştea decât Parisul, îşi spuse Jed frunzărind ghidul *French Touch*; iar el însuşi, dacă e să fim exacţi, cam tot atât. Prin prisma acelei lucrări, Franţa apărea ca o ţară miraculoasă, ca un mozaic de locaţii superbe, vrâstat de castele şi de *conace*, de o stupefiantă diversitate, dar unde, în orice loc te-ai fi aflat, te puteai *simţi bine*.

- N-ai chef să plecăm în weekend? i-a propus Jed, lăsând din mână volumul. într-unul din hotelurile descrise în ghidul tău...

- Da. Bună idee. A chibzüit apoi câteva clipe, însă incognito. Fără să pomenim că lucrez pentru Michelin.

Chiar şi în aceste condiţii, îşi spuse Jed, se puteau aştepta din partea hotelierilor la o primire privilegiată: un tânăr cuplu urban înstărit, fără copii, decorativ din punct de vedere estetic, aflat încă în prima fază a iubirii lor şi, de aceea, oricând dispuşi să se minuneze, în speranţa că îşi vor face un fond de *amintiri frumoase* care îi vor ajuta să înfrunte perioadele dificile sau chiar să depăşească *crizele de cuplu*, el reprezentau, pentru orice profesionist din domeniul hotelurilor şi restaurantelor, arhetipul clienţllor ideali.

- Unde-ai vrea să mergi mai întâi?

Reflectând la această întrebare, Jed îşi dădu seama că nu era deloc simplă. După câte ştia, multe regiuni prezentau

un real interes. Poate că Franţa chiar era o ţară minunată, cel puţin din punct de vedere turistic.

- O să începem cu Masivul Central, se hotărî el în cele din urmă. E perfect pentru tine. Poate că nu e superlativul, dar cred că e foarte franţuzesc; ce mai, nu seamănă cu nimic altceva decât cu Franţa.

Olga răsfoi şi ea ghidul; îi arătă un hotel. Jed şe încruntă.

- Obloanele sunt prost alese... Pe zidurile alea gri de piatră aş fl pus nişte obloane maronii sau roşii, eventual verzi, însă cu siguranţă nu albastre.

Se cufundă în lectura textului de prezentare; perplexitatea i se accentuă.

- Ce-i halimaua asta: “în inima unui Cantal altoit cu spiritul Sudului, unde tradiţia rimează cu relaxarea şi libertatea cu respectul...” De când rimează libertatea cu respectul?!

Olga îi smulse volumul din mână şi începu să citească.

- Gata, am priceput!... “Martine şi Omar vă invită să descoperiţl autenticitatea gastronomiei şi vinurilor”, deci s-a căsătorit cu un arab, de-aici vine chestia cu respectul.

- Poate că nu-i rău, mai ales dacă el e marocan. Bucătăria marocană e delicioasă. Poate că fac *fusionfood* franco-marocană, gen plăcintă cu *foie gras*.

- Da, răspunse Olga, fără convingere. însă eu sunt turistă, vreau ceva franco-francez. Un *mix* franco-marocan sau franco-vietnamez poate să ţină înţr-un restaurant la modă din zona canalului Saint-Martin; dar nu şi într-un hotel de vis din regiunea Cantal. Poate că o să zbor hotelul ăsta din ghid...

Nu l-a scos, dar conversaţia i-a dat idei, aşa încât după câteva zile le-a propus superiorilor săi să organizeze o anchetă statistică privind felurile de mâncare consumate efectiv în hotelurile din reţea. Rezultatele nu au fost aflate decât şase luni mai târziu, dar ele aveau să-i valideze din plin prima impresie. Bucătăria creativă, dar şi bucătăria asiatică erau unanim respinse. Bucătăria nord-africană nu era apreciată decât în zonele cele mai sudice şi în Corsica.

Indiferent de regiune, restaurantele care afişau o imagine "tradiţională" sau "în stil vechi" înregistrau câştiguri cu 63% mai mari decât cele medii. Preparatele din porc şi brânzetùrile erau valori sigure, dar scorurile cele mai înalte le atingeau felurile articulate în jurul unor animale ciudate, având o conotaţie nu doar franţuzească, ci şi regională, precum porumbelul gulerat, melcul sau chişcarul. Directorul segmentului *food lux şi intermediar*, care a redactat nota de sinteză ce însoţea raportul, concluziona fără ocolişuri:

"*Probabil că ne-am înşelat concentrându-ne atenţia asupra gusturilor unei clientele anglosaxone aflate în căutarea unei experienţe gastronomice light*, *care asociază savoarea şi siguranţa culinară şi este preocupată de pasteurizare şi de respectarea normelor de congelare*. *Această clientelă nu există în realitate*: *turiştii americani nu au fost niciodată numeroşi în Franţa*, *iar englezii sunt din ce în ce mai puţini*; *lumea anglo-saxonă*, *în ansamblul ei*, *nu mai reprezintă decât 4,3% din cifra noastră de afaceri Noii noştri clienţi*, *clienţii noştri reali*, *proveniţi din ţări mai tinere şi mai puţin educate*, *cu norme sanitare mai recente şi*, *oricum*, *puse în practică arareori caută*, *dimpotrivă*, *în cursul sejurului lor în Franţa*, *o experienţă gastronomică vintage*, *chiar hard-core*; *doar restaurantele capabile să se adapteze acestei noi provocări ar merita*, *pe viitor*, *să figureze în ghidul nostru*."

VIII

Au trăit mai multe săptămâni fericite (nu era, nu mai putea fi, fericirea aceea exacerbată, febrilă a *tinerilor*, nici nu se punea problema ca, în cursul unui weekend, *să se dea peste cap* sau *să se facă ţăndări*; începuseră deja - deşi încă mai aveau vârsta potrivită pentru distracţie - să se pregătească pentru mulţumirea epicureică, liniştită, rafinată fără snobism, pe care societatea occidentală o propune celor din pătura superioară a clasei de mijloc). S-au obişnuit cu tonul teatral pe care-l foloseau chelnerii din stabilimentele cu o stea ca să le anunţe ingredientele din

antreuri şi din diverse alte gustări; dar şi cu modul, elastic şi declamator, în care exclamau: “Excelentă alegere, doamnelor şi domnilor!” la orice nou fel de mâncare şi care îi amintea lui Jed de acel “Aniversare fericită!” pe care li l-a adresat un tânăr preot, grăsuţ şi probabil socialist, atunci când, dintr-un impuls de moment, el şi Geneviève au intrat în biserica Notre-Dame-des-Champs, în timpul slujbei de duminică dimineaţă, imediat după ce făcuseră dragoste în garsoniera ei de-atunci, de pe Boulevard du Montparnasse. Ulterior, se gândise în mai multe rânduri la acel preot, care semăna fizic cu François Hollande, dar care spre deosebire de liderul politic se făcuse *eunuc al lui Dumnezeu*. Mulţi ani mai târziu, după ce se apucase de “seria meseriilor simple”, Jed îşi propusese de câteva ori să realizeze portretul unora dintre aceşti oameni, neprihăniţi şl cucernici, din ce în ce mai rari, care străbăteau metropolele ca să răspândească reazemul credinţei lor. Se împotmolise însă, fără măcar să fi înţeles subiectul. Moştenitori ai unei tradiţii spirituale milenare pe care nimeni nu o mai pricepea cu adevărat, altădată situaţi în primul rând al societăţii, preoţii erau astăzi siliţi, după studii chinuitor de lungi şl de grele, care implicau stăpânirea limbii latine, a dreptului canonic şl a teologiei raţionale, să supravieţuiască în condiţii materiale mizerabile; luau metroul alături de restul lumii, ca să meargă de la un grup de studiu al Evangheliei la un atelier de alfabetizare, oficiind slujba în fiecare dimineaţă pentru un public rarefiat şi îmbătrânit; le era interzisă orice plăcere a simţurilor, dar şi bucuriile simple ale vieţii de familie, fiind cu toate acestea obligaţi prin funcţia lor să afişeze zilnic un optimism de nezdruncinat. Aproape toate tablourile lui Jed, aşa cum aveau să consemneze istoricii de artă, reprezentau bărbaţi şi femei exercitându-şi profesia într-o atitudine *binevoitoare*, însă o atitudine binevoitoare la modul rezonabil, în care supunerea la imperativele profesionale asigura în schimb, în proporţii variabile, un amestec de satisfacţii financiare şi de gratifîcări ale amoruluipropriu.

Umili şi cu buzunarele goale, dispreţuiţl de toată lumea, supuşi tuturor necazurilor traiului urban, dar fără să albă acces la nici una dintre plăcerile lui, tinerii preoţi de la oraş constituiau, pentru cei care nu le împărtăşeau credinţa, un subiect descumpănitor şi Inaccesibil.

Ghidul *French Touch* oferea, dimpotrivă, o gamă de plăceri limitate, dar verificabile. Puteai împărtăşi satisfacţia proprietarului locandei *La Marmotte Rieuse*, atunci când îşi încheia nota de prezentare cu această frază senină şi plină de siguranţă: “Camere spaţioase cu terasă (băi cu jacuzzi), meniuri uimitoare, zece dulceţuri de casă la micul dejun: ne aflăm, fără doar şi poate, într-un hotel de vis”. Te puteai lăsa captivat de proza poetică a administratorului de la Carpe *Diem*, când înfăţişa sejurul în stabilimentul său în aceşti termeni: “Un zâmbet vă va călăuzi din grădină (specii mediteraneene) până în apartamentul dumneavoastră, un spaţiu care o să vă răvăşească simţurile. Şi atunci, va fl de-ajuns să închideţi ochii ca să păstraţi în amintire aromele paradisului şi şuvoaiele de apă susurând în hammam-ul de marmură albă, lăsând să transpară o singură certitudine: «Aici, viaţa e frumoasă»“. în cadrul grandios al castelului Bourbon-Busset, al cărui moştenitori duceau mai departe arta găzduirii perfecte, puteau fi contemplate amintiri emoţionante (emoţio? nante, probabil, pentru familia Bourbon-Busset) din vremea cruciadelor; anumite camere erau dotate cu saltele umplute cu apă. Această juxtapunere de elemente evocând *străvechea Franţă* sau *specificul local* cu echipamente hedoniste contemporane producea uneori un efect ciudat, aducând a lipsă de gust; însă poate tocmai acest amestec incert, îşi spuse Jed, era căutat de clientela reţelei, sau cel puţin de *clientela de bază*. Promisiunile factualé din notele de prezentare erau, orice s-ar spune, respectate. Parcul de la *Château des Gorges du Haut-Cézallier* ar fi adăpostit capre sălbatice, căprioare şi un măgăruş; efectiv, exista doar un măgăruş. Rătăcind prin grădinile de la *Auberge Verticale*, l-ai fl putut zări pe Miguel

Santamayor, un *bucătar înnăscut*, care opera o “sinteză complet neobişnuită între tradiţie şi futurism”; puteai vedea în realitate un individ cu un vag aer de guru care se agita prin cuhnii şi care, înainte să-şi fl isprăvit “simfonia de legume şi de anotimpuri”, venea să-ţi propună una dintre *havanele sale favorite*.

Şi-au petrecut ultimul lor weekend, cel de Rusalii, în castelul Vault-de-Lugny, o *locuinţă de excepţie*, ale cărei camere fastuoase dădeau spre un parc de patruzeci de hectare, al cărui plan arhitectural iniţial îi era atribuit lui Le Nôtre. Bucătăria, conform ghidului, “sublima un specific local de o nesfârşită bogăţie; acolo te aflai în faţa “uneia dintre cele mai splendide sinteze ale Franţei”. în acest loc, în lunea de Rusalii, la micul dejun, Olga l-a anunţat pe Jed că avea să se întoarcă în Rusia la sfârşitul lunii. în acea clipă degusta o dulceaţă de fragi, iar nişte păsărele, nepăsătoare la dramele umane, ciripeau în parcul desenat la origine de Le Nôtre. La câţiva metri de ei, o familie de chinezi se ghiftuia cu *gaufres* şi câmaţi. Iniţial, câmaţii fuseseră introduşi în meniul de dimineaţă de la castelul Vaultde-Lugny ca să-i satisfacă pe clienţii anglo-saxoni tradiţionalişti, obişnuiţi cu un breakfast bogat în proteine şi grăsimi; în jurul lor s-a organizat o dezbatere, scurtă, dar hotărâtoare, în cadrul firmei; gusturile încă nesigure, formulate stângaci, dar orientate aparent către cârnaţi, ale acestei noi clientele chinezeşti, conduseseră spre păstrarea acestei linii de aprovizionare. Şi alte hoteluri de vis din zona Burgundiei, în aceeaşi perioadă, ajungeau la o concluzie identică, aşa că întreprinderea *Cârnaţi şi Sărături Martenot*, stabilită în regiune din 1927, a scăpat de încetarea de plăţi şi de secvenţa “Social” a jurnalului de pe postul France 3.

Totuşi, Olga, o femeie oricum *nu foarte amatoare de proteine*, prefera dulceaţa de fragi şi începea să fie cu adevărat neliniştită, pentru că înţelegea că soarta ei avea să se joace aici, în câteva minute, şi că bărbaţii erau greu de controlat în zilele noastre, nu atât la începutul relaţiei,

când minijupa făcea totul, ci mai încolo, când deveneau din ce în ce mai eludaţi. Michelin aspira cu îndârjire să-şi întărească poziţia în Rusia, această ţară era una dintre axele sale prioritare de dezvoltare, iar salariul ei avea să crească în mod clar de vreo trei ori, va avea în subordine vreo cincizeci de persoane, era o mutare pe care nu o putea în nici un caz refuza, în ochii conducerii un refuz ar fi fost nu doar de neînţeles, ci chiar condamnabil. De la un anumit nivel în sus, un angajat nu are obligaţii doar faţă de întreprindere, ci şi faţă de el însuşi, trebuie să aibă grijă de cariera lui şi s-o iubească, aşa cum face Hristos cu Biserica şi soţia cu soţul ei, sau, cel puţin, trebuie să acorde problemelor ridicate de carieră acel minim de atenţie în lipsa căruia va demonstra superiorilor săi consternaţi că nu va fi nicicând demn să-şi depăşească poziţia de subaltern.

Scurmând cu linguriţa într-un ou fiert, Jed păstra o tăcere încăpăţânată şi îi arunca Olgăi nişte priviri piezişe, ca un copil pedepsit.

- Poţi veni în Rusia..., îi spuse ea. Poţi veni când pofteşti.

Era tânără, sau mai exact era *încă tânără*, încă îşi închipuia că viaţa oferă posibilităţi multiple şi că o relaţie poate cunoaşte, în decursul timpului, evoluţii succesive şi contradictorii.

O pală de vânt flutura perdelele uşilor de sticlă care dădeau spre parc. Ciripitul păsărelelor se înteţi brusc, apoi amuţi. Mesenii chinezi dispăruseră din senin, parcă se dematerializaseră. Jed continua să tacă, apoi lăsă linguriţa din mână.

- îţi ia cam mult să-mi răspunzi..., spuse ea. Micuţul meu francez, adăugă cu un reproş plin de gingăşie. Micuţul meu francez şovăielnic...

Duminică, pe 28 iunie, în mijlocul după-amlezii, Jed a însoţit-o pe Olga la aeroportul Roissy. Era o atmosferă tristă, ceva în el realiza că erau pe cale să trăiască o clipă cumplit de întristătoare. Vremea, frumoasă şi liniştită, nu prilejuia apariţia unor sentimente pe măsură. Ar fi putut curma

despărţirea aruncându-se la picioarele ei, implorând-o să nu se suie în avion; probabil că i-ar fi dat ascultare. Ce-ar fi urmat însă după aceea? Căutarea unui nou apartament (contractul din Rue Guynemer se încheia la sfârşitul lunii)? Anularea mutării prevăzute pentru a doua zi? Posibil, dificultăţile tehnice nu era chiar atât de mari.

Jed nu era tânăr, la drept vorbind nu fusese niciodată; însă era o fiinţă cam lipsită de experienţă. în materie de oameni, nu îl cunoştea decât pe tatăl său, şi nici pe el suficient. Iar această cunoştinţă nu era de natură să-i insufle prea mult optimism în ceea ce privea relaţiile umane. După cât avusese prilejul să constate, existenţa oamenilor se organiza în jurul *muncii*, care ocupa cea mai mare parte din viaţă, şi se desfăşura în organizaţii de dimensiuni variabile. La isprăvlrea anilor de muncă, se deschidea o perioadă mai scurtă, caracterizată prin dezvoltarea diferitelor patologii. Anumiţi oameni, în timpul celei mai active perioade a vieţii lor, încercau în plus să se asocieze în microgrupări, aşa-numitele *familii*, care aveau drept scop perpetuarea speciei; cel mai adesea, însă, aceste tentative se încheiau grabnic, din motive legate de “contextul epocii”, îşi spunea el confuz, împărţind un espresso cu amanta sa (erau singuri la tejgheaua barului *Segafredo*, şi animaţia era redusă în aeroport, zarva inevitabilelor conversaţii fiind vătuită de liniştea care părea caracteristică locului, precum în anumite clinici private). Nu era însă decât o iluzie, fiindcă dispozitivul general de transport al fiinţelor umane, care astăzi juca un rol atât de important în împlinirea destinelor individuale, nu înregistra decât o mică pauză, înainte să demareze o secvenţă de funcţionare la parametri maximi, odată cu perioada primelor zboruri importante. Totuşi era ispititor să vezi în această linişte un soi de omagiu, un omagiu discret al maşinăriei sociale adus iubirii lor atât de rapid întrerupte.

Jed nu a avut nici o reacţie în momentul în care Olga, după o ultimă sărutare, s-a îndreptat spre zona de control a

paşapoartelor, aşa încât doar când a ajuns acasă, pe Boulevard de l'Hôpital, şi-a dat seama că, aproape fără să ştie, pătrunsese într-o nouă etapă a vieţii sale. A înţeles acest lucni din faptul că tot ceea ce fusese, până acum câteva zile, lumea sa, i se părea dintr-odată complet pustiu. Hărţile rutiere şi fotografiile se îngrămădeau cu sutele pe podea şi păreau lipsite de orice noimă. Resemnat, a ieşit, a cumpărat două suluri de saci de gunoi pentru moloz de la hipermarketul Casino de pe Boulevard Vincent-Auriol, apoi s-a întors acasă şi a început să-i umple. Grea rău hârtia, se gândi el, o să fie nevoie de mai multe drumuri ca să coboare toţi sacii. Era pe cale să distrugă luni întregi, sau mal degrabă ani întregi, de muncă; cu toate astea, nu a pregetat o clipă. Mulţi ani mai târziu, după ce a devenit celebru - ba chiar extrem de celebru -, Jed avea să fie întrebat în numeroase rânduri ce înseamnă, după părerea lui, să fii *artist* Nu avea să găsească nimic prea interesant şi nici prea original de spus, cu excepţia unui singur lucru, pe care avea să-l repete, prin urmare, aproape în fiecare interviu: a fi artist, în ochii lui, însemna înainte de toate să fii *supus*. Supus unor mesaje misterioase, imprevizibile, care, în lipsă de ceva mai bun şi în absenţa oricărei credinţe religioase, se cuveneau calificate drept *intuiţii*; nişte mesaje poruncitoare; care se afirmau într-o* manieră imperioasă, categorică, fără a-ţi lăsa nici cea mai mică posibilitate de a te sustrage - sau doar cu riscul de a-ţi pierde orice noţiune de integritate şi de respect faţă de tine însuţi. Aceşte mesaje puteau implica distrugerea unei opere sau chiar a unui ansamblu de opere, pentru a o porni pe o cale radical nouă, sau uneori fără a avea nici o direcţie, fără a dispune de cel mai mărunt proiect sau de cea mai mică speranţă de continuare. Din acest punct de vedere, şi numai din acesta, condiţia de artist putea fi uneori calificată drept *dificilă*. Din acest punct de vedere, şi numai din acesta, ea se deosebea de acele profesiuni sau *meşteșuguri* pe care avea să le

omagieze în a doua parte a carierei sale, cea care avea să-i aducă un renume mondial.

A doua zi a dus jos primii saci de gunoi, apoi fără grabă, cu migală, şi-a demontat aparatul foto, după care a rânduit în cutiile lor de transport burduful, filtrele, obiectivele, sistemul digital şi carcasa. în regiunea pariziană, vremea era în continuare frumoasă. Către jumătatea după-amiezli a aprins televizorul, ca să vadă etapa de deschidere a Turului Franţei, care a fost câştigată de un. ciclist ucrainean aproape necunoscut. După ce a închis televizorul, şi-a spus că probabil s-ar cuveni să-l sune pe Patrick Forestier.

Directorul de comunicare al grupului Michelin France primi vestea fără să fie cu adevărat mişcat. Dacă Jed se hotărâse să nu mai realizeze fotografii ale hărţilor Michelin, nimic nu-l putea obliga să continue; putea oricând să pună stop, lucru limpede precizat în contract. De fapt, dădea impresia că 1 se fâlfâie, aşa încât Jed a fost de-a dreptul surprins atunci când i-a propus o întâlnire pentru a doua zi dimineaţă.

La scurtă vreme după sosirea în biroul de pe Avenue de la Grande-Armée, a priceput că Forestier dorea de fapt să se confeseze, să-şi expună problemele profesionale în faţa unul interlocutor plin de îngăduinţă. Prin mutarea Olgăl, pierduse o colaboratoare inteligentă, devotată, poliglotă; şi, lucru greu de crezut, nimeni nu îi fusese propus deocamdată pentru a o înlocui. Cei din conducerea generală “l-o trăseseră44, chiar aceştia au fost termenii lui mâhniţi. Sigur că se întorcea în Rusia, sigur că era ţara el, sigur că tâmpiţii ăla de ruşi cumpărau miliarde de anvelope auto, cu rahaturile lor de drumuri desfundate şi vremea lor de rahat, cu toate acestea, Michelin rămânea o întreprindere franceză şi, cu nişte ani în urmă, lucrurile nu ar fi mers aşa. Până nu demult, dorinţele filierei franceze erau ordine, sau cel puţin erau luate în seamă cu deosebită atenţie, însă de când investitorii instituţionali străini dobândiseră majoritatea în capitalul grupului, totul se

isprăvise. Da, situaţia se schimbase, repetă el cu o bucurie sumbră, evident că interesele filialei Michelin France nu mai însemnau mare scofală în raport cu Rusia, ca să nu mai vorbim de China, dar dacă lucrurile aveau să meargă pe acest făgaş, îţi venea să te-ntrebi dacă n-ar fi fost mai bine să se alăture grupului Bridgestone sau chiar Goodyear. Desigur, chestiile astea rămân între noi, adăugă el cu o teamă subită.

Jed îl asigură de întreaga sa discreţie, încercă să readucă în discuţie propriul său caz. “A, da, site-ul de internet...” Forestier părea că tocmai şi-a amintit. “Ei bine, o să adăugăm un mesaj care să indice faptul că dumneavoastră consideraţi închisă această serie de opere. Tirajele precedente vor rămâne în vânzare, sper că nu aveţi nimic împotrivă.” Jed nu avea nimic împotrivă. “De altfel, n-a mai rămas mare lucru, totul s-a vândut excelent...”, urmă el cu o voce în care renăscuse o rază de optimism. “Vom continua de asemenea să precizăm în comunicatele noastre că hărţile Michelin au stat la baza unei munci artistice unanim salutate de critică, sper că nici asta nu vă deranjează!” Nu-l deranja nici cât negru sub unghie.

Când l-a condus spre uşa biroului, Forestier era cât se poate de înveselit. Strângându-i mâna călduros, încheie: “Mi-a părut foarte bine să vă cunosc. între noi a fost un acord *win-win*, cu desăvârşire *win-winu*.

Nu s-a întâmplat nimic, sau aproape nimic, vreme de mai multe săptămâni; şi apoi, într-o dimineaţă, proaspăt întors de la cumpărături, Jed a văzut un individ de vreo cincizeci de ani, îmbrăcat în jeanşi şi cu o haină veche de piele, aşteptându-l la intrarea în imobil; avea aerul că aşteaptă de o groază de timp.

- Bună ziua..., spuse el. Regret că vă abordez aşa, dar n-am găsit,altă cale. V-am zărit în mai multe rânduri trecând prin cartier. Sunteţi Jed Martin?

Jed încuviinţă. Vocea interlocutorului său aparţinea unui om instruit, obişnuit cu discursurile; semăna cu un

situaţionist[13] belgian sau cu un intelectual proletar - dar purtând cămăşi Arrow; totuşi, dacă te luai după mâinile lui puternice, bătătorite, îţi dădeai seama că exercitase efectiv o muncă fizică.

- Cunosc bine munca dumneavoastră privind hărţile rutiere, am urmărit-o aproape de la începuturi. Locuiesc şi eu în acest cartier. îi întinse mâna. Mă numesc Franz Teller. Simt galerist.

în drum spre galeria sa de pe Rue de Domrémy (cumpărase un sediu chiar înainte ca acest cartier să ajungă mai mult sau mai puţin la modă; fusese una dintre puţinele idei bune din viaţa lui), s-au oprit să bea ceva la *Chez Claude*, pe Rue Château-des-Rentiers, care, mai târziu, avea să devină cafeneaua lor obişnuită şi care avea să-i prilejuiască lui Jed cel de-al doilea tablou din “seria meseriilor simple”. Localul se încăpăţâna să servească vin roşu de masă la pahar şi sendvişuri cu pate şi castraveciori celor din urmă pensionari proveniţi din “păturile proletare” ai arondismentului XIII. Mureau unul câte unul, gospodăreşte, fără să fie înlocuiţi de noi clienţi.

- Am citit într-un articol că, dé la sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial, au dispărut 80% dintre cafenelele din Franţa, a remarcat Franz rotindu-şi privirea prin local.

Nu departe de ei, patru pensionari frecau tăcuţi nişte cărţi de joc pe tăblia laminată a unei mese, potrivit unor reguli de neînţeles, ce păreau să ţină de preistoria jocurilor de cărţi (belotă? *pichet*?}. Mai încolo, o grăsană plină de cuperoză îşi dădu pe gât pastis-ul.

Lumea a început să-şi la prânzul în doar jumătate de oră şi să bea din ce în ce mai puţin alcool; apoi, lovitura de graţie a fost interzicerea fumatului.

- Cred că obiceiurile vor reveni, sub forme diferite. A existat o lungă etapă Istorică de creştere a productivităţii, care e pe cale să se încheie; în Occident, cel puţin.

13 Situaționismul este o mișcare contestatară filosofică, estetică și politică, depozitară a unei duble moșteniri, marxistă și suprarealistă.

- Aveţi o perspectivă ciudată asupra lucrurilor, a spus Franz, după ce l-a cântărit îndelung. M-a interesat felul în care aţi lucrat asupra hărţilor Michelin, chiar m-a interesat; cu toate astea, nu v-aş fl chemat la mine la galerie. Aş spune că eraţi prea sigur de dumneavoastră; ceea ce nu ml se părea chiar normal pentru un om atât de tânăr. Apoi, când am citit pe internet că v-aţi hotărât să încheiaţl seria de hărţi, m-am hotărât să vin să vă văd. Pentru a vă propune să deveniţi unul dintre artiştii pe care îi reprezint.

- Dar chiar nu ştiu ce voi face de-acum înainte. Nu ştiu nici măcar dacă o să mă mal ocup de artă în general.

- N-aţi înţeles..., spuse Franz răbdător. Nu mă interesează o anumită formă de artă, o anumită *manieră*, ci o personalitate, o privire preocupată de gestul artistic, de rolul lui în societate. Dacă aţi veni mâine cu o simplă foaie de hârtie smulsă dintr-un caiet cu spirală, pe care aţi fi scris: "*Nu ştiu nici măcar dacă o să mă mai ocup de artă în general*", aş expune această hârtie fără să mă codesc. Cu toate astea, nu sunt un intelectual; dar persoana dumnea-voastră mă interesează.

- Nu, nu sunt un intelectual, insistă el. Mă străduiesc să am, cât de cât, aerul intelectualilor din cartierele cu ştaif, pentru că în domeniul meu e folositor, dar nu sunt un intelectual, nici măcar nu mi-am luat bacalaureatul. Am început montând şi demontând expoziţii, apoi am cumpărat spaţiul ăsta micuţ şi am avut noroc în câteva rânduri cu anumiţi artişti. Alegerile, însă, le-am făcut, bazându-mă doar pe intuiţie.

După aceea au vizitat galeria, mal mare decât ar fi crezut Jed, înaltă, cu pereţi de beton sprijiniţi de bârne metalice.

- A fost o uzină pentru construcţii mecanice, îi spuse Franz. A dat faliment spre mijlocul anilor '80, apoi a stat mult timp părăsită, până când am cumpărat-o eu. Am avut mult de furcă cu salubrizarea, dar a meritat. Găsesc că e un spaţiu frumos.

Jed aprobă. Pereţii despărţitori mobili fuseseră rânduiţi pe lateral, aşa încât aria de expunere atinsese dimensiunea maximă - 30 de metri pe 20. Deocamdată era ocupată cu nişte sculpturi mari, din metal întunecat, a căror tratare putea fi inspirată de statuarul african tradiţional, dar ale căror subiecte evocau limpede Africa din zilele noastre; toate personajele agonizau sau se măcelăreau cu ajutorul unor kalaşnlkovuri sau al unor macete. Acest amestec între violenţa acţiunilor şi expresia rigidă a protagoniştilor producea un efect cât se poate de sinistru.

- Pentru depozitare, continuă Franz, am un spaţiu în Eure-et-Loir. Factorii higrometrici nu sunt formidabili, securitatea lipseşte, pe scurt, sunt nişte condiţii de stocare foarte proaste; dar, în fine, până acum nu am avut probleme.

După câteva minute s-au despărţit, Jed rămânând nespus de tulburat. înainte să se întoarcă acasă, a umblat în neştire prin Paris, ba chiar s-a şi rătăcit în vreo câteva rânduri. în săptămânile care au urmat, situaţia s-a repetat: ieşea din casă, mergea fără ţintă pe străzile acestui oraş pe care, în ultimă instanţă, îl cunoştea destul de puţin, din când în când se oprea în câte o braserie ca să se orienteze şl cel mai adesea se slujea de un plan.

într-o după-amiază de octombrie, mergând pe Rue des Martyrs, a fost dintr-odată cuprins de un sentiment nelămurit de familiaritate. îşi amintea că mal încolo era Boulevard de Clichy, cu sex-shopurile sale şi magazinele de lenjerie erotică. Atât Geneviève, cât şi Olga doriseră, din când în când, să cumpere ţinute erotice în compania lui, dar în general mergeau la Rebecca Ribs, mult mal în jos pe bulevard, nu, era vorba despre altceva.

Se opri la colţul cu Avenue Trudaine, întoarse privirea spre dreapta şi realiză. Câteva zeci de metri mai încolo se aflau birourile unde tatăl său lucrase în ultimii ani. Nu fusese acolo decât o singură dată, puţin după moartea bunicii. Cabinetul tatălui său se instalase într-un nou local. După

contractul cu centrul cultural din Port-Ambonne, firma resimţise nevoia să se *repoziţioneze*, sediul social trebuia acum să fie plasat într-o *clădire luxoasă*, preferabil cu *o curte pavată*, eventual pe un *bulevard străjuit de arbori*. Avenue Trudaine, largă, cufundată într-o linişte aproape provincială, cu şiruri de platani, se potrivea perfect cu un cabinet prestigios de arhitectură.

Jean-Pierre Martin se află în şedinţă pe tot timpul după-amiezii, îl înştiinţă recepţionlsta.

- Sunt fiul lui, insistă blând Jed.

Ea şovăi, apoi puse mâna pe telefon.

Tatăl său dădu buzna în hol după câteva minute, în cămaşă, cu cravata desfăcută, ţinând în mână un dosar subţire. Gâfâia zgomotos, sub impactul unei emoţii puternice.

- Ce-al păţit? Vreun accident?

- Nu, nimic. Tocmai treceam prin cartier.

- Sunt destul de prins, dar... stai o clipă. Ieşim să bem o cafea.

Societatea trecea printr-o perioadă dificilă, îi explică el lui Jed. Noul sediu social costa mult şi rataseră un contract important de renovare a unei staţiuni balneare de pe ţărmul Mării Negre, tocmai se certase la cuţite cu imul dintre asociaţi. Respira mal ritmic, potolindu-se încet-încet.

- De ce nu pui punct? întrebă Jed.

Tatăl său îl privi fără un gest, cu o expresie de descumpănire totală.

- Vreau să spun că al câştigat o groază de bani. Ai putea cu siguranţă să te retragi din afaceri şi să profiţi puţin de viaţă.

Tatăl său continuă să-l ţlntulască cu privirea, de parcă nu-şi găsea cuvintele, sau de parcă nu izbutea să le găsească un înţeles, apoi, după vreun minut, îl întrebă cu o voce de copil rătăcit:

- Şi cu ce mi-aş umple timpul?

La Paris, primăvara este adesea o simplă prelungire a iernii - ploioasă, rece, noroioasă şl murdară. Vara este cel mai adesea neplăcută: oraşul este zgomotos şi prăfuit, căldurile puternice nu durează niciodată prea mult, se isprăvesc după câteva zile piintr-o furtună, urmată de o răcire bruscă. Parisul este un oraş agreabil doar toamna, când oferă zile însorite şi scurte, când aerul uscat şi limpede dă o senzaţie întremătoare de prospeţime. întreaga lună octombrie, Jed şl-a continuat plimbările, dacă plimbări pot fi numite acele marşuri aproape mecanice, în care nici o impresie exterioară nu-i răzbătea până la creier, în care nici o reflecţie şi nici un proiect nu se înghesuiau să-l viziteze şl care nu aveau alt scop decât acela de a-l obosi îndeajuns până seara.

într-o după-amlază de la începutul lui noiembrie, spre orele şaptesprezece, se trezi în faţa apartamentului unde locuise Olga, pe Rue Guynemer. Era inevitabil, îşi spuse: pradă automatismelor, urmase acelaşi drum pe care-l făcuse zilnic luni la rând. Gâfâind, făcu stânga-mprejur spre Jardin du Luxembourg şi se prăbuşi pe prima bancă ieşită în cale. Se afla chiar lângă pavilionul acela ciudat, din cărămizi roşii şl decorat cu mozaicuri, situat într-una din marginile grădinii, la intersecţia dintre Rue Guynemer şi Rue d’Assas. în zare, apusul ilumina castanii cu o splendidă nuanţă portocalie, caldă - aproape un galben indian, îşi spuse Jed, şi dintr-odată îi năvăliră în minte cuvintele cântecului *Jardin du Luxembourg*:

Encore un jour Sans amour Éncore un jour De ma vie Le Luxembourg A vieilli Est-ce que c'est lui? *Est-ce que c'est moi*? *Je ne sais pas*.*1*

Asemenea multor ruşi, Olga îl adora pe Joe Dassin, cu precădere piesele de pe ultimul său disc, melancolia lor resemnată, lucidă. Jed tremura, simţea apropiindu-se o criză irepreşibllă, iar când i-au revenit în minte versurile de la *Salut les amoureux*, l-a podidit plânsul.

On s'est aimés comme on se quitte

Tout simplement sans penser à demain

À demain qui vient toujours un peu trop vite, Aux adieux qui quelquefois se passent un peu trop bien.[14] [15]

în cafeneaua din colţul străzii Vavin a comandat un *bourbon* şi şi-a dat Imediat seama ce greşeală făcuse. După ce îşi potolise durerea, s-a trezit din nou cuprins de tristeţe, lacrimile au prins să-i şiroiască pe chip. S-a uitat neliniştit împrejur, dar din fericire nimeni nu-i acorda atenţie, toate mesele erau ocupate de studenţi la drept care vorbeau despre petreceri sau despre "asociaţi juniori", adică despre chestiile alea care-i preocupă pe studenţii la drept, aşa că putea plânge după pofta inimii.

Odată plecat, greşi drumul, rătăci câteva minute într-o stare de semi-conştienţă buimacă şi se trezi în faţa magazinului Sennelier Frères, de pe Rue de la Grande-Chaumière. în vitrină erau expuse pensule, pânze de format obişnuit, pasteluri şi culori la tub. Jed intră şi, fără să stea pe gânduri, cumpără o valijoară pentru "pictură în ulei" de nivel elementar. Dreptunghiulară, din lemn de fag, cu interiorul compartimentat, conţinea douăsprezece tuburi de ulei extrafîn Sennelier, nişte pensule şi un flacon de diluant.

Acestea au fost împrejurările care au determinat "reîntoarcerea sa la pictură", ce avea să devină obiectul atâtor comentarii.

cu *mult prea iute/ Uitând despărţirile ce uneori sunt prea lipsite de grÿL*

XI

Ulterior, Jed nu avea să rămână fidel mărcii Sennelier, pânzele sale de maturitate fiind integral realizate cu ajutorul uleiurilor Musslni de la Schmincke. Există şi excepţii, iar anumite nuanţe de verde, în special verdele

14 O nouă zi/ Fără iubire/ O nouă zi/ Din viața mea// Grădina Luxembourg/ A-mbătrânit/ Ea e mai bătrână oare?/ Sau poate eu?/ Zău dacă știu.

15 Ne-am iubit așa cum. azi ne despărțim/ Mult prea ușor, uitând ziua de mâine/ Un mâine ce vine mereu

cinabru, care conferă o strălucire magică pădurilor de pini californien! ce coboară spre ocean în tabloul *Bill Gates şi Steve Jobs discutând despre viitorul informaticii*, erau luate din gama de uleiuri Rembrandt a firmei Royal Talens. Iar pentru tonurile de alb, se vedea aproape întotdeauna nevoit să apeleze la uleiurile Old Holland, cărora le aprecia opacitatea.

Aşa cum aveau să sublinieze mai târziu istoricii de artă, cele dintâi tablouri ale lui Jed Martin te puteau lesne duce pe o pistă greşită. Dedicând primele sale două pânze, *Ferdinand Desroches*, *măcelar specialist în carne de cal* şi apoi *Claude Vorilhon*, *patron de bar-tutungerie*, unor meserii din ce în ce mai puţin căutate, Martin ar fi putut să comunice senzaţia de nostalgie, ar fi putut părea că regretă o stare anterioară, reală sau imaginară., a Franţei. Nimic nu era niai străin de preocupările sale reale, aceasta a fost concluzia care s-a desprins până la urmă din toate studiile; iar dacă Martin a tratat la început două meserii sinistrate, nu era pentru că ar fi vrut să stârnească lamentaţii privind probabila lor dispariţie, ci pentru că ele aveau într-adevăr să dispară în curând şi era important ca imaginea lor să fie captată pe pânză cât încă mai era timp. Odată cu cel de-al treilea tablou din seria meseriilor, *Maya Dubois*, *asistentă de telementenanţă*, avea să se consacre unei profesii nicidecum sinistrate sau *demodate*, ci dimpotrivă, uneia emblematice pentru politica *just-in-time* care orientase întreaga strategie economică a Europei occidentale în pragul celui de-al treilea mileniu.

în prima monografie pe care i-o dedică lui Martin, Wong Fu Xin dezvoltă o curioasă analogie bazată pe colorimétrie. Culorile obiectelor lumii pot fi reprezentate cu ajutorul unui anumit număr de culori primare; pentru a obţine o reprezentare cât de cât realistă, numărul minim este de trei. Un document colorimetric poate fi însă construit şi pe baza a patru, cinci, şase sau chiar mai multe culori primare;

spectrul reprezentării va deveni astfel cu atât mai larg şi mai subtil.

în acelaşi chip, afirmă eseistul chinez, condiţiile de producţie ale unei societăţi date pot fi reconstituitè cu ajutorul unui anumit număr de profesii-tip, al căror număr, în opinia lui (e vorba despre o cifră care nu se întemeiază pe nici o argumentaţie), s-ar putea situa între zece şi două-zeci. în segmentul cel important numeric al seriei "meseriilor", cel pe care istoricii de artă s-au obişnuit să-l numească "al meseriilor simple", Jed Martin reprezintă nu mai puţin de patruzeci şi două de profesii-tip, oferind astfel, pentru stùdiul condiţiilor de producţie ale timpului său, un spectru de analiză deosebit de întins şi de bogat. Următoarele douăzeci şi două de tablouri, axate pe confruntări şi pe întâlniri, denumite tradiţional "seria compoziţiilor antreprenoriale44, aspiră în schimb să dea o imagine, relaţională şi dialectică, a funcţionării economiei în ansamblul ei.

Realizarea tablourilor din "seria meseriilor simple*4 l-a luat lui Jed Martin mai mult de şapte ani. în acest timp nu s-a văzut cu mulţl oameni, nu a început nici o relaţie nouă - fie sentimentală, fie pur şi simplu amicală. A trăit câteva momente de încântare a simţurilor: o orgie cu paste italieneşti în urma unei incursiuni la hlpermarketul Casino de pe Boulevard Vincent-Aurlol; câte o seară cu o fată de companie libaneză ale cărei prestaţii sexuale justificau pe deplin comentariile ditirambice pe care le primea pe site-ul *NiamodeLcom*. "Layla, te iubesc, eşti soarele vieţii mele de la birou, micuţa mea stea orientală44, scriau nefericiţii cincantenarl, în vreme ce Layla visa la bărbaţi bine făcuţi, virili, săraci şi puternici; Şi cam asta era, în mare, viaţa lui. Degrabă catalogat drept un individ "un pic cam ciudat, dar de treabă, deloc periculos44, Jed beneficia, în relaţia cu Layla, de acea *excepţie de extra-teritorialitate* care a fost dintotdeauna acordată artiştilor de către *fetele de consum*. Poate că şi Layla, dar mai degrabă Geneviève, fosta lui

prietenă malgaşă, este evocată într-una din pânzele sale cele mai emoţionante, *Aimée*, escort-girl, tratată într-o paletă deosebit de caldă, pe bază de umbră naturală, de portocaliu indian şi de galben napolitan. La antipozi faţă de prostituata fardată a lui Toulouse- Lautrec, clorotică şi bolnăvicioasă, cea pictată de Jed Martin este o tânără radioasă, deopotrivă senzuală şi Inteligentă, aflată într-un apartament scăldat în lumină. Cu spatele la o fereastră deschisă spre o grădină publică, identificată ca fiind scuarul Batignolles, îmbrăcată simplu cu o minijupă strânsă pe trup, de culoare albă, Aimée tocmai îşi termină de tras pe ea un minuscul top portocaliu, care nu-i ascunde decât o parte din minunăţii ei sâni.

Este singurul tablou erotic al lui Jed Martin şi, de asemenea, cel dintâi în care au putut fi desluşite rezonanţe făţiş autobiografice. Cel de-al doilea, *Arhitectul Jean-Pierre Martin părăsind conducerea întreprinderii sale*, a fost pictat doi ani mai târziu şi a marcat începutul unei autentice perioade de frenezie creatoare, care avea să dureze un an şi jumătate şi care avea să se încheie cu *Bill Gates şi Steve Jobs discutând despre viitorul informaticii*, cu subtitlul *Conversaţia de la Palo Alto*, pe care mulţi îl consideră capodopera sa. E uluitor când te gândeşti că cele douăzeci şi două de tablouri din "seria compoziţiilor antreprenoriale", adesea complexe şi de dimensiuni mari, au fost realizate în mal puţin de optsprezece luni. Este, de asemenea, surprinzător faptul că Jed Martin s-a poticnit până la urmă la o pânză, *Damien Hirst şi Jeff Koons împărţindu-şi piaţa artei*, care ar fi putut, în multe privinţe, să constituie pandantul la compoziţia Gates-Jobs. Analizând acest eşec, Wong Fu Xin vede în el motivul întoarcerii lui Jed, un an mai târziu, la "seria meseriilor simple", prin cel de-al şaizeci şi cincilea său tablou, care este şi ultimul. Claritatea tezei eseistului chinez este, aici, convingătoare: dorind să ofere o viziune exhaustivă asupra sectorului productiv al societăţii timpului

său, Jed Martin trebuia, în mod necesar, într-un moment sau altul al carierei sale, să înfăţişeze un artist.

Partea a doua în dimineaţa zilei de 25 decembrie, către ora opt, Jed se trezi brusc; zorii mijeau în Place des Alpes. Găsi o cârpă în bucătărie, îşi curăţă voma, apoi contemplă resturile lipicioase ale tabloului *Damien Hirst şi Jeff Koons împărţindu-şi piaţa artet* Franz, avea dreptate, venise vremea să-şi organizeze o expoziţie, de câteva luni mergea în gol, începuse să' se resimţă. Poţi munci ca un schimnic ani la rând, ba la drept vorbind acesta c singurul mod în care se cuvine să munceşti; vine însă o clipă când simţi nevoia să arăţi lumii ce-ai muncit, nu atât pentru a-ţi evalua judecata, cât pentru a căpăta siguranţă în legătură cu existenţa acestei munci, ba chiar în legătură cu propria existenţă; înlăuntrul unei specii sociale, individualitatea nu mai reprezintă decât o ficţiune pasageră.

Gândindu-se din nou la predicile lui Franz, a revenit cu un e-mail pentru Houellebecq, apoi şl-a pregătit o cafea. După câteva minute, a recitit textul cu silă. “în această perioadă de sărbători, bănuiesc că vă petreceţi timpul împreună cu familia...” Ce i-o fi venit să scrie asemenea tâmpenii? Toată lumea ştia că Houellebecq era un singuratic cu puternice tendinţe mizantropice, abia dacă i se mai adresa propriului său câine. “îmi dau seama că sunteţi foarte ocupat, prin urmare, rugându-vă să-mi acceptaţi scuzele, îmi îngădui să insist din nou asupra importanţei pe care ar avea-o, în opinia mea şi a galeristului meu, participarea dumneavoastră la catalogul viitoarei mele expoziţii.” Da, era mal bine acum, un strop de linguşeală nu strică niciodată. “Anexez câteva fotografii ale tablourilor melè cele mai recente şi vă stau la dispoziţie pentru a vă înfăţişa munca mea într-o manieră cât mai completă, unde şi când veţi dori. După câte ştiu, locuiţi în Irlanda; dacă vi se pare mai comod, pot veni eu acolo.” Bun, aşa e-n regulă, îşi spuse el şi apăsă pe tasta *Send*.

Esplanada centrului comercial Olympiades era pustie în acea dimineaţă de decembrie, iar Imobilele, dreptunghiulare şi înalte, păreau nişte gheţari lipsiţi de viaţă. Pe când pătrundea sub umbra rece proiectată de tumul Omega, Jed se gândi din nou la Frédéric Beigbeder. Era un apropiat al lui Houellebecq, sau cel puţin aveă această reputaţie; ar fi putut, probabil, să pună o vorbă bună. Nu avea însă decât un număr vechi de mobil şi, oricum, Beigbeder nu avea cu siguranţă să-i răspundă în ziua de Crăciun.

Cu toate astea, îi răspunse.

- Sunt cu fîică-mea! îi spuse el pe un ton mânios. însă în curând o duc la maică-sa! adăugă ca să îmblânzească reproşul.

- Vreau să vă rog ceva!

- Ha-ha-ha! pufni Beigbeder cu o veselie scrâşnită. Sunteţi un individ formidabil, ştiaţi? Nu mă sunaţi vreme de zece ani. După care îmi telefonaţi în ziua de Crăciun, ca să-mi cereţi un serviciu. Probabil că sunteţi un geniu. Doar un geniu poate să fie atât de egoist, în pragul autismului... De acord, hai să ne vedem la cafeneaua *Flore*, la ora şapte, încheie, în mod neaşteptat, autorul volumului *Un roman francez*.

Jed sosi cu cinci minute întârziere şi îl văzu îndată pe scriitor la o masă din spate. în jurul lui, mesele învecinate erau libere, alcătuind un soi de perimetru de securitate, pe o rază de doi metri; Nişte provinciali care intraseră în cafenea şi chiar anumiţi turişti îşi dădeau coate, arătându-l încântaţi cu degetul. Uneori, câte un cunoscut pătrundea înlăuntrul perimetrului, îl îmbrăţişa şi apoi dispărea. Cu siguranţă, asta însemna p oarecare pierdere pentru local (tot aşa, ilustrul Phillipe Sollers avea la vremea lui, se pare, o masă rezervată la *Closerie des Lilas*, *o* masă care nu putea fl ocupată de nimeni altcineva, fie că venea sau nu să la prânzul). Această minimă scădere de încasări era din plin compensată de atracţia turistică pe care o constituia, în

contul cafenelei, prezenţa regulată, atestabilă, a celui care scrisese *99 francs*, *o* prezenţă pe deplin conformă, de altfel, cu vocaţia Istorică a localului. Prin luările sale de poziţie îndrăzneţe în sprijinul legalizării drogurilor şi consfinţirii unul statut al prostituatelor de ambele sexe, sau prin cele mai convenţionale prlvlndu-i pe cei fără acte sau referitoare la condiţiile de viaţă ale deţinuților, Frédéric Beigbeder devenise treptat un fel de Sartre al anilor 2010, iar asta spre surprinderea generală şi oarecum chiar a lui personală, în condiţiile în care trecutul său îl predispunea mai degrabă să îndeplinească rolul unul Jean-Edem Hallier, sau chiar al unui Gonzague Saint-Bris. Tovarăş de drum exigent al Noului Partid Anticapitalist al lui Olivier Besancenot, căruia tocmai îi subliniase riscurile de derivă antisemită într-un interviu din *Der Spiegel*, Beigbeder izbutise să facă uitate originile - semi-burgheze, semi-aristocrate - ale familiei sale şi chiar prezenţa fratelui său în sânul instanţelor de conducere ale patronatului francez. Drept e că şi Sartre era departe de-a se fî născut într-o familie de nevoiaşi.

Având în faţă un amestec de *pastis* cu sirop de migdale, autorul privea cu melancolie un flacon de metal, aproape gol, care nu mai conţinea decât nişte vagi urme de cocaină. Zărindu-l pe Jed, îi făcu semn să se aşeze la masa lui. Un chelner se apropie în grabă ca să ia comanda.

- Păi, nu ştiu. Un Viandox[16]? Mai există aşa ceva?

- Un Viandox..., repetă gânditor Beigbeder. Chiar sunteţi un tip ciudat...

- Am fost surprins că v-aţi amintit de mine.

- r O, da..., răspunse scriitorul pe un ton neaşteptat de trist. Da, îmi amintesc de dumneata.

Jed îi expuse problema. îşi dădu seama că, la auzul numelui lui Houellebecq, Beigbeder se crispă uşor.

16 Extras de came de vită, sărat și aromatizat. în context, o supă preparată cu acest extras.

- Nu vă cer numărul lui de telefon, adăugă Jed foarte repede, vă cer doar, dacă se poate, să-l-sunaţi ca să-i pomeniţi despre ce l-am rugat.

Chelnerul aduse Viandox-ul. Beigbeder tăcea, dus pe gânduri.

- De acord, spuse el în cele din urmă. De acord, o să-l sun. Cu el, nu ştii niciodată la ce să te aştepţi; în situaţia actuală, însă, s-ar putea să-i fie şi lui de folos.

- Credeţi că o să accepte?

- Chiar nu am habar.

- Ce anume credeţi că ar putea să-l înduplece?

- Ei bine... S-ar putea să vă surprindă, pentru că nu are deloc această reputaţie: banii. în principiu, nu-i pasă de bani, trăieşte cu te miri ce; însă divorţul l-a pus pe butuci. în plus, a cumpărat nişte apartamente în Spania, pe malul mării, care vor fi expropriate fără despăgubiri, din pricina unei legi cu efect retroactiv privind protecţia litoralului - o chestie absolut dementă. Pe scurt, cred că în momentul de faţă e cam strâmtorat; incredibil, nu-l aşa, dacă stal să te gândeşti la câte parale a câştigat. Prin urmare, dacă-i propuneţi o sumă serioasă, cred că aveţi sorţi de izbândă.

Tăcu, îşi isprăvi cocteilul dintr-o înghiţitură, îşi mai comandă unul, îl privi pe Jed cu un amestec de melancolie şi dezaprobare.

- Ştiţi..., spuse el în cele din urmă, Olga. Vă iubea.

Jed se afundă puţin în scaun.

- Vreau să spun..., continuă Beigbeder, vă iubea cu *adevărat* Tăcu, îl măsură clătinând din cap cu neîncredere. Şi-aţi lăsat-o să se întoarcă în Rusia... Şl nu i-aţi dat niciodată veşti despre dumneavoastră... Dragostea... Dragostea e un lucru *rar*. Nu ştiaţi? Nu vi s-a spus niciodată?

Vă pomenesc despre asta, deşi în mod evident nu mă priveşte, continuă el, pentru că Olga o să revină în curând în Franţa. Mai am încă nişte prieteni la televiziune şi ştiu că

Michelin o să lanseze un nou canal pe TNT[17], Michelin TV, axat pe gastronomie, pe specificul local, pe patrimoniu, pe peisajele franţuzeşti etc. Va fi condus de Olga. Bine, pe hârtie, director general va fi Jean-Pierre Pemaut; în practică, însă, ea va hotărî totul în materie de programe. Iată - încheie el pe un ton care spunea limpede că întrevederea luase sfârşit - aţi venit să-mi cereţi un mic serviciu, iar eu v-am făcut unul cât se poate de mare.

îi aruncă o privire muşcătoare lui Jed, care se ridicase să plece.

- Asta doar dacă nu consideraţi că prioritatea dumneavoastră este expoziţia... Clătină din cap şi, bodogănind, cu o voce aproape imperceptibilă, adăugă cu silă: Artişti de rahat...

II

Sushi Warehouse de pe aeroportul Roissy 2E propunea o selecţie excepţională de ape minerale norvegiene. Jed optă pentru Husqvârna, o apă din centrul Norvegiei, discret carbogazoasă. Era cât se poate de pură - deşi, de fapt, nu mal mult decât celelalte. Toate apele astea minerale nu se deosebeau decât prin mărimea bulelor şi printr-o consistenţă uşor diferită pe limbă; nici una din ele nu era, câtuşi de puţin, sărată sau feruginoasă; punctul comun al acestor ape minerale norvegiene părea să fie moderaţia. Hedonlşti subtili, norvegienii ăştia, se gândi Jed plătindu-şi Husqvarna; e plăcut să ştii, îşi mai spuse el, că pot exista atâtea forme diferite de puritate.

Plafonul de nori se apropie repede şi, odată cu cl, acel nimic caracteristic unei călătorii aeriene deasupra plafonului de nori. Fugar, la jumătatea drumului, zări suprafaţa uriaşă şi ridată a mării, aidoma pielii unui bătrân în fază terminală.

Aeroportul Shannon, dimpotrivă, îl încântă pe Jed prin formele sale dreptunghiulare şi clare, prin înălţimea sălilor

17 Télévision Numérique Terrestre - companie franceză de difuzare digitală a unor canale TV.

şi prin uimitoarele dimensiuni ale coridoarelor - funcţionând într-un ritm scăzut, nu mai servea acum decât companiilor *low cost* şi transporturilor de trupe ale armatei americane, însă se vedea cu ochiul liber că fusese prevăzut pentru un trafic de cinci ori mal mare. Cu structura sa pe stâlpi metalici, cu mocheta tunsă scurt, data probabil de pe la începutul anilor ’60, dacă nu chiar de la sfârşitul anilor *50. Evoca, încă mai bine decât Orly, acea perioadă de entuziasm tehnologic a cărei cea mai inovatoare şi mai prestigioasă realizare era transportul aerian. Odată cu începutul anilor *70 şl cu primele atentate palestiniene - continuate mai târziu, într-o manieră mai spectaculoasă şl mai profesionistă de cele ale Al-Qaida -, călătoria aeriană devenise o experienţă infantilizantă şi concentraţionară, pe care toată lumea voia s-o vadă isprăvită cât mai repede. Pe vremea aceea însă, îşi spuse Jed aşteptându-şi valiza în imensul hol din zona de sosiri - cărucioarele metalice de bagaje, pătrăţoase şi masive, datau şi ele probabil tot de pe-atunci -, în acea epocă surprinzătoare a Celor Treizeci de Ani Glorioşi[18], călătoria pe calea aerului, simbol al.aventurii tehnologice modeme, era cu totul altceva. Rezervată încă doar inginerilor şi *cadrelor*, constructorilor lumii de mâine, era menită (şi nimeni, în contextul social-democraţiei triumfătoare, nu se îndoia de asta) să devină din ce în ce mal accesibilă păturilor populare, pe măsură ce acestea îşi vor fi sporit *puterea de cumpărare* şi *timpul liber* (ceea ce s-a şi întâmplat finalmente, însă ca urmare a unui ocol prin ultraliberalismul simbolizat cât se poate de potrivit prin companiile *low cost* şi cu preţul pierderii totale a prestigiului care fusese asociat anterior transportului aerian).

Câteva minute mal târziu, Jed a avut confirmarea ipotezei sale privind vârsta aeroportului. Culoarul lung de la ieşire era decorat cu fotografii ale personalităţilor eminente care onoraseră aeroportul cu vizita lor - în principal preşedinţi ai

18 Les Trente Glorieuses - perioadă de creștere economică masivă a țărilor occidentale, înregistrată între 1945-1975.

Statelor Unite şi papi. Ioan Paul al II-lea,. Jimmy Cafter, Ioan al XXIII-lea, George Bush I şl II, Paul al Vl-lea, Ronald Reagan... nici unul nu lipsea de la apel. Ajuns la capătul culoarului, Jed avu surpriza să constate că primul dintre aceşti vizitatori iluştri nu fusese imortalizat într-o fotografie, ci pur şi simplu intr-un *tablou*.

Aflat pe pistă, John Fitzgerald Kennedy se îndepărtase de micul grup de oficiali - printre care se remarca prezenţa a doi prelaţi; în fundal, nişte bărbaţi cu haine de gabardină, care aparţineau probabil serviciilor de securitate americane. Cu braţul îndreptat înainte şi în sus - puteai bănui că în direcţia mulţimilor strânse îndărătul unor bariere -, Kennedy surâdea cu entuziasmul şi optimismul acela cretin pe care care non-americanii îl simulează atât de greu. Chipul său părea injectat cu botox. întorcându-se, Jed inspectă cu atenţie acel ansamblu de reprezentări ale unor personalităţi eminente. Bill Clinton avea pielea întinsă şi era la fel de grăsuţ ca şi mai ilustrul său predecesor; preşedinţii democraţi americani, incontestabil, semănau mai toţi cu nişte botoxaţi lubrici.

Revenind la portretul lui Kennedy, Jed a fost Lotuşi împins spre o concluzie de alt ordin. Pe vremea aceea, botoxul nu exista, iar controlùl buhălelii şi al ridurilor, realizat astăzi cu ajutorul injecţiilor transcutanate, fusese operat atunci de pensula complezentă a artistului. Aşadar, în ultima perioadă a anilor *50, sau la începutul anilor ’60, încă era admisă ideea că ilustrarea şi exaltarea momentelor marcante ale unei domnii puteau fi încredinţate unor artlşti-pictori - sau măcar celor mai mediocri dintre ei. Era vorba indubitabil despre o lucrare de doi bani, era de ajuns să compari tratarea cerului cu ceea ce ar fi făcut Turner sau Constable; până şl acuareliştli englezi de mâna a doua s-ar fi descurcat mai bine. Cu toate acestéa, exista în tablou un soi de adevăr uman şi simbolic, privindu-l pe John Fitzgerald Kennedy, pe care nu îl atingea nici una dintre fotografiile din galerie - nici măcar cea a lui Ioan Paul al II-lea, aflat

într-o formă bună şi surprins pe pasarela avionului în momentul în care deschidea larg braţele ca să salute una dintre ultimele populaţii catolice europene.

Hotelul *Oakwood Arms* îşi împrumuta şi el decoraţiunile din aceste perioade de pionierat ale aviaţiei comerciale: afişe publicitare de epocă pentru Air France sau Lufthansa, fotografii albnegru ale avioanelor Douglas DC-8 şi Caravelle străpungând aerul limpede, comandanţi de bord în uniformă de gală pozând cu mândrie în interiorul cockpltului.. Jed aflase de pe internet că oraşul Shannon îşi datora naşterea acestui aeroport. Fusese construit în anii ’60, într-un loc unde nu existase niciodată vreo populaţie sau vreun cătun. După cât putuse să vadă, arhitectura irlandeză nu avea nimic specific: era un amestec de căsuţe din cărămidă roşie, asemănătoare acelora care puteau fi întâlnite în periferiile englezeşti, şi de mari bungalow-uri albe, împrejmuite de un spaţiu asfaltat şi mărginite de nişte peluze, în spirit american.

S-ar fi cuvenit să lase un mesaj pe robotul telefonic al lui Houellebecq; nu comunicaseră până atunci decât prin e-mallurl, iar la sfârşit prin SMS; cu toate acestea, i-a răspuns, după câteva apăsări pe butonul soneriei.

“Veţi recunoaşte cu uşurinţă casa, are cea mai neîngrijită peluză din zonă”, îi spusese Houellebecq. “Şi poate din toată Irlanda”, adăugase el. Atunci a crezut că e vorba despre o exagerare, dar vegetaţia atingea, într-adevăr, nişte înălţimi fenomenale. Jed urmă drumul pavat cu dale care şerpuia pe vreo zece metri printre tufele de scaieţi şi de mărăcini, până la o platformă asfaltată pe care staţiona un SUV Lexus RX 350. Cum era de aşteptat, Houellebecq optase pentru formula bungalow: era o clădire mare, albă şi nouă, cu acoperişul din ardezie - o casă perfect banală, de fapt, cu excepţia stării respingătoare a peluzei.

Sună, aşteptă vreo treizeci de secunde până când autorul *Particulelor elementare* veni să-i deschidă, în papuci, cu nişte pantaloni de catifea reiată şi o haină confortabilă de

interior, din lână ecru. îl privi lung şi gânditor pe Jed, după care îşi îndreptă ochii spre peluză, cufundat într-o meditaţie morocănoasă, care părea să-i fie caracteristică.

- Nu ştiu, să folosesc maşina de tuns iarba, conchise el. Mi-e teamă să nu-mi tal degetele în lame, se pare că se întâmplă adesea. Aş putea cumpăra o oale, dar nu-mi plac oile. Nu există ceva mai tâmpit decât oala.

Jed îl urmă în încăperile podite cu dale, lipsite de mobile şi presărate din loc în loc cu cartoane de la mutare. Pereţii erau acoperiţi cu un tapet monocrom, de un alb-crem; un strat subţire de praf acoperea pardoseala. Casa era foarte mare, avea probabil cel puţin cinci camere; înăuntru nu era prea cald, nu mal mult de şaisprezece grade; Jed nutrea convingerea că toate camerele, cu excepţia celei în care dormea Houellebecq, erau goale.

- V-aţi instalat de curând aici?

- Da. Mă rog, acum trei ani.

Ajunseră în cele din urmă într-o încăpere un pic mai călduroasă, un soi de mică seră de formă pătrată, cu pereţi de sticlă pe trei laturi, adică ceea ce englezii numesc *conservatory*. Era mobilată cu o canapea, o masă joasă şi un fotoliu; podeaua era decorată cu un covor oriental, luat de la reduceri. Jed adusese două portofolii de format A3; cel dintâi conţinea circa patruzeci de fotografii care urmăreau cariera sa anterioară - extrase, în principal, din seria sa de “fîerătaie” şi din perioada “hărţilor rutiere”. Al doilea portofoliu conţinea şaizeci şi patru de clişee, care reprezentau integrala producţiei sale picturale, de la *Ferdinand Desroches*, *măcelar specialist în carne de cal* până la *Bill Gates şi Steve Jobs discutând despre viitorul informaticit*

- Vă plac mezelurile? întrebă scriitorul.

- Da... Mă rog, nu-mi displac.

- Mă duc să pregătesc o cafea.

Se sculă cu vioiciune şi se întoarse după vreo zece minute, aducând două ceşti şi o cafetieră italienească.

- Nu am nici lapte, nici zahăr, anunţă el.
- Nu-i nimic. Nu-mi trebuie.

Cafeaua era bună. Tăcerea se prelungi, desăvârşită, timp de două-trei minute.

- îmi plăceau foarte mult mezelurile, zise în cele din urmă Houellebecq, dar am hotărât să renunţ la ele. Ştiţi, cred că oamenilor nu ar trebui să li se îngăduie să ucidă porci. V-am spus deja cât de mult îmi displac oile; şi rămân la părerea mea. Iar vaca, şi asupra acestui aspect simt în dezacord cu prietenul meu Benoît Duteurtre, mi se pare supraapreciată. Porcul, în schimb, este un animal admirabil, inteligent, sensibil, capabil de o afecţiune sinceră şi exclusivă pentru stăpânul lui. Iar inteligenţa sa e cu adevărat surprinzătoare, nici măcar nu i se cunosc limitele. Ştiaţi că anumlţl porci au fost deprinşi să stăpânească operaţiile matematice simple? Mă rog, adunarea şi, cred, scăderea, în cazul unor specimene mal dotate. Să aibă oare omul dreptul să sacrifice un animal capabil să priceapă bazele aritmeticii? Sincer, nu cred.

Fără să aştepte vreun răspuns, se cufundă în examinarea celui dintâi portofoliu al lui Jed. După ce a privit în grabă fotografiile cu piuliţe şi buloane, a rămas, pentru o perioadă care lui Jed i s-a părut nesfârşită, dinaintea reprezentărilor hărţilor rutiere; din când în când, cu o mişcare imprevizibilă, dădea câte o pagină. Jed aruncă o privire discretă spre ceasul de la mână: se scursese ceva mai mult de o oră de când sosise. Liniştea era desăvârşită; apoi, din depărtare, s-a auzit mârâitul cavernos al unui compresor de frigider.

- Sunt nişte lucrări mal vechi, îndrăzni în cele din urmă Jed. Le-am adus doar ca să vă faceţi o idee. Expoziţia... are legătură doar cu cel de-al doilea clasor.

Hoüellebecq ridică spre el o privire goală, părea că uitase ce căuta Jed la el, motivul prezenţei lui acolo; cu toate acestea, ascultător, deschise cel de-al doilea clasor. A trecut încă jumătate de oră până să-l închidă, cu un gest scurt, aprinzându-şi apoi o ţigară. Jed a băgat atunci de

seamă că nu fumase deloc, în tot timpul cât îi privise fotografiile.

- Accept, spuse el. Ştiţi, nu am făcut niciodată aşa ceva; dar bănuiam că avea să mi se întâmple cândva în viaţă. Mulţl scriitori, dacă priviţi mai atent, au scris despre pictori; şi asta de câteva secole încoace. E ciudat. Am o întrebare care nu-mi dă pace de când v-am văzut adineaori lucrările: de ce-aţi abandonat fotografia? De ce v-aţi întors la pictură?

înainte să răspundă, Jed se gândi îndelungi

- Nu sunt foarte sigur că ştiu, mărturisi el în cele din urmă. Problema, însă, cu artele plastice, continuă el ezitant, mi se pare că este abundenţa subiectelor. De exemplu, ăş putea prea bine să consider acest radiator ca fiind un subiect pictural valabil.

Houellebecq se întoarse rapid şi aruncă o privire suspicioasă spre radiator, de parcă acesta avea să tresalte de fericire la ideea că va fi pictat; nu se întâmplă însă nimic de genul ăsta.

- Dumneavoastră nu ştiu dacă aţi putea face ceva, pe plan literar, cu radiatorul, insistă Jed.; Mă rog, da, Robbe-Grillet, bunăoară, ar fi descris pur şi simplu radiatorul... însă, zău, nu ştiu; nu cred că ar fi fost prea interesant...

Se împotmolea, fiind conştient că e confuz şl poate neîndemânatic, habar n-avea dacă lui Houellebecq îi plăcea sau nu Robbe-Grillet, dar mai ales se întreba, cu uh fel de angoasă, de ce se întorsese spre pictură, fiindcă aceasta încă îi punea, după mulţi ani, probleme tehnice insurmontabile, câtă vreme aparatura şi principiile fotografice le stăpânea la perfecţie.

- Să-l lăsăm pe Robbe-Grillet, i-o reteză interlocutorul său, spre straşnica lui uşurare. Dacă, eventual, s-ar putea face ceva cu radiatorul ăsta... De pildă, am citit pe internet, cred, că tatăl dumneavoastră e arhitect...

- Da, întocmai; l-am înfăţişat într-unul din tablourile mele, în ziua când a părăsit conducerea întreprinderii sale.

- Oamenii cumpără arareori genul ăsta de radiator pentru nevoi personale. în general, clienţii sunt întreprinderile de construcţii, precum aceea pe care o conducea tatăl dumneavoastră, şi cumpără radiatoare din astea cu zecile, dacă nu chiar cu sutele. Am putea prea bine să ne închipuim un thriller despre o piaţă importantă în care intră în joc mii de radiatoare - menite să doteze, de pildă, toate sălile de clasă dlntr-o (ară -, cu şpăgi, intervenţii politice şi cu o responsabilă de vânzări foarte sexy de la o firmă de radiatoare româneşti. în acest cadru ar putea prea bine exista o lungă descriere, pe mai multe pagini, a acestui radiator şi a modelelor concurente.

Acum vorbea foarte repede, îşi aprindea ţigară după ţigară, lăsa impresia că fumează ca să se calmeze, ca să-şi domolească efervescenţa cerebrală. Jed se gândi în grabă că, ţinând seama de activităţile afacerii pe care o conducea, tatăl său fusese mai degrabă în situaţia să cumpere numeroase instalaţii de aer condiţionat; şi o făcuse, desigur.

- Radiatoarele astea simt din fontă, continuă Houellebecq cu însufleţire, probabil din fontă cenuşie, cu un procent ridicat de carbon, a cărui periculozitate a fost în nenumărate rânduri subliniată în rapoartele experţilor. Am putea considera scandalos faptul că această casă nouă a fost echipată cu radiatoare atât de vechi, radiatoare la preţ redus dacă vreţi, şi că în caz de accident, bunăoară din pricina unei explozii a radiatoarelor, aş putea să-i reclam pe constructori. Presupun că, într-o astfel de situaţie, ar fi angajată şl responsabilitatea tatălui dumneavoastră, nu?

- Da, fără îndoială.

- Iată un subiect minunat, ba chiar al naibii de interesant, o *autentică dramă umanăi* se înfierbântă autorul *Platformei* Există prejudecata că fonta are un aer de secol XIX, de aristocraţie muncitorească a furnalelor, un aer absolut desuet până la urmă, şi totuşi încă se mal fabrică, nu în Franţa, desigur, ci mai degrabă ţări precum Polonia sau

Malaysia. S-ar putea prea bine, în zilele noastre, ca un roman să urmărească traseul minereului de fier, fuziunea de reducere a fierului şi a cocsului metalurgic, prelucrarea materialului şi în cele din urmă comercializarea - asta ar putea constitui introducerea cărţii, ca un fel de genealogie a radiatorului.

- în orice caz, cred că aveţi nevoie de personaje...

- Da, aşa e. Chiar dacă adevăratul meu subiect ar fi constituit de procesele industriale, n-aş putea face nimic fără personaje.

- Cred că asta e diferenţa fundamentală. Câtă vreme m-am mulţumit să reprezint obiecte, fotografia mi-a convenit perfect. însă, când m-am hotărât să iau drept subiect fiinţele omeneşti, am simţit că era nevoie să mă reapuc de pictură, n-aş putea să vă spun foarte exact de ce. în schimb, nu mai sunt deloc interesat de naturile moarte; de când cu inventarea fotografiei, mi se pare că nu mai au nici un sens. Mă rog, e un punct de vedere personal..., încheie el cu aerul că se scuză.

Se lăsa seara. Prin fereastra care dădea spre sud, se desluşeau preriile ce coborau spre estuarul Shannon; în zare, o pătură de pâclă plutea peste ape, reflectând slab razele apusului.

- Peisajul ăsta, de pildă..., continuă Jed. Sigur, ştiu că au existat nişte acuarele foarte frumoase ale impresioniştilor din secolul XIX; totuşi, dacă ar trebui să înfăţişez acest peisaj astăzi, i-aş face pur şi simplu o fotografie. însă, dacă ar exista o fiinţă umană în decor, fie doar un ţăran dregându-şi gardul în depărtare, aş fi ispitit să recurg la pictură. Ştiu că poate părea absurd; unii v-ar spune că subiectul n-are nici o importanţă, ba chiar că e ridicol să faci tratamentul să depindă de subiectul tratat, şi că singurul lucru care contează este felul cum tabloul sau fotografia se descompun în figuri, în linii şi culori.

- Da, punctul de vedere formalist... există aşa ceva şi printre scriitori; ba, mi se pare, e chiar mai răspândit în literatură decât în artele plastice.

Houellebecq tăcu şi înclină capul, ridicând privirea spre Jed; păru dintr-odată copleşit de gânduri nespus de triste. Se ridică şi plecă spre bucătărie; se întoarse după câteva minute, aducând o sticlă de vin roşu argentinian şi două pahare.

- Dacă doriţi, putem lua masa împreună. Restaurantul de la *Oakwood Arms* nu e rău deloc. Au feluri tradiţionale irlandeze - somon afumat, *Irish stew*, chestii destul de insipide şi de rudimentare, de fapt; dar mal sunt chebap şi pui *tandoori*, fiindcă bucătarul lor e pakistanez.

- Nu e nici măcar ora şase, se miră Jed.

- Da, cred că deschid la şase şi jumătate, în ţara asta, să ştiţi, se mănâncă devreme; însă pentru mine nu e niciodată prea devreme. Acum, prefer sfârşitul lunii decembrie; se întunecă la ora patru. Aşa că pot să-mi pun pijamalele, să-mi. iau somniferele şi să mă bag în pat cu o sticlă de vin şi o carte. în felul ăsta îmi duc traiul de ani de zile. Soarele răsare la ora nouă, cât mă spăl şi beau câteva cafele, se şi face prânzul, îmi rămân de îndurat patru ceasuri din zi, de cele mai multe ori reuşesc fără prea multe probleme. Primăvara, însă, e insuportabilă, apusurile sunt interminabile şi magnifice, e ca-ntr-o operă cretină, apar fără încetare noi culori, noi licăriri, odată am încercat să rămân aici toată primăvara şi am crezut că mor, seară de seară eram în pragul sinuciderii, din cauza nopţii ăsteia care parcă nu se mal lăsa. Aşa că, de-atunci, la început de aprilie plec în Thailanda şi rămân acolo până la sfârşitul lui august, ziua începe la ora şase şi se sfârşeşte la ora şase, e simplu, ecuatorial, administrabil, e-o căldură de crăpi, dar aerul condiţionat merge bine; e sezon mort pentru turişti, bordelurile nu funcţionează la întreaga capacitate, însă sunt totuşi deschise şi mie-mi convine, prestaţiile sunt excelente sau foarte bune.

- Acum am sentimentul că vă interpretaţi oarecum propriul rol...

- Da, e drept, conveni Houellebecq cu o surprinzătoare spontaneitate, e vorba despre nişte lucruri care nu prea mă mai interesează. Oricum, o să pun punct şi o să mă întorc în Loiret; am copilărit în Loiret, construiam cabane în pădure, mă gândesc că aş putea găsi o activitate de aceeaşi natură. Poate vânătoarea de castori?

îşi conducea Lexusul cu rapiditate, supleţe şi cu o vizibilă plăcere.

- Măcar o sug fără prezervativ, asta-i bine..., bălmăji încă vag, ca pe amintirea unui vis defunct, autorul *Particulelor elementare*, înainte să gareze în parcarea hotelului; apoi pătrunseră în sala vastă şi luminoasă a restaurantului. Ca antreu, luă un cocteil de creveţi, iar Jed alese somon afumat. Chelnerul polonez le aşeză în faţă o sticlă de *chablis* călduţ.

- Ăştia nu sunt în stare..., gemu romancierul. Nu sunt în stare să servească vinul alb la temperatura potrivită.

- Sunteţi interesat de vinuri?

- îmi dau o anumită atitudine; mă fac să par francez. Şi-apoi, trebuie să fii interesat de ceva în viaţă, găsesc că e folositor.

- Sunt puţin surprins..., mărturisi Jed. Mă aşteptam ca, întâlnindu-vă, lucrurile să fie... în sfârşit să spunem, mai complicate. Aveţi faima unei persoane foarte depresive. îmi închipuiam, de pildă, că beţi mult mai mult.

- Da... Romancierul studia din nou cu atenţie lista de vinuri. Dacă luaţi pulpă de miel la felul doi, s-ar cuveni să alegem altceva: poate nişte vin argentinian? Să ştiţi că ziariştii sunt cei care mi-au construit reputaţia de beţiv; mi se pare ciudat că nici unul din ei nu şi-a dat vreodată seama că beam mult în preajma lor, doar ca să izbutesc să le suport prezenţa. Cum credeţi că poţi îndura o conversaţie cu o labă tristă ca Jean-Paul Marsouin, dacă nu eşti mort dc beat? Cum credeţi că te poţi întâlni cu cineva care lucrează

pentru *Marianne* sau pentru *Le Parisien libéré* fără să-ţi vină să borăşti unadouă? Presa este, orice s-ar zice, de o prostie şi de un conformism insuportabile, nu vi se pare? insistă el.

- Nu ştiu, adevărul e că nu citesc presa.

- N-aţi deschis niciodată un ziar?

- Probabil că da..., spuse Jed cu bunăvoinţă, dar de fapt nu avea nici o amintire despre asta; reuşea să vizualizeze nişte vrafuri din *Figaro magazine* aşezate pe o măsuţă joasă, în sala de aşteptare de la dentist; dar problemele lui dentare se rezolvaseră de o groază de vreme, în orice caz, nu simţise niciodată *nevoia* să cumpere un ziar. La Paris aerul este parcă saturat de informaţie, fie că vrei, fie că nu, vezi titlurile de prin chioşcuri, auzi discuţiile la coadă în supermarket. Când s-a dus în Creuse, la înmormântarea bunicii sale, şi-a dat seama că densitatea atmosferică de informaţie scădea sensibil pe măsură ce se îndepărta de capitală; şi că, la modul general, semnele umane îşi pierdeau importanţa, încetul cu încetul totul dispărea, cu excepţia plantelor.

- O să scriu catalogul pentru expoziţia dumneavoastră, continuă Houellebecq. Sunteţi sigur însă că e o idee bună? Ştiţi, media franceză mă detestă incredibil de mult; nu trece o săptămână fără ca vreo publicaţie să-mi pună în cârcă cine ştie ce rahaturi.

- Ştiu, m-am uitat pe internet înainte să vin aici.

- Şi, dacă vă asociaţi cu mine, nu vă e teamă că vă ardeţi?

- Am discutat despre asta cu galeristul meu; crede că nu are nici o importanţă. Cu expoziţia asta nu prea vizăm piaţa franceză. Oricum, în momentul de faţă, mr există aproape deloc cumpărători francezi de artă contemporană.

- Şi-atunci cine cumpără?

- Americanii. De vreo doi-trei ani asta-i noutatea, americanii reîncep să cumpere, şi câte puţin englezii. Dar mai ales chinezii şi ruşii.

Houellebecq îl privi părând că îl cântăreşte spusele.

- Păi, dacă ruşii şi chinezii sunt cei care contează, poate că aveţi dreptate..., conchise el. Scuzaţl-mă, adăugă Houellebecq ridicându-se dlntr-odată, simt nevoia să fumez, nu Izbutesc să gândesc fără tutun.

Ieşi în parcare şl se întoarse după cinci minute, tocmai când chelnerul le aducea mâncarea. Se repezi cu însufleţire asupra mielului *biryani*, dar privi cu suspiciune spre farfuria lui Jed.

- Sunt sigur că v-au pus sos de mentă la miel..., comentă el. N-ai ce-i face, e influenţa englezească. Totuşi, englezii au colonizat şi Pakistanul. Dar. aici e mai rău, s-au amestecat cu băştinașii. în mod limpede, ţigara îi făcuse bine. Expoziţia asta contează mult pentru dumneavoastră, nu-i aşa? continuă el.

- Da, enorm. Am impresia că, de când m-am apucat de seria meseriilor, nimeni nu mal pricepe unde vreau să ajung. Sub pretextul că practic pictura pe pânză, şi în special această formă limpede datată care este pictura în ulei, sunt întotdeauna clasat într-un soi de mişcare ce propovăduieşte întoarcerea la pictură, câtă vreme eu nu-l cunosc pe indivizii ăştia şl nu simt că am nici cea mal mică afinitate cu el.

- Există, în momentul de faţă, o întoarcere la pictură?

- Mai mult sau mai puţin, mă rog, e una dintre tendinţe. întoarcere la pictură, sau la sculptură, oricum o întoarcere la obiect. După părerea mea, însă, asta se-ntâmplă mai ales din raţiuni comerciale. Un obiect e mai uşor de depozitat şi de revândut decât o instalaţie sau decât un *performance*. Adevărul e că n-am făcut niciodată *performance*, dar trăiesc senzaţia că nu sunt străin de aşa ceva. Mă străduiesc ca, tablou după tablou, să construiesc un spaţiu artificial, simbolic, unde să pot înfăţişa situaţii care să capete un sens pentru grup.

- Cam asta încerc şi eu să fac în domeniul teatrului. Atâta doar că dumneavoastră nu sunteţi obsedat de trup... Mărturisesc că, de altfel, e un lucru odihnitor.

- Nu, de altminteri obsesia asta pentru trup începe să se estompeze. Mă rog, nu încă şi în teatru, dar în artele vizuale, cu siguranţă. în orice caz, ceea ce fac eu se situează integral în social.

- Bine, înţeleg... îmi cam dau seama ce aş putea să fac. Când vă trebuie textul?

- Deschiderea expoziţiei e prevăzută pentru luna mai, iar textul catalogului ne-ar trebui la sfârşitul lui martie. Aveţi două luni.

- Nu-i cine ştie ce.

- Nu e nevoie ca textul să fie foarte lung. Cinci sau zece pagini ar merge de minune. Dar, desigur, dacă vreţi mai mult, nici o problemă.

- O să-ncerc... Mă rog, e greşeala mea, s-ar fi cuvenit să vă răspund la e-malluri înainte.

- Remuneraţia, aşa cum v-am spus, e prevă-r zută la zece mii de euro. Franz, galeristul meu, mi-a sugerat că, în loc de bani, aş putea să vă propun un tablou, dar mi se pare aiurea, pentru că ar fi stânjenitor să refuzaţi. Deci vom spune de la bun început zece mii de euro; însă, desigur, dacă preferaţi un tablou, sunt de acord.

- Un tablou, zise Houellebecq gânditor. în orice caz, aş avea pereţi unde să-l atârn. E singurul lucru pe care-l am cu adevărat în viaţă: pereţi.

III

La prânz, Jed a trebuit să elibereze camera de hotel; zborul pentru Paris era abia la ora 19.10. Cu toate că era duminică, centrul comercial din vecinătate era deschis; a cumpărat o sticlă de whisky local, casiera se numea Magda şi l-a întrebat dacă avea carte de fidelitate *Dunnes Store*. A întârziat câteva minute pe aleile de o curăţenie strălucitoare, intersectându-se cu bande de tineri care mergeau de la un fast-food spre o sală de jocuri video. După ce a băut un suc de fructe portocalekiwl-căpşuni la *Ronnies Rocket*, a estimat că ştia suficient de multe despre

Skycourt Shopping Center şi a comandat un taxi spre aeroport; era puţin trecut de ora 13.00.

Estuary Café avea aceleaşi calităţi, în materie de sobrietate şl amploare, pe care le remarcase şi în restul edificiului: mesele dreptunghiulare, din lemn întunecat, erau foarte distanţate unele de altele, mult mai mult decât într-un restaurant de lux din zilele noastre; fuseseră concepute pentru ca şase persoane să poată sta confortabil. Jed îşi aminti atunci că anii ’50 fuseseră, de asemenea, perioada *baby boom*.

Comandă o salată *coleslaw light* şi o *kormà* de pul, se aşează la una dintre mese şi însoţi mâncarea cu mici înghiţituri de whisky, studiind în acelaşi timp orarul zborurilor cu plecare din aeroportul Shannon. Nu era deservită nici o capitală din Europa occidentală, cu excepţia Londrei şi a Parisului, prin Air France şi respectiv British Airways. în schimb, erau nu mai puţin de şase linii cu destinaţia Spania şi Canare: Alicante, Girona, Fuerteventura, Malaga, Reus şi Tenerife. Toate zborurile erau asigurate de Ryanair? Compania *low cost* deservea de asemenea şase destinaţii din Polonia: Cracovia, Gdansk, Katowice, Lodz, Varşovia şi Wroclaw, înainte de masă, Houellebecq îi spusese că existau enorm de mulţi imigranţi polonezi în Irlanda, era o ţară pe care o preferau oricărei alteia, fără îndoială datorită reputaţiei sale, chiar dacă uzurpată, de sanctuar al catolicismului. în acest fel, liberalismul redesena geografia lumii în funcţie de aşteptările clientelei, fie că aceasta se deplasa în scopuri turistice sau pentru a-şi câştiga traiul. Suprafeţei plane, izometrice, a hărţii lumii 1 se substituia o topografie anormală, potrivit cărelă Shannon era mal aproape de Katowice decât de Bruxelles şi de Fuerteventura decât de Madrid. în Franţa, cele două aeroporturi folosite de Ryanair erau Beauvais şi Carcassonne. Să fie oare vorba despre două destinaţii turistice speciale? Sau de unele care deveneau turistice

doar pentru că le alesese Ryanair? Meditând asupra puterii şi topologiei lumii, Jed aţipi uşor.

Se afla în mijlocul unui spaţiu alb, aparent nesfârşit. Nu se distingea linia orizontului, pământul de un alb mat confundându-se, foarte departe, cu cerul de un alb identic. La suprafaţa solului se desluşeau, din loc în loc şi dispuse neregulat, nişte blocuri de text cu litere negre, uşor ieşite în relief; flecare dintre blocuri putea să conţină vreo cincizeci de cuvinte. Jed înţelese atunci că se afla într-o carte şi se întrebă dacă această carte spunea povestea vieţii lui. Aplecându-se asupra blocurilor pe care le întâlnea în cale, avu mai întâi impresia că da: recunoştea nume precum Olga sau Geneviève; însă nu putea fi extrasă nici o informaţie precisă, fiindcă majoritatea cuvintelor erau şterse sau tăiate cu furie, ilizibile, iar apoi apăreau noi nume, care nu-i evocau absolut nimic. De asemenea, nu putea fi definită nici o direcţie temporală: înaintând în linie dreaptă, întâlni de mal multe ori numele lui Geneviève, apărând după cel al Olgăi - deşi era sigur, absolut sigur, că nu va mai avea vreodată prilejul s-o vadă pe Geneviève, în vreme ce Olga făcea încă parte, poate, din viitorul său.

îl treziră megafoanele ce anunţau îmbarcarea pentru zborul spre Paris. De îndată ce ajunse în Boulevard de THôpital, îi telefonă lui Houellebecq, care îi răspunse, din nou, aproape Imediat.

- Iată, spuse el, m-am gândit. în loc să vă ofer un tablou, mi-ar plăcea să vă fac portretul şi după aceea să vi-l ofer.

Apoi aşteptă: la celălalt capăt al firului, Houellebecq tăcea. Clipi din ochi: iluminarea atelierului era violentă. în mijlocul încăperii, pardoseala încă era presărată cu resturile sfâşiate ale tabloului *Damien Hirst şi Jeff Koons împărţindu-şi piaţa artet* Pentru că tăcerea se prelungea, Jed adăugă:

- Asta n-ar avea nici o legătură cu remuneraţia dumneavoastră; ar fi pe deasupra celor zece mii de euro. Chiar am chef să vă fac portretul. N-am pictat niciodată un scriitor, simt că trebuie s-o fac.

Cum Houellebecq continua să tacă, Jed începu să se îngrijoreze; în cele din urmă, după vreo trei minute de tăcere, îi răspunse cu o voce împleticită de băutură:

- Nu ştiu. Nu mă simt în stare să pozez ore-n şir.

- Bine, dar asta nu contează! în zilele noastre s-a terminat complet cu şedinţele de pozat, nimeni nu mai acceptă aşa ceva, lumea e superocupată sau îşi închipuie că este sau se preface că este, habar n-am, dar nu mai ştiu pe nimeni care să fie dispus să stea nemişcat timp de-o oră. Nu, dacă vă voi picta portretul, o să vin din nou la dumneavoastră şi o să vă fac nişte fotografii. Multe fotografii: fotografii generale, dar şi ale locului unde lucraţi, ale instrumentelor de lucru. Şi fotografii-detaliu ale mâinilor dumneavoastră, ale granulaţiei pielii. După aceea, o să mă descurc singur cu tot ce-am pozat.

- E-n regulă..., răspunse scriitorul lipsit de entuziasm. De acord.

- Aveţi vreo zi sau vreo săptămână anume când sunteţi liber?

- Nu chiar. în majoritatea timpului nu fac nimic. Sunaţi-mă din nou când vă hotărâţi să veniţi. Bună seara!

A doua zi dimineaţă, la prima oră, Jed îl sună pe Franz, care reacţionă cu entuziasm şi îi propuse să treacă îndată pe la galerie. Era în al nouălea cer, îşi freca literalmente mâinile, Jed îl văzuse arareori atât de excitat.

- De-acum chiar putem porni treaba... Şi-ţi garantez că se va face tam-tam. Putem deja să ne-alegem ataşatul de presă. Mă gândisem la Marylin Prlgent.

- Marylin?

- O cunoşti?

- Da, s-a ocupat de prima mea expoziţie, ml-o amintesc foarte bine.

în mod ciudat, odată cu înaintarea în vârstă, Marylin îşi mai dresese înfăţişarea. Slăbise puţin, se tunsese scurt - la părul ei lipsit de strălucire şi volum, era singurul lucru care se putea face, zise ea, aşa că se hotărâse în sfârşit să

urmeze sfaturile revistelor pentru femei -, era îmbrăcată cu nişte pantaloni şi cu o jachetă de piele strânse pe corp, una peste alta avea un look de pseudo-lesbiană intelectuală, care ar fi putut eventual seduce nişte băieţi cu un temperament mal degrabă pasiv. în realitate, semăna uşor cu Christine Angot[19], ceva mai simpatică totuşi. Şl, mai ales, reuşise să scape de fornăitul acela cvaslpermanent care o caracteriza.

- Mi-a luat nişte ani buni, spuse ea. Mi-am petrecut vacanţele făcând cure prin toate staţiunile termale imaginabile, însă până la urmă mi-au găsit un tratament. O dată pe săptămână fac inhalaţi! cu sulf şi merge; mă rog, până acum n-am mal avut probleme.

Până şi vocea îi era mal puternică, mal clară şi, în plus, vorbea despre viaţa ei sexuală cu o lipsă de stânjeneală care l-a stupefiat pe Jed. Cum Franz o complimenta pentru felul în care era bronzată, îi răspunse că tocmai se întorsese din vacanţa de lamă petrecută în Jamaica.

- Mi-am tras-o de nota zece, adăugă ea; să fîe-al naibii dacă tipii de-acolo nu sunt tari de tot.

El ridică din sprâncene, surprins, însă ea, schimbând deja subiectul, scosese din geantă - o geantă elegantă, de data asta marca Hermès, din piele roşcată - un caiet gros şi albastru, cu spirală.

- Nu, ăsta e un lucru care nu s-a schimbat, îi spuse ea.lui Jed surâzând. încă n-am agendă electronică... dar m-am modernizat. Scoase din buzunarul interior al jachetei un *stick* USB. Aici sunt toate articolele scanate despre expoziţia ta Michelin. O să ne fie foarte utile.

Franz clătină din cap, aruncându-i o privire impresionată, incredulă. Marylln se prăvăli în fotoliu şi se întinse.

- Am încercat să urmăresc cât de cât ce faci..., îi spuse ea lui Jed - acum îl tutuia, era încă o chestie nouă. Cred că ai făcut foarte bine că n-ai expus mal devreme, majorităţii criticilor le-ar fi fost greu să înţeleagă felul în care al cotit-o,

19 Romancieră și dramaturgă franceză, născută în 1959.

şi mă refer la Pepita Bourguignon, care oricum n-a priceput niciodată o iotă din munca ta. îşi aprinse un *cigarillo* - încă o noutate -, după care continuă: Fiindcă n-ai expus, n-a fost nevoie ca ei să se pronunţe. Aşadar, dacă acum vor scrie cronici pozitive, n-or să albă impresia că se contrazic. E-adevărat, şi aici sunt de acord cu voi, că ar trebui să ţintim cât mal degrabă spre revistele anglo-saxone; iar aici numele lui Houellebecq poate să ne fie de folos. Ce tiraj aţi prevăzut pentru catalog?

- Cinci sute de exemplare, spuse Franz.

- Nu e suficient; trageţi p mie. Am nevoie de trei sute doar pentru presă. Şi vom autoriza reproducerea unor extrase, chiar de mari dimensiuni, în toate publicaţiile; va trebui să discutăm cu Houellebecq sau cu agentul lui, Samuelson, ca să nu ne pună beţe-n roate. Mi-a spus Franz despre portretul lui Houellebecq. Chiar e o idee foarte bună. Mai mult, în timpul expoziţiei, va figura ca ultima ta operă; asta-i excelent. O să dea un impuls suplimentar, sunt convinsă.

- Joacă tare la cacealma, fata asta..., remarcă Franz după plecarea ei. îi ştiam reputaţia, dar încă nu lucrasem cu ea.

- S-a schimbat destul de mult, spuse Jed. Mă rog, pe plan personal. Profesional, în schimb, deloc. E impresionant să vezi cum îşi retează unii viaţa în două părţi complet lipsite de legătură, care nu au absolut nici o influenţă una asupra alteia. Mi se pare uluitor că izbutesc atât de bine.

- Se vede că te-al ocupat de profesii... de meseriile oamenilor, reluă Franz după ce se instalară în cafeneaua *Chez Claude*. Mai mult decât oricare alt artist dintre cei pe care-i cunosc.

- Ce anume defineşte im om? Care este prima întrebare pe care o pui cuiva, când vrei să afli ceva despre el? în anumite societăţi, îl întrebi mai întâi dacă este căsătorit, dacă are copii; în societatea noastră, te întrebi mai întâi ce profesie are. Omul occidental este definit în primul rând de

locul său în procesul de producţie, nu de statutul său de reproducător.

Dus pe gânduri, Franz îşi goli, cu sorbituri mici, paharul de vin.

- Sper că Houellebecq o să scrie un text bun..., spuse el în cele din urmă. Jucăm o carte mare, să ştii. O evoluţie artistică atât de radicală ca a ta e greu de acceptat. Şi cred că artele plastice oferă terenul cel mal favorabil. în literatură sau în muzică e aproape imposibil să schimbi direcţia, pentru că rişti să fii linşat. Pe de altă parte, dacă faci mereu acelaşi lucru, eşti acuzat că te repeţi şi că ai intrat în declin, dar dacă faci o schimbare ţi se reproşează că eşti un proteic incoerent. Ştiu că, în cazul tău, faptul de-a fl revenit la pictură şl la reprezentarea fiinţelor umane are un sens. Mă simt incapabil să spun care este acesta, şi probabil că nici tu n-ai fi în stare; însă îmi dau seama că nu e gratuit. Totuşi, nu e decât o intuiţie, şi nu ajunge să ai parte de articole, e nevoie şi de un oarecare discurs teoretic. Iar eu nu sunt capabil să-l compun; şi nici tu.

în zilele următoare, s-au străduit să stabilească un parcurs, o ordine de expunere a pieselor, şi într-un final au optat pentru succesiunea cronologică pură. Ultimul tablou era deci *Bill Gates şi Steve Jobs discutând despre viitorul informaticii* şi mai rămânea un loc gol pentru portretul pe care urma să i-l facă lui Houellebecq. La sfârşitul săptămânii, Jed a încercat să-l contacteze pe scriitor, dar de data asta nu a răspuns, şi nu avea nici robot telefonic. După câteva tentative, la ore diferite, i-a trimis un e-mall; apoi un al doilea, apoi, câteva zile mai târziu, un al treilea, fără să primească însă vreun răspuns.

După două săptămâni, a început să fie îngrijorat de-a dreptul, a înmulţit SMS-urile şi e-mailurile. Până la urmă, Houellebecq l-a sunat înapoi. Avea o voce stinsă, aproape moartă.

- îmi pare rău, spuse el, am nişte probleme personale. Puteţi însă veni să faceţi fotografiile.

IV

Zborul care pleca din Beauvais la ora 13.25 şi ajungea la Shannon a doua zi, era oferit, pe site-ul *Ryanair.com*, la preţul de 4,99 euro. La început, Jed a crezut că e vorba de o greşeală. Mergând mai departe pe ecranele de rezervare,, constată că existau tot felul de cheltuieli şi de taxe complementare; preţul final ajungea la 28,01 euro, ceea ce continua să fie foarte puţin.

La Beauvais se ajungea cu o cursă care pleca de la Porte Maillot. Urcându-se în autocar, observă că înăuntru se aflau mai mult tineri, probabil studenţi, care plecau în călătorie sau care se întorceau - era perioada vacanţelor din februarie. Mai erau şi nişte pensionari, şi câteva femei arabe, însoţite de copii mici. De fapt, erau oameni din toate categoriile, cu excepţia membrilor activi, productivi al societăţii. Jed realiză, de asemenea, că se simţea bine în această cursă, care îi dădea senzaţia că *pleacă în vacanţă* - câtă vreme ultima oară, cu zborul Air France, avusese impresia că *se deplasează în interes de serviciu*.

După ce a trecut de periferiile aglomerate sau de zonele rezidenţiale care se întind în nordul Parisului, autocarul s-a strecurat rapid printre câmpurile de grâu şi de sfeclă până la o autostradă aproape pustie. Nişte ciori răzleţe, uriaşe, străbateau văzduhul cenuşiu. Nimeni nu vorbea în jurul lui, până şi copiii erau liniştiţi, aşa că Jed se simţi cuprins încet-încet de un sol de pace.

4

Se împlineau zece ani, îşi spuse el, zece ani de-a lungul cărora lucrase într-un mod obscur, de fapt foarte solitar. Muncind singur, fără să-şi arate nimănui tablourile - cu excepţia lui Franz, care organiza, ştia asta, unele discrete prezentări private, despre rezultatele cărora nu-i pomenea niciodată -, fără să meargă la nici un vernisaj, la nici o dezbatere şi aproape la nici o expoziţie, Jed părăsise treptat, în cursul acestor ultimi ani, statutul de artist profesionist. Se transformase încet-încet, în ochii lumii şi

chiar, într-o oarecare măsură, în propriii săi ochi, într-un *pictor de duminică*. Această expoziţie urma să-l facă să reintre brusc în mediu, în circuit, şi se întrebă dacă avea cu adevărat chef de aşa ceva. Fără îndoială, nu mai mult decât ai chef, la un prim Impuls, să plonjezi, pe coasta bretonă, într-o mare furioasă şi rece - deşi ştii că, după doar câteva mişcări de înot, vei descoperi minunata şi tonica răcoare a valurilor.

Aşteptând pe băncile micului aeroport plecarea avionului, Jed deschise broşura cu modul de utilizare a aparatului fotografic pe care-l cumpărase cu o zi înainte de la FNAC. Nlkon-ul D3x pe care-l folosea de obicei pentru clişeele pregătitoare ale portretelor i s-a părut dintr-odată prea impozant, prea profesionist. Iar lui Houellebecq I se dusese buhul că nutreşte o ură profundă faţă de fotografi. Şi-a dat seama că un aparat mai ludic, mai familial ar fl fost mai potrivit.

Firma Samsung l-a felicitat încă de la început, nu fără o oarecare emfază, pentru că a ales modelul ZRT-AV2. Nici Sony, nici Nikon nu s-ar fi gândit să-l felicite: firmele astea erau prea arogante, prea preocupate de profesionalismul lor; dacă nu cumva era vorba despre infatuarea caracteristică japonezilor; întreprinderile astea japoneze serioase erau oricum execrabile. în prezentările lor, nemţii încercau să păstreze ficţiunea unei alegeri mături, fidele, aşa încât citirea "modului de folosire" al unui Mercedes rămânea o adevărată plăcere; însă la nivelul raportului calltate-preţ, ficţiunea de basm, social-democraţia de tip Gremlin[20] chiar nu se mai potrivea. Mai rămâneau elveţienii şi politica preţurilor extreme, care i-ar mai fi putut ispiti pe unii. Uneori, Jed dorise să cumpere câte un produs elveţian, în general un aparat foto Alpa şi, cu altă ocazie, un ceas; diferenţa de preţ, de la 1 la 5 în raport cu un produs normal, îl descurajase rapid. în mod hotărât, cea mai bună metodă

20 Mașină subcompactă produsă de American Motors Corporation, cel mai bine vândut șl mai ieftin automobil american între 1970-1978.

pentru ca un consumator *să se simtă cu adevărat bine* în anul 2010 era să se orienteze spre un produs coreean: pentru automobile - Kia şi Hyundai, pentru electronice - LG şi Samsung.

Potrivit introducerii din manual, modelul Samsung ZRT-AV2 combina inovaţiile tehnologice cele mai ingenioase - cum ar fi, de pildă, detectarea automată a surâsului - cu legendara simplitate a utilizării, care construise reputaţia mărcii.

După acest pasaj liric, restul devenea factual, iar Jed răsfoi grăbit, în căutarea informaţiilor esenţiale. Era limpede că modul de concepere a produsului fusese guvernat de un optimism moderat, amplu şi federativ. Această tendinţă, frecventă în cazul obiectelor tehnologice modeme, nu era totuşi o fatalitate. Spre exemplu, în loc de programele "FOC DE ARTIFICII", "PLAJĂ", "BEBELUŞI" şi "BEBELUŞ2" propuse de aparat în *modul scenă*, ai putea perfect întâlni "ÎNMOR-MÂNTARE", "ZI PLOIOASĂ", "BĂTRÂNI" şi "BĂTRÄN2".

De ce "BEBELUŞI" şi "BEBELUŞ2"? se întrebă Jed. Mergând la pagina 37 a notiţei, a priceput că această funcţie permitea introducerea datelor de naştere a doi bebeluşi diferiţi, astfel încât vârsta lor să poată fi integrată în parametrii electronici alăturaţi fotogramelor. Informaţii suplimentare, erau oferite la pagina 38: manualul dădea asigurări că aceste programe erau concepute pentru a reda tenul "sănătos şi proaspăt" al bebeluşilor. în realitate, părinţii lor ar fi fost probabil dezamăgiţi când, în fotografiile aniversare, BEBELUŞUL1 şi BEBELUŞUL2 ar fi apărut cu o faţă şifonată şi gălbejită; însă Jed nu cunoştea, personal, vreun bebeluş; n-avea să aibă nici ocazia de-a folosi programul "ANIMAL DOMEST" sau programul "PETRECERE"; una peste âlta, aparatul ăsta poate că nu era făcut pentru el.

Peste Shannon cădea o ploaie monotonă, iar şoferul de taxi era un imbecil periculos. "Gone *for holidays*?", îl întrebă el, de parcă s-ar fi bucurat dinainte de dezamăgirea lui Jed. "*No*, *working*", răspunse Jed, care nu voia să-i ofere această

plăcere, dar celălalt, în mod vizibil, nu-l crezu. “*What land of job you're doing*?”, îl întrebă, lăsând să se înţeleagă limpede, prin intonaţie, că el considera c-ar fi fost puţin probabil să-i ofere cineva ceva de lucru. “*Photography*”[21], răspunse Jed. Celălalt strâmbă din nas, recunoscându-şi înfrângerea.

Ciocăni cel puţin două minute la uşă, sub ploaia puternică, înainte ca Houellebecq să vină să-l deschidă. Autorul *Particulelor elementare* era îmbrăcat într-o pijama cu dungi gri, care îl făcea să semene vag cu un ocnaş dintr-un serial televizat; părul îi era ciufulit şi murdar, faţa îi era roşie, parcă atinsă de cuperoză, şl cam duhnea. Incapacitatea de a-ţi face toaleta este unul dintre cele mai singure semne ale instalării unei stări depresive, îşi aminti Jed.

- îmi pare rău că dau buzna, ştiu că lucrurile nu merg cum trebuie. Dar sunt nerăbdător să mă apuc de tablou..., spuse el şi îşi compuse un surâs pe care îl spera *dezarmant*

Surâs dezarmant este o expresie care încă mal poate fi întâlnită în anumite romane şi care trebuie să corespundă, prin urmare, unei realităţi oarecare. Din păcate, Jed însuşi nu se considera îndeajuns de naiv ca să fie *dezarmat* cu un surâs; şi bănuia că Houellebecq nici atât. Cu toate astea, autorul volumului *Le Sens du combat* se trase un metru înapoi, doar cât să-i îngăduie să se adăpostească de ploaie, fără să-i deschidă însă cu adevărat accesul înăuntru.

- Am adus o sticlă de vin. Un vin bun!..., exclamă Jed scoţând-o din geanta de voiaj cu un entuziasm puţin prefăcut, cam aşa cum propui caramele unor copii.

Era un Château Ausone 1986, care îl costase nici mai mult, nici mai puţin decât 400 de euro - adică vreo douăsprezece zboruri Paris - Shannon cu Ryanair.

- Doar o sticlă? întrebă autorul volumului de versuri *La Poursuite du bonheur* întinzându-şi gâtul spre etichetă.

21 Ați plecat în vacanță? — Nu, lucrez. — Ce fel de muncă faceți? — Fotografie (în engl., în orig.) (n.r.).

Cam puţea, însă nu chiar ca un cadavru; la urma urmei, lucrurile ar fl putut sta mai rău. După ce înşfăcă sticla, se întoarse fără o vorbă; Jed interpretă acest comportament ca pe o invitaţie.

Ultima oară, încăperea principală - livlngroomul - era, pe cât îşi putea aduce aminte, goală; acum era mobilată cu un pat şi un televizor.

- Da, zise Houellebecq, după ultima dumneavoastră vizită, mi-am dat seama că eraţi primul oaspete care pătrundea în această casă şi că veţi fi probabil ultimul. Şi-atunci mi-am spus: la ce bun să întreţin ficţiunea unei camere de primire? De ce să nu-mi instalez, de-a dreptul, camera în încăperea principală? La urma urmei, îmi petrec cea mai mare parte din timp culcat; cel mal adesea mănânc în pat, uitându-mă la desene animate pe Fox TV; nu e ca şi când aş da *recepţii*.

Nişte resturi de pâine uscată şi nişte fâşii de mortadella stăteau efectiv risipite printre aşternuturlle pătate de vin şi arse din loc în loc cu Ugara.

- Hai să mergem, totuşi, în bucătărie..., propuse autorul volumului *Renaissance*.

- Am venit să vă fac nişte fotografii.

- Şi aparatul dumneavoastră nu funcţionează în bucătării?

- M-am întors... M-am năpustit iar la mezeluri, continuă pe un ton sumbru Houellebecq.

într-adevăr, masa era plină cu ambalaje de *chorizo*, mortadella şi pate de ţară. îi întinse lui Jed un tirbuşon şi, odată sticla deschisă, dădu pe gât un pahar de vin dintr-o înghiţitură, fără să adulmece buchetul vinului şi fără încerce vreun simulacru de degustare. Jed trase o duzină de gros-planuri, încercând să varieze unghiurile.

- Aş dori să vă fac nişte fotografii în birou... în locul unde lucraţi.

Scriitorul slobozi un mormăit lipsit de entuziasm, dar se ridică şi i-o luă înainte pe un culoar. Cutiile de carton de la mutare, stivuite de-a lungul pereţilor, tot nu fuseseră deschise. Făcuse burtă de la ultima întâlnire, dar gâtul şi

braţele îi erau la fel de uscăţive; semăna cu o ţestoasă bătrână şi bolnavă.

Biroul se afla într-o încăpere spaţioasă şl dreptunghiulară, cu pereţii goi, aproape lipsită de mobilă, cu excepţia a trei mese de grădină, de culoare verde închis, lipite de un zid. Pe masa centrală erau aşezate un iMac de 24 de inchi şi o imprimantă laser Samsung; pe celelalte mese erau răspândite foi de hârtie, printate sau scrise de mână. Singurul lux era un fotoliu directorial din piele neagră, cu spătar înalt şi dotat cu rotiţe.

Jed făcu nişte fotografii de ansamblu ale încăperii. Văzându-l că se apropie de mese, Houellebecq avu o tresărire nervoasă.

- Nu vă îngrijoraţi, nu mă uit la manuscrise, ştiu că detestaţi asta. Cu toate că..., se gândi el o clipă, mi-ar plăcea să văd cum arată notiţele dumneavoastră, corecturile.

- Aş prefera să nu vă uitaţi.

- N-o să mă uit la conţinut, chiar deloc. Doar cât să-mi fac ö idee despre geometria ansamblului, vă promit că în tablou nimeni nu va putea desluşi cuvintele.

Reticent, Houellebecq scoase câteva foi. Erau foarte puţine ştersături, în schimb multe asteriscuri în mijlocul textului, însoţite de săgeţi care conduceau spre anumite bucăţi de text, unele dispuse pe margine, altele pe nişte foi separate. în interiorul acestor fragmente, de formă grosolan dreptunghiulară, noi asteriscuri trimiteau la noi bucăţi de text, totul formând un soi de arborescenţă. Scrisul era înclinat, aproape ilizibil. Houellebecq nu l-a scăpat o clipă din ochi pe Jed în timpul cât făcea fotografii şi a suspinat cu o uşurare vizibilă când acesta s-a îndepărtat de masă. Părăsind încăperea, a închis cu grijă uşa în urma lui.

- Nu e textul despre dumneavoastră, încă nu m-am apucat, spuse el întorcându-se spre bucătărie. E o prefaţă pe care trebuie să o predau, la o reeditare a lui Jean-Louis Curtis în colecţia *Omnibus*. Doriţi un pahar cu vin? Vorbea

cu o voie bună exagerată, fără îndoială ca să facă uitată răceala iniţială. Sticla de Château Ausone era aproape terminată. Deschise dulapul cu un gest larg, dezvăluind vreo patruzeci de sticle.

- Argentina sau Chile?

- Chile, ca să mai schimbăm.

- Jean-Louis Curtis este cu desăvârşire uitat azi. A scris vreo cincisprezece romane, nişte nuvele, o culegere de pastişe extraordinare... *La France m'épuise* conţine, după părerea mea, cele mai izbutite pastişe ale literaturii franceze: imitaţiile sale după Saint-Simon sau Chateaubriand sunt perfecte; se descurcă foarte bine şi cu Stendhal sau Balzac. Cu toate astea, azi este uitat, nimeni nu-l citeşte. E nedrept, era un autor cât se poate de bun, de tip cam conservator, cam clasic, dar încerca să-şi facă meseria cu onestitate; mă rog, ceea ce considera el că e meseria lui. Cred că la *La Quarantaine* e o carte foarte reuşită. Se simte o nostalgie adevărată, o senzaţie de irosire în trecerea Franţei tradiţionale la lumea modernă, poţi retrăi perfect acest moment citlndu-l; e rareori caricatural, cu excepţia anumitor personaje care înfăţişează preoţi stângişti. Iar *Un Jeune couple* e o carte uluitoare. Deşi abordează acelaşi subiect ca Georges Perec în *Lucrurile*, izbuteşte să nu fie ridicol, ceea ce-i extraordinar. Evident, nu are virtuozitatea lui Perec, dar cine a avut-o la vremea lui? E, de asemenea, uimitor să-l vezi apărând cauza tinerilor, a triburilor de hipioţi care străbateau, se pare, Europa cu rucsacul în spinare, respingând "societatea de consum44, cum se spunea pe-atunci. Cu toate astea, respingerea lui era la fel de solidă ca şi a lor, fiind însă aşezată pe baze mult mai puternice, aşa cum istoria ne-a demonstrat-o cu prisosinţă. Georges Perec, în schimb, acceptă societatea de consum şi o consideră, pe bună dreptate, ca fiind singurul orizont posibil, iar consideraţiile

sale despre fericirea de tip Orly[22] sunt, după părerea mea, absolut convingătoare. De fapt, Jean-Louis Curtis a fost pe nedrept catalogat ca *reacţionar*, e doar un autor cam trist, convins că omenirea nu poate să se schimbe, nici într-un sens, nici în celălalt. Un îndrăgostit de Italia, însă pe deplin conştient de cruzimea perspectivei latine asupra lumii. în definitiv, nici nu ştiu de ce vă povestesc toate astea, vi se rupe de Jean-Louis Curtis, dar n-aveţi dreptate, ar trebui să vă intereseze, pentru că simt şi la dumneavoastră un anume soi de nostalgie, dar în acest caz e vorba despre o nostalgie faţă de lumea modernă, faţă de vremea când Franţa era o ţară industrială, n-am dreptate?

Scoase din frigider nişte *chorizo*, nişte salam, nişte pâine de ţară.

- Aşa e, răspunse Jed după o lungă chibzuinţă. Ml-au plăcut întotdeauna produsele industriale. Nu mi-a trecut niciodată prin cap să fotografiez, de pildă... un salam. întinse mâna spre masă, dar îşi ceru imediat scuze. De fapt e foarte bun, nu asta voiam să spun, îmi place să-l mănânc... Dar nu şi să-l fotografiez. E vorba despre toate heregularităţile astea de origine organică, de vinişoarele astea de grăsime, diferite de la o felie la alta. E oarecum... descurajant.

Houellebecq dădu din cap, depărtându-şi braţele de parcă ar fi intrat într-o transă tantrică - cel mai probabil era beat şi încerca să-şi menţină echilibrul pe taburetul de bucătărie pe care se aşezase. Când vorbi din nou, vocea îi era domoală, profundă, plină de o emoţie naivă.

- în viaţa mea de consumator, zise el, am întâlnit trei produse perfecte: încălţările Paraboot Marche, combinaţia laptop - imprimantă Canon Libris şi canadiana Camel Legend. Am iubit pătimaş aceste produse, mi-aş fi petrecut

22 „Bogăția civilizației noastre face posibil un anumit tip de fericire: putem vorbi, în acest sens, despre Orly ca despre o anume formă de fericire, despre mochetele groase, ca despre un chip actual al fericirii; ceea ce duce la ideea că, pentru a fi fericit, trebuie neapărat să fii modern*4, Georges Perec, Lucrurile.

toată viaţa lângă ele, cumpărând regulat, pe măsură ce se uzau, nişte produse identice. Se stabilise o relaţie perfectă şi fidelă, care a făcut din mine un consumator fericit. Viaţa mea nu era cu desăvârşire fericită, dar aveam măcar asta: pùteam, la intervale regulate, să cumpăr o pereche din încălţările mele preferate. E puţin, dar înseamnă mult când ai o viaţă intimă sărăcăcioasă. Ei bine, această bucurie, această bucurie simplă mi-a fost răpită. După câţiva ani, produsele mele favorite au dispărut din standuri, fiindcă fabricarea lor a fost pur şi simplu oprită - iar biata mea canadiană Camel Legend, probabil cea mai frumoasă canadiană confecţionată vreodată, nu a supravieţuit decât un singur sezon... începu să plângă, încet, cu lacrimi mari, şi îşi mai turnă un pahar de vin. Ştiţi, e brutal, groaznic de brutal. în vreme ce speciilor de animale celor mai nesemnificative le trebuie mii sau uneori milioane de ani ca să dispară, produsele manufacturate sunt şterse de pe faţa pământului în câteva zile şi nu le este niciodată acordată o a doua şansă, ele nu pot decât să îndure, neputincioase, dictatul iresponsabil şi fascist al celor care conduc liniile de producţie, persoane care, evident, ştiu mai bine decât oricine ce anume doreşte consumatorul, care pretind că sunt în stare să capteze *aşteptarea pentru nou* a consumatorului, dar care în realitate nu fac decât să-i transforme viaţa într-o căutare istovitoare şi disperată, într-o rătăcire nesfârşită printre nişte linii mereu modificate.

- înţeleg ce vreţi să spuneţi, interveni Jed, ştiu că mulţi şi-au simţit inima frântă când s-a oprit fabricarea Rolleiflexului cu dublu obiectiv. Poate că... Poate că ar trebui să ne păstrăm încrederea şi iubirea pentru produsele extrem de scumpe, care beneficiază de un statut mitic. De pildă, nu-mi închipui că Rolex ar putea opri producţia ceasului Oyster Perpetuai Day-Date.

- Sunteţi tânăr... Sunteţi nespus de tânăr... Rolex va proceda ca toţi ceilalţi.

Luă trei rondele de *chorizo*, le aranjă pe o bucată de pâine, înghiţi totul, apoi îşi mai turnă un pahar de vin.

- Mi-aţi spus că v-aţi cumpărat un nou aparat foto. Arătaţi-mi prospectul.

Parcurse timp de două minute modul de utilizare al aparatului Samsung ZRT-AV2, dând din cap de parcă fiecare rând i-ar fi confirmat sumbrele previziuni.

- Ei bine, da..., spuse în cele din urmă, înapoindu-l. E o sculă frumoasă, un produs modem; aveţi de ce să-l iubiţi. Trebuie să ştiţi însă că peste un an, cel mult doi, va fi înlocuit de un nou produs, având caracteristici, pasămite, îmbunătăţite. Dar şi noi suntem nişte produse..., continuă el, nişte produse culturale. Şi noi suntem loviţi de desuetudine. Funcţionarea dispozitivului este identică - cu diferenţa că, îndeobşte, în cazul nostru nu apare nici o ameliorare tehnică sau funcţională evidentă; rămâne doar dorinţa de noutate în stare pură. Dar asta nu înseamnă nimic, nimic, continuă el cu dezinvoltură.

Se apucă să taie al doilea salam şi apoi, ţinând cuţitul în mână, se întrerupse ca să intoneze cu voce tare: “Să iubeşti, să râzi şi să cânţi!...”[23] Cu un gest amplu, mătură sticla de vin, care se sparse pe podea.

- Strâng eu, se oferi Jed ridicându-se brusc.

- Lăsaţi, nu-i nici o problemă.

- Ba da, sunt cioburi, am putea să ne tăiem; Aveţi o cârpă?

Se uită de jur împrejur, în timp ce Houellebecq bălăngănea din cap fără să răspundă. îritr-un colţ zări o măturică şi un făraş de plastic.

- Mai deschid o sticlă..., interveni scriitorul.

Se ridică şi străbătu pe şapte cărări bucătăria, printre cioburile pe care Jed le strângea cât putea mal bine.

- Am băut cam mult... în ceea ce mă priveşte, am terminat cu fotografiile.

23 Aimer, rire et chanter (1997) - volum de amintiri al cântăreței și actriței franceze Odette Laure.

- Haideţi, doar n-o să plecaţi! Tocmai am început să ne distrăm. Să iubeşti, să râzi şi să cânţi!..., îngână din nou, după care rase dintr-o sorbitură un pahar de vin chilian. Fucra buldu! Bistroie! Bistroiel adăugă el cu convingere.

De câtăva vreme încoace, ilustrul scriitor căpătase această manie de a folosi cuvinte bizare, uneori desuete sau de-a dreptul improprii, dacă nu chiar nişte neologisme infantile ca acelea ale căpitanului Haddock. Puţinii prieteni pe care-i mai avea, precum şi editorii lui, îi treceau cu vederea această slăbiciune, aşa cum îi treci aproape totul cu vederea unui bătrân decadent obosit.

- Ce idee trăsnită să-mi faceţi portretul, trăsnită de-a binelea...

- Credeţi? se miră Jed.

Termină de strâns cioburile, vârî totul într-o pungă de gunoi pentru moloz (după toate aparenţele, Houellebecq n-avea alt soi de pungi), se aşeză din nou la masă şi luă o felie de salam.

- Ştiţi..., continuă el neperturbat, vreau ca tabloul ăsta să-mi iasă bine. în ultimii zece ani, am încercat să reprezint oameni din toate păturile societăţii, de la măcelari la PDG-ul unei multinaţionale. Singurul meu eşec a fost când am încercat să înfăţişez un artist - mal exact, Jeff Koons -, nu ştiu de ce. Mă rog, am mai dat-o în bară şi în cazul unui preot, n-am ştiut cum să abordez subiectul, dar în cazul lui Jeff Koons a fost şi mai rău, am început tabloul şi m-am simţit obligat să-l distrug. Vreau să depăşesc acest eşec şi, prin dumneavoastră, cred că voi izbuti. E ceva în privirea dumneavoastră, n-aş putea să spun ce anume, ceva ce cred că aş putea să aştern pe pânză...

Din senin, cuvântul *pasiune* străbătu mintea lui Jed şi pe dată se trezi cu zece ani în urmă, în timpul ultimului său weekend cu Olga. Se aflau pe terasa castelului Vault-de-Lugny, în duminica Rusaliilor. Terasa se găsea deasupra unui parc imens, ai cărui copaci erau scuturaţi de o briză uşoară. Se lăsa noaptea, temperatura era ideală. Olga

părea cufundată în contemplarea unui *pressé* de homar, nu spusese nimic de cel puţin un minut, când deodată înălţă capul, îl privi fix în ochi şi îl întrebă:

- Ştii, de fapt, de ce te plac femeile?

El mormăi un răspuns neclar.

- Pentru că, să ştii, femeile te plac, insistă Olga. Bănuiesc că ai avut prilejul să-ţi dai seama. Eşti drăgălaş, dar nu-i vorba de asta, frumuseţea nu e decât un detaliu. Nu, e vorba despre altceva...

- Spune-mi.

- E simplu: pentru că ai o privire intensă. O privire pasionată. Iar femeile asta caută în primul rând. Dacă pot citi energie, pasiune, în privirea unui bărbat, atunci li se pare că e seducător.

Lăsându-l să mediteze asupra acestei concluzii, bău o gură de Meursault şi gustă din aperitiv^

- Evident, spuse ea puţin mai târziu cu o uşoară tristeţe, când această pasiune nu le vizează, ci se referă la o operă artistică, ele nu sunt în stare să-şi dea seama... mă rog, la început. '

Zece ani mai târziu, privindu-l pe Houellebecq, Jed devenea conştient că şi în privirea acestuia exista pasiune, chiar ceva de om halucinat. Probabil că stârnise multe pasiuni amoroase, unele poate chiar violente. Da, dacă e să ne luăm după cât ştia el despre femei, ar fi fost posibil ca unele dintre ele să se îndrăgostească de căzătura asta chinuită, care bălăngănea din cap înghiţind felii de pate de ţară şi care devenise indiferentă faţă de tot ce-ar fi putut să aibă vreo legătură cu o relaţie de dragoste sau, după toate aparenţele, cu o relaţie umană.

- E-adevărat, nu încerc decât un foarte slab sentiment de solidaritate cu specia umană..., zise Houellebecq, de parcă i-ar fi ghicit gândurile. Aş spune chiar că sentimentul meu de apartenenţă se diminuează câte puţin pe zi ce trece. Cu toate astea, îmi plac ultimele dumneavoastră tablouri, chiar dacă reprezintă fiinţe umane. Au ceva... generic, aş zice,

care merge dincolo de anecdotă. în fine, nu vreau să anticipez, pentru că altfel n-o să mai scriu nimic. Şi, că veni vorba, v-ar deranja dacă nu o să termin la sfârşitul lui martie? Nu prea sunt în apele mele.

- Nici o problemă. Amânăm expoziţia; aşteptăm cât e nevoie. Ştiţi, aţi devenit foarte important pentru mine, lâr asta s-a petrecut foarte repede, nici un om n-a mai avut acest efect asupra mea, exclamă Jed cu o nemaipomenită vioiciune. Ce e ciudat, continuă el mai potolit, este că. te-aştepţi ca un portretist să sublinieze singularitatea modelului, ceea ce face din el un model uman unic. Iar eu tocmai asta fac într-un anume sens, dar din alt punct de vedere am impresia că oamenii seamănă mult mai mult decât se spune în mod obişnuit. Mai ales când pictez suprafeţele plane, maxilarele, am impresia că repet motivele unui puzzle. Ştiu bine că fiinţele umane constituie subiectul romanului, ale acelui *great occidental novei*, dar şl unul dintre marile subiecte ale picturii, însă asta nu mă împiedică să gândesc că oamenii sunt mult mai puţin diferiţi între el decât se crede în general. Că există prea multe complicaţii în societate, prea multe deosebiri şi categorii...

- Da, e oarecum *bizantin*..., admise îndatoritor autorul *Platformei*. Nu ml se pare însă că sunteţi cu-adevărat un portretist. Portretul Dorel Maar al lui Picasso, ce mare chestie? Oricum, Picasso e urât, pictează o lume deformată hidos pentru că sufletul lui este hidos, cam asta e tot ce se poate spune despre Picasso, nu există motive să încurajăm şi mai mult expunerea pânzelor sale, nu aduce nimic, în opera lui nu există nici un fel de lumină, nici o inovaţie în organizarea culorilor sau a formelor, în fine, la Picasso nu există nimic care să merite semnalat, doar o stupiditate extremă şi o mâzgăleală priapică, seducătoare poate pentru anumite sexagenare cu un cont serios în bancă. Portretul lui Nea Caisă, aparţinând Ghildei Negustorilor şi executat de Van Dyck, e cu totul altceva; pentru că nu Nea Caisă îl

interesează pe Van Dyck, ci Ghilda Negustorilor. Mă rog, asta pricep eu din tablourile dumneavoastră, dar poate că mă înşel cu totul, oricum, dacă textul meu nu vă place, n-aveţi decât să-l zvârliţi la gunoi. Scuzaţl-mă, devin agresiv, e din cauza micozelor...

Sub privirile îngrozite ale lui Jed, se porni să-şi scarpine picioarele, cu furie, până când începură să ţâşnească picături de sânge.

- Am nişte micoze, nişte infecţii bacteriene, o eczemă atoplcă generalizată, e o infecţie în toată regula, sunt pe cale să putrezesc de viu şi lumii întregi 1 se fâlfâie de mine, medicina m-a abandonat într-un mod penibil, ce-mi mai rămâne de făcut? Să mă scarpin, să mă scarpin fără încetare, asta a ajuns viaţa mea în clipa de faţă: o nesfârşită şedinţă de scărpinat...

Apoi se îndreptă, oarecum uşurat, şi adăugă:

- Am cam obosit, cred că mă duc să mă odihnesc.

- Bineînţeles! zise Jed ridicându-se în grabă. Vă sunt foarte recunoscător că mi-aţl acordat atâta timp, încheie el, cu senzaţia că se descurr case binişor.

Houellebecq îl însoţi până la uşă. în ultima clipă, chiar înainte să dispară în noapte, îi spuse:

- Ştiţi, îmi dau seama ce vreţi să faceţi şi cunosc urmările. Sunteţi un bun artist, se poate spune asta, şi nu intru în detalii. Rezultatul e că am fost pozat de mii de ori, dar dacă va exista vreo imagine de-a mea, una singură, care să rămână în secolele viitoare, aceasta va fi tabloul dumneavoastră. Arboră un surâs juvenil, de data asta chiar *dezarmant*. Vedeţi, iau pictura în serios..., spuse el.

Apoi închise uşa.

Jed se împiedică de un cărucior, se echilibră la timp în faţa porţii de detectare a obiectelor metalice, se dădu înapoi ca să se aşeze la coadă, în afară de el nu erau decât familii, flecare cu doi sau trei copil. în faţa lui, un puşti blondiiţ de vreo patru ani se smlorcăla, cerând nu ştiu ce, apoi se aruncă dintr-odată pe jos, tremurând de furie; maică-sa

schimbă o privire sleită cu soţul ei, care încercă să ridice de la pământ micuţa canalie. E imposibil să scrii un roman, îi spusese Houellebecq cu o zi înainte, din acelaşi motiv pentru care e imposibil să trăieşti: din cauza pietrelor de moară care se acumulează. Şi toate teoriile libertăţii, de la Gide la Sartre, nu sunt decât nişte imorallsme concepute de nişte celibatari iresponsabili. Ca şi mine, adăugase el, atacând cea de-a treia sticlă de vin chilian.

în avion nu existau locuri prestabilite, aşa că a încercat să se lipească de un grup de adolescenţi, dar a fost reţinut la baza scării metalice - bagajul lui de mână era prea voluminos, s-a văzut silit să-l predea personalului navigant - şi s-a trezit în preajma culoarului central, înghesuit între o fetiţă de cinci ani care se tot fâţâia pe scaun, cerând neîncetat bomboane, şi o femeie obeză, cu păr spălăcit, care ţinea pe genunchi un bebeluş ce a început să zbiere puţin după decolare; o jumătate de oră mal târziu, a fost nevoie să i se schimbe scutecele.

La ieşirea din aeroportul Beauvais-Tillé s-a oprit, a pus jos geanta de voiaj şi a respirat adânc ca să-şi revină în fire. Familiile, cu cărucioare şi plozi, se năpusteau în autocarul cu destinaţia Porte Maillot. Chiar alături se afla un mic vehicul alb, cu geamuri ample, ce purta sigla *Transports Urbains du Beauvaisis*. Jed se apropie ça să se informeze: era cursa spre Beauvais, după cum îl înştilriţă şoferul; dni^ mul costa doi euro. Luă un bilet; era singurül pasager.

- Vă las la gară? întrebă el un pic mal târziu.

- Nu, în centru.

Şoferul îi aruncă o privire uimită; turismul din zonă nu părea să beneficieze în vreun fel de prezenţa aeroportului. Cu toate astea, se făcuse efortul de amenajare a străzilor pietonalé din centru cu panouri de informare Istorică şi culturală, precum în majoritatea oraşelor din Franţa. Primele mărturii de frecventare a situlul Beauvais datau cu 65 000 de arii î.Hr. Ca tabără fortificată a roinanilor, oraşul a

luat numele de Caesaromagus, apoi de Bellovacum, după care, în anul 275, a fost distrus de invaziile barbare.

Situat la o răscruce de drumuri comerciale, înconjurat de lanuri de grâu deosebit de mănoase, Beauvais a cunoscut încă din secolul XI o prosperitate considerabilă; aici s-a dezvoltat şl artizanatul textil, pânzeturile de Beauvais fiind exportate până în Bizanţ. în 1225, contele-episcop Milon de Nanteuil a iniţiat proiectul catedralei Saint-Pierre, (trei stele Michelin, *merită drumul*), care, deşi neterminată, are cele mai înalte bolţi gotice din Europa. Declinul-oraşului, împreună cu cel al industriei textile, avea să debuteze odată cu încheierea secolului XVIII şl nu avea să se mai oprească; Jed a găsit fără bătaie de cap o cameră la hotelul *Kyriad*. Ba chiar, până la ora prânzului, a crezut că este singurul client. Tocmai când îşi începuse porţia de viţel în sos alb - felul zilei -, a văzut apărând un japonez stingher, de vreo treizeci de ani, care arunca priviri înspăimântate de jur împrejur şi care a venit să se aşeze la masa vecină.

Când i s-a propus viţel în sos alb, japonezul a fost cuprins de angoasă; s-a hotărât să ia un antricot, pe care l-a văzut sosind după câteva minute; l-a încercat cu tristeţe, ezitant, cu vârful furculiţei. Jed presimţea că va căuta să lege o conversaţie; asta a şl făcut, în engleză, după ce a molfăit câţiva cartofi prăjiţi. Bietul om era angajat la *Komatsu*, *o* întreprindere de maşiniunelte care reuşise să-şi vândă unul dintre automatele sale textile de ultimă generaţie singurei postăvării rămase în activitate din regiune. Sistemul de programare al maşinii se stricase, iar el venise să-l repare. Pentru o deplasare de acest gen, s-a plâns el, firma lui trimitea înainte trei sau patru tehnicieni, mă rog, în ultimă instanţă doar doi; cum însă restricţiile bugetare erau severe, se trezise singur la Beauvais, confruntându-se cu un client furios şi cu o maşină cu ùn sistem de programare defectuos.

Se afla, într-adevăr, într-o situaţie neplăcută, admise Jed. N-ar fi putut să primească, cel puţin, sprijin prin telefon?

“*Time difference*...”[24], spuse trist japonezul. Poate, că, spre ora unu dimineaţa, ar putea să dea de cineva în Japonia, la deschiderea birourilor; până atunci, însă, era singur şi nici măcar n-avea posturi japoneze pe reţeaua de cablu de la televizorul din cameră. Privi preţ de o clipă cuţitul pentru came, de parcă s-ar fi gândit să-şi facă *seppuku*, apoi se hotărî să-şi înceapă antrlcotul.

în cameră, în timp ce se uita la emisiunea *Thalassa* fără sonor, Jed îşi deschise telefonul mobil. Franz îi lăsase trei mesaje. Răspunse de la primul ţârâlt.

- Ei, cum a fost?

- Bine. Destul de bine. Atâta doar că nu cred că va fi gata la timp cu textul.

- Nu, nu se poate. Am nevoie de el la sfârşitul lui martie, altfel nu pot tipări catalogul.

- I-am spus..., Jed ezită şl apoi îşi dădu drumul. I-am zis că nu-i grav; să nu se grăbească.

Franz emise un soi de bolboroseală nedumerită, apoi tăcu şi reluă discuţia cu o voce tensionată, la limita exploziei.

- Auzi, trebuie să ne vedem şi să stăm de vorbă. Poţi să treci acum pe la galerie?

- Nu, sunt la Beauvais.

- La *Beauvais*? Ce naiba cauţi la *Beauvais*?

- îmi iau un strop de distanţă. E bine să-ţi iei distanţă la Beauvais.

Era un tren la ora 8.47, iar drumul până la Gara de Nord dura puţin mai mult de un ceas. La unsprezece, Jed se afla la galerie, în faţa unui Franz descurajat.

- Ştii, nu eşti singurul meu artist..., spuse el cu un ton de reproş. Dacă expoziţia nu se deschide în mai, mă văd obligat s-o amân până în decembrie.

Sosirea lui Marylin, zece minute mal târziu, readuse oarecum buna dispoziţie.

- O, dar mie îmi convine perfect decembrie, anunţă ea imediat, după care continuă cu o Jovialitate de fiară: O să

24 Diferența de fus orar (în engl., în orig.) (n.r.).

am mai mult timp să pistonez revistele englezeşti; cu revistele astea englezeşti trebuie s-o lei din vreme.

- Bun, atunci rămâne decembrie..., acceptă Franz, posac şl înfrânt.

- Eu..., începu Jed ridicând uşor mâinile, după care se opri. Avea de gând să spună: “Eu sunt artistul”, sau ceva de genul ăsta, de o emfază cam caraghioasă, însă se stăpâni şi adăugă simplu: Am nevoie de timp ca să-i fac portretul lui Houellebecq. Vreau să fie un tablou reuşit. Vreau să fie cel mal bun tablou al meu.

VI

în *Michel Houellebecq*, *scriitor*, după cum subliniază majoritatea istoricilor de artă, Jed Martin s-a rupt de practica fondurilor realiste, ce fusese specifică ansamblului operei sale de-a lungul perioadei “meseriilor”. S-a rupt cu greu şi se simte că această ruptură l-a costat multe eforturi, că se străduieşte să menţină prin diverse artificii, pe cât posibil, iluzia unui fond realist, în acest tablou, Houellebecq stă în picioare dinaintea unui birou plin cu foi de hârtie scrise sau pe jumătate scrise. în spatele lui, la o distanţă care poate fi estimată la cinci metri, zidul alb este complet acoperit cu foi manuscrise, lipite unele de altele, fără nici un interstiţiu, în mod ironic, subliniază istoricii de artă, Jed Martin pare să acorde în lucrarea sa o enormă importanţă textului, pare că se polarizează pe un text detaşat de orice referinţă reală. Or, dacă lui Houellebecq îi plăcea, şi aici toţi istoricii literari sunt de acord, ca în timpul fazei de lucru să prindă pe zidurile camerei diferite documente, acestea erau cel mal adesea fotografii reprezentând locurile în care plasa scenele romanelor sale; şi doar arareori scene scrise sau pe jumătate scrise. înfăţişându-l în mijlocul unui univers de hârtie, probabil că Jed Martin nu a dorit totuşi să ia atitudine în privinţa realismului în literatură; după cum nu a căutat nici să-l asimileze pe Houellebecq unei poziţii formaliste, pe care de altfel acesta o respinsese în mod explicit. Poate că, mai simplu, s-a lăsat sedus de o pură fascinaţie plastică în

faţa acestor blocuri de text ramificate, întreţesute şi născându-se unele din altele, precum un polip uriaş.

Oricum, puţini au fost cei care, în momentul prezentării tabloului, au acordat atenţie fondului, care era eclipsat de incredibila expresivitate a personajului principal. Surprins chiar în clipa în care a descoperit o corectură ce trebuia operată pe una dintre foile aşezate pe biroul din faţa lui, autorul pare în stare de transă, pare posedat de o patimă pe care unii nu au ezitat să o califice drept demonică, mâna ce ţine stiloul corector, a cărei mişcare.este uşor evanescentă, se năpusteşte pe hârtie cu "iuţimea unei cobre care se destinde ca apoi să-şi lovească prada", cum scrie într-o manieră plastică Wong Fu Xln, care probabil procedează aşa ca să preschimbe ironic clişeele exuberant metaforice asociate în mod tradiţional cu autorii din Extremul Orient (Wong Fu Xin se dorea, înainte de toate, poet; poemele lui nu mai sunt însă aproape deloc citite şi nici măcar nu mai pot fi găsite prea lesne, în vreme ce eseurile sale privind opera lui Jed Martin rămân o referinţă incontestabilă în domeniul istoriei artei). Eclerajul, mult mal contrastant decât în tablourile anterioare ale lui Martin, lasă în umbră o mare parte din trupul scriitorului, concentrându-se doar pe partea superioară a feţei şi pe mâinile cu degete încârligate, lungi şi descărnate precum ghearele unei păsări de pradă. în epocă, expresia privirii a părut atât de ciudată, încât nu a putut fi situată - după cum au estimat criticii - în nici o tradiţie picturală existentă; ea trebuia mai degrabă să fie pusă în legătură cu anumite imagini de arhivă etnologică, adunate în decursul unor ceremonialuri *voodoo*.

Pe 25 octombrie, Jed i-a telefonat lui Franz să-l anunţe că isprăvise tabloul. De câteva luni nu se văzuseră prea des; contrar obiceiului, nu-l chemase să-l arate schiţele şi lucrările pregătitoare. Iar Franz se concentrase asupra altor expoziţii, care avuseseră destul succes, galeria lui era destul de vizibilă de câţiva ani încoace, iar cota îi creştea

treptat - fără ca asta să se traducă deocamdată prin nişte vânzări considerabile.

Franz ajunse spre orele optsprezece. Pânza se afla în mijlocul atelierului, întinsă pê un şasiu standard de 116 x 89 centimetri, luminată puternic de un stativ cu becuri cu halogen. Franz se aşează pe un scaun pliant de pânză, chiar în faţa tabloului, şi îl privi fără să scoată o vorbă preţ de vreo zece minute.

- Mda..., spuse el în cele din urmă. Uneori mă scoţi din fire, dar eşti un artist excelent. Trebuie să recunosc că a meritat aşteptarea. E un tablou reuşit; ba chiar foarte reuşit. Eşti sigur că vrei să i-l faci cadou?

- Am promis.

- Şi textul când soseşte?

- înainte de sfârşitul lunii.

- Dar aţi păstrat legătura, nu?

- Nu tocmai. Mi-a trimis doar un e-mail în august, ca să-mi spună că se întoarce să stea în Franţa şi că a reuşit să cumpere, în Loiret, casa în care a copilărit. A ţinut să precizeze că asta nu schimba termenii problemei şi că voi avea textul la sfârşitul lunii octombrie. Am încredere.

VII

într-adevăr, în dimineaţa zilei de 31 octombrie, Jed a primit un e-mail care avea ataşat un text fără titlu, de vreo cincizeci de pagini, pe care l-a trimis îndată mai departe, lui Marylin şi lui Franz, exprimându-şi cu acelaşi prilej îngrijorarea: nu era cumva prea lung? Ea l-a liniştit pe dată: dimpotrivă, e întotdeâuna preferabil “să albă volum”.

Chiar dacă astăzi este privit mai degrabă ca o curiozitate istorică, acest text al lui Houellebecq - primul de o asemenea importanţă consacrat operei lui Martin - conţine totuşi câteva intuiţii interesante. Dincolo de variaţiile tematice şi tehnice, el afirmă pentru întâia oară unitatea operei artistului şl îi descoperă o logică profundă în faptul că, după ce şi-a dedicat anii de formare urmărind esenţa produselor

manufacturate ale lumii, a început să se intereseze, în a doua parte a vieţii, de cei care le produceau.

Privirea pe care Jed Martin o aruncă asupra societăţii timpului său, sublinia Houellebecq, este mal degrabă aceea a unui etnolog decât a unui comentator politic. Martin nu are nimic dintr-un artist angajat şi, chiar dacă *Introducerea la bursă a acţiunii Beate Uhse*, una dintre rarele sale scene de mulţime, poate evoca perioada expresionistă, ea e foarte departe de tratarea scrâşnită, caustică, a unui George Grosz sau Otto Dix. *Traderii* săi în trening şi. *sweat-shirt* cu. glugă, care o aclamă cu o sastiseală blazată pe marea patroană a industriei porno germane, sunt moştenitorii direcţi ai burghezilor cu frac care se încrucişează, la nesfârşit, în cadrul recepţiilor regizate de Fritz Lang în seria *Mabuse*; sunt trataţi cu aceeaşi detaşare, cu aceeaşi răceală obiectivă. Atât în titluri, cât şi în pictura propriu-zisă, Martin este întotdeauna simplu şi direct: descrie lumea, neîngăduindu-şi decât arareori câte o notaţie poetică sau un subtitlu slujind drept comentariu. A făcut-o într-una din operele sale cele mai izbutite. *Bill Gates şi Steve Jobs discutând despre viitorul informaticii*, pe care a ales să o subintituleze *Conversaţia de la Palo Alto*.

Cufundat într-un fotoliu de răchită, Bill Gates îşi desfăcea larg braţele, surâzând spre interlocutorul său. Era îmbrăcat cu nişte pantaloni de stofă şi o cămaşă kaki cu mâneci scurte şi avea picioarele goale vârâte în nişte şlapi. Nu mai era acelaşi Bill Gates în costum bleumarin din perioada când Microsoft îşi consolida dominaţia mondială şi când, după ce îl detronase pe. sultanul Bruneiului, ajunsese să aibă cea mai mare avere din lume. Nu era nici acel Bill Gates Implicat, îndurerat, care vizita orfelinatele srilankeze sau care solicita vigilenţă din partea comunităţii internaţionale în faţa recrudescenţei variolei în ţările Africii Occidentale. Era un Bill Gates intermediar, decontractat, în mod limpede încântat că părăsise postul de *chairman* al celei mal importante întreprinderi de soft la nivel mondial,

un Bill Gates în vacanţă, dacă doriţi. Doar ochelarii cu rame metalice şi cu lentile puternice ar mai fl putut aminti de trecutul său de *nerd*.

în faţa lui, Steve Jobs, cu toate că era aşezat turceşte pe canapeaua din piele albă, părea în mod paradoxal o întrupare a austerităţii, a acelei *Sorge* în mod tradiţional asociată capitalismului protestant. Nu exista nimic californian în felul în care mâna sa dreaptă cuprindea maxilarul, de parcă ar fl vrut să-l sprijine într-o alegere dificilă, în privirea plină de nesiguranţă pe care o îndrepta spre interlocutor; nici măcar cămaşa hawaiiană cu care îl gătise Martin nu izbutea să alunge impresia de tristeţe generală provocată de poziţia sa uşor gârbovită, de expresia dezorientată care i se citea pe chip.

în mod evident, întâlnirea avea loc acasă la Jobs. Un amestec de mobile albe cu design epurat şi tapiserii etno în culori ţipătoare: totul în această încăpere evoca universul estetic al întemeietorului companiei Apple, diametral opus faţă de noianul de gadgeturi high-tech, aproape science-fiction, ce caracteriza, potrivit legendei, casa pe care fondatorul companiei Microsoft şi-o construise la periferia oraşului Seattle. între cei doi se afla un joc de şah cu piese artizanale, aşezat pe o măsuţă joasă; întrerupseseră partida într-un moment foarte defavorabil pentru piesele negre, adică pentru Jobs.

în anumite fragmente din autobiografia sa, Calea *spre viitor*[25], Bill Gates lasă uneori să transpară ceea ce s-ar putea numi un cinism desăvârşit - cu precădere în pasajul în care mărturiseşte fără înconjur că nu este neapărat avantajos ca o întreprindere să propună cele mal inovatoare produse. Cel mal adesea, e preferabil să observi ce fac întreprinderile concurente (iar aici trimite, în mod limpede, fără să-l citeze, la rivalul său Apple), să le laşi să-şi scoată

25 The Road Ahead (1995) - carte scrisă de Bill Gates în colaborare cu Nathan Myhrvold și Peter Rinearson, ce prevestește un viitor profund schimbat de progresele informaticii (n.r.).

produsele şi să înfrunte dificultăţile inerente oricărei inovaţii, adică să sufere toate neplăcerile provocate de un drum nebătut; apoi, a doua mişcare e să inunzi piaţa cu copil ieftine ale produselor concurenţei. Totuşi, acest cinism aparent, subliniază Houellebecq în text, nu reprezintă adevărul profund al lui Gates, pentru că acest adevăr se exprimă mai degrabă în acele pasaje surprinzătoare, aproape emoţionante, în care îşi reafirmă credinţa în capitalism, în "misterioasa mână nevăzută"[26]; convingerea sa absolută, de nezdruncinat, că oricare ar fi vicisitudinile şi contra-exemplele, piaţa are în cele din urmă dreptate, iar binele pieţei se identifică întotdeauna cu binele general. De-abia aici Bill Gates apare, în adevărul său profund, ca o persoană credincioasă, iar Jed Martin a ştiut să surprindă această credinţă, această candoare a capitalistului sincer, reprezentându-l cu braţele larg deschise, plin de căldură şi prietenos, cu ochelarii strălucind în ultimele raze ale soarelui ce apune peste Oceanul Pacific. Jobs, dimpotrivă, slăbit de boală, cu o faţă îngrijorată, presărată cu fire răzleţe de barbă şl sprijinită dureros în mâna dreaptă, aminteşte de unul dintre acei evanghelişti ambulanţi care, debitând-şi poate pentru a zecea oară predicile în faţa unei asistenţe puţin numeorase şi nepăsătoare, pare dintr-odată cuprins de îndoială.

Totuşi, Jobs, nemişcat, slăbit, aflat într-o poziţie perdantă, era cel care dădea impresia că ţine frâiele; în asta stătea, subliniază Houellebecq în text, profundul paradox al pânzei. în privirea şa strălucea fără încetare acea flacără specifică nu doar predicatorilor şi profeţilor, ci şi inventatorilor descrişi adesea de Jules Verne. Privind mai atent poziţia pieselor sale de şah pictate de Martin, îţi dădeai seama că nu era neapărat perdantă; şi că Jobs ar fi putut, dacă şi-ar fi

26 Expresie folosită pentru întâia oară de Adam Smith, care a ajuns să desemneze, în domeniul socio-economic, ideea că doar acțiunile călăuzite de propriul nostru interes pot contribui la bogăția și bunăstarea comune.

sacrificat regina, să închidă partida din trei mişcări, printr-un îndrăzneţ mat cu nebunul şi calul. Tot aşa, aveai senzaţia că ar fi putut, prin descoperirea fulgerătoare a unui nou produs, să impună brusc pieţei norme noi. Prin peretele de sticlă din spatele celor doi se zăreau nişte prerii, de un verde-smarald aproape ireal/coborând în pantă domoală până spre un şir de faleze, unde se întâlneau cu o pădure de conifere. Mai încolo, Oceanul Pacific îşi rostogolea valurile roşcat-aurli, fără număr. Nişte fetiţe, aflate departe pe peluză, începuseră o partidă de *frisbee*. Se lăsa seara, grandios, în explozia unui apus pe care Martin l-a dorit aproape improbabil în splendoarea lui portocalie, coborâtă peste California de Nord, se lăsa seara peste cea mai avansată parte a lumii; până şi asta, până şl această tristeţe nelămurită a despărţirii putea fi citită în privirea lui Jobs.

Doi partizani convinşi ai economiei de piaţă; dar şi doi sprijinitori înfocaţl ai Partidului Democrat; cu toate astea, ei reprezintă două chipuri opuse ale capitalismului, la fel de diferite între ele precum imaginea unui bancher al lui Balzac şi cea a unui inginer al lui Jules Verne. *Conversaţia de la Palo Alto*, sublinia Houellebecq în concluzie, era un titlu prea modest; Jed ar fi trebuit mai degrabă să-şi intituleze tabloul *O scurtă istorie a capitalismului*. Pentru că, de fapt, asta şi era.

VIII

După câteva tergiversări, vernisajul a fost stabilit pentru data de 11 decembrie, într-o miercuri - după Marylin, era ziua ideală. Cataloagele, fabricate la iuţeală într-o tipografie italienească, au ajuns la timp. Erau nişte obiecte elegante, ba chiar luxoase - n-are rost să ne zgârcim, hotărâse Marylin, căreia Franz îi era din ce în ce mai supus, lucru curios, şi după care se ţinea peste tot, ca mânzul după iapă, atunci când îşi dădea telefoanele, trecând dintr-o cameră în alta.

După ce au aşezat un teanc de cataloage în preajma intrării şi după ce au verificat sistemul de susţinere al tuturor pânzelor, nu le-a mai rămas nimic de făcut până la deschidere, care era prevăzută pentru ora 19.00, aşa că galeristul a început să dea semne vizibile de nervozitate; se îmbrăcase cu o ciudată bluză brodată, de ţărancă din Slovenia, peste jeanşii negri, marca Diesel. Marylin, foarte cool, verifica ultimele detalii pe telefonul mobil şi se fâţâia de la un tablou la altul, cu Franz pe urmele ei. *It's a game, it's a million dollar game*.[27]

Către orele 18.00, Jed începu să se simtă obosit de comportamentul celor doi şi îl anunţă că se duce să facă o plimbare. “Dau doar o raită primprejur, fac câţiva paşi pe străzi, nu vă îngrijoraţi, mersul îmi prinde bine.”

Remarca lui dovedea însă un optimism exagerat, după cum îşi dădu seama de îndată ce păşi pe Boulevard Vincent-Auriol. Maşinile treceau în trombă, împroşcându-l, era frig şi ploua cu găleata, asta-i cam tot ce se întâmpla în acea seară pe Boulevard Vincent-Auriol. Un hiper - market Casino şi o staţie de benzină Shell rămăseseră singurele centre perceptibile de energie, singurele propuneri sociale capabile să stârnească dorinţa, bucuria, veselia. Jed cunoştea deja aceste popasuri ale vieţii: fusese, vreme de ani buni, clientul fidel al hipermarketului Casino, după care s-a orientat către Franprlx, magazinul de pe Boulevard de FHôpital. Cunoştea bine şi benzinăria Shell: apreciase faptul că, în multe duminici, putuse să-şi ia de-acolo provizii de Pringles şi* sticle de Hépar, dar astă-seară n-avea rost, fusese cu siguranţă prevăzut un cocteil şi se apelase la un serviciu de catering.

Cu toate astea, intră în hipermarket, printre zeci de alţl clienţi, şi putu să constate imediat diferite îmbunătăţiri. Lângă zona de librărie, un raion de presă propunea acum o selecţie bogată de ziare şi reviste. Oferta de paste italieneşti proaspete devenise mai consistentă, în mod

27 E un joc, un Joc de un milion de dolari (în engl., în orig.) (n.r.).

hotărât, nimic nu putea opri elanul pastelor Italieneşti proaspete; propunerile zonei de restaurante a magazinului se îmbogăţiseră cu un *Salad Bar* cu autoservire, nou-nouţ, ce alinia vreo cincisprezece specialităţi, dintre care câteva i se părură delicioase. Iată că i s-a stârnit cheful să revină; *al naibii* ce i s-a stârnit cheful să revină, cum ar fi spus Houellebecq, căruia dlntr-odată Jed îl regretă amarnic absenţa, în faţa *Salad Barului*, unde câteva femei între două vârste evaluau, dubitative, valoarea calorică a combinaţiilor propuse. Ştia că scriitorul îi împărtăşea gustul pentru marile magazine, *adevăratele* magazine cum îi plăcea să spună, şi că, aidoma lui, îşi dorea ca, într-un viitor mai mult sau mai puţin utopic şi îndepărtat, diversele lanţuri de magazine să fuzioneze într-un hipermarket total, care să acopere complet necesităţile oamenilor. Ce mult i-ar fi plăcut să'viziteze împreună acest hipermarket Casino complèt refăcut şi să-şi dea coate, semnalându-şi unul altuia apariţia unor segmente de produse inedite sau nişte noi etichete de informare nutriţională, deosebit de exhaustive şi de limpezi!...

Era oare pe cale să dezvolte un *sentiment de prietenie* faţă de Houellebecq? Cuvintele erau exagerate şi, oricum, Jed nu se simfèa în stare să trăiască un astfel de sentiment: străbătuse adolescenţa şi prima tinereţe fără să fi cunoscut prietenii puternice, iar aceste perioade din viaţă sunt considerate ca deosebit de propice pentru aşa ceva; era puţin probabil să întâlnească prietenia tocmai acum, *la spartul târgului*. Una peste alta, apreciase întâlnirea cu el şi, mai ales, îi plăcea textul lui, ba chiar considera că are o surprinzătoare calitate a intuiţiei, ţinând cont de evidenta lipsă de cultură plastică a scriitorului. îl invitase, desigur, la vernisaj; Houellebecq îi răspunsese că “va încerca să treacă pe acolo”, ceea ce însemna că n-avea aproape nici o şansă să-l vadă. Când a dat de el la telefon, era foarte entuziasmat de amenajarea noii sale case: după ce revenise în Franţa, cu două luni în urmă, într-un soi de

pelerinaj sentimental prin satul în care îşi petrecuse copilăria, s-a întâmplat ca locuinţa unde crescuse să fie de vânzare. Considerase că aşa ceva era “absolut miraculos”, un semn al destinului, şi o cumpărase pe dată, fără să negocieze preţul, îşi mutase lucrurile - care, e drept, în cea mai mare parte nu-şi părăsiseră niciodată cutiile de carton - iar acum se ocupa de mobilare. în sfârşit, nu vorbise decât despre asta, aşa că tabloul lui Jed părea să fie ultima sa grijă; cu toate astea, Jed'a promis că i-l aduce după ce vor trece vernisajul şi primele zile de expoziţie, când mal apăreau uneori nişte ziarişti întârziaţi.

Spre 19.20, când se întoarse spre galerie, Jed zări prin vitrine vreo cincizeci de persoane care se plimbau printre şirurile de tablouri. Lumea venise la timp, probabil că era de bun augur. Maiylin îl văzu de departe şi îşi agită pumnul în semn de victorie.

- Au venit greii..., îi spuse ea când se-apropie. Greii greilor.

într-adevăr, la câţiva metri, îl zări pe Franz discutând cu François Pinault, care era însoţit de o tânără încântătoare, probabil de origine iraniană, care îl asista la conducerea fundaţiei sale artistice. Galeristul său părea că se chinuie grozav, îşi agita braţele dezordonat şi, preţ de o clipă, lui Jed îi veni să-i sară în ajutor, dar îşi reaminti ceea ce ştia dintotdeauna şi ceea ce Maiylin îi întărise limpede cu câteva zile mai devreme: tăcerea îi pria mai bine decât orice.

- încă nu s-a sfârşit..., continuă ataşata de presă. îl vezi pe tipul de-acolo, îmbrăcat în gri?

Arăta spre un bărbat de vreo treizeci de ani, cu faţă inteligentă, foarte bine îmbrăcat, ale cărui costum, cravată şi cămaşă alcătuiau un delicat catalog de tonuri gri deschis.. Se oprise dinaintea tabloului *Jurnalistul Jean-Pierre Pernaut animând o şedinţă de redacţie*, o lucrare destul de veche a lui Jed, cea dintâi în care îşi reprezentase protagonistul în compania colegilor de muncă. îşi aducea aminte că fusese un tablou deosebit de dificil, pentru că

expresia colaboratorilor lui Jean-Pierre Pernaut ascultându-l pe liderul lor charismatic cu un ciudat amestec de veneraţie şi silă nu fusese deloc uşor de redat, îi luase aproape şase luni. Acest tablou, însă, îl eliberase, abia după el începuse pânza *Arhitectul Jean-Pierre Martin părăsind conducerea întreprinderii sale* şi, de fapt, toate marile sale compoziţii având drept cadru universul muncii.

- Individul ăla e achizitorul pentru Europa al lui Roman Abramovich, preciză Marylin. L-am mai văzut la Londra, la Berlin, dar niciodată la Paris, în orice caz, nu într-o galerie de artă contemporană. E bine că ai o situaţie de concurenţă potenţială încă din seara vernisajului, continuă ea. E o lume mică, toţi se cunosc, vor începe să evalueze, să fixeze preţuri. Prin urmare, da, e nevoie de cel puţin două persoane. în timp ce aici... Marylin surâse fermecător, șmecherește, căpătând dintr-odată aerul unei fetiţe, ceea ce îl surprinse pe Jed. Aici sunt trei... îl vezi pe individul ăla din faţa tabloului Bugatti?

Se referea la un bătrân cu o figură istovită şi uşor buhăită, cu o mică mustaţă sură, îmbrăcat într-un costum negru, prost croit.

- E Carlos Slim Helu. Mexican de origine libaneză. Ştiu că n-arată grozav, dar a câştigat o grămadă de bani din telecomunicaţii; potrivit estimărilor, are a treia sau a patra avere din lume. Şi e colecţionar...

Ceea ce Marylin numea *tabloul Bugatti* era de fapt *Inginerul Ferdinand Piech vizitând atelierele de producţie de la Molsheim*, unde era într-adevăr produs Bugatti Veyron 16.4, cea mal rapidă şi mai scumpă maşină din lume. Echipată cu un motor de 16 cilindri în W, cu o putere de 1 001 cal, completat cu patru turbopropulsoare, ajungea de la O la 100 km/h în 2,5 secunde, atingând o viteză maximă de 407 km/ oră. Nici unul dintre pneurile disponibile pe piaţă nu putea rezista la asemenea acceleraţii, aşa că firma Michelin fusese nevoită să creeze pentru ea nişte cauciucuri speciale.

Slim Helu rămase în faţa tabloului cel puţin cinci minute, deplasându-se doar foarte puţin, îndepărtându-se şi aproplindu-se cu numai câţiva centimetri. Alesese, după cum remarcă Jed, distanţa ideală de contemplare pentru acest format de pânză; era, cu siguranţă, un colecţionar adevărat.

Apoi miliardarul mexican a făcut stânga-mpre- Jur şl s-a îndreptat spre ieşire, fără să se adreseze cuiva sau să salute pe cineva. Când a trecut pe lângă el, François Pinault i-a aruncat o privire tăioasă; în comparaţie cu un asemenea concurent, omul de afaceri breton nu atârna prea greu. Fără să-i întoarcă privirea, Slim Helu s-a urcat în partea din spate a unei limuzine Mercedes de culoare neagră, care staţiona în faţa galeriei.

Trimisul lui Roman Abramovich s-a apropiat şi el de *tabloul Bugatti*. într-adevăr, era o operă ciudată. Cu câteva săptămâni înainte s-o înceapă, Jed cumpărase de la talciocul din Montreuil, cu un preţ derizoriu - cam, cât valoarea hârtiei folosite, nu mai mult -, nişte cutii cu numere mai vechi din *Pékin Information* şl *La Chine en construction*, aşa că tratarea plastică avea ceva amplu şi aerian care îl apropia de realismul socialist în variantă chineză. Dispunerea într-un V larg a micului grup de ingineri şi mecanici care îl urmau pe Ferdinand Piëch în vizita prin ateliere amintea foarte clar, aşa cum avea să noteze mai târziu un Istoric al artei deosebit de combativ şi de bine documentat, de cea a grupului de agronomi şi de ţărani mediu-sărăci care îl însoţeau pe preşedintele Mao Zedong într-o acuarelă reprodusă în numărul 122 al revistei *La Chine en construction* şi intitulată: “Tot înainte pentru culturile de grâu irigate din provincia Hunan!*4. Era de altfel singura dată, după cum remarcaseră mai demult alţi istorici de artă, când Jed folosise tehnica acuarelei. Inginerul Ferdinand Piëch, aflat cu doi metri în faţa grupului, părea mal degrabă că* pluteşte decât că merge, că se află în levitaţie la câţiva centimetri deasupra pardoselii sintetice,

de culoare deschisă. Trei puncte de lucru din aluminiu primeau şasiurile de Bugatti Veyron aflate în diferite stadii de fabricaţie; pe fundal, pereţii, în întregime din sticlă, lăsau să se vadă o panoramă a munţilor Vosgi. Printr-o ciudată coincidenţă, remarca Houellebecq în textul său de catalog, satul Molsheim şi peisajele müntoase care îl înconjurau se aflau deja în centrul fotografiilor, tip hartă Michelin şi vedere din satelit, cu care Jed hotărâse, în urmă cu zece ani, să-şi deschidă prima expoziţie personală.

Această simplă constatare, prin care Houellebecq - spirit raţional, ba chiar limitat -, nu consemna, cu siguranţă, decât un fapt interesant, însă anecdotic, avea să-l conducă pe Patrick Kéchichian la redactarea unui articol înflăcărat, mai mistic ca niciodată: după ce ne înfăţişase un Dumnezeu coparticipant, împreună cu omul, la crearea lumii, scria el, artistul, desăvârşindu-şi drumul spre încarnare, ni-l arăta acum pe Dumnezeu coborât printre oameni. Departe de armonia sferelor cereşti, Dumnezeu venise acum “să-şi vâre mâinile în unsoare”, astfel încât să omagieze, prin întreaga lui prezenţă, măreţia muncii omeneşti. Om adevărat şi Dumnezeu adevărat, venise el însuşi să ofere omenirii muncitoare darul sacrificial al iubirii sale neţărmurite. Cum să nu recunoşti, insista el, în atitudinea mecanicului din stânga, cel care îşi părăsea locul de muncă spre a-l urma pe inginerul Ferdinand Piëch, atitudinea lui Petru părăsindu-şi năvoadele, ca răspuns la îndemnul lui Hristos: “Urmează-Mă şi te voi face pescar de oameni”? Până şi absenţa unei Bugatti Veyron 16.4 în faza finală de fabricaţie i se părea o referinţă la Noul Ierusalim.

Articolul i-a fost refuzat de *Le Monde*, pentru că Pépita Bourguignon, şefa de rubrică, ameninţase cu demisia dacă o asemenea “fornăială bigotă” ar fi fost publicată. însă avea să apară în *Art Press*, luna următoare.

- Oricum, în stadiul ăsta ni se rupe de presă. Nu aici e bătaia peştelui, rezumă Marylin la sfârşitul vernisajului, în

timp ce Jed se arăta îngrijorat de absenţa repetată a Pépitei Bourguignon.

Spre orele zece seara, după plecarea ultimilor invitaţi, în vreme ce angajaţi! serviciului de catering împătureau feţele de masă, Franz se prăbuşi într-un fotoliu de plastic moale, din preajma intrării în galerie.

- Fir-ar să fie, sunt stors..., spuse el. Complet terminat.

Făcuse un tur de forţă, povestind fără osteneală, pentru toţi cel care s-ar fl putut arăta interesaţi, traseul artistic al lui Jed sau istoricul galeriei, vorbise toată seara fără întrerupere; cât despre Jed, acesta se mulţumise să dea din cap din când în când.

- îmi aduci şi mie o bere, te rog? Vezi în frigiderul din depozit.

Jed se întoarse cu un pack de Stella Artois. Franz rase una direct din sticlă, după care continuă.

- Bun, acum nu ne-a rămas decât să aşteptăm ofertele..., rezumă el. Tragem concluziile peste o săptămână.

Când Jed ajunse în piaţa din faţa bisericii Notre-Dame de la Gare, se porni dintr-odată o ploaie măruntă şi rece, ca un avertisment, apoi se opri la fel de rapid, după câteva clipe. Urcă cele câteva trepte care duceau spre intrare. Ca întotdeauna, porţile bisericii aveau larg deschise ambele batante; interiorul părea pustiu. Şovăi, apoi se întoarse. Rue Jeanne-d'Arc cobora până în Boulevard Vincent-Aurlol, pe deasupra căruia trecea metroul aerian; în depărtare se zărea domul Panthéonului. Cerul era împâclit, de un cenuşiu întunecat. De fapt, nu prea avea ce să-i spună lui Dumnezeu; nu acum.

Piaţa Naţională era pustie, iar copacii lipsiţi de frunze lăsau să se vadă structurile dreptunghiulare, îmbucate una într-alta, ale Facultăţii Tolbiac. Jed schimbă direcţia, luând-o spre Rue Châteaudes-Rentiers. Sosise mai devreme, însă Kranz era deja acolo, stând la masă în faţa unui pahar de vin roşu ieftin, care fără îndoială nu era cel dintâi. Roşu la

faţă, ciufulit, părea să nu fi dormit câteva săptămâni la rând.

- Aşa..., începu el de îndată ce Jed luă loc. Am primit oferte pentru aproape toate tablourile. Am ridicat preţurile şi încă mai pot să le nalt puţin, mă rog, deocamdată preţul mediu se nlabilizează în jurul a cinci sute de mii de euro.

- Poftim?

- Ai auzit bine: cinci sute de mii de euro.

Franz răsucea nervos pe degete şuviţe din părul lui alb şi zburlit; Jed îi zărea pentru.întâia oară acest tic. îşi goli paharul şi comandă pe loc încă unul.

- Dacă vând acum, continuă el, căpătăm treizeci de milioane de euro; aproximativ.

Tăcerea se lăsă din nou peste cafenea. Lângă ei, un bătrân sfrijit, cu pardesiu gri, picotea în faţa unui pahar de Picon[28] cu bere. La picioarele lui, un şoricar cu blană alb-roşcată, obez, moţăia şi el. Se pornise din nou să plouă uşor.

- Prin urmare? Vând acum?

- Cum pofteşti.

- Cum adică cum poftesc, ftr-ar să fie! Tu-ţi dai seama ce purcoi de bani e la mijloc?

Aproape că strigase, aşa că moşul din preajma lor se trezi brusc; câinele se ridică cu greu şi mârâi spre ei.

- Cincisprezece milioane de euro... Cincisprezece milioane de euro de flecare..., continuă Franz mai domol, dar cu o voce gâtuită. Mi se pare că nici nu-ţi pasă...

- Ba da, ba da, scuză-mă, răspunse Jed repede. Atât doar că sunt şocat, adăugă el ceva mai târziu.

Franz îl privi cu un amestec de neîncredere şi silă.

- Bine atunci, OK, spuse în cele din urmă. Nu sunt Larry Gagosian, n-am nervi pentru genul ăsta de mişmaşuri. O să vând chiar acum.

- Ai cu siguranţă dreptate, zise. Jed după vreun minut.

28 Bitter aromat, de culoare brună și cu gust amar, servit drept aperitiv, care se bea împreună cu berea în Belgia și în nordul Franței.

S-a lăsat din nou tăcerea, o tăcere întreruptă doar de sforăitul şoricarului, care se culcase la loc, potolit, la picioarele stăpânului.

- După părerea ta..., reluă Franz. După părerea ta, ce tablou a avut cea mai bună ofertă?

Jed chibzui o clipă.

- Poate *Bill Gates şi Steve Jobs*..., îndrăzni el în cele din urmă.

- Exact. S-a ridicat la un milion şi jumătate de euro. Printr-un misit american care, după cât am aflat, operează în numele lui Steve Jobs. De multă vreme..., continuă Franz cu o voce tensionată, la limita exasperării, de multă vreme încoace, piaţa artei e dominată de cei mai bogaţi oameni de afaceri ai planetei. Iar acum au pentru prima oară prilejul ca, în timp ce cumpără cele mai avangardiste produse din domeniul estetic, să pună mâna pe un tablou în care sunt ei înşiși reprezentaţi. Ca să nu-ţi mai spun câte propuneri am avut din partea unor oameni de afaceri sau industriaşi care doreau să le faci portretul. Ne-am întors la pictura de curte din vremea Vechiului Regim. Ce vreau să-ţi spun e că te afli într-o situaţie delicată. Tot mai vrei să-i dai tabloul lui Houellebecq?

- Desigur. I-am promis.

- Cum doreşti. E un cadou frumos. Un cadou de şapte sute cincizeci de mii de euro... Nu zic, Il merită. Textul lui a avut un rol important. Inaptul că a insistat pe latura sistematică, teoretică a demersului tău, nu a permis să fii asimilat noilor pictori figurativi, care sunt toţi jalnici... Desigur, nu am lăsat tablourile în depozitul meu din l'Eure-et-Loir, am închiriat nişte seifuri bancare. îţi dau un înscris, ca să poţi trece când ai chef să ridici portretul lui Houellebecq.

- Am primit şi o vizită, continuă Franz după o nouă pauză. O tânără rusoaică, bănuiesc că ştii despre cine-i vorba. Scoase o carte de vizită şi i-o întinse lui Jed. O tânără foarte frumoasă...

începea să se întunece. Jed vârî cartea de vizită într-un buzunar interior al hainei, pe care o îmbrăcă pe jumătate.

- Stai..., îl întrerupse Franz. înainte să pleci, aş vrea să verific dacă al priceput exact situaţia. Am primit cincizeci de telefoane de la nişte oameni care figurează printre cele mai importante averi la nivel mondial. Uneori m-au căutat printr-un intermediar, dar cel'inai adesea au făcut-o ei înşiși. Toţi doreau să le faci portretul. Toţi îţi propun cel puţin un milion de euro.

Jed îşi termină de îmbrăcat haina şi scoase portofelul ca să plătească.

- Fac eu cinste..., zise Franz cu o grimasă răutăcioasă. Nu-mi răspunde, n-are rost, pentru că ştiu exact ce-o să spui. O să-mi ceri timp de gândire, iar după câteva zile o să mă suni ca să mă anunţi că refuzi. Şi apoi o să ieşi din priză. Am început să te cunosc, tot timpul al făcut aşa, încă din vremea hărţilor Michelin: munceşti, trudeşti cu-nverşunare, de unul singur, ani în şir; iar după ce expui, după ce-ţl e recunoscută munca, laşi totul baltă.

- Există nişte diferenţe. De pildă, când am abandonat *Damien Hirst şi Jeff Koons împăr* ţindu-şi piaţa artei*, începusem deja să bat pasul pe loc.

- Ştiu; de aia m-am şl hotărât să-ţi organizez expoziţia. De altfel, îmi pare bine că n-ai terminat tabloul ăla. Deşi îmi plăcea ideea, deşi proiectul avea pertinenţă istorică şl constituia o mărturie adecvată privind situaţia artei într-un moment anume. A existat, într-adevăr, un soi de ruptură: de-o parte latura *fun*, sexul, kitsch-ul, inocenţa; de cealaltă trash-ul, moartea, cinismul. în cazul tău, însă, tabloul ar fi fost interpretat ca opera unul artist de rangul doi, gelos pe succesul unor confraţi mai bogaţi; ne aflăm într-un moment în care succesul, în termeni de piaţă, justifică şl validează absolut orice, înlocuieşte toate teoriile; niméni nu e în stare să vadă mal departe, chiar nimeni. Acum îţi poţi permite să termini tabloul, ai devenit cel mai bine plătit artist francez al momentului; ştiu însă că n-o să-l pictezi şi că o să treci la

altceva. Poate că n-ai să mai faci portrete; sau că n-ai să mai pictezi figurativ; sau că n-ai să mai pictezi deloc şi o să te întorci la fotografie, zău dacă ştiu.

Jed rămase tăcut. La masa vecină, bătrânul se smulse din toropeală, se ridică şi se îndreptă spre uşă; câinele îl urmă anevoie, cu tot corpul bălăngănlndu-se pe labele scurte.

- în orice caz, spuse Franz, vreau să-ţi intre în cap că rămân galeiistul tău. Orice s-ar întâmpla.

Jed încuviinţă. Patronul ieşi din camera de serviciu, aprinse şirul de neoane de deasupra tejghelei şi clătină din cap înspre Jed; îi răspunse la fel. Nu erau clienţi ocazionali, ba chiar deveniseră nişte clienţi vechi, însă între el nu se stabilise nici o relaţie de familiaritate. Patronul localului uitase chiar că, în urmă cu vreo zece ani, îi îngăduise lui Jed să facă nişte fotografii cu el şi cafeneaua lui, din care Jed avea să se inspire pentru realizarea tabloului *Claude Vorilhon*, *patron de bar-tutungerie*, cel de-al doilea din seria sa de meserii simple - pentru care un agent de bursă american tocmai oferise trei sute cincizeci de mii de euro. îi considerase mereu nişte clienţi atipici, de altă vârstă şi dintr-un mediu diferit de restul obişnuiţllor localului. Pe scurt, nu făceau parte din *clientela lui caracteristică*.

Jed se ridică, întrebându-se când avea să-l mal vadă pe Franz, şi în acelaşi timp îşi dădu seama dintr-odată că devenise *un om bogat* Chiar înainte să se îndrepte spre uşă, Franz îl întrebă:

- Ce faci de Crăciun?

- Nimic. Mă-ntâlnesc cu taică-meu, ca de obicei.

Nu chiar ca de obicei, se gândi Jed întorcându-se spre piaţa Jeanne-d’Arc. La telefon, tatăl său păruse complet descurajat şi îi propusese iniţial anularea cinei lor anuale. “Nu vreau să fiu o povară pentru nimeni..? Cancerul său rectal suferise o agravare subită, acum *se scăpa pe el*, după cum anunţase cu o plăcere masochistă, avea să aibă nevoie de un anus contra naturii. La insistenţele lui Jed, acceptase

să se întâlnească, cu condiţia ca fiul său să-l primească la el acasă. “Nu mai pot îndura feţele oamenilor...*4

Ajungând în piaţa din faţa bisericii Notre- Dame de la Gare, şovăi, apoi intră. Biserica i se păru la început pustie, însă când înaintă spre altar, zări o tânără de culoare, de cel mult optsprezece ani, îngenuncheată într-o stranã, cu mâinile împreunate, în faţa unei statui a Sfintei Fecioare; îngâna ceva cu voce scăzută. Concentrată asupra rugăciunii, nici nu-l băgă în seamă. Fundul ei, bombat datorită îngenuncherii, era foarte bine scos în evidenţă de pantalonii albi, de stofă fină, remarcă Jed fără să vrea. Avea păcate pe care voia să le facă iertate? Nişte părinţi bolnavi? Probabil şi una, şi alta. Părea foarte credincioasă. Era totuşi destul de practică această credinţă în Dumnezeu: când nu mai puteai face nimic pentru ceilalţi - ceea ce se întâmplă adesea în viaţă, sau de fapt se întâmplă întotdeauna, cu atât mai mult în cazul cancerului de care suferea tatăl său - îţi rămânea soluţia *de-a te ruga pentru ei*.

Ieşi tulburat. Noaptea se lăsa pe Rue Jeanned’Arc, iar luminile roşii ale maşinilor se îndepărtau încet spre Boulevard Vincent-Auriol. în depărtare, cupola Panthéonului era scăldată într-o inexplicabilă lumină verzuie, de parcă nişte extratereştri sferici ar fi pregătit un atac masiv asupra zonei pariziene. Fără îndoială, nişte oameni mureau chiar în această clipă ici şi colo prin oraş.

A doua zi, totuşi, la aceeaşi oră, se trezi aprinzând nişte lumânări decorative şi aşezând pe masa lui de lucru nişte tarte cu somon, în vreme ce întunericul se lăţea peste Place des Alpes. Tatăl său promisese că va ajunge la orele optsprezece.

Sună de Jos la orele optsprezece şl un minut. Jed îl deschise prin interfon şi respiră încet şl adânc, de mai multe ori, în timp ce urca ascensorul.

Atinse în grabă obrajii aspri ai tatălui său, care se proţăpi, nemişcat, în mijlocul încăperii.

- Ia loc, hai, ia loc..., spuse el.

Supunându-se numaidecât, tatăl său se aşează pe colţul unui scaun şi aruncă priviri timide de jur împrejur. Jed realiză brusc că nu mai fusese niciodată în apartamentul lui. Trebui să-i spună să-şi scoată şi paltonul. Tatăl său se străduia să zâmbească, întocmai ca un om care încearcă să arate că îndură cu bărbăţie o amputare; Jed a vrut să deschidă şampania, mâinile îl tremurau uşor, a fost cât pe ce să scape jos sticla de vin alb pe care o scosese din congelator; era lac de năduşeală. Tatăl său continua să zâmbească, cu un surâs cam ţeapăn. Iată un om care condusese cu dinamism, şi uneori cu severitate, o întreprindere cu cincizeci de persoane, pe care a trebuit să le dea afară sau să le angajeze; care negociase contracte ce se ridicau la zeci şi uneori sute de milioane de euro. însă apropierea morţii te umple de smerenie, aşa că în seara asta părea că doreşte doar ca totul să meargă strună, părea mai ales că doreşte să nu provoace nici o neplăcere, Aparent, era singurul lucru la care mai năzuia pe faţa pământului. Jed reuşi să deschidă şampania şi se mal linişti puţin.

- Am aflat de succesul tău..., spuse tatăl său ridicând paharul. Să bem pentru asta.

Era un început, îşi zise Jed îndată, o posibilă deschidere spre conversaţie, aşa că se apucă să vorbească despre tablourile lui, despre munca pe care o începuse cu vreo zece ani în urmă, despre voinţa de a descrie, prin pictură, diferitele angrenaje care participă la funcţionarea unei societăţi. Vorbi cu uşurinţă, vreme de aproape un ceas, turnând regulat şampanie şi apoi vin, pe când mâncau din felurile cumpărate în ajun de la firma de catering, şi ceea ce-i ieşea din gură, îşi dădu seama cu uimire a doua zi, nu mai spusese nicicând nimănui.

Tatăl său îl asculta cu atenţie, îi mal punea din când în când câte o întrebare, avea expresia uimită şi curioasă a unui copil mic, în cele din urmă totul a decurs perfect până la brânzeturi, când inspiraţia lui Jed a început să

secătulască şi tatăl său, parcă sub efectul gravitaţiei, s-a cufundat din nou într-o mâhnire copleşitoare. Cu toate astea, cina îl înveselise puţin, aşa că spuse fără o veritabilă tristeţe, ci mai degrabă scuturând neîncrezător din cap, cu o voce stinsă:

- Mama mă-sii de viaţă... Anus contra naturii... Ştii, urmă el cu o voce care trăda faptul că se pilise puţin, într-un fel sunt fericit că mama ta nu mal e printre noi. Era aşa de rafinată, de elegantă... Nu cred că ar fi suportat prăbuşirea fizică.

Jed rămase mască. Poftim, îşi zise el. Poftim, *am ajuns şi aici*; *o* să-şi dea în sfârşit drumul la gură, după atâţia ani de zile. Tatăl lui îi surprinse însă schimbarea de expresie.

-. N-o să-ţi dezvălui astă-seară de ce s-a sinucis mama ta! scandă el cu o voce puternică, aproape furioasă. N-am ce să-ţi dezvălui, pentru că nu ştiu nimic!

Se linişti aproape imediat şi se ghemui şi mai tare pe scaun. Pe Jed îl treceau năduşelile. Poate că era prea cald, încălzirea era aproape cu neputinţă de reglat, încă îi era teamă că o să se strice din nou. Acum, că avea bani, putea să se mute; nu asta fac oamenii când dau de parale? încearcă să-şi îmbunătăţească modul de viaţă. Dar unde să se mute? Nu avea vreo aspiraţie imobiliară anume. Avea să rămână aici, poate să facă nişte îmbunătăţiri, în orice caz, avea să schimbe instalaţia de încălzire. Se ridică şl încercă să umble la butoanele aparatului. Tatăl său bălăngănea din cap, rostind tot soiul de vorbe cu voce joasă. Jed se întoarse lângă el. S-ar fi cuvenit să-i strângă mâinile, să-i atingă umărul sau ceva asemănător dar cum să procedeze? Nu făcuse niciodată asta.

- Anus contra naturii, murmură el din nou, cu o voce visătoare. Ştiu că nu era mulţumită de viaţa pe care o duceam, continuă el, însă e acesta un motiv suficient ca să mori? Nici eu nu eram mulţumit de viaţa mea, îţi mărturisesc că aşteptam altceva de la cariera mea de arhitect decât construirea de reşedinţe balneare de rahat

pentru turişti cretini, sub controlul unor promotori funciarmente necinstiţi şi de o vulgaritate fără margini. Dar, mă rog, astea îmi erau munca, obişnuinţele... Probabil că nu mai iubea viaţa, şi cu asta basta. Cel mai tare m-a şocat povestea unei vecine, care o întâlnise chiar înainte. Se întorsese de la cumpărături, probabil căTşi făcuse rost de otravă - de altfel, nu s-a aflat nici până azi cum a procedat. Femeia aia mi-a spus că părea fericită, incredibil de entuziastă şi de fericită. Avea exact expresia unui om care se pregăteşte să plece în vacanţă. A luat cianură, probabil că a murit pe loc; sunt absolut sigur că n-a suferit.

Apoi tăcu, tăcerea se prelungi, iar Jed sfârşi prin a pierde uşor contactul cu lumea dimprejur. Văzu nişte prerii imense, a căror iarbă era legănată de un vânt domol, lumina era aceea a unei primăveri veşnice. Se trezi dintr-odată, tatăl său continua să bălăngănească din cap şi să bombăne, urmând un penibil dialog interior. Jed ezită, fiindcă prevăzuse şi un desert: avea profiteroluri cu ciocolată în frigider. Să le scoată? Sau dimpotrivă, era mai bine să aştepte, ca să afle mal multe despre sinuciderea mamei sale? De fapt, nu-şi amintea nimic despre ea.

- Nu m-am văzut cu nici o altă femeie..., spuse tatăl său cu o voce pierită. Cu absolut nici una. Nici măcar n-am simţit nevoia.

Apoi începu din nou să dea din cap şi să mormăie. Jed se hotărî, în cele din urmă, să scoată profiterolurile. Tatăl său le privi cu uimire, ca pe un obiect cu desăvârşire nou, pentru care nimic din viaţa sa anterioară nu-l pregătise. Luă unul, îl răsuci între degete, uitându-se la el cu acelaşi interes cu care ar il privit un rahat de câine; într-un sfârşit, îl îndesă însă în gură.

Au urmat două sau trei minute de frenezie mută, în care au înşfăcat profiterolurile unul câte unul, fără o vorbă, din cartonul decorat pe care le aşezase cofetarul, înghiţindu-le pe dată.

- Am chef să trag o ţigară..., zise el. Ai aşa ceva?

- Nu fumez. Jed se ridică dintr-un salt. Dar pot să mă duc să iau. Ştiu o tutungerie în Place d'Italie, deschisă până seara târziu. De altfel..., îşi consultă ceasul cu mirare - nu era decât ora opt.

- Crezi că e deschis şi în noaptea de Crăciun?

- Pot să-ncerc.

îşi puse paltonul. La ieşire, îl şfichiui o vântoasă puternică; fulgii de nea şe învolburau în aerul glacial, probabil că erau zece grade sub zero. în Place d'Italie, cafeneaua-tutungerie tocmai se închidea. Patronul se întoarse bodogănind după tejghea.

- Ce să fie?

- Ţigări.

- Ce marcă?

- Habar n-am. Ţigări bune.

Celălalt îi aruncă o privire obosită.

- Dunhill! Dunhill şl Gitanes! Şl-o brichetă!...

Tatăl său nu se mişcase din loc, ghemuit în continuare pe scaun, şi nici măcar nu reacţionă când auzi uşa deschlzându-se. Cu toate astea, scoase o ţigară din pachetul de Gitanes şi o privi curios înainte s-o aprindă.

- N-am mai fumat de douăzeci de ani, constată el. Dar acum nu mal contează.

Trase un fum, apoi încă două.

- E tare..., spuse el. E bună. Când eram tânăr, toată lumea fuma. La şedinţe, la discuţiile din cafenele, se fuma fără încetare. Ce ciudat, cum se schimbă lucrurile...

Bău un gât din coniacul pe care fiul său l-l pusese în faţă, apoi tăcu din nou. în liniştea din jur, Jed auzi şuierul vântului, din ce în ce mai puternic. Aruncă un ochi pe fereastră: fulgii se învolburau, din ce în ce mal deşi, se isca o adevărată furtună.

- Dintotdeauna am vrut să fiu arhitect, cred..., reluă tatăl său. Când eram mic, mă interesau animalele, ca pe toţi copiii probabil, când eram întrebat, răspundeam că mai târziu vreau să mă fac veterinar, dar de fapt cred că eram

deja atras de arhitectură. La vârsta de zece ani, îmi amintesc că încercasem să construiesc un cuib pentru rândunelele care treceau vara prin magazie. Găsisem într-o enciclopedie nişte indicaţii despre felul cum îşi construiesc rândunelele cuibul, cu pământ şi salivă, câteva săptămâni numai asta am făcut.

Vocea îi tremura uşor, se întrerupse din nou, Jed îl privi cu îngrijorare; înainte să continue, mai dădu pe gât o înghiţitură serioasă de coniac.

- Rândunelele n-au catadicsit însă niciodată să folosească acel cuib. Niciodată. Ba chiar au încetat să mai cuibărească în magazie...

Bătrânul se puse dintr-odată pe plâns, lacrimile îi şirolau pe chip, era îngrozitor.

- Tată..., spuse Jed complet descumpănit, tată...

Părea că nu se poate opri din plâns.

- Rândunelele nu folosesc niciodată cuiburile construite de mâna omului, zise Jed rapid, nu e-n firea lor. Ba chiar, atunci când cuibul le este atins de un om, îl abandonează şi îşi construiesc unul nou.

- De unde ştii asta?

- Am citit acum câţiva ani într-o carte despre comportamentul animal, mă documentam pentru un tablou.

Era fals, nu citise aşa ceva, dar tatăl său păru dintr-odată uşurat şi se linişti numaidecât. Când te gândeşti, îşi spuse Jed, că avea povara asta pe suflet de mai bine de şaizeci de ani! Că nu-i dăduse pace de-a lungul întregii lui cariere de arhitect!...

- După bacalaureat, m-am înscris la Beaux- Arts în Paris. Lucrul ăsta a umplut-o de îngrijorare pe maică-mea, ar fl preferat să urmez o şcoală de ingineri; m-a susţinut însă bunicul tău. Cred că nutrea ambiţii artistice, ca fotograf, dar n-a avut niciodată posibilitatea să pozeze altceva decât nunţi şi botezuri...

Jed nu îl văzuse niciodată pe tatăl său preocupat de altceva decât de probleme tehnice şi, în ultima vreme, din

ce în ce mai des, de probleme financiare; ideea că şi tatăl lui absolvise Beaux-Arts, că arhitectura făcea parte dintre disciplinele artistice, i se părea surprinzătoare, neplăcută.

- Da, şi eu voiam să fiu *artist*..., îi spuse tatăl său cu ţâfnă, aproape cu răutate. Dar n-am izbutit. Pe vremea tinereţii mele, curentul dominant era funcţionalismul, la drept vorbind domina deja de mai multe decenii, în arhitectură nu se mai petrecuse nimic de la Le Corbusier şi Van der Rohe încoace. Toate noile oraşe, toate cartierele periferice care au fost construite în anii ’50 şi ’60 au suferit influenţa lor. La Beaux-Arts, eu şi alţi câţiva aveam ambiţia să facem altceva, fără să abandonăm cu adevărat întâietatea funcţiei, nici noţiunea de “maşină de locuit”. Ceea ce repuneam însă în cauză era înţelesul faptului de a locul undeva. Precum marxiştii, precum liberalii, Le Corbusier era un productivist. El închipuia pentru oameni clădiri de birouri, pătrăţoase, utilitare, fără nici o decoraţiune; şi imobile de locuit de aproape aceeaşi factură, dar având câteva funcţii suplimentare - locuri pentru copii, săli de sport, piscine; între cele două tipuri de clădiri - căi de transport rapide. în celula sa de locuit, omul trebuia să beneficieze de aer curat şi de lumină, asta era foarte important în opinia lui Le Corbusier; iar între structurile de lucru şi cele de locuit, spaţiul rămas liber era destinat naturii sălbatice: păduri, râuri - cred că, în mintea lui, familiile de oameni ar fi trebuit să se plimbe pe-acolo duminica, oricum, cred că dorea să prezerve acest spaţiu, era un fel de *ecologist avant la lettre*, pentru el omenirea ar fi trebuit să se limiteze la nişte module de locuit înscrise în mijlocul naturii, dar care nu s-ar fi cuvenit s-o modifice cu nici un chip. Dacă stai să te gândeşti, e înspăimântător de primitiv, reprezintă o regresiune îngrozitoare în raport cu orice peisaj rural - care este un amestec subtil, complex, evolutiv de câmpii, de ogoare, de păduri, de sate. Este viziunea unui spirit brutal, totalitar. Le Corbusier ne părea un spirit totalitar şi brutal, mânat de un gust pronunţat pentru urât;

viziunea sa a predominat însă de-a lungul întregului secol XX. Noi eram mai degrabă influenţaţi de Charles Fourier... Zâmbi la vederea chipului surprins al lui Jed. Ne-au preocupat mal ales teoriile sexuale ale lui Fourier, deşi nu pot să neg că erau destul de burleşti. E greu să-l citeşti pe Fourier la un nivel primar, cu toate poveştile lui despre vârtejuri, despre fachirie şi zâne din armata Rinului, ba chiar e surprinzător că a putut avea discipoli, indivizi care să-l ia în serios şi care să dorească cu adevărat să edifice un nou model de societate pe baza cărţilor sale. E de neînţeles dacă încercăm să vedem în el un *gânditor*, pentru că nu e nimic de priceput în gândirea sa. De fapt, Fourier nu este un gânditor, ci un *guru* - primul de acest fel - şi, ca în cazul oricărui guru, succesul nu a venit din adeziunea intelectuală la o teorie, ci dimpotrivă, din lipsa generală de înţelegere, asociată unui optimism inalterabil, mai ales pe plan sexual; oamenii au incredibil de multă nevoie de optimism sexual. Totuşi, adevăratul subiect al lui Fourier, cel care interesează în primul rând, nu este sexul, ci organizarea producţiei. Marea întrebare pe care o ridică este: de ce munceşte omul? Cum se face că ocupă uri loc determinat în organizarea socială, > cum se face că acceptă acest loc şi că îşi îndeplineşte sarcina? Liberalii răspundeau că e vorba, pur şi simplu, despre Ispita câştigului; noi credeam că răspunsul este insuficient. Marxiştii, în schimb, nu răspundeau nimic, nici măcar nu se arătau interesaţi de asta, ceea ce, de altfel, explică eşecul comunismului: de îndată ce renunţi la biciul financiar, oamenii încetează să muncească şi îşi sabotează menirea, iar absenteismul creşte în proporţii uriaşe; comunismul n-a fost nicicând capabil să asigure producţia şi distribuţia bunurilor celor mai elementare. Fourier cunoscuse Vechiul Regim şi era conştient că, multă vreme înainte de apariţia capitalismului, aveau loc cercetări ştiinţifice şi progrese tehnice şi că oamenii munceau din greu, uneori peste măsură, fără să fie îndemnaţi de ispita câştigului, ci de ceva

care în ochii omului modern pare mult mal vag: iubirea de Dumnezeu, în cazul călugărilor, sau pur şi simplu onoarea rangului lor.

Tatăl lui Jed tăcu, dându-şl seama că fiul său îl asculta acum cu multă atenţie.

- Öa, comentă el, există fără îndoială o legătură cu ceea ce al încercat să faci în tablourile tale. Dai peste o droaie de lucruri încâlcite la Fourier, per total e aproape ilizibil; deşi poate s-ar mal putea găsi câte ceva. Mă rog, aşa gândeam pe vremea aceea...

Tăcu, părând că se cufundă în amintiri. Rafalele de vânt se domoliseră, lăsând loc unei nopţi înstelate şi liniştite; un strat gros de zăpadă se aşternuse peste acoperişuri.

- Eram tânăr..., spuse el în sfârşit, cu un soi de îndoială resemnată. Poate că nu realizezi toate astea, pentru că te-ai născut într-o familie bogată. însă eram tânăr, mă pregăteam să devin arhitect şi stăteam la Paris; mi se părea că totul este posibil. Şi nu eram singurul, Parisul era plin de veselie pe-atuncl, aveai impresia că poţi construi din nou lumea. Atunci am întâlnit-o pe mama ta, era studentă la Conservator, cânta la vioară. Eram o gaşcă de artişti. Până la urmă, ne-am mulţumit să scriem patru sau cinci articole într-o revistă de arhitectură, pe care le-am semnat mai mulţl dintre noi. în mare parte, erau nişte texte politice. Apăram ideea că o societate complexă, arborescentă, cu numeroase niveluri de organizare, se potrivea cu o arhitectură complexă, arborescentă, multiplă, ce lăsa loc creativităţii individuale. îl atacam violent pe Van der Rohe - care oferea structuri goale, modulabile, aceleaşi care aveau să servească drept model acelor *open spaces* ale întreprinderilor - şi mai ales pe Le Corbusier, care construia neostenit spaţii concentraţionare, împărţite în celule identice, numai bune - scriam noi - pentrii o puşcărie model. Articolele au avut un oarecare ecou, cred că Deleuze a vorbit despre ele. însă a trebuit să ne punem pe muncă, şi eu, şi ceilalţi, am intrat în nişte mari cabinete de

arhitectură şi, imediat, viaţa a devenit mai puţin amuzantă. Destul de curând, situaţia mea financiară s-a îmbunătăţit, în vremea aceea era mult de lucru, Franţa se afla într-un proces de reconstrucţie rapidă. Am cumpărat casa din Raincy, ml s-a părut că e o idee bună, pe-atunci era un oraş agreabil. Ca să nu mai spun că am luat-o la un preţ foarte bun; mi-a vândut pontul un client, un promotor imobiliar. Proprietarul era un tip în vârstă, în mod vizibil intelectual, mereu în costum cu vestă şi floare la butonieră; de flecare dată când ne-am întâlnit, avea alt fel de floare. Părea că vine din Belle Époque, cel mult din anii ’30, nu izbuteam nicicum să-l asociez cu mediul în care trăia. Puteai să-ţi închipui că-l întâlneşti, să zicem, pe Quai Voltaire... oricum, nu în Raincy. Era un fost universitar, specializat în ezoterism şi în istoria religiilor, îmi amintesc că era expert în Cabala şi gnoză, dar într-un fel foarte ciudat* de pildă îl dispreţuia pe René Guenon. “Imbecilul ăla de Guénon”, aşa vorbea despre el, cred că scrisese câteva cronici virulente la adresa cărţilor lui. Nu fusese niciodată căsătorit, trăise *doar pentru munca sa*, cum se spune. I-am citit un lung articol publicat într-o revistă de ştiinţe umane, în care dezvolta nişte consideraţii destul de bizare despre Destin, despre posibilitatea de-a crea o nouă religie întemeiată doar pe principiul sincronicităţii. Doar biblioteca lui cred că ar fi acoperit preţul casei - avea mai mult de cinci mii de volume, în franceză, engleză şi germană. Acolo am descoperit operele lui William Morris.

Se întrerupse, văzând că Jed îşi schimbase expresia.

- îl cunoşti pe William Morris?

- Nu, tată. Dar am trăit şl eu în casa asta, şi-mi amintesc de bibliotecă... Oftă şi, după un moment de şovăială, spuse: Nu pricep de ce ţi-a trebuit atâta vreme ca să-mi vorbeşti despre toate astea.

- Pentru că o să mor curând, cred, răspunse simplu tatăl său. Mă rog, nu chiar acum, nu poimâine, dar e limpede că

nu mai am mult. Se uită de Jur împrejur şi surâse aproape vesel: Pot să-mi mai pun nişte coniac?

Jed îl servi îndată. Aprinse o ţigară din pachetul de Gitanes şi inspiră fumul cu încântare.

- Apoi mama ta a rămas însărcinată cu tine. Sfârşitul sarcinii a fost cu probleme, a fost nevoie de cezariană. Doctorul a anunţat-o că nu mai poate avea copii şi, în plus, a rămas cu nişte cicatrice destul de urâte. I-a fost greu, pentru că era o femele frumoasă... Nu eram nefericiţi împreună, nu ne-am certat niciodată serios, e drept însă că nu vorbeam îndeajuns cu ea. A mal fost şi vioara, cred că n-ar fi trebuit să întrerupă cântatul. îmi amintesc de o seară, la Porte de Bagnolet, când mă întorceam de la lucru cu Mercedesul, se făcuse ora nouă, dar mai erau încă ambuteiaje, şi nu ştiu ce mi-a venit, să fi fost de vină turnurile Mercuriales - pentru că lucram la un proiect în preajma lor, care mi se părea urât şi lipsit de interes -, dar m-am văzut în maşină, în mijlocul bretelelor de acces rapid, în faţa acelor clădiri oribile şi, din senin, mi-am zis că nu mai pot continua aşa. Aveam aproape patruzeci de ani, viaţa mea profesională era plină de succes, dar nu mal puteam continua aşa. în câteva clipe m-am hotărât să-mi deschid propria întreprindere, ca să încerc să fac arhitectură după placul inimii. Ştiam că va fi anevoios, dar nu voiam să mor fără să fi încercat măcar. Am apelat la foştii colegi de la Beaux-Arts, dar toţi aveau deja un rost - reuşiseră şl nu mai aveau chef să rişte. Atunci am pornit singur la drum. Am reluat legătura cu Bernard Lamarche-Vadel, ne întâlniserăm cu câţiva ani înainte, ne simpatizaserăm reciproc, îmi prezentase nişte ţipi din mişcarea *Figuration Libre*: Combas, Dl Rosa... Ţi-am vorbit deja despre William Morris?

- Da, tată, ml-ai pomenit acum cinci minute.

- A, da? Se opri o clipă şi o expresie dezorientată îl străbătu chipul. O să-ncerc un Dunhill... Trase câteva fumuri. Şl astea-s bune; altfel decât Gitanes, dar bune. Nu

înţeleg de ce-a renunţat toată lumea la fumat, aşa, dintr-odată.

Tăcu şl îşi savură ţigara până la capăt. Jed aştepta. Afară, foarte departe, un claxon solitar se străduia să interpreteze "Astăzi s-a născut Pruncul Sfânt", încurca notele, apoi o lua de la capăt. După aceea se lăsă liniştea, nu se mai auzi nici un concert de claxoane. Pé acoperişurile Parisului, stratul de zăpadă era acum gros, întărit; Jed îşi spuse că liniştea asta avea ceva definitiv.

- William Morris era apropiat de prerafaeliţi, reluă tatăl său, la început de Dante Gabriel Rossetti şi de Burne-Jones până la sfârşit. Ideea fundamentală a prerafaellţilor era că, imediat după Evul Mediu, arta începuse să degenereze, că încă de la începuturile Renaşterii se rupsese de orice spiritualitate şi de orice formă de autenticitate, devenind o activitate pur industrială şi comercială, şi că aşa-zişii *mari maeştri* ai Renaşterii - fie că e vorba de Botticelli, de Rembrandt sau de Leonardo da Vinci - se comportau în realitate ca nişte şefi de întreprinderi comerciale; aidoma lui Jeff Koons sau Damien Hirst în zilele noastre, aşa-zişii *mari maeştri* ai Renaşterii conduceau cu o mână de fier nişte ateliere cu cincizeci sau chiar o sută de asistenţi, care produceau pe bandă rulantă tablouri, sculpturi, fresce. Ei se mulţumeau doar să traseze linia generală, să semneze opera terminată, dar niai ales se dedicau relaţiilor publice pe lângă vreun mecena al timpului, fie el papă sau principe. Pentru prerafaeliţl, ca şi pentru William Morris, deosebirea dintre artă şi artizanat, dintre concepţie şi execuţie, trebuia abolită: orice om, la propria scară, putea fi un producător de frumos - fie că era vorba despre realizarea unui ţablou, a unul veşmânt sau a unei mobile; şi, de asemenea, orice om avea dreptul să fie înconjurat, în viaţa cotidiană, de obiecte frumoase. Morris îmbina această convingere cu un activism socialist, care l-a făcut să se angajeze, din ce în ce mai mult, în mişcările de emancipare a proletariatului; voia, pur şi simplu, să pună capăt sistemului de producţie industrială.

Ciudat este că Gropius, atunci când a fondat Bauhaus, se afla pe exact aceeaşi linie - poate mai puţin politică şi cu mai multe preocupări spirituale -, cu toate că, în realitate, şi el era socialist. în *Proclamaţia Bauhaus* din 1919, el declară că vrea să depăşească opoziţia dintre artă şi artizanat şi proclamă dreptul tuturor la frumuseţe: adică exact programul lui William Morris. însă încet-încet, pe măsură ce s-a apropiat de industrie, Bauhaus-ul a devenit din ce în ce mai functionalist şi mai productivist; Kandinsky şi Klee au fost marginallzaţi în cadrul corpului didactic şi, în momentul când a fost închis de Göring, institutul trecuse oricum integral în serviciul producţiei capitaliste.

Noi înşine nu eram cu adevărat politizaţi; însă gândirea lui William Morris ne-a ajutat să ne eliberăm de stavilele pe care Le Corbusier le ridicase în legătură cu orice formă de ornamentaţie. îmi amintesc că Robert Combas era la început destul de rezervat - pictorii prerafeliţl nu făceau parte din universul lui, însă avea să admită că motivele de tapet desenate de William Morris erau foarte frumoase şi, când a înţeles cu adevărat despre ce era vorba, a devenit extrem de entuziast. Nimic nu-i putea face mal mare plăcere decât să deseneze diverse motive pentru tapiţeriile de mobilier, pentru tâpete sau frize exterioare, reluate într-un întreg grup de imobile. Cei din curentul *Figuration Libre* erau destul de izolaţi în epocă, minimalismul rămânea dominant, iar *grqffiti-ul* încă nu exista, sau cel puţin nu se vorbea despre el. Atunci am făcut dosare pentru toate proiectele cât de cât interesante care constituiau obiecte de concurs şl am aşteptat...

Tatăl său tăcu din nou, suspendat parcă în aduceri aminte, apoi se ghemui şi mai tare, părând că se micşorează, că se împuţinează, iar Jed îşi dădu atunçi seama cu cât elan, cu cât entuziasm vorbise în ultimele minute. Niciodată nu-l auzise vorbind aşa, de pe vremea când încă era copil - şi niciodată, se gândi el imediat, nu îl va mai auzi. Retrălse, pentru ultima oară, speranţa şi eşecul care alcătuiau istoria

vieţii sale. în general, o viaţă de om nu înseamnă mare lucru, ea poate să se rezume la un număr restrâns de evenimente, iar de data asta Jed pricepuse în sfârşit amărăciunea şi anii irosiţi, cancerul şi stresul, sinuciderea mamei sale.

- Funcţlonaliştii se aflau în poziţii forte prin toate juriile..;, conchise tatăl său cu blândeţe. M-am izbit de ei ca de un geam; toţi ne-am izbit ca de un geam. Combas şi Di Rosa n-au cedat chiar atunci, m-au sunat ani la rând, ca să afle dacă se schimbase ceva... Apoi, văzând că nu apare nimic, s-au concentrat pe pictură. Eu, unul, a trebuit să accept până la urmă o comandă normală. Prima dată a fost la Port-Ambarès, apoi s-au tot strâns comenzi, mai ales amenajări pentru staţiuni balneare. Mi-am rânduit proiectele în cutii, încă mal zac într-un dulap din biroul meu de la Ralncy, vei putea să le vezi...

S-a abţinut să adauge: “după ce mor”, dar Jed înţelesese perfect.

- E târziu, spuse el îndreptându-se în scaun.

Jed aruncă o privire spre.ceasul de la mână: era patru dimineaţa. Tatăl său se ridică, se duse la toaletă, apoi se întoarse să-şi pună paltonul. Timp de două-trei minute, cât dură operaţiunea, Jed avu impresia fugară, alternativă, că intraseră într-o nouă etapă a relaţiei lor sau că, dimpotrivă, nu aveau să se mal vadă nicicând. Cüm tatăl său rămăsese în faţa lui, aşteptând, îl zise:

- O să chem un taxi.,

XI

Când se trezi, în dimineaţa zilei de 25 decembrie, Parisul era acoperit de zăpadă; pe Boulevard Vincent-Auriol trecu prin faţa unui cerşetor cû barbă deasă şi zbârlită, cu pielea întunecată de jeg. îi puse doi euro în talger, apoi, întorcându-se, adăugă o hârtie de zece euro; individul scoase un mormăit surprins. Jed era acum un om bogat, iar arcadele metalice ale metroului aerian încununau un peisaj molatic, letal. Peste zi, zăpada avea să se topească, totul avea să se

preschimbe în noroi şi apă murdară; apoi viaţa avea s-o ia de la capăt, într-un ritm destul de lent. între aceste două momente importante, de înaltă intensitate relaţională şi comercială, care sunt nopţile de Crăciun şi de Anul Nou, se scurge o săptămână interminabilă, care nu reprezintă de fapt decât un îndelungat timp mort, iar animaţia se reia, fulgurant, exploziv, de-abia la începutul serii de 31.

Din nou acasă, examină cartea dé vizită a Olgăi: Michelin TV, Avenue Pierre Ier de Serbie, director de programe. Şi ea reuşise pe plan profesional, fără să fi căutat asta cu îndârjire. Nu se căsătorise, iar acest gând îl indispuse. Fără să zăbovească asupra acestei probleme, îşi închipuise, în toţi aceşti ani, că Olga îşi întâlnise dragostea, sau că măcar îşi construise o *viaţă de familie*, undeva prin Rusia.

O sună a doua zi, spre sfârşitul dimineţii, aşteptându-se ca toată lumea să fie în vacanţă. N-a fost aşa: după cinci minute de aşteptare încordată, o secretară îi spuse că Olga e într-o şedinţă şi că o va anunţa c-a sunat.

Minut după minut, stând nemişcat lângă telefon, simţi cum îi creştea nervozitatea. Tabloul lui Houellebecq se afla chiar în faţa lui, aşezat pe şevalet, fusese să-l retragă dé la bancă chiar în acea dimineaţă. Privirea scriitorului, prea intensă, îi sporea tulburarea. Se ridică şi întoarse pânza cu faţa spre şaslu. Şapte sute cincizeci de mii de euro..., îşi spuse. N-avea nici o noimă. Nici în cazul lui Picasso n-avea nici o noimă; ba chiar mai puţină, asta dacă s-ar fi putut stabili o scară a lipsei de noimă.

în momentul în care se îndrepta spre bucătărie, sună telefonul. Se grăbi să răspundă. Vocea Olgăi era neschimbată. Vocea oamenilor nu se schimbă niciodată, şi nici expresia privirii lor. în mijlocul prăbuşirii fizice generale la care se rezumă bătrâneţea, vocea şi privirea mărturisesc într-un mod dureros de categoric persistenţa caracterului, a aspiraţiilor, a dorinţelor, a tot ceea ce alcătuieşte personalitatea umană.

- Ai trecut pe la galerie? întrebă el, cumva ca să pornească discuţia pe un *teren neutru*, apoi se miră el însuşi de faptul că opera să devenise, în propriii lui ochi, un *teren neutru*:

- Da şi mi-a plăcut mult. E... original. Nu seamănă cu nimic din ce-am mai văzut până acum. însă ştiam dintotdeauna că ai talent.

Urmă o linişte lungă.

- Micuţul meu francez..., spuse Olga. Tonul ironic abia reuşea să ascundă emoţia autentică, iar Jed se simţi din nou stânjenit, cât pe ce să-i dea lacrimile. Micuţul meu francez *successful*...

- Am putea să ne revedem, răspunse repede Jed.

Trebuia s-o spună cineva primul, aşa că, lată, a fost el.

- Am foarte mult de lucru săptămâna asta.

- Da? De ce?

- Pornim emisiunile pe 2 ianuarie. Au rămas o groază de lucruri de pus la punct. Se gândi câteva secunde. Postul nostru organizează o petrecere de revelion pe 31. Aş putea să te invit. Tăcu din nou câteva clipe. Mi-ar face plăcere să vii...

în cursul serii, primi un e-mail în care îi dădea toate detaliile. Petrecerea avea loc la domiciliul personal al lui Jean-Pierre Pemaut - locuia la Neuilly, pe Boulevard des Sablons. Tema serii era, previzibil, “provinciile Franţei*4.

Jed credea că ştie tot despre Jean-Pierre Pernaut; cu toate astea, articolul din Wikipedia l-a oferit câteva surprize. A aflat că popularul animator era autorul unei importante opere scrise. Alături de *Savorile Franţei*, *Franţa în sărbătoare* şi *In inima regiunilor noastre*, mal găseai *Minunile artizanatului*, în două volume. Totul fusese publicat la editura Michel Lafon.

A fost de asemenea surprins de tonul elogios, aproape ditirambic al articolului. După câte îşi amintea, Jean-Pierre Pernaut fusese ocazional obiectul anumitor critici; astăzi, totul părea dat uitării. Sclipirea de geniu a lui Jean-Pierre Pernaut, sublinia încă de la început redactorul, conşta în

faptul că a înţeles că, după anii ’80 *fric et frime*”*1*, publicul era însetat de ecologie, de autenticitate, de valori adevărate. Deşi cel care putea fi creditat cu încrederea pe i-o acordase era Martin Bouygues, jurnalul de la ora 13 de pe TF1 purta în întregime marca personalităţii vizionare a lui Jean-Pierre Pernaut. Pornind de la actualitatea imediată - violentă, grăbită, frenetică, nesăbuită -, el îşi îndeplinea zi de zi rolul mesianic de a călăuzi telespectatorul, terorizat şi stresat, spre regiunile rurale idilice şi ocrotite, unde omul trăia în armonie cu natura, în ritmul anotimpurilor. Mai mult decât un jurnal televizat, emisiunea de la ora 13 de pe TF1 era un mers după o stea, care se încheia ca un psalm. Autorul articolului - deşi se mărturisea catolic - nu ascundea totuşi faptul că *Weltanschauung-ul* lui Jean-Pierre Pernaut, care se potrivea perfect cu Franţa rurală, cu “Fiica mai mare a Bisericii”[29] [30] [31], s-ar fl însoţit la fel de bine cu panteismul sau chiar cu înţelepciunea epicureică.

A doua zi, la librăria *France Loisirs* din cen-. trul comercial Italie 2, Jed a cumpărat primul volum din *Minunile artizanatului*. împărţirea lucrării era simplă şl se întemeia pe categoriile de material folosite: pământ, piatră, metal, lemn... Lectura cărţii (cât se poate de rapidă, pentru că volumul era constituit aproape numai din fotografii) nu comunica, de fapt, o senzaţie de paseism. Prin felul în care consemna sistematic data de apariţie a diferitelor ramuri artizanale pe care le descria, precum şi progresele majore pe care practica acestora le înregistrase, Jean-Pierre Pernaut nu părea atât apologetul imobilismului, cât acela al unui *progres lent* Poate că existau totuşi, îşi spuse Jed, nişte puncte de convergenţă între gândirea lui Jean-Pierre Pernaut şi cea a lui William Morris - minus aderenţa la socialism, bineînţeles. Chiar dacă majoritatea

29 „Bani și flțe4*.

30 Regele franc Clovis a fost cel dintâi monarh din

31E uropa occidentală care a apărat credința Bisericii

telespectatorilor îl considerau ca fiind mal degrabă *de dreapta*, Jean-Pierre Pernaut dovedise întotdeauna, prin felul în care-şi realiza Jurnalul, o prudenţă deontologică extremă. Evitase chiar să pară că este asociat cu aventura *Vânătoare*, *Pescuit*, *Natură*, *Tradiţii*, mişcare fondată în 1989 - adică la exact un an după ce a preluat controlul jurnalului de la ora 13 de pe TF1. în mod limpede, în această ultimă perioadă a anilor ’80 s-a produs o basculare, îşi spuse Jed; o schimbare istorică majoră, atunci însă nebăgată în seamă, aşa cum se întâmplă de cele mal multe ori. îşi amintea şi de “Forţa liniştită”, sloganul inventat de Jacques Séguéla, care îngăduise, împotriva oricărei aşteptări, realegerea lui François Mitterrand în 1988. Revedea afişele reprezentând-o pe străvechea mumie petainistă pe un fundal cu clopotniţe şl sate. Pe vremea aceea avea treisprezece ani şi era întâia dată când acorda atenţie unui slogan politic sau unei campanii prezidenţiale.

Deşi era elementul cel mal semnificativ şi cel mai durabil al acestei ample schimbări ideologice, Jean-Pierre Pernaut refuzase întotdeauna să-şi relnvestească Imensa notorietate într-o tentativă de carieră sau de angajament politic; dorise să rămână, până la capăt, în tabăra de *entertainers*. Spre deosebire de Noël Manière, nici măcar nu-şi lăsase mustaţă. Şi chiar dacă, probabil, împărtăşea acelaşi ansamblu de valori cà Jean Saint-Josse, cel dintâi preşedinte al mişcării *Vânătoare*, *Pescuit*, *Natură*, *Tradiţii*, refuzase întotdeauna să-l susţină în mod public. Aşa cum nu îl susţinuse nici pe succesorul lui, Frédéric Nihous.

Născut în 1967, la Valenciennes, Frédéric Nihous primise întâia lui puşcă la vârsta de paisprezece ani, un cadou de la tatăl său pentru absolvirea ciclului gimnazial. Deţinător al unei diplome de studii aprofundate în drept economic internaţional şl comunitar, precum şi al unei diplome de studii aprofundate în domeniul apărării naţionale şl securităţii quropene, predase dreptul administrativ la Facultatea din Cambrai; în plus, era preşedintele Asociaţiei

vânătorilor de porumbei şi de păsări migratoare din nord. în 1988, se clasase pe locul întâi la un turneu de pescuit organizat pe malul fluviu? lui Hérault, capturând un crap chinezesc de 7,256 kilograme. Douăzeci de ani mai târziu, urma să provoace destrămarea mişcării pe care o conducea, făcând greşeala să încheie o alianţă cu Philippe de Villiers - ceea ce vânătorii din sud-vest, în mod tradiţional anticlericali şi de orientare mai degrabă radicală sau socialistă, nu aveau să-i ierte niciodată.

Pe 30 decembrie, spre mijlocul după-amiezii, Jed îl sună pe Houellebecq. Scriitorul era binedispus; îl anunţă că tocmai tăiase lemne timp de-o oră. Tăiase lemne? Da, la casa lui din Loiret, unde avea şemineu. Mai avea şi un câine - un câine fără stăpân, în vârstă de doi ani, pe care se dusese să-l ia în ziua de. Crăciun de la adăpostul Societăţii de Protecţie a Animalelor din Montargis.

- Ce faceţi în seara de 31? se interesă Jed.

- Nimic deosebit; în momentul ăsta recitesc Tocqueville. Ştiţi, la ţară lumea se culcă devreme, mai ales iarna.

Pentru o clipă, lui Jed îi trecu prin cap să-l invite, dar îşi dădu seama la timp că nu putea lansa invitaţii la o petrecere pe care n-o organizase el; oricum, scriitorul l-ar fi refuzat cu siguranţă.

- O să vă aduc portretul, aşa cum am promis. în primele zile din ianuarie.

- Portretul, a, da... Desigur, desigur.

Avea aerul că i rupe-n paişpe de portret. Discutară amical încă vreo câteva minute. Autorul *Particulelor elementare* avea în glas ceva pe care Jed nu-l mai întâlnise la el, ceva la care nu se aştepta deloc şi pe care se străduí multă vreme să-l definească, pentru că, de fapt, nu-l mal întâlnise la nimeni, de ani buni: părea fericit.

XII

Nişte ţărani din Vendée, înarmaţi cu furci, stăteau de pază de-o parte şi de alta a porticului care ducea spre palatul lui Jean-Pierre Pemaut. Jed îi întinse unuia din ei invitaţia dé pe

e-mall printată, după care ajunse într-o curte mare şi pătrată, cu caldarâm, luminată în întregime de torţe. Vreo zece invitaţi se îndreptau’Către cele două uşi masive, larg deschise, ce conduceau spre saloanele de recepţie. îmbrăcat cu pantaloni de catifea şi cu un sacou C&A din Sympatex, se simţea îngrozitor de *underdressed*: femeile purtau rochii lungi, iar majoritatea bărbaţilor erau în smoching. La doi metri în faţă, îl recunoscu pe Julien Lepers, însoţit de o negresă magnifică, mai înaltă cu un cap decât el; avea o rochie lungă, de un alb strălucitor, cu ornamente aurite şi decoltată în spate până la linia superioară a feselor; lumina făcliilor arunca reflexe lunecoase pe spatele ei dezgolit. Animatorul - îmbrăcat într-un smoching banal, cel pe care-l folosea în serile ^dedicate marilor licee” de la emisiunea *Questions pour un champion*, smochingul lui de lucru dacă vreţi - părea adâncit într-o conversaţie dificilă cu un bărbat mititel şi impulsiv, cu aer de om rău, care lăsa impresia că îndeplineşte nişte responsabilităţi instituţionale. Jed trecu de ei şl, pătrunzând în cel dintâi salon de recepţie, se pomeni întâmpinat de tânguitul sfâşietor scos de vreo zece cimpoieri bretoni, care începuseră o melodie celtică chinuită, interminabilă, aproape dureroasă pentru auz. îi ocoli, pătrunse în cel de-al doilea salon, acceptă un cămăcior aromatizat cu *emmental* şi un pahar de *gewurztraminer*, din struguri recoltaţi târziu, oferite de două ospătăriţe alsaciene cu bonetă, care purtau câte un şorţ alb cu roşu legat în jurul taliei şi care circulau cu platourile printre invitaţi; semănau atât de tare, încât ai fl zis că sunt gemene.

Zona de recepţie era constituită dintr-un şir de patru saloane mari, cu o înălţime de cel puţin opt metri. Jed nu mal văzuse un apartament atât de mare; nici măcar nu ştia că putea exista un apartament atât de mare. însă poate că nu era cine ştie ce, îşi zise într-o străfulgerare de luciditate, în comparaţie cu reşedinţele celor care îi cumpărau azi tablourile. Erau vreo două-trei sute de invitaţi, iar vacarmul

conversaţiilor acoperi treptat urletul cimpoaielor. I se păru că e cât pe ce să leşine şi se sprijini de standul cu produse din Auvergne, acceptând o frigăruie Jésus-Laguîole şi un pahar de Saint-Pourçain. Mirosul puternic, pătrunzător al brânzei îi căzu bine, dădu peste cap paharul de Saint-Pourçain, mal ceru unul şi îşi reluă înaintarea prin mulţime. începea să-i fie cald, ar fi trebuit să-şi lase paltonul la vestiar, se potrivea ca nuca-n perete cu *dress-code-ul* serii, îşi reproşă el din nou, toţi bărbaţii erau în ţinută de seară, absolut toţi, îşi repetă disperat şi chiar în clipa aceea se trezi faţă-n faţă cu Pierre Bellemare, îmbrăcat cu nişte pantaloni din tergal albastru petrol şi cu o cămaşă albă cu jabou, plină de pete dé grăsime. Pantalonii erau prinşi cu nişte bretele late, în culorile steagului american. Jed îi întinse călduros mâna regelui francez al teleshoppingului, care, surprins, i-o strânse, şi îşi continuă traseul, oarecum mai liniştit.

îi trebuiră mai mult de douăzeci de minute ca să dea de Olga. Stând în picioare într-o nişă, pe jumătate acoperită de o perdea, era prinsă într-o conversaţie, de natură vizibil profesională, cu JeanPlerre Pernaut. Vorbea mal ales el, rit-mându-şi frazele cu mişcări hotărâte ale mâinii drepte; din când în când ea dădea din cap, concentrată şi atentă, formula destul de puţine obiecţii sau remarci. Jed se opri là câţiva paşi de ea. Două fâşii de pânză crem înnodate după gât şi incrustate cu mici cristale îi acopereau sânii şi se întâlneau la nivelul buricului. Erau prinse cu o broşă care reprezenta un soare din metal argintat şi se uneau cu o fustă scurtă şi mulată, presărată şi ea cu cristale şi lăsând să se zărească partea de sus a unui portjartier. Ciorapii, albi şi ei, erau nespus de fini. îmbătrânirea, în special îmbătrânirea aparentă, nu este deloc un proces continuu, viaţa poate fi considerată ca o succesiune de paliere, despărţite prin căderi bruşte. Când ne întâlnim cu cineva pe care nu l-am mai văzut de câţiva ani, avem uneori impresia că *a îmbătrânit brusc*; alteori, dimpotrivă, avem impresia că

nu s-a schimbat. Impresie amăgitoare, căci degradarea, secretă, îşi face drum mai întâi prin interiorul organismului, înainte să iasă la lumină. De zece ani, Olga se menţinuse pe un palier radios al frumuseţii, fără însă ca asta s-o fi făcut fericită. După părerea lui, nici el nu se schimbase prea tare în decursul acestor zece ani, *produsese o operă* - cum se spune -, dar fără să fi întâlnit nici el, sau măcar să-şi fi imaginat, fericirea.

Jean-Pierre Pernaut tăcu, luă o gură de vin Beaumes-de-Venise, privirea Olgăi se întoarse câteva grade şi deodată îl văzu, nemişcat în mulţimea de oaspeţi. Câteva clipe sunt de-ajuns, dacă nu să hotărăşti soarta unei vieţi, măcar să dezvălui caracterul orientării ei principale. Puse uşor mâna pe antebraţul prezentatorului, rostind o scuză, şi din câteva sărituri ajunse în faţa lui Jed, pe care îl sărută pe gură. Apoi se depărtă, prinzându-l de mâini, şi preţ de câteva clipe rămaseră tăcuţi.

Plin de bunăvoinţă, în fracul lui Arthur van Aschendonk, Jean-Pierre Pernaut îi văzu întorcându-se spre el. Cu o faţă luminoasă, lăsa în acel moment impresia că ştie tot despre viaţă şi chiar că simpatizează cu ea. Olga făcu prezentările.

- Vă cunosc! exclamă prezentatorul cu un surâs şi mal larg. Haideţi cu mine!

Străbătând în grabă cel din urmă salon şi atingând în treacăt braţul lui Patrick Le Lay (care încercase, fără succes, să pună mâna pe o participate în capitalul postului TV), îi conduse într-un culoar larg, cu ziduri înalte şi arcuite, din calcar masiv. Cu criptele şi coridoarele ei, reşedinţa lui Jean-Pierre Pernaut evoca nu atât un palat, cât o abaţie romană. Se opriră în faţa unei uşi zdravene, capitonată cu piele roşie.

- Biroul meu, spuse animatorul.

Se opri în prag, lăsându-i să descopere încăperea. Un şir de biblioteci din acaju conţinea, cu precădere, ghiduri turistice - de toate tipurile, un *Guide du Routard* stând alături de *Guide Bleu*, iar *Le Petit Futé* alături de *Lonely*

Planet Pe nişte standuri de prezentare erau expuse cărţile lui Jean-Pierre Pernaut, de la *Minunile artizanatului* la *Savorile Franţei* într-o vitrină se aflau cele cinci premii Sept d'Or pe care le primise de-a lungul carierei, precum şi nişte cupe sportive de origine necunoscută. Nişte fotolii adânci de piele încercuiau un birou ministerial din lemn de mahon. îndărătul biroului, iluminat discret de un stativ cu becuri de halogen, Jed recunoscu îndată una dintre fotografiile sale din perioada Michelin. în mod ciudat, alegerea animatorului nu se îndreptase către vreun clişeu spectaculos, de un pitoresc pronunţat, precum acelea pe care le realizase în zona de cornişă din Var sau în cheile Verdon. Fotografia, focalizată asupra localităţii Goumayen-Bray, era tratată într-un singur plan, fără efecte de lumină sau de perspectivă; Jed îşi aminti că o făcuse din poziţie strict verticală. Petele albe, verzi şi brune erau repartizate în mod egal, fiind intersectate de reţeaua simetrică a drumurilor departamentale. Nici o aglomerare nu se detaşa în mod special, toate păreau cam la fel de importante; ansamblul dădea impresia de calm, de echilibru, părea aproape abstract, îşi dădu seama că acest peisaj era probabil cel pe care îl survolase la mică altitudine, după ridicarea de pe aeroportul din Beauvais, atunci când se dusese să-l viziteze pe Houellebecq în Irlanda. în prezenţa realităţii concrete, a acestei discrete juxtapuneri de câmpuri, ogoare şi sate, resimţise acelaşi lucru: echilibru, armonie senină.

- Ştiu că acum v-aţi orientat către pictură, reluă Jean-Pierre Pernaut, şi că aţi făcut un tablou cu mine. Adevărul e că am încercat să-l cumpăr, dar François Pinault a plusat şi n-am putut să ţin pasul cu el.

- François Pinault? se miră Jed.

Jurnalistul Jean-Pierre Pernaut animând o şedinţă de redacţie era un tablou discret, de factură clasică, ce nu se potrivea deloc cu opţiunile obişnuite, mult mai *wild*, ale omului de afaceri breton. Probabil că se hotărâse să facă o schimbare.

- Ar fi trebuit..., spuse el. îmi pare rău, ar fi trebuit să introduc un soi de clauză de preempţiune pentru subiecţii reprezentaţl.

- Piaţa-i piaţă..., răspunse Pernaut cu un zâmbet larg, vesel, lipsit de ranchiună, ba chiar îl bătu amical pe umăr.

Animatorul îi conduse din nou pe coridorul cu arcade; cozile fracului îi fluturau încet în spate. Jed se uită la ceas: era aproape de miezul nopţii. Trecură din nou de porţile batante care se deschideau spre încăperile de recepţie: în saloane, vacarmul atinsese acum punctul de vârf; sosiseră noi invitaţi, să fi fost vreo patru-cinci sute. în mijlocul unui grup, Patrick Le Lay, cherchent bine, perora zgomotos; sfeterisise de-a dreptul nişte Châteauneuf-du-Pape şi bea direct din sticlă, cu înghiţituri lungi. Claire Chazal, vizibil încordată, îi puse mâna pe braţ, încercând să-l întrerupă; preşedintele postului depăşise însă, în mod limpede, anumite limite. “TFl e cel mal tare!”, răcnea el. “Nu-i dau mai mult de şase luni lui Jean-Pierre, cu postul lui. Şi cu M6 e la fel, credeau că ne-o trag cu *Lofi Story1*, dar am plusat cu *Koh-Lanta*? [32] [33] şi le-am vârât-o până-n plăsele! Până-n plăsele!”, repetă el şi zvârli sticla peste umăr; atingând uşor capul lui Julien Lepers, aceasta se sparse la picioarele unui grup de trei bărbaţi înalţi, de vârstă medie, îmbrăcaţi în costume gri cù vestă, care îl ţintuiau cu nişte priviri severe.

Fără să şovăie, Jean-Pierre Pemaut se îndreptă spre fostul său preşedinte şi se proţăpi în faţa lui.

- Ai băut cam mult, Patrick, spuse el cu o voce calmă; toţi muşchii îi stăteau încordaţi sub frac, iar faţa i se înăspri de parcă s-ar fi pregătit de luptă.

32 Reality-show difuzat pe canalul M6 în 2001 și 2002, adaptare după emisiunea olandeză Big Brother (n.r.).

33 Aventurierii din Koh Lanta - reality-show difuzat pe canalul TF1 începând cu 2001, adaptare după emisiunea Survivor.

- OK, OK...', zise Le Lay făcând o mişcare fleşcăită de împăcare. OK, OK...

în acea clipă, o voce vibrantă de tenor, incredibil de pătrunzătoare, se făcu auzită din celă; lalt salon. Alte voci, de bariton, apoi de bas, reluară aceeaşi temă, fără cuvinte, în canon. Mulţi se întoarseră în direcţia lor, recunoscând un celebru grup cbrsican care interpreta melodii în canon. Doisprezece bărbaţi de vârste diferite, cu pantaloni şi sacouri negre, cu berete pe cap, îşi desfăşurară performanţa vocală timp de vreo două minute şi mai bine'. Erau nişte sunete la limita muzicii, mai degrabă nişte strigăte de luptă, de o uluitoare sălbăticie. Apoi tăcură brusc. Cu braţele uşor depărtate, Jean-Pierre Pernaut înaintă în faţa mulţimii, aşteptă să se facă linişte, apoi rosti cu voce tare:

- La mulţi ani, tuturor!

Se auziră sărind primele dopuri de şampanie. Animatorul se îndreptă apoi spre cei trei bărbaţi în costume gri şi le strânse mâna pe rând.

- Fac parte din comitetul director al grupului Michelin..., îi şopti Olga lui Jed înainte să se apropie de grup. Din punct de vedere financiar, TF1, în comparaţie cu Michelin, e vacs. Şi se pare că Bouygues s-a cam săturat să-i suporte pierderile..., mai avu ea timp să adauge până când Jean-Pierre Pernaut o prezentă celor trei bărbaţi.

- Nu m-a mirat că Patrick a făcut tevatură, le spuse el membrilor comitetului director. Nu i-a picat deloc bine plecarea mea.

- Asta dovedeşte că proiectul nostru are impact, răspunse cel mai în vârstă.

în clipa aceea, Jed văzu apropiindu-se un individ de vreo patruzeci de ani, cu pantaloni de trening şi hanorac cu glugă, cu o şapcă de rapper pusă de-a-ndoaselea, în persoana căruia îl recunoscu uimit pe Patrick Forestier, directorul de comunicare de la Michelin France.

- Yo! îi salută el pe cei trei şefi înainte să bată palma cu flecare.

- Yo! îi răspunseră el pe rând, iar din acel moment lucrurile începură s-o ia razna, vacarmul conversaţiilor crescu dintr-odată, în timp ce orchestrele bască şi savoiardă se puseră pe cântat simultan; Jed era lac de năduşeală, se strădui câteva minute s-o urmeze pe Olga, care mergea din invitat în invitat ca să le ureze un an nou fericit, surâzătoare şi plină de căldură. După expresia amicală şi în acelaşi timp serioasă pe care o arborau oamenii la vederea ei, Jed înţelese că făcea turul staffului.

Simţi că i se-ntoarce stomacul pe dos, se năpusti în curte şi vomită peste un palmier pitic. Noaptea era surprinzător de blândă. Câţiva invitaţi părăseau deja petrecerea, printre ei şi membrii comitetului director Michelin. De unde sosiseră? Stăteau la acelaşi hotel? înaintând cu supleţe, în formaţiune triunghiulară, trecură fără să scoată o vorbă prin faţa ţăranilor din Vendée, conştienţi cä reprezentau puterea şi realitatea acestei lumi. Ar fl fost un bun subiect de tablou, îşi spuse Jed, aşa cum părăseau discret petrecerea, în vreme ce, în spatele lor, vedetele televiziunii franceze hohoteau şi zbierau, pentru că se organizase, sub conducerea lui Julien Lepers, un concurs de cântece fără perdea. Enigmatic în costumul său albastru întunecat, Jean-Pierre Pernaut contempla semeţ toate aceste manifestări, în vreme ce Patrick Le Lay, pilit şi înfrânt, se împleticea pe caldarâm strigând după membrii comitetului director Michelin, care nici măcar nu catadicsiră să-l arunce o privire. O *metamorfoză în istoria televiziunii vest-europene*, aşa s-ar fi putut intitula acest tablou pe care Jed nu-l va picta nicicând. Vomită din nou, încă mal păstra o amăreală în stomac, greşise probabil când amestecase punciul creol cu, absintul.

Patrick Le Lay, cu fruntea însângerată, se ţâra în faţa lui pe dalele de piatră, după ce îşi pierduse cu totul speranţa că îi va ajunge pe membrii comitetului director, care acum

dădeau colţul spre Avenue Charles-de-Gaulle. Muzica se domolise, iar din saloanele de recepţie venea pulsaţia lentă a unui *groove* savoiard. Jed îşi ridică privirea spre boltă, spre constelaţiile nepăsătoare. Apăreau configuraţii spirituale de un tip nou, în orice caz ceva era pe cale să se schimbe în structura Peisajului Audiovizual Francez, asta putu Jed să deducă din conver-. saţille invitaţllor care, după ce îşi recuperaseră paltoanele, se îndreptau agale spre porţile de la intrare. Prinse în treacăt cuvinte ca “sânge proaspăt”, “examen important” şi înţelese că multe dintre conversaţii o aveau drept subiect pe Olga, care era o noutate în peisajul televiziunii franceze, provenea din “cadrul institutional”, acesta era unul dintre comentariile cele mai frecvente, alături de cele care îi pomeneau frumuseţea. Temperatura exterioară i se părea greu de evaluat, pentru că era alternativ străbătut de frisoane reci şi de bufeuri de căldură. Stomacul i se urcă din nou în gât şi vărsă opintindu-se peste palmier. Ridicând capul, o văzu pe Olga, îmbrăcată cu o haină de leopard alb, care îl privea neliniştită.

- Mergem acasă.

- Acasă... la tine?

Fără să-i răspundă, îl apucă de braţ şi îl conduse până la maşina ei.

- Micuţul meu francez delicat..., spuse ea zâmbind, după care demară.

XIII

Primele licăriri ale zilei pătrundeau prin crăpătura dintre cele două perdele groase, căptuşite cu molton, cu motive stacojii şi galbene. Lângă el, Olga respira ritmic, cu cămăşuţa de noapte ridicată până la brâu. Jed îi mângâie uşor fesele, albe şi rotunde, fără s-o trezească. Trupul ei aproape că nu se schimbase în aceşti zece ani, sânii însă i se lăsaseră uşor. Această încântătoare floare de carne începuse să se veştejească; şi, de-acum înainte, degradarea avea să se accelereze. Avea cu doi ani mai mult decât el;

atunci îşi dădu seama că urma să împlinească patruzeci de ani peste o lună. Amândoi se aflau aproape de jumătatea vieţii, timpul trecuse repede. Se ridică în picioare, îşi adună hainele risipite pe jos. Nu-şi amintea să se fl dezbrăcat în ajun; fără îndoială că ca se ocupase de asta; avea impresia că adormise de îndată ce pusese capul pe pernă. Făcuseră oare dragoste? Probabil că nu, iar acest lucru era destul de grav, pentru că, după atâţia ani de despărţire, s-ar fl cuvenit măcar să încerce, previzibila lui lipsă de erecţie imediată ar fl putut fl pusă uşor pe seama consumului excesiv de băuturi alcoolice, dar ea ar fl trebuit măcar să încerce să i-o sugă, nu-şi amintea s-o fl făcut, poate că ar fî trebuit s-o roage? Până şi această ezitare privind drepturile lui sexuale, privind ceea ce părea firesc şi normal în cadrul relaţiei lor, era neliniştitoare şi părea că prevesteşte sfârşitul. Sexualitatea este o problemă delicată, e dificil să pătrunzi în ea, dar atât de uşor să ieşi.

închise uşa camerei în urma lui, o uşă capitonată, îmbrăcată în piele albă, şi o porni pe un coridor lung, care pe partea dreaptă deservea alte camere şi un birou, iar pe stânga nişte camere de oaspeţi - nişte salonaşe cu muluri Ludovic al XVI-lea şi parchet clasic Point de Hongrie. în penumbra luminată din loc în loc de nişte lampadare mari cu abajur, apartamentul i se păru imens. Traversă unul dintre saloane şi întredeschise o perdea: Avenue Foch se întindea la nesfârşit, părea anormal de largă şi era acoperită cu un strat de chiciură. Singurul semn de viaţă era eşapamentul unui Jaguar XJ negru, al cărui motor mergea în ralanti pe o alee lăturalnică. O femeie în rochie de seară ieşi împleticlndu-se uşor dintr-un imobil şi se aşeză în dreapta şoferului; maşina porni în direcţia Arcului de Triumf. O linişte totală se lăsă peste peisajul urban. Totul i se înfăţişa cu o limpezime neobişnuită, pe măsură ce soarele iernatic şi palid se ridica printre turnurile cartierului La Défense, făcând să sclipească solul imaculat al bulevardului. La capătul coridorului, nimeri într-o bucătărie

uriaşă, mobilată cu dulapuri din aluminiu matisat, care înconjurau o suprafaţă de lucru centrală din bazalt. Frigiderul era gol, cu èxceptia unei cutii de ciocolată *Debauve el Gallais* şi a unei doze începute de suc de portocale *Leader Price*. Rotlndu-şi privirea, descoperi o maşinărie de făcut cafea şi îşi pregăti un Nespresso. Olga era gingaşă, dulce şi iubitoare, Olga îl iubea, îşi repetă el cu o tristeţe crescândă, în timp ce îşi dădea seama că nimic nu se va mai întâmpla între ei, că nimic nu se va mal putea întâmpla niciodată între ei; viaţa îţi oferă uneori o şansă, îşi spuse, dar atunci când eşti prea laş sau prea nehotărât ca să profiţi de ea, viaţa îşi retrage oferta, există un moment prielnic ca să faci anumite lucruri şi ca să deschizi baierele unei fericiri posibile, iar acest moment durează câteva zile, uneori câteva săptămâni sau câteva luni, dar nu se produce decât o singură dată, iar dacă vrei să te întorci mai târziu asupra lui, este pur şi simplu imposibil, nu mai există loc pentru entuziasm, pentru credinţă şi devoţiune, rămâne dpar o dulce resemnare, o milă reciprocă şi întristată, senzaţia inutilă şi adevărată că ceva anume s-ar fl putut întâmpla, dar că te-ai dovedit nedemn de acel plocon care ţi-a fost făcut. îşi pregăti o a doua cafea, care îi alungă definitiv aburii somnului, apoi se gândi să-i scrie câteva vorbe Olgăi. “Trebuie să chibzuim”, scrise el, după care tăie formularea şi reveni: “Meriţi pe cineva mai bun decât mine”. Tăie din nou propoziţia şi scrise în locul ei: “Tatăl meu e pe moarte”, apoi realiză că nu îi vorbise niciodată Olgăi despre tatăl lui, mototoli hârtia şi o aruncă la gunoi. în curând avea să împlinească vârsta pe care tatăl său o avusese la naşterea lui; pentru tatăl său, venirea pe lume a copilului însemnase sfârşitul oricărei ambiţii artistice şi, la modul mai general, acceptarea morţii, ca pentru mulţl alţi oameni, desigur, dar în cazul tatălui säü într-o măsură infinit mai mare. Străbătu din nou culoarul până în cameră; Olga continua să doarmă liniştită, făcută covrig. Rămase aproape un minut, atent la respiraţia ei regulată, incapabil

să ajungă la o sinteză, şl dintr-odată îşi aminti de Houellebecq. Un scriitor ştie câte ceva despre viaţă, sau cel puţin aşa lasă impresia, într-un fel sau altul, Houellebecq trebuia să facă parte din sinteză.

De-acum era zi de-a blnelea, dar Avenue Foch era la fel de pustie. Niciodată nu îl vorbise Olgăl despre tatăl său şi nici tatălui său despre Olga, după cum nu le vorbise lui Houellebecq sau lui Franz despre nici unul dintre ei; îşi păstrase, desigur, o rămăşiţă de viaţă socială, dar aceasta nu evoca prin nimic o reţea sau un ţesut organic sau ceva cât de cât vlü, ci doar un graf elementar şl minimal, nearborescent, cu ramuri independente şi uscate. Ajuns acasă, puse portretul scriitorului într-un cofret de titan, pe care îl fixă pe barele transversale de pe acoperişul breakulul său Audi. Ajuns la Porte d'Italie, se îndreptă spre autostrada A10.

După ce depăşi ultimele cartiere mărginaşe, ultimele depozite de mărfuri, constată că zăpada nu se topise. Temperatura exterioară era de -3°C, dar aerul condiţionat funcţiona de minune, iar în habitaclu se răspândise o căldură uniformă. Maşinile Audi se caracterizează printr-un nivel de finisare deosebit de înalt, cu care nu pot rivaliza, potrivit revistei *L'Auto-Joumal*, decât anumite modele Lexus. Această maşină era primul lucru pe care-l cumpărase după ce atinsese un nou statut financiar; fusese sedus, încă de la prima vizită la dealer, de rigoarea şl de precizia asamblărilor metalice, de zgomotul vătuit al portierelor în momentul în care le închidea; totul era construit ca un seif. învârti rotiţa regulatorului automat de viteze, optând pentru modul croazieră, cu 105 km/h. Nişte zimţi mărunţi, dispuşi la fiecare 5 km/h înlesneau mânuirea dispozitivului; în mod hotărât, această maşină era perfectă. Un strat subţire de zăpadă acoperea câmpurile nesfârşite; soarele strălucea plin de îndrăzneală, aproape vesel, peste întinderea adormită a regiunii Beauce. înainte să ajungă la Orléans, o apucă pe E60, în direcţia Courtenay. La câţiva

centimetri sub pământ, seminţele aşteptau să germineze, să se trezească la viaţă. Călătoria avea să fie prea scurtă, îşi spuse, i-ar fi trebuit ceasuri în şir, zile întregi petrecute pe autostradă cu viteză constantă, ca să poată începe să elaboreze schiţa unui gând limpede. Cu toate astea, se hotărî să oprească la o benzinărie, apoi, pornind din nou la drum, se gândi că trebuia să-i telefoneze lui Houellebecq, ca să-l anunţe că soseşte.

Ieşi la Montargis-Ouest, îşi parcă maşina la vreo cincizeci de metri de punctul de plată, formă numărul scriitorului, lăsă telefonul să sune de vreo zece ori, după care închise. Soarele dispăruse şi deasupra întinderii de zăpadă cerul era de un alb lăptos. Gheretele de un alb mur? dar ale punctului de plată completau această discretă simfonie de tonuri deschise. Se dădu jos şi îl izbi îndată frigul, mai tăios decât în zona urbană, se plimbă câteva minute pe asfaltul din zona de refugiu. Zărind cofretul de titan fixat pe acoperişul maşinii, îşi aduse brusc aminte de scopul călătoriei şi îşi spuse că acum, când totul se isprăvise, putea să-l citească în sfârşit pe Houellebecq. Cum *adică* totul se isprăvise?, în timp ce îşi punea întrebarea, formulă şi răspunsul, înţelegând că Franz avusese drep7 täte: *Michel Houellebecq*, *scriitor avea* să fie ultimul său tablou. Fără îndoială, avea să mal fie bântuit de idei de tablouri, de reverii de tablouri, dar niciodată nu avea să mal simtă nici energia, nici motivaţia necesare pentru a le da formă. Când îşi evocase cariera romanescă, Houellebecq îi spusese că degeaba îţi iei notiţe, degeaba înşirui fraze; ca să te lansezi în scrierea unui roman, trebuie să aştepţi ca totul să devină compact, irefutabil, trebuie să aştepţi apariţia unui miez autentic de necesitate. Niciodată nu hotărăşti tu însuţi scrierea unei cărţi, adăugase el; după părerea lui, o carte era ca o bucată mare de beton care ţi se impunea, iar posibilităţile de acţiune ale autorului se limitau de fapt la a fl acolo şi a aştepta, într-o lipsă de acţiune angoasantă, ca procesul să înceapă de la sine. în acest moment, Jed

înţelese că, niciodată de-acum înainte, lipsa de acţiune nu avea să-i mai provoace angoase, iar imaginea Olgăi reîncepu să-i plutească prin memorie, precum năluca unei fericiri neînchégate; dacă ar fi putut, s-ar fl rugat pentru ea. Se urcă din nou în maşină, porni încet spre gherete, îşi scoase cârdul ca să plătească.

Era aproape amiază când ajunse în satul unde locuia Houellebecq, dar pe străzi nu se zărea nimeni. Oare umbla vreodată cineva pe străzile acestui sat? Era o alternanţă de case făcute din pietre caïcaroase, cu acoperişuri vechi de ţiglă, specifice probabil regiunii, şi altele din paiantă văruită, pe care te-al fî aşteptat mal degrabă să le vezi prin satele normande. Biserica, având arcele butante acoperite cu iederă, purta urmele unei renovări întreprinse cu râvnă; în mod vizibil, aici nu se glumea cu patrimoniul. Pretutindeni se aflau arbuşti ornamentali şi peluze; nişte pancarte de lemn cafeniu îl pofteau pe vizitator într-un clrcuit-aventură până la marginile regiunii Puisaye. Sala de cultură polivalentă propunea o expoziţie permanentă de artizanat local. Probabil că, de multă vreme, aici nu mal existau decât reşedinţe de vacanţă.

Casa scriitorului se afla oarecum în afara satului; indicaţiile pe care 1 le dăduse, atunci când reuşise să dea de el la telefon, fuseseră cât se poate de clare. Făcuse o plimbare lungă, însoţit de câinele său - aşa îl spusese -, o plimbare prelungă prin câmpurile îngheţate; era bucuros să-l poftească la masă.

Jed parcă maşina în faţa porţii ce dădea spre o casă-vagon în formă de L, cu ziduri văruite. Desprinse cofretul unde se afla tabloul, apoi trase de mânerul soneriei. De îndată,* se auziră din casă nişte lătrături. După câteva clipe, uşa. se deschise şi un ditamai câinele negru, cu blana zburlită, se repezi lătrând spre ieşire. Autorul *Particulelor elementare* apăru şl el, îmbrăcat cu o canadiană şl nişte pantaloni de catifea. Jed îşi dădu imediat seama că se schimbase. Mai robust, cu muşchii probabil mai fermi, păşea energic, cu un

zâmbet de bun venit pe buze. în acelaşi timp slăbise, faţa.îi era acum brăzdată de riduri fine de expresie, iar părul, tuns foarte scurt, îi albise. Jed îşi spuse că semăna cu un animal care îşi schimbă blana pentru iernat.

în şemineul din salonul de primire ardea un foc puternic; se aşezară pe nişte canapele îmbrăcate în catifea verde închis.

- Au rămas câteva mobile de la vechiul proprietar..., spuse Houellebecq, pe celelalte le-am cumpărat de ocazie.

Pe o masă joasă, aranjase nişte rondele de cârnat şi nişte măsline; deschise o sticlă de *chablis*. Jed scoase portretul din cofret şi îl sprijini de spătarul canapelei. Houellebecq îi aruncă o privire cam distrată, apoi îşi roti privirea prin cameră.

- Ar sta bine deasupra şemineului, nu credeţi? întrebă el în cele din urmă.

Părea că e singurul.lucru care îl interesează. Poate că-i mai bine aşa, îşi spuse Jed; căci, până la urmă, ce e un tablou, dacă nu o piesă de mobilier deosebit de costisitoare? îşi bea vinul cu înghiţituri mici.

- Vreţi să faceţi o vizită? îi propuse Houellebecq.

Cum era şi normal, Jed încuviinţă. Casa îi plăcea, îi amintea oarecum de cea a bunicilor săi; în fond, toate casele astea tradiţionale de la ţară seamănă mai mult sau mai puţin. Pe lângă salonul de zi, mai era o bucătărie mare, prelungită cu o cămară, care slujea şi drept depozit de lemne şi de pivniţă. în dreapta, se deschideau uşile a două camere. Cea dintâi, nelocuită, avea în mijloc un pat de două locuri, îngust şi înalt, şl era îngheţată. în cea de.-a doua se afla un pat de o singură persoană, un pat de copil, încastrat într-un *cosy-corner*, şl un secreter cu placă rabatabilă. Jed descifra titlurile cărţilor rânduite pe etajera de la *cosy-corner*, la căpătâiul patului: Chateaubriand, Vigny, Balzac.

- Da, aici dorm..., confirmă Houellebecq pe când se întorceau în salonul de zi, ca să se aşeze din nou în faţa

focului. în fostul meu pat din copilărie. Sfârşim aşa cum am început..., adăugă el cu o expresie greu de interpretat (satisfacţie? resemnare? amărăciune?).

Lui Jed nu-i trecu prin cap nici un comentariu potrivit.

După cel de-al treilea pahar de *chablis*, se simţi cuprins de o uşoară toropeală.

- Să mergem la masă, zise scriitorul. Am gătit ieri un rasol, o să fie mai bun azi. Rasolul e excelent când îl reîncălzeşti.

Câinele îi urmă în bucătărie, se ghemui într-un coş mare de pânză şi gâfâi de plăcere. Rasolul era gustos. O pendulă scotea un uşor tic-tac. Pe fereastră se zăreau nişte câmpuri înzăpezite, iar un pâlc întunecat de arbori întrerupea linia orizontului.

- Aţi ales o viaţă liniştită, spuse Jed.

- Se apropie sfârşitul, se cade Asă îmbătrânim în pace.

- Nu mai scrieţi?

- La începutul lunii decembrie, am încercat să scriu un poem despre păsări, cam în momentul în care m-aţi invitat la expoziţie. Cumpărasem un jgheab în care le-am pus bucăţele de slănină; se làsasé deja frigul, iarna a fost timpurie. Au venit buluc: cintezoi, căldăraşi, măcălendri... Le-au plăcut la nebunie bucăţile de slănină, dar de-aici până la a scrie un poem e cale lungă... Până la urmă, am scris despre câinele meu. A fost anul literei P, pe câinele meu l-am botezat Platon şi mi-a ieşit şi poemul; e unul dintre cele mai bune poeme scrise vreodată despre filosofia lui Platon - şi, probabil, despre câini. Va fi una dintre ultimele mele opere, poate chiar ultima.

Chiar în acea clipă, Platon se zbuciumă în coş, labele îi fluturară prin aer, scoase un mârâit prelung prin somn şi apoi se linişti.)

- Păsările nu sunt mare lucru, continuă Houellebecq, nişte mici pete colorate şi însufleţite care-şi clocesc ouăle şi care înghit mii de insecte zburătăcind de colo-colo, o viată agitată şi stupidă, dedicată integral înghiţirii de insecte - cu pauze, uneori, pentru un modest festin cu larve - şi

reproducerii acestui model unic. Câinele poartă în sine un destin individual şi o reprezentare a lumii, însă drama lui are ceva nediferenţiat, nu este nici istorică şi nici măcar cu adevărat narativă. Cred că am cam isprăvit-o cu *lumea ca naraţiune* - lumea romanelor şi a filmelor, dar şi lumea muzicii. Nu mă mai interesează decât *lumea ca juxtapunere* - cea a poeziei, a picturii. Mai dorifi puţin rasol?

Jed refuză. Houellebecq scoase din frigider nişte brânzeturi Saint-Nectaire şi Époisses, tăie nişte felii de pâine, destupă o nouă sticlă de *chablis*.

- Ati fost amabil că mi-ati adus tabloul, adăugă el după câteva clipe. O să-l privesc din când în când, o să-mi aducă aminte că am avut o viată intensă, uneori.

Se întoarseră în salonul de primire ca să-şi bea cafeaua. Houellebecq mai puse doi buşteni pe foc, apoi plecă să-şi facă de lucru în bucătărie. Jed se cufundă în contemplarea bibliotecii şi fu surprins de numărul mic de romane, majoritatea clasice. Existau în schimb numeroase lucrări ale reformatorilor sociali din secolul XIX: dintre cei foarte cunoscuţi, precum Marx, Proudhon şl Comte; dar şi Fourier, Cabet, Saint-Simon, Pierre Leroux, Owen, Carlyle, cât şi autori al căror nume nu-i spunea mai nimic. Scriitorul reveni, aducând pe o tavă o cafetieră, nişte fur- Becuri, o sticlă de alcool de prune.

- Ştiţi, zise el; Auguste Comte afirma că omenirea e alcătuită mai degrabă din morfi decât din vii. Ei bine, mă aflu chiar în acest punct, sunt în contact mal ales cu morţli...

Nici acum Jed nu găsi o replică potrivită. Pe măsuţa Joasă se afla o ediţie veche a *Amintirilor* lui Tocqueville.

- E un caz uimitor, Tocqueville..., continuă scriitorul. *Despre democraţie în America* este o capodoperă, o carte de ô nemaiîntâlnită putere vizionară, care inovează în mod absolut şi în toate domeniile; este fără îndoială cea mal inteligentă carte politică scrisă vreodată; După ce a produs această operă uluitoare, în loc să continue, şi-a risipit

întreaga energie ca să fie ales ca deputat într-un modest arondlsment din La Manche, iar apoi asumându-şi responsabilităţi în guvernele timpului său, ca un politician oarecare. Cu toate astea, nu-şi pierduse deloc acuitatea şi puterea de observaţie...

Răsfoi volumul de *Amintiri*, mângâind în acelaşi timp spinarea lui Platon, care i se tolănise la picioare.

- Ascultaţi cum vorbeşte despre Lamartine! Doamne, ce-i face lui Lamartine!

Citi, cu o voce plăcută şi bine ritmată:

"Nu ştiu să fl întâlnit, în această lume plină de ambiţii egoiste, în mijlocul căreia am trăit, un spirit mai lipsit de gândirea binelui public decât al său. Am văzut o sumedenie de oameni care au tulburat lumea doar ca să-şi sporească prestigiul: e corupţia timpului; însă el este singurul, cred, care mi s-a părut oricând gata să schimbe lumea doar ca să se distreze."

- Lui Tocqueville nu-i vine să creadă că există un asemenea specimen. El e un tip fundamental cinstit, care încearcă să facă tot ce-i mal bine pentru ţara lui. Poate să priceapă ambiţia, aviditatea, dar în faţa unul asemenea amestec de Iresponsabilitate şi diletantism, rămâne cu gura căscată. Ia ascultaţi, imediat mal departe:

"De asemenea, n-am cunoscut un spirit mai puţin sincer, nici care să fî nutrit un dispreţ mai total pentru adevăr. De fapt, când spun că îl dispreţuia, mă înşel; nu preţuia îndeajuns adevărul, cât să şe ocupe de el în vreun fel oarecare. Când vorbeşte sau când scrie, iese din spaţiul adevărului şi revine în el fără să-şi dea seama; este preocupat doar de efectul pe care vrea să-l stârnească în acea clipă..."

Uitând de oaspetele său, Houellebecq continuă să citească pentru el însuşi, dând paginile cu o satisfacţie crescândă.

Jed aşteptă, şovăi, apoi dădu peste cap paharul cu alcool de prune şi-şi drese vocea. Houellebecq ridică ochii spre el.

- Am venit, spuse Jed, ca să vă ofer tabloul, desigur, dar şl pentru că aştept un mesaj de la dumneavoastră.

- Ce mesaj? Zâmbetul scriitorului se stinse treptat, iar chipul îi fu copleşit de o tristeţe apăsătoare, mineralâ. Aveţi impresia..., zise el în cele din urmă cu o voce domoală, că viaţa mea se încheie şi că sunt dezamăgit, nu-i aşa?

- Mda, cam aşa.

- El bine, aveţi dreptate: viaţa mea se sfârşește şi sunt dezamăgit. Nu s-a întâmplat nimic din ce speram, în vremea tinereţii mele, să se-ntâmple. Au existat nişte momente interesante, însă mereu anevoioase, mereu atinse cu strădanii covârşitoare, nimic nu mi-a fost oferit ca un plocon, iar acum simt că ml-a ajuns, aş vrea doar ca totul să se termine fără prea multă suferinţă, fără vreo boală chinuitoare, fără vreo infirmitate.

- Vorbiţi ca tatăl meu..., spuse blând Jed.

La auzul cuvântului *tată*, Houellebecq tresări de parcă ar fi auzit o obscenitate, apoi faţa i se umplu cu un zâmbet blazat, politicos, însă lipsit de căldură. Jed înghiţi trei fursecuri unul după altul, apoi încă un pahar mare de alcool din prune şi continuă:

- Tatăl meu..., repetă el în cele din urmă, mi-a vorbit despre William Morris. Aş dori să ştiu dacă-l cunoaşteţi şi ce credeţi despre el.

- William Morris... Tonul lui.era din nou lipsit de patimă, obiectiv. E ciudat că tatăl dumneavoastră v-a vorbit despre el, aproape nimeni n-a auzit de William Morris.

- în mediile de arhitecţi şi de artişti pe care le frecventa el în tinereţe, se pare că da.

Houellebecq se ridică, scotoci prin bibliotecă cel puţin cinci minute, după care scoase un volum subţire, cu coperţi obosite şi îngălbenite, decorate cu o plasă de motive Art Nouveau. Se aşeză la loc, întoarse cu băgare de seamă paginile pătate şi rigide - în mod vizibil, lucrarea nu mai fusese deschisă de ani buni.

- Poftim, spuse el în cele din urmă, asta îi lămureşte oarecum punctul de vedere. E un extras dintr-o conferinţă ţinută la Edinburgh, în 1889:

"Iată, pe scurt, poziţia noastră artistică: suntem ultimii reprezentanţi ai artizanatului, cei cărora producţia le-a dat o lovitură de graţie."

- Spre sfârşitul vieţii, s-a alăturat marxismului, dar la. începuturi chiar era altfel, cu adevărat original. Porneşte de la punctul de vedere al artistului atunci când produce o operă şi încearcă să-l generalizeze la nivelul întregului univers al producţiei - fie ea industrială sau agricolă. Astăzi, ne e greu să ne imaginăm cât de bogată eră gândirea politică a acelei epoci. Chesterton i-a adus un omagiu lui William Morris în *întoarcerea lui Don Quijote*[34]. E un roman ciudat, în care acesta închipuie o revoluţie întemeiată pe întoarcerea la artizant şi pe un creştinism medieval, ce se răspândesc treptat în insulele britanice, înlocuind mişcările muncitoreşti, socialiste şi marxiste şi conducând la abandonarea sistemului de producţie industrial, în beneficiul comunităţilor artizanale şi agrare. Ceva cu totul neverosimil, tratat într-o ambianţă de basm, nu departe de *Father Brown*. Cred că Chesterton şi-a strecurat aici multe dintre opiniile personale. Trebuie însă spus că William Morris, dacă e să luăm în seamă tot ce ştim despre el, a fost o persoană ieşită din comun.

O buturugă se prăbuşi în şemineu, împrăştiind o droaie de scântei.

- Ar fi trebuit să cumpăr un paravan, mormăi Houellebecq, după care îşi muie buzele în paharul cu alcool.

Jed continua să-l fixeze cu privirea, nemişcat şi atent, cuprins de o tensiune nervoasă extraordinară, de neînţeles. Houellebecq se uita la el mirat, iar Jed îşi dădu seama cu

34 The Return of Don Quixote (1927) - roman al scriitorului, jurnalistului și gânditorului englez Gilbert Keith Chesterton (1874-1936) (n.r.).

stânjeneală că mâna lui stângă era zgâlţâită de un tremur convulsiv.

- îmi cer scuze, spuse el în cele din urmă, linlştindu-se brusc. Traversez o perioadă... mal deosebită.

- William Morris n-a avut o viaţă prea veselă, dacă e să ne luăm după criteriile obişnuite, reluă Houellebecq. însă toate mărturiile ni-l arată voios, optimist şi activ. La douăzeci şi trei de ani a cunoscut-o pe Jane Burden, care pe atunci avea optsprezece şi lucra ca model pentru diverşi pictori. S-a căsătorit cu ea doi ani mai târziu, a vrut să se apuce el însuşi de pictură, după care a renunţat, nesimţindu-se îndeajuns de dotat - respecta pictura mal presus de orice. Şi-a construit o casă după propriile* planuri, la Upton, pe malul Tamlsei, şi a decorat-o cu mâna lui, ca să trăiască acolo împreună cu soţia şi cele două fetiţe ale lor. Potrivit tuturor celor care au cunoscut-o, soţia lui era deosebit de frumoasă; însă nu îi era credincioasă. A avut, în mod special, o relaţie cu Dante Gabriel Rossetti, capul mişcării prerafaelite, pe care William Morris îl aprecia foarte mult ca pictor. Până la urmă a ajuns să trăiască în casa lor, înlocuindu-l pur şi simplu în patul conjugal. Morris a întreprins atunci nişte călătorii în Islanda, a învăţat limba ţării, a tradus nişte saga. S-a întors după câţiva ani, hotărât să poarte o discuţie lămuritoare; Rossetti a acceptat să plece, dar ceva se surpase şi niciodată nu a mai existat o adevărată intimitate trupească în acel cuplu. Era angajat în mal multe mişcări sociale, dar a părăsit *The Social Democratic Federation*, care i se părea prea moderată, şi a creat *The Socialist League*, care apăra nişte poziţii făţiş comuniste. Până la moarte, s-a irosit fără preget pentru cauza comunismului, înmulţindu-şi articolele clin ziare, conferinţele şi mitingurile...

Houellebecq tăcu, scuturâ din cap resemnat şi îşi plimbă încet mâna pe spinarea lui Platon, care mârâi de plăcere.

- Tot până la capăt, spuse el domol, a combătut ipocrizia victoriană şi a militat pentru amorul liber... Ştiţi, mai adăugă

el, întotdeauna ml s-a părut detestabilă această idee scârboasă, clar atât de credibilă, potrivit căreia o activitate militantă, generoasă, aparent dezinteresată, reprezintă compensarea unor probleme de ordin privat...

Jed tăcu, aşteptând cel puţin un minut.

- Credeţi că era un utopist? întrebă el. Un Irealist desăvârşit?

- într-un anume sens, da, fără nici o îndoială. Voia să desfiinţeze şcolile, închlpuindu-şi că toţi copiii vor învăţa mai bine într-o ambianţă de libertate totală; voia să desfiinţeze puşcăriile, crezând că remuşcarea putea constitui o pedeapsă suficient de aspră pentru criminali. E greu să citeşti toate aceste năzbâtii fără să resimţi o compasiune amestecată cu silă. Şl totuşi, şi totuşi... Houellebecq ezită, căutându-şi cuvintele. Cu toate astea, a cunoscut, paradoxal, anumite succese în plan practic. Ca să-şi pună în aplicare Ideile privind revenirea la producţia artizanală, a creat curând o firmă de decoraţiuni şi de mobilier; acolo, muncitorii lucrau mult mai puţin decât în uzinele vremii, care erau, e drept, nişte adevărate ocne, dar mal ales lucrau liber, fiecare fiind responsabil pentru o anumită sarcină de la început până la sfârşit. Principiul esenţial al lui William Morris era acela că atât concepţia, cât şl execuţia nu trebuiau niciodată să fie separate, adică exact ca în Evul Mediu. Potrivit tuturor mărturiilor, condiţiile de muncă erau idilice: ateliere luminoase, aerisite, pe malul unui râu. Toate beneficiile erau redistribuite muncitorilor, cu excepţia unei mici părţi care slujea là finanţarea propagandei socialiste. Iată că, împotriva oricăror aşteptări, succesul a fost imediat, inclusiv pe plan comercial. După tâmplărie s-au apucat de bijuterii, de prelucrarea pielii, apoi de vitralii, de ţesături, de tapiţerii pentru mobilier, toate cu acelaşi succes: firma *Morris* & Co a avut în mod constant beneficii, de-a lungul întregii sale existenţe. Lucru pe care nici una dintre cooperativele muncitoreşti care s-au înmulţit în cursul secolului XIX nu l-a mal izbutit; fie că a fost vorba

despre falansterele fourierlste sau despre comunitatea icariană a lui Cabet, nici una nu a reuşit să pună la punct o producţie eficientă de bunuri şi mărfuri; cu excepţia firmei fondate de William Morris, restul nu reprezintă decât o succesiune de eşecuri. Ca să nu mai vorbim despre societăţile comuniste de mai târziu...

Tăcu din nou. în încăpere lumina începea să pălească. Se ridică, aprinse o lampă cu abajur, mai puse o buturugă pe foc şi se aşeză iar. Jed continua să-l privească atent, cu mâinile pe genunchi, tăcând mâlc.

- Nu ştiu ce să zic, spuse Houellebecq, sunt prea bătrân, nu mai am nici cheful şi nici obişnuinţa să trag concluzii, îmi plac lucrurile foarte simple. Ştiţi, au rămas nişte portrete de-ale lui, desenate de Bume-Jones: surprins când încerca un nou amestec de culori vegetale sau citindu-le fetiţelor sale. Un tip bondoc, hirsut, cu faţă îmbujorată şi energică, cu ochelari micuţi şi barba vâlvoi, în toate desenele comunică o permanentă hiperactivitate, o bunătate şi o candoare Inepuizabile. Ce se poate spune fără tăgadă este că modelul de societate propus de William Morris n-ar fi deloc utopic într-o lume în care toţi oamenii ar semăna cu William Morris.

Jed continuă să aştepte, îndelung, în vreme ce noaptea se lăsa peste câmpurile din jur.

- Vă mulţumesc, spuse el în cele din urmă, ridlcându-se. îmi pare rău că v-am deranjat tihna, dar părerea dumneavoastră conta pentru mine. Mi-aţi fost de mare ajutor.

în pragul uşii, îi cuprinse frigul. Zăpada licărea slab. Ramurile negre ale copacilor dezgoliţi se desenau pe cerul cenuşiu închis.

- Va fi polei, zise Houellebecq, conduceţi cu băgare de seamă.

în momentul când se întorcea ca să plece, Jed îl văzu mişcându-şi foarte încet mâna, la nivelul umărului, în semn de adio. Câinele, şezând lângă el, părea că dă din cap, de

parcă i-ar fi încuviinţat plecarea. Jed intenţiona să-l revadă, însă intui că asta nu avea să se mai întâmple, sau că, în orice caz, vor exista tot soiul de obstacole şi de contratimpi. în acest moment, viaţa lui socială era în mod hotărât pe cale de-a se simplifica.

Pe nişte drumuri departamentale şerpuitoare şi pustii, ajunse încet, fără să depăşească 30 km/h, la intrarea pe autostrada A10. în clipa când pătrundea pe breteaua de acces, zări la nivelul inferior un prelung şir luminos de faruri şi realiză că avea să fie prins în nişte ambuteiaje interminabile. Temperatura-de-afară coborâse la -12°C, dar cea dinăuntru se menţinea la 19°C, climatizarea funcţiona perfect; nu resimţea nici o nerăbdare.

Deschise *Radio France Inter* şl nimeri peste o emisiune care analiza actualitatea culturală a săptămânii; cronicarii hohoteau zgomotos, schelălăitul lor artificial şi râsetele erau de o vulgaritate insuportabilă. *France Musique* difuza o operă italienească a cărei veselie sforăitoare şi artificială îl agasă imediat; închise radioul maşinii. Nu-i plăcuse niciodată muzica şi, după toate aparenţele, acum o iubea mai puţin ca oricând, se întrebă fugar ce-l mânase să se-apuce de reprezentarea artistică a lumii, sau cum de-l trecuse prin cap că era posibilă o reprezentare artistică a lumii; lumea era orice altceva decât un subiect de emoţie artistică, lumea se înfăţişa doar ca un dispozitiv raţional, văduvit de magie sau de vreo oarecare atracţie. Deschise postul *Autoroute FM*, care se mulţumea să ofere informaţii concrete: avuseseră loc nişte accidente în dreptul localităţilor Fontainebleau şi Nemours, iar gâtuirile de parcurs aveau să dureze probabil până la Paris.

Era duminică, 1 ianuarie, îşi spuse Jed, nu era doar sfârşitul weekendului, ci şi al perioadei de vacanţă, precum şi începutul unui nou an, pentru toţi aceşti oameni care se întorceau, încet, înjurând probabil lenţoarea traficului, oameni care aveau să ajungă la marginea periferiei pariziene de-abla peste câteva ceasuri şi care, după o

noapte scurtă, aveau să-şi reia posturile - subalterne sau înalte - din sistemul de producţie occidental. în dreptul indicatorului Melun-Sud, aerul se umplu de o brumă alburie, înaintarea maşinilor deveni şi mal anevoioasă, merseră la pas' mai mult de cinci kilometri înainte ca drumul se elibereze în dreptul indicatorului Melun-Centre. Temperatura exterioară era de -17°C. Cu mai puţin de o lună în urmă, primise recunoaşterea *legii cererii şi a ofertei*, bogăţia îl învăluise din senin ca o ploaie de scântei, îl eliberase de orice constrângere financiară, şi îşi dădu seama că acum avea să părăsească această lume din care nu făcuse niciodată parte cu adevărat, relaţiile sale cu oamenii, deja puţin numeroase, urmau să dispară una câte una şi apoi să piară, avea să se simtă în această viaţă aşa cum se simţea acum în habitaclul cu finisaje perfecte al maşinii sale Audi Allroad A6, liniştit şi lipsit de vreo bucurie, definitiv neutru.

Partea a treia

De îndată ce deschise portiera Safrane-ului, Jasselln înţelese că avea să trăiască unul dintre cele mal cumplite momente ale carierei sale. Aşezat în Iarbă, la câţiva paşi de barieră, cu capul în mâini, locotenentul Ferber se afla în stare de prostraţie, complet nemişcat. Era prima oară când îşi vedea un coleg în asemenea hal - toţi cei din poliţia judiciară ajungeau până la urmă să capete un soi de asprime aparentă, care le îngăduia să-şi controleze reacţiile emoţionale; dacă nu, demisionau; or Ferber avea mai mult de zece ani vechime. Câţiva metri mai încolo, cei trei oameni de la jandarmeria din Montargls erau paralizaţi; doi dintre ei zăceau în iarbă, îngenuncheaţi, cu privirea goală, iar cel de-al treilea - probabil superiorul lor ierarhic, lui Jasselln i s-a părut că recunoaşte însemnele de brigadier - se clătina pe picioare, în pragul leşinului. De pe alee veneau efluvii de duhoare, aduse de vântul care legăna uşor mugurii aurii de deasupra câmpiei înverzite. Nici unul din cel patru bărbaţi nu reacţionase la sosirea maşinii.

înalntă spre Ferber, care continua să rămână năucit. Cu tenul său palid, ochii de un albastru foarte deschis şi părul negru, de lungime medie, Christian Ferber avea, la treizeci şi doi de ani, aspectul romantic al unui tânăr misterios, sensibil, lucru destul de neobişnuit pentru un poliţist. Cu toate astea, era un poliţist priceput şi perseverent, unul dintre cei cu care îi plăcea să lucreze.

- Christian..., spuse Jasselin încet, apoi din ce în ce mai tare.

Fără grabă, precum un puşti pus la colţ, Ferber ridică ochii cu greu şi-i aruncă o privire în egală măsură duşmănoasă şi tânguitoare.

- Chiar aşa? întrebă alene Jasselin.

- Mal rău. Mult mai rău decât îţi poţi închipui. Omul care făcut asta... n-ar trebui să existe. Ar trebui şters de pe suprafaţa pământului.

- Punem noi mâna pe el, Christian. îi prindem întotdeauna.

Ferber clătină din cap şi se porni pe plâns. Atmosfera devenise destul de anapoda.

După câtva timp, care i se păru foarte lung, Ferber se ridică, încă nesigur pe picioare, şi îl conduse pe Jasselin până la grupul de jandarmi.

- Şeful meu, comisarul Jasselin, zise el cü o voce scăzută.

La auzul acestor cuvinte, unul dintre cei doi jandarmi începu să verse din greu; îşi trăgea suflul, apoi vomita din nou, fără să-i pese de cei din jur; un lucru cât se poate de neobişnuit pentru un jandarm.

- Brigadier Bégaudeau, spuse mecanic superiorul său, fără să se oprească din clătinatul lui lipsit de orice noimă; de fapt, în acest caz, n-aveai la ce să te-aştepţi din partea jandarmeriei din Montargis.

- Vor fî desistaţl, rezumă Ferber. Noi am declanşat ancheta, avea o întâlnire la Paris la care n-a ajuns, am fost sunaţi. Pentru că avea un domiciliu aici, le-am cerut să verifice şi aşa l-au găsit.

- Dacă ei au găsit cadavrul, ar putea cere să le fie încredinţat cazul.

- Nu cred c-o vor face.

- De ce?

- Cred că o să fii de acord cu mine dacă vei vedea... starea victimei.

Se întrerupse, zguduit de un frison şi de o nouă senzaţie de vomă, dar nu mai avea ce da afară, poate doar nişte fiere.

Jasselin aruncă o privire spre uşa casei, larg deschisă. Un roi de muşte se strânsese în preajmă, zburau în loc bâzâind, de parcă şi-ar fi aşteptat rândul. Din punctul de vedere al unei muşte, un cadavru uman reprezintă nişte came, doar nişte carne; noi efluvii năvăliră spre ei, duhoarea era într-adevăr atroce. îşi dădea limpede seama că, dacă era nevoit să îndure privelişteа acestei scene a crimei, ar trebui să adopte pentru câteva minute punctul de vedere al muştei; remarcabilă obiectivitate a muştei, *Musca domestica*. Fiecare femelă de *Musca domestica* poate depune între cinci sute şi o mie de ouă. Aceste ouă sunt albe şi măsoară aproximativ 1,2 mm lungime. După o zi, din ele ies larvele, care trăiesc şi se hrănesc cu materie organică (în general moartă şi în stare avansată de descompunere, precum cadavrele, rămăşiţele alimentare sau excrementele). Larvele sunt de un alb spălăcit şi măsoară între 3 şi 9 mm. Sunt mal subţiri în regiunea bucală şi nu au picioruşe. La sfârşitul celei de-a treia metamorfoze, larvele se târăsc spre un loc răcoros şi uscat şi se transformă în *pupe*, de culoare roşcată.

Muştele adulte trăiesc în natură între două săptămâni şi o lună, sau mai mult, în condiţii de laborator. După ce s-au transformat din pupă în adult, muştele încetează să mai crească. Musculiţele nu sunt nişte muşte tinere, ci nişte muşte care nu avut suficientă hrană în perioada stadiului larvar.

La circa treizeci şi şase de ore după ieşirea din pupă, femela este gata pentru împerechere. Masculul i se suie pe spate şi îi injectează spermă. în mod normal, femela nu se împerechează decât o dată, stocând sperma pentru a o folosi la mai multe depuneri de ouă. Masculii sunt teritoriali: apără un anumit spaţiu de intruziunea altor masculi şi caută să se împerecheze cu orice femelă care intră pe teritoriul lor.

- Mai mult, victima era o celebritate..., adăugă Ferber.

- Cine adică?

- Michel Houellebecq.

în faţa lipsei de reacţie a şefului său, adăugă:

- E scriitor. Mă rog, era scriitor. Foarte cunoscut.

Ei bine, *foarte cunoscutul scriitor* slujea acum drept suport nutritiv pentru numeroase larve, îşi spuse Jasselin, făcând un îndrăzneţ efort de *mind control*

- Crezi că ar trebui să merg? îşi întrebă el în cele din urmă subordonatul. Să merg înăuntru să văd?

Ferber ezită îndelung înainte să răspundă. Responsabilul cu o anchetă ar trebui întotdeauna să vadă, personal, scena crimei; Jasselin însuşi insista asupra acestui aspect în cadrul conferinţelor pe care le susţinea la Institutul pentru formarea comisarilor din Saint-Cyr-au- Mont-d'Or. O crimă, şi cu precădere o crimă comisă fără brutalitate sau urme de desfrâu, reprezintă un lucru foarte intim, în care asasinul exprimă, prin forţa împrejurărilor, ceva din personalitatea sa şi din relaţia sa cu victima. Astfel, există întotdeauna în scena crimei ceva individual şi unic, ca o semnătură a criminalului; şi este cu atât mai adevărat, adăuga el, în cazul crimelor atroce sau rituale, dintre acelea pe care în mod firesc eşti tentat să le consideri opera unui psihopat.

- Dacă aş fi în locul tău, i-aş aștepta pe cei de laTSC[35]..., răspunse în cele din urmă Ferber. Vor purta măşti sterile; ceea ce le va îngădui măcar să scape de miros.

Jasselin se gândi: era un compromis acceptabil.

35 Technicien de Scène de Crime - tehnician al scenei crimei.

- Când sosesc?
- în două ceasuri.

Brigadierul Bégaudeau se clătina în continuare, atinsese un ritm de croazieră în balansările lui şi nu părea în stare să facă nimic îngrijorător, trebuia doar să se ducă la culcare şi-atât, într-un pat de spital sau la el acasă, dar cu nişte tranchilizante puternice. Cei doi subordo7 naţi ai săi, îngenuncheaţi în continuare lângă el, începuseră să dea din cap şi să se legene încet, aidoma şefului lor. Sunt nişte jandarmi de la ţară, îşi spuse, îngăduitor, Jasselin. Abilitaţi să facă un proces-verbal pentru exces de viteză sau pentru vreo fraudă minoră cu cârdul VISA.

- Dacă nu te deranjează..., îi spuse el Iul Ferber. Până vin ei, mă duc să fac o plimbare prin sat. Doar să vizitez, ca să mă pătrund de spiritul locului.

- Du-te, du-te... Tu eşti şeful... Ferber zâmbi sastisit. Mă ocup eu de tot, voi asigura *întâmpinarea oaspeţilor* cât lipseşti.

Se aşează din nou în iarbă, adulmecă zgomotos de câteva ori şl scoase din haină o carte de buzunar - era *Aurelia*, de Nerval, după cum remarcă Jasselin. Acesta se întoarse şi o porni spre sat - un sătuc, de fapt, un pâlc de case adormite într-un luminiş de pădure.

ii

Corpul de concepţie şi de conducere al Poliţiei Naţionale - care este un corp tehnic superior, cu vocaţie interministerială, ţinând de Ministerul de Interne - este constituit din comisari de poliţie. Aceştia au în sarcină elaborarea şi implementarea doctrinelor de utilizare a forţelor şi de conducere a serviciilor, a căror responsabilitate operaţională şi organică şi-o asumă. îşi exercită autoritatea asupra persoanelor angajate în aceste servicii. Participă la conceperea, realizarea şi evaluarea programelor şi proiectelor referitoare la prevenirea insecurităţii şi la lupta împotriva delincventei. îşi exercită atribuţiile de

magistraţi care le sunt conferite prin lege. Simt dotaţi cu uniformă.

La începutul carierei, au un salariu în jur de 2 898 de euro.

Jasselin mergea încet, de-a lungul unui drum ce ducea spre un tufiş de un verde intens, nefiresc, în care probabil se înmulţeau şerpii şi muştele - dacă nu chiar, în cel mai rău dintre cazuri, scorpionii şi bărzăunli. Scorpionii erau destul de frecventţl în Yonne, iar unii dintre ei se aventurau chiar până la marginile regiunii Loiret, citise asta înainte de-a veni, pe *Info Gendarmeries*, un site excelent, care nu posta online decât informaţii verificate cu grijă. Dc fapt, la ţară, contrar aparenţelor, te puteai aştepta la orice şi adesea la ce era mai rău, îşi spuse Jasselin cu amărăciune. Satul în sine îi făcuse o foarte proastă impresie; casele albe cu bandouri negre, de o curăţenie impecabilă, biserica nemilos restaurată, panourile informative pasămite ludice, totul dădea impresia de butaforie, de sat artificial, reconstituit în scopul unui serial televizat. De altfel, nu întâlnise nici un locuitor, într-un astfel de mediu, putea fi sigur că nimeni nu văzuse nimic, nu auzise nimic, strângerea de mărturii se anunţa dintru-nceput ca.o misiune aproape imposibilă.

Cu toate acestea făcu drumul înapoi, mai degrabă din lipsă de preocupare. Dacă voi întâlni o singură fiinţă umană, una singură, îşi spuse el mânat de un elan copilăresc, voi reuşi să elucidez crima. Pentru o clipă, crezu că a dat norocul peste el, atunci când descoperi o cafenea, *Chez Lucie*, a cărei uşă, dând spre strada principală, era deschisă. Se grăbi într-acolo, dar în clipa când se pregătea să traverseze, o mână (o mână de femeie; poate chiar Lucie?) apăru în spaţiul uşii şi o închise violent. Auzi cheia răsucindu-se de două ori în broască. Ar fi putut s-o constrângă să deschidă din nou localul, să-i ceară o mărturie, avea la dispoziţie atributele poliţieneşti necesare; demersul i se păru însă prematur. Cineva din echipa lui Ferber avea să se ocupe oricum de asta. Ferber însuşi era

foarte bun la aşa ceva, atunci când strângea dovezi, nimeni nu avea impresia că are de-a face cu un caraliu, până şi după ce-şi arăta legitimaţia, oamenii uitau imediat cine e de fapt (dădea mai degrabă impresia că e psiholog sau etnolog aflat în cercetare) şi i se confesau cu o uşurinţă uluitoare.

Chiar lângă cafeneaua *Chez Lucie*, Rue Martin- Heidegger cobora spre o latură a satului pe care nu o explorase încă. O apucă pe stradă, cugetând aşupra puterii aproape absolute ce fusese lăsată în mâna primarilor, în materie de denumiri ale străzilor din localitatea lor. La colţ cu fundătura Leibniz, se opri în faţa unui tablou grotesc, în culori ţipătoare, pictat cu acrilice pe un panou de tablă, care înfăţişa un bărbat cu cap de raţă şl cu un mădular supradimensionat; torsul şi picioarele îi erau acoperite cu o blană groasă şi cafenie. Un panou informativ îl înştiinţă că se afla lângă "Muzé'rétique", dedicat artei brute şi producţiilor picturale ale nebunilor de la azilul din Montargis. Admiraţia sa pentru inventivitatea municipalităţii spori şi mai mult atunci când, ajuns în piaţa Parménlde, descoperi o parcare nouă-nouţă, ale cărei marcaje cu vopsea albă nu aveau probabil mai mult de-o săptămână şi care era dotată cu sistem de plată electronic ce accepta cărţile de credit europene şi japoneze. Deocamdată acolo nu staţiona decât o singură maşină, o Maserati GranTurismo de culoare vernil; Jasselin îi notă, ca să fie, numărul de înmatriculare. După cum le spunea mereu studenţilor săi de la Salnt- Cyr-auMont-d'Or, într-o anchetă era capital să-ţi iei notiţe - în acest moment al expunerii, scotea din buzunar propriul carnet de notiţe, un caiet Rhodia model obişnuit, de format 105 x 148 mm. Nu trebuie să treacă o zi de anchetă fără să-ţi notezi cel puţin o informaţie, chiar dacă aceasta, insista el, pare complet lipsită de importanţă. Aproape întotdeauna, cursul ulterior al anchetei avea să confirme lipsa el de importanţă, dar nu asta era esenţial: esenţial era să rămâi în priză, să menţii o activitate intelectuală minimă, fiindcă un poliţist cu

desăvârşire inactiv se simte descurajat şl, din această cauză, ajunge incapabil să reacţioneze atunci când faptele cu adevărat importante încep să apară.

în mod ciudat, Jasselin formula astfel, fără s-o ştie, nişte recomandări aproape identice cu cele pe care le dăduse Houellebecq despre meseria sa de scriitor, cu prilejul singurei dăţi când acceptase să anime un seminar de *creative writing*, la Universitatea din Louvain-la-Neuve, în aprilie 2011.

Spre sud, sătul se termina cu piaţeta Emmanuel-Kant, o creaţie urbanistică pură, de o mare sobrietate estetică, un simplu cerc de macadam perfect gri, care nu ducea spre nimic, nu oferea acces spre nici un drum, şi împrejurul căruia nu fusese construită nici o casă. Puţin mal încolo curgea un râu cu ape domoale. Soarele îşi arunca suliţele, din ce în ce mai puternice, asupra câmpurilor. Mărginit de plopi, râul oferea un spaţiu destul de umbros. Jasselin merse de-a lungul lui vreo două sute de metri, după care se văzu oprit de un obstacol: un masiv plan înclinat din beton, a cărui parte superioară se afla la nivelul albiei râului şi care permitea alimentarea unui afluent, un pârâu ce era mal degrabă, după cum şi-a dat seama înaintând câţiva paşi, un soi de baltă alungită.

Se aşează în iarba deasă, pe malul bălţii. Desigur, n-avea de unde să ştie, dar acest colţ de lume unde se aşezase obosit, pradă durerilor de şale şi unei digestii care cu anii devenise din ce în ce mai leneşă, era exact locul ce slujise drept teatru al jocurilor lui Houellebecq pe vremea când era copil, jocuri solitare, cel mai adesea. în mintea lüi, Houellebecq nu era decât *un caz*, o afacere pe care o presimţea neplăcută, în situaţia uciderii unor *personalităţi*, aşteptările publicului privind elucidarea misterului sunt ridicate, iar propensiunea acestuia spre denigrarea muncii poliţiei şi spre luarea în derâdere a ineficientei sale se manifestă după doar câteva zile. Singurul lucru care poate fl mai rău de-atât e să-ţi pice pe cap uciderea unui copil,

sau, şi mai şi, moartea unui bebeluş. în cazul bebeluşilor era înfiorător, ar fl trebuit ca ucigaşul să fie prins imediat, chiar înainte de-a fl apucat să dea colţul străzii, un răgaz de patruzeci şi opt de ore ar fl fost considerat de-a dreptul inacceptabil de către public. Se uită la ceas, plecase de mai bine de-o oră, îşi reproşă preţ de o clipă că-l lăsase singur pe Ferber. Suprafaţa bălţii era acoperită cu lintiţă, avea o culoare opacă, nesănătoasă.

III

Când s-a întors la locul crimei, temperatura scăzuse uşor; i se păru, de asemenea, că muştele sunt mai puţin numeroase. Lungit în iarbă, cu haina împăturită slujindu-i drept pernă, Ferber era în continuare cufundat în *Aurelia*, dădea impresia că fusese invitat la o petrecere câmpenească. “E tare băiatul ăsta...”, îşi spuse Jasselin, cel puţin a douăzecea oară de când îl ştia.

- Au plecat jandarmii? se miră el.

- A venit cineva să se ocupe de ei. Nişte indivizi din grupul de asistenţă psihologică de la spitalul Montargis.

- Ei, nu?!

- Da, m-a mirat şi pe mine. Munca de jandarm a devenit mult mal aspră în ultimii ani; acum au loc în rândul lor aproape tot atâtea sinucideri ca şi la noi; trebuie să recunoaştem însă că îngrijirea psihologică a făcut progrese serioase.

- De unde ştii asta? Chestia cu sinuciderile?

- Nu citeşti niciodată *Bulletin de Liaison des Forces de VOrdref*?

- Nu... Se tolăni în iarbă, lângă colegul său. în general nu citesc îndeajuns.

Printre tel, umbrele începuseră să se alungească. Lui Jasselln îl revenea încrederea, aproape că uitase de materialitatea cadavrului aflat la câţiva metri mai încolo, tocmai când Peugeot-ul Partner al celor de la TSC frână violent în faţa barierei. Doi bărbaţi ieşiră imediat din maşină, perfect sincronizaţi; erau îmbrăcaţl cu nişte combinezoane

albe, ridicole, care te duceau cu gândul la o echipă de decontaminare nucleară.

Jasselln îl detesta pe TSC-iştll de la Identitatea Judiciară, felul în care făceau echipă în doi, maşlnuţele lor special amenajate şl înţesate cu aparate scumpe şl complicate, dispreţul lor manifest faţă de Ierarhia Brigăzii Criminalistice. La drept vorbind, tipii de la Identitatea Judiciară nu încercau deloc să se facă îndrăgiţi, dimpotrivă, se străduiau să se deosebească pe cât posibil de poliţiştii oblşnulţl, dând dovadă, în toate împrejurările, de acea aroganţă Insultătoare a tehnicianului faţă de profan, asta fără îndoială ca să justifice creşterea galopantă a bugetului lor anual. E adevărat că metodele lor evoluaseră în mod spectaculos, că acum Izbuteau să preleve amprente sau eşantioane de ADN în condiţii care, cu ani în urmă, erau de neconceput, dar ce rol aveau el în acest progres? Ar fi fost cu desăvârşire incapabili să Inventeze sau chiar să îmbunătăţească aparatura care le îngăduia să obţină aceste rezultate, se mulţumeau să o folosească, ceea ce nu le cerea nici inteligenţă, nici vreun talent anume, doar o educaţie tehnică potrivită, care putea fl oferită, cu mal multă eficienţă, direct poliţiştilor de teren ai Brigăzii Criminalistice; cel puţin asta era teza pe care Jasselln o susţinea în mod regulat şl fără sorţi de izbândă, în rapoartele. anuale pe care le remitea superiorilor săi Ierarhici. De altfel, nu avea nici o speranţă că va fi ascultat, divizia de servicii era veche şi anchilozată, făcea de fapt asta doar ca să se răcorească.

Ferber se ridicase, elegant şi afabil, ca să le explice situaţia celor doi. Aceştia dădeau din cap cu o grabă studiată, ca să-şi arate nerăbdarea şi profesionalismul. La un moment dat, arătă spre Jasselin, fără îndoială ca să-l desemneze drept responsabil cu ancheta. Nu răspunseră nimic, nici măcar nu schiţară vreun pas în direcţia lui, se mulţumiră să-şi pună măştile. Jasselin nu fusese niciodată chiţibuşar în privinţa regulilor de întâietate ierarhică, nu

ceruse niciodată o respectare strictă a dovezilor de deferenţă formală care 1 s-ar fi cuvenit în calitate de comisar, nimeni nu l-ar fi putut reproşa aşa ceva, dar măscăricii ăştia începeau să-l scoată din pepeni. Accentuându-şi mersul greoi, precum maimuţa bătrână a tribului, se îndreptă spre ei gâfâind, zgomotos, aşteptă un salut ce întârzia să apară şi apoi anunţă: “Vă însoţesc”, pe un ton care nu admitea replică. Unul dintre el tresări, se obişnuiseră să-şi facă trebuşoarele liniştiţi, invadând scena crimei fără să mai lase pe altcineva să se apropie de perimetru, luându-şi notiţe absurde pe terminalele lor portabile. Ce-ar fi putut însă obiecta în acest caz? Absolut nimic, aşa că unul din ei îi întinse o mască. Trăgându-şi-o pe cap, Jasselin deveni din nou conştient de realitatea crimei, din ce în ce mai acut, pe măsură ce se apropia de locuinţă. îi lăsă să-şi la distanţă, să meargă la câţiva paşi în faţa lui şl realiză cu o vagă satisfacţie că cei doi zombi se opriseră în loc, răvăşiţi, în momentul când dădeau să intre în casă. Ajunse în dreptul lor, apoi îi depăşi, pătrunse cu dez-involtură în salonul de zi, însă deveni şovăielnic. “Sunt trupul viu al legii*4, îşi spuse el. Lumina începea să scadă. Aceste măşti chirurgicale se dovedeau surprinzător de eficiente, mirosurile erau aproape în întregime oprite. în spatele lui, mai mult îi simţi decât îi auzi pe cei doi tehni-cieni crlminalişti care, prinzând curaj, pătrundeau după el în salonul de zi. Se opriră însă îndată ce ajunseră în pragul uşii. “Sunt trupul legii, trupul imperfect al legii morale*4, îşi repetă el propoziţia, cumva ca pe o mantra, înainte de-a se încumeta să vadă pe de-a-ntregul ceea ce ochii lui percepuseră deja.

Un poliţist gândeşte plecând de la *corp*, educaţia îl împinge spre aşa ceva, este expert în notarea şi descrierea poziţiei corpului, a rănilor suferite de corp, a stadiului de conservare a corpului; aici, însă, nu prea exista un corp în sensul obişnuit al cuvântului. Se întoarse şi îi văzu pe cei doi tehnicieni de la Identitatea Judiciară tremurând şi

clătlnându-se, întocmai ca jandarmii din Montargis. Capul victimei era intact, fusese tăiat cu precizie şi aşezat pe unul dintre fotoliile din faţa şemineului, pe catifeaua de un verde închis se formase o mică băltoacă de sânge; faţă în faţă cu el, aşezat pe canapea, capul unui câine negru, de mari dimensiuni, tăiat şi el la fel de precis. Restul era un măcel, o sminteală, fâşii, bucăţi de carne răspândite pe duşumea. Nici capul omului, nici cel al câinelui nu înţepeniseră însă într-o expresie de groază, ci mai degrabă de uimire şi de furie. Printre fâşiile amestecate de carne de om şi câine, o cărare intactă, de vreo jumătate de metru lăţime, ducea până la şemineul umplut cu oasele de care mai stăteau încă atârnate rămăşiţe de carne. Jasselin înaintă cu băgare de seamă pe acest culoar, închipuindu-şi că fusese probabil amenajat de către ucigaş, şi apoi se întoarse; cu spatele la şemlneu, îşi aruncă privirea roată prin salonul care avea vreo şaizeci de metri pătraţi. întreaga suprafaţă a mochetei era acoperită cu pete de sânge, care din loc în loc formau nişte arabescuri complexe. Nici fâşiile de carne, de un roşu care uneori bătea spre negru, nu păreau dispuse la întâmplare, ci urmând nişte motive anevoie de decriptat. Avea impresia că se află în faţa unui puzzle. Nu se vedea nici o urmă de paşi, probabil că ucigaşul procedase metodic, tăind mai întâi bucăţile de came pe care dorea să le aşeze în colţurile camerei şi înaintând încet-încet spre centru, însă lăsând liber un drum spre ieşire. Pentru reconstituirea desenului general, va fl nevoie de ajutorul fotografiilor. Jasselin aruncă o privire spre cel doi tehnicieni: unul din el continua să se bălăngănească-n loc ca un arierat mintal, celălalt, străduindu-se să-şi revină, scosese un aparat de fotografiat digital din geantă şi îl legăna în mână, fără să pară încă în stare să declanşeze. Jasselin îşi deschise telefonul mobil.

- Christian? Jean-Pierre la telefon. Vreau să-ţi cer un serviciu.

- Ascult.

- Ar trebui să vil să-l lei de-aici pe tipii de la Identitatea Judiciară, băieţii sunt varză. în plus, e ceva cu totul special legat de poze. Nu trebuie să procedeze ca de obicei, să tragă doar planuri-detaliu, am nevoie de imagini de ansamblu ale anumitor zone din încăpere şl, dacă se poate, ale întregii camere. Dar n-am cum să-i Instruiesc momentan, trebuie aşteptat până-şi revin puţin.

- Am eu grijă... De fapt, echipa trebuie să sosească. M-au sunat de la ieşirea din Montargis, ajung în zece minute.

închise, îngândurat; băiatul ăsta continua să-l uimească. Urma să vină toată echipa, la doar câteva ceasuri după evenimente, şi probabil cu autovehiculele personale; aerul lui delicat, evanescent era în mod hotărât înşelător, avea autoritate asupra echipei, era fără doar şi poate cel mal bun şef de grup pe care-l avusese vreodată în subordine. Două minute mai târziu, îl văzu intrând discret în cameră şi bătându-l pe umăr pe cei doi tehnicieni, ca să-i poftească politicos spre ieşire. Jasselin era foarte aproape de sfârşitul carierei: mal puţin de-un an, pe care-l putea prelungi până la doi sau trei, maximum patru ani. Ştia implicit - iar în cadrul întâlnirilor lor bimensuale, superiorul lui mergea uneori până la formulări explicite - că acum se aştepta de la el riu atât să *soluţioneze* cazuri, cât mai degrabă să-şi desemneze succesorii, să-i coopteze pe cei care ar trebui să rezolve anchetele după plecarea lui.

Ferber şi cei doi TSC-lşti ieşiră; se trezi singur în cameră. Lumina continua să scadă, dar n-avea chef să apese întrerupătorul, simţea, fără să ştie de ce, că acea crimă fusese comisă în miezul zilei. Liniştea era aproape nefirească. De unde oare senzaţia că exista, în acest caz, ceva care-l privea în mod special, ceva personal? Privi încă o dată motivul complex alcătuit din fâşiile de came aşezate pe podeaua salonului. Resimţea nu atât dezgust, cât un fel de milă generală faţă de întreg pământul, faţă de omenirea care poate să dea naştere atâtor grozăvii. La drept vorbind, era oarecum mirat că putuse îndura acest spectacol, care îi

dăduse peste cap până şi pe tehnicienii de la Identitatea Judiciară, deşi erau trecuţi prin ciur şi prin dârmon. Cu un an în urmă, simţind că începuse să îndure mai greu scenele de crimă, se dusese la centrul budist de la Vincennes, să întrebe dacă era posibil să practice acolo *Asubhâ*, meditaţia pe cadavru. Un guru, care era de serviciu, a încercat mai întâi să-i schimbe gândul: această meditaţie, considerase el, era anevoioasă, nepotrivită cu mentalitatea occidentală. Când i-a spus ce profesie are, s-a răzgândit şi a cerut timp de reflecţie. După câteva zile, i-a telefonat să-i spună că da, în cazul său anume, *Asubhâ* se putea dovedi nimerită. Nu se practica în Europa, unde era incompatibilă cu normele sanitare; însă putea să-i ofere adresa unei mănăstiri srilankeze care primea uneori occidentali. După ce a găsit o companie aeriană dispusă să-i transporte şi câinele (asta fusese cel mai greu), şi-a dedicat două săptămâni de vacanţă acestei călătorii. în fiecare dimineaţă, în timp ce soţia lui mergea la plajă, se ducea într-un loc unde erau depuse cadavrele unor persoane proaspăt decedate, un loc lipsit de protecţie împotriva prădătorilor sau insectelor. Concentrându-şi la maximum facultăţile mentale şi încercând să urmeze preceptele enunţate de Buddha în predica despre încorda-; rea atenţiei, putuse să observe atent cadavrul livid, să observe atent cadavrul plin de puroi, să observe atent cadavrul descompus, să observe atent cadavrul ros de viermi. în flecare stadiu, trebuia să repete, de patruzeci şi opt de ori;

“Acesta ml-e destinul, destinul întregii omeniri, nu pot fugi de el”.

Acum îşi dădea seama că *Asubhâ* fusese un succes total, până într-atât încât ar fi recomandat-o fără ezitare oricărui poliţist. Cu toate astea, nu devenise budist şi,, chiar dacă sentimentele sale de repulsie instinctivă la vederea cadavrului fuseseră considerabil diminuate, încă mai resimţea *ură* faţă de ucigaş, ură şi teamă; şi-ar fi dorit să-l vadă pe ucigaş nimicit, ras de pe faţa pământului. Când ieşi

pe uşă, învăluit de soarele apusului care lumina câmpul, se bucură că mal păstra în adâncul său această ură, atât de necesară, credea el, unei munci poliţieneşti eficiente. Motivaţia raţională, cea care urmăreşte aflarea adevărului, nu este în general suficientă; în cazul în speţă, însă, era neobişnuit de puternică. Simţea că se confruntă cu un spirit complex, raţional, dar monstruos, probabil un schizofrenic. Odată revenit la Paris, va trebui să consulte dosarele unor *serial killers* şi probabil să ceară trimiterea unor dosare din străinătate, pentru că nu-şi amintea ca un asemenea caz să se fi petrecut vreodată în Franţa.

în momentul când ieşi din casă, îl văzu pe Ferber stând în mijlocul echipei sale şl dând directive; pierdut în propriile gânduri, nu auzise maşinile sosind. Mai era acolo şi un individ înalt, la costum şl cravată, pe care nu îl cunoştea - probabil adjunctul procurorului din Montargis. Aşteptă ca Ferber să împartă sarcinile, după care explică din nou ce dorea: fotografii generale cu scena crimei, planuri largi.

- Mă întorc la Paris, anunţă el apoi. Mă însoţeşti, Christian?

- Da, cred cä aici e totul în regulă. Ne întâlnim mâine-dimineaţă?

- Nu prea devreme. Mal degrabă spre prânz.

Ştia că aveau să lucreze până târziu, probabil până în zori.

IV

Când intrară pe autostrada A10, se lăsa noaptea. Ferber potrivi limitatorul de viteză la 13Okm/h şi îl întrebă dacă l-ar deranja să pună nişte muzică; Jasselln îi răspunse că nu.

Poate că nimic altceva nu exprimă mal bine decât ultimele piese de muzică de cameră compuse de Liszt sentimentul funebru şl liniştitor al bătrânului căruia i-au murit toţi prietenii, a cărui viaţă este practic încheiată; al bătrânului care este de fapt o pagină de trecut şi care simte la rândul său că moartea se apropie, care o vede ca pe o soră, ca pe o prietenă, ca pe o promisiune de întoarcere la casa natală. în mijlocul *Rugăciunii pentru îngerii păzitori*, începu să se gândească la vremea tinereţii lui, la anii de studenţie.

Ca o Ironie a sorţii, Jasselin îşi întrerupsese studiile de medicină între primul şi cel de-al doilea an, pentru că nu mai suporta disecţiile şl nici măcar vederea cadavrelor. Ulterior, devenise foarte interesat de drept şi, întocmai ca majoritatea colegilor săi, îşi dorise o carieră de avocat, însă divorţul părinţilor lui îl făcuse să-şi schimbe părerea. Era un divorţ de oameni bătrâni, el avea deja douăzeci şi trei de ani şi era singurul lor copil. în divorţurile de tinereţe, existenţa copiilor, a căror custodie trebuie împărţită şi care, orice s-ar spune, sunt destul de iubiţi, atenuează adesea violenţa înfruntării; în divorţurile făcute la bătrâneţe, însă, când persistă doar interesele financiare şi patrimoniale, sălbăticia luptei nu cunoaşte nici o limită. Atunci şi-a dat seama ce înseamnă cu adevărat un avocat, atunci a putut să cântărească aşa cum se cuvine amestecul de viclenie şi de lene la care se rezumă comportamentul profesional al unui avocat şl, în mod deosebit, al unui avocat specializat în divorţuri. Procedura durase mai bine de doi ani, doi ani de luptă necontenită, la capătul cărora părinţii săi nutreau unul faţă de celălalt o ură atât de violentă, încât nu mai aveau să se întâlnească şi nici măcar să-şi telefoneze până la moarte; şi toate astea doar ca să ajungă la o convenţie de divorţ de o aiuritoare banalitate, pe care orice cretin ar fi putut s-o redacteze într-un sfert de oră, după citirea unui volum de genul *Divorţul pentru tonţL* îşi spusese^ în mai multe rânduri că era surprinzător că soţii aflaţi în proces de divorţ nu ajungeau mai frecvent să-şi asasineze partenerul, fie direct, fie prin intermediul unui profesionist. A sfârşit prin a înţelege că frica de jandarmi era, în mod hotărât, adevărata bază a societăţii umane şi, într-un anume sens, părea absolut firesc că se. înscrisese la concursul extern pentru postul de comisar de poliţie. Intrase cu rezultate bune şi, cum era originar din Paris, îşi îndeplinise, anul de stagiu la comisariatul din arondismentul XIII. Ceea ce însemna o formare la cote înalte de exigenţă. Nici unul dintre cazurile cu care urma să se confrunte mai târziu, nu

avea să depăşească în complexitate, în mister, reglările de conturi din sânul mafiei chinezeşti, de care se izbise la începutul carierei.

Mulţi dintre elevii şcolii de comisari de la Salnt-Cyr-au-Mont-d'Or visau la o carieră pe Quai des Orfèvres1, uneori încă din copilărie; unii dintre ei intraseră în poliţie doar din acest motiv, concurenţa era serioasă, aşa încât a fost destul de surprins când, după cinci ani de serviciu în comisariatele de cartier, cererea de mutare la Brigada Criminalistică i-a fost aprobată. Tocmai începuse *să trăiască* cu o femele pe care o întâlnise pe când aceasta îşi făcea studiile economice şi care se îndreptase spre învăţământ, fiind numită asistentă la Universitatea Paris-Dauphine; nu a avut însă niciodată intenţia s-o la de soţie, nici să încheie vreun PACS[36] [37]. Amintirea divorţului părinţilor săi avea să rămână de neşters.

- Te duc până acasă? îl întrebă blând Ferber. Ajunseseră la Porte d'Orléans. îşi dădu seama că nu schimbaseră nici o vorbă tot drumul; adâncit în gânduri, nu remarcase nici măcar opririle la punctele de plată ale autostrăzii. Oricum, era prea devreme pentru vreo consideraţie asupra cazului; noaptea avea să le permită să decanteze informaţiile şi să absoarbă şocul. Nu îşi făcea însă Iluzii deşarte: ţinând seama de aspectul oribil al crimei şi de faptul că, în plus, victima era o *personalitate*, lucrurile aveau să meargă în galop, iar presiunea va deveni imediat enormă. Mass-media nu era încă la curent, dar acest răgaz nu va dura decât o noapte: încă din această seară, va trebui să-şi sune şeful pe mobil. Iar acesta, probabil, îl va suna îndată pe comandantul poliţiei.

36 Prin metonimie, sediul Poliției Judiciare, aflat pe Quai des Orfèvres, la nr. 36.

37 Pacte civil de solidarité este un contract încheiat între două persoane majore, de sex diferit sau de același sex, în vederea organizării unei vieți comune.

Locuia pe Rue Geoffroy-Salnt-Hilaire, aproape de colţul cu Rue Poliveau, la doi paşi de Jardin des Plantes. Noaptea, în timpul unor plimbări, auzeau mugetul elefanţilor, răgetul impresionant al felinelor - lei, pantere, pume? -, nu erau în stare să le deosebească doar după Isunet. Mal auzeau, în special în nopţile cu lună plină, urletul în cor al lupilor, care îl făcea pe Michou, blchonul lor bolognez, să fie cuprins de nişte accese de teroare atavică, de neînvins. N-aveau copii. La câţiva ani după ce se hotărâseră să trăiască împreună, când viaţa lor sexuală devenise - potrivit unei expresii încetăţenite - "perfect satisfăcătoare", iar Hélène nu-şi lua "nici o măsură contraceptivă", au decis să meargă la doctor. Nişte analize destul de umilitoare, dar rapide, au stabilit că era *oligospermatic*. Numele bolii, în cazul lui, era destul de eufemistic; ejaculările sale, reduse de altfel cantitativ, nu doar că *nu conţineau sufîcienţi spermatozoizi*, nu conţineau *nici urmă de spermatozoid*. Oligospermia poate avea origini foarte diverse: varicocel testicular, atrofie testiculară, deficit hormonal, infecţie cronică a prostatei, gripă, alte cauze. în cele mai multe cazuri, nu are nici o legătură cu virilitatea. Anumitor bărbaţi, care nu produc decât foarte puţini sau chiar nici un spermatozoid, 11 se scoală precùm *cerbilor*, în vreme ce alţii, aproape impotenţi, au nişte ejaculări atât de abundente şi de fertile, că ar putea repopula Europa occidentală; îmbinarea acestor două calităţi este suficientă pentru a caracteriza Idealul masculin avansat de către producţiile pornografice. Jasselin nu se încadra în această configurare perfectă; chiar dacă putea, la mal bine de cincizeci de ani, să-şi onoreze nevasta cu nişte erecţii sănătoase şi durabile, cu siguranţă n-ar fi fost în stare să-i ofere nişte *duşuri de spermă*, în cazul în care ea şi-ar fi manifestat dorinţa; ejaculările lui, atunci când se petreceau, nu depăşeau cantitatea unei linguriţe de cafea.

Oligospermia, principala cauză a sterilităţii masculine, este întotdeauna greu, adesea chiar imposibil, de tratat. Nu

rămâneau decât două soluţii: să apeleze la spermatozoizii unui donator masculin; adopţia, pur şi simplu. După ce au discutat de mal multe ori pe această temă, au hotărât să renunţe. Hélène, la drept vorbind, nici nu-şi dorea prea mult un copil, aşa că, după câţiva ani, ea a fost cea care l-a propus să cumpere un câine. într-un text în care deplânge decadenţa şi scăderea natalităţii franceze (deja de actualitate în anii *30), autorul fascist Drieu la Rochelle imită, pentru a-l înfiera mai bine, discursul unui cuplu de francezi decadenţi ai vremii sale. Suna cam aşa: “Şi apoi, Kiki, căţelul, ne e de-ajuns ca să ne distrăm”. Hélène, de fapt, era întru totul de acord cu această opinie, după cum l-a şi mărturisit în cele din urmă soţului ei: un câine e la fel de amuzant, dacă nu chiar mai amuzant decât un copil, iar dacă intenţionase la un moment dat să aibă un copil, o făcuse mai ales din conformism, dar şi ca să-i facă plăcere mamei sale, în realitate, ei nu-i prea plăceau copiii, nu-i plăcuseră niciodată, şi nici lui, dacă stătea bine să se gândească, nu-i plăceau copiii, nu suporta egoismul lor natural şi sistematic, faptul că ignorau din naştere legea, imoralitatea lor funciară, care impunea o educaţie ostenitoare şi aproape întotdeauna lipsită de roade» Nu, nu putea iubi copiii, în orice caz, nu odraslele oamenilor.

Auzi un scrâşnet în dreapta şi-şi dădu dintr-odată seama că erau opriţi în faţa casei lui, poate de mai multă vreme. Sub şirul ei de felinare, Rue Poliveau era pustie.

- Iartă-mă, Christian..., spuse el stânjenit, Eram... cu gândul în altă parte.

- Nici o problemă.

Nu e decât ora nouă, îşi spuse el urcând treptele, probabil că Hélène îl aşteptase cu masa. îi plăcea să bucătărească, uneori o însoţea duminică dimineaţa la cumpărături în piaţa Mouffetard, de flecare dată era încântat de acest colţ din Paris, cu biserica Saint-Médard lipită de piaţetă, cu cocoşul ei de deasupra clopotniţei, ca la o biserică de ţară.

într-adevăr, odată ajuns pe palierul celui de-al treilea etaj, îl întâmpinară mirosul specific al mâncării de iepure cu muştar şi hămăiturile voioase ale lui Michou, care îi recunoscuse paşii. Răsuci cheia în broască; un cuplu în vârstă, îşi zise el, un cuplu tradiţional, un model de cuplu destul de puţin răspândit în anul 2010 printre oamenii de etatea lor, dar care constituia, se pare, din nou pentru tineri un ideal aşteptat, deşi în genere inaccesibil. Era conştient că trăieşte pe o insuliţă fragilă de fericire şi de pace, era conştient că îşi orânduiseră un fel de firidă liniştită, netulburată de zarva lumii, de o inocenţă aproape copilărească, în desăvârşită opoziţie cu barbaria şi violenţa cu care se confrunta zilnic la serviciu. Fuseseră fericiţi împreună; încă mai erau fericiţi împreună şl probabil că vor mai fi, *până când moartea îi va despărţi* îl luă în braţe pe Michou, care se agita şi hămăia de bucurie, şi îl ridică până la nivelul feţei; trupuşorul rămase nemişcat, înţepenit într-o bucurie extatică. Chiar dacă originea bichonilor se pierde în Antichitate (au fost descoperite statui de blchoni în mormântul faraonului Ramses al II-lea), introducerea bichonului bolognez la curtea regelui Francise î este datorată unui cadou al ducelui de Ferrara; ploconul, însoţit de două miniaturi ale lui Correggio, a fost nespus de apreciat de către suveranul francez, care a considerat că animalul e “mai drăguţ decât o sută de copile” şi l-a sprijinit pe duce cu un ajutor militar hotărâtor în cucerirea principatului Mantova. Blchonul a devenit ulterior câinele favorit al mal multor regi al Franţei, printre care Henric al II-lea, dar a fost apoi detronat de carlin şl de caniş. Spre deosebire de alte rase, precum shetland sau terierul tlbetan, care nu au ajuns decât târziu la statutul de *câine de companie*, pentru că aveau în urmă im trecut împovărător de *câine de muncă*, bichonul pare să nu fi avut, încă de la origini, altă raţiune de-a exista decât aceea de a aduce veselie şi desfătare oamenilor. îşi îndeplineşte statornic această menire, este răbdător cu copiii, blând cu bătrânii, şl asta de nenumărate

generaţii încoace. Suferă cumplit când este lăsat singur, iar lucrul ăsta se cade luat în seamă la achiziţionarea un bichon: orice absenţă a stăpânilor e considerată un abandon, aşa că întreaga lui lume, structura şi esenţa acelei lumi se vor nărui într-o clipă, va suferi crize severe de depresie şi va refuza adesea să se hrănească. în concluzie, este complet nerecomandat să lăsaţi un bichon singur, fie şi doar pentru câteva ceasuri. Universităţile franceze sfârşiseră prin a admite asta, aşa încât Hélène putea să-l la pe Michou la cursuri; se instaurase un obicei, chiar dacă nu exista o autorizare formală. Stătea liniştit în geanta lui, uneori se agita niţel, cerând să lasă afară. Hélène îl punea atunci pe catedră, spre bucuria studenţilor, Străbătea biroul în lung şi-n lat preţ de câteva minute, aruncând din când în când priviri spre stăpâna lui şi scoţând uneori câte un căscat sau un lătrat scurt atunci când auzea nu ştiu ce citat din Schumpeter sau din Keynes; apoi se întorcea în adăpostul lui flexibil. Companiile aeriene, în schimb, nişte organizaţii intrinsec fasciste, refuzau să dea dovadă de aceeaşi îngăduinţă, aşa că se văzuseră siliţi să abandoneze, cu părere de rău, orice proiect de călătorie îndepărtată. în flecare vară, plecau cu maşina în luna august, mărginindu-se să descopere Franţa şi ţările învecinate. Având, în mod tradiţional, un statut asimilat de către jurisprudenţă cu cel al domiciliului, maşina rămânea, pentru posesorii de animale şi pentru fumători, unul dintre ultimele spaţii ale libertăţii, una dintre ultimele *zone de autonomie* temporară oferite oamenilor la începutul acestui al treilea mileniu.

Nu era primul lor bichon; pe tatăl şi predecesorul lui, Michel, îl cumpăraseră la puţină vreme după ce medicii îl înştiinţaseră pe Jasselin despre caracterul probabil incurabil al sterilităţii sale. Au fost foarte fericiţi împreună, atât de fericiţi încât au suferit un adevărat şoc atunci când Michel a fost atins de dirofîlarioză, la vârsta de opt ani. Dirofilarloza este o boală parazitară: parazitul este un nematod, un

vierme care se instalează în ventriculul drept al inimii şi în artera pulmonară. Simptomele sunt o diminuare a rezistenţei la oboseală, apoi tuse şl tulburări cardiace care, în mod secundar, pot duce la sincope. Tratamentul nu este lipsit de riscuri: câteva zeci de viermi, dintre care unii ating treizeci de centimetri, ajung să coexiste în inima câinelui. Timp de mai multe zile, s-au temut pentru viaţa lui. Câinele este un fel de copil definitiv, mai docil şi mal cald, un copil rămas la vârsta raţiunii, dar şl, dincolo de asta, un copil căruia îi vom supravieţui: a accepta să iubeşti un câine înseamnă a accepta să iubeşti o fiinţă care, inevitabil, va fi smulsă de lângă tine. în mod ciudat, nu realizaseră asta înainte de boala lui Michel. După ce s-a vindecat, s-au hotărât să-i ofere urmaşi. Crescătorii pe care i-au consultat, au manifestat anumite reţineri: aşteptaseră prea mult, câinele lor era deja cam bătrân, calitatea spermatozoizilor risca să fie degradată. în cele din urmă, unul din ei, de lângă Fontainebleau, a acceptat şi, din împreunarea între Michel şi o tânără femelă numită Lizzy Lady de Heurtebise, s-au născut doi căţelandri, un băiat şi o fată. Ca proprietari ai masculului reproducător, li s-a acordat prin cutumă dreptul de a-şi alege primul pui. Au ales masculul, pe care l-au botezat Mlchou. Nu prezenta nici o meteahnă aparentă şi, în ciuda temerilor lor, tatăl său l-a întâmpinat foarte bine încă de la sosire, fără să manifeste nici un fel de gelozie ieşită din comun.

Cu toate astea, după câteva săptămâni au constatat că testiculele lui Michou nu coborâseră încă, ceea ce începea să frizeze anormalitatea. Au consultat un veterinar şl apoi un altul) ambii au incriminat vârsta prea mare a genltorului. Cel de-al doilea specialist a sugerat ipoteza unei intervenţii chirurgicale, după care s-a răzgândit, declarând-o prea periculoasă şl aproape imposibil de realizat. Pentru ei a fost o lovitură teribilă, mult mai serioasă decât însăşi sterilitatea lui Jasselin. Nu doar că bietul căţeluş nu avea să albă urmaşi, dar nici nu avea să cunoască vreun imbold sau vreo

satisfacţie sexuală. Va fi un câine handicapat, incapabil să transmită viaţă, rupt de chemarea elementară a rasei şi limitat în timp - într-o manierA definitivă.

Treptat s-au obişnuit cu ideea, realizând în acelaşi timp că această viaţă sexuală de care câinele lor era privat n-o să-i lipsească deloc, Oricum, câinele nu este un animal hedonist şl nici libertin, orice formă de rafinament erotic îi este străină, iar satisfacţia pe care o trăieşte în momentul copulării nu e nimic altceva decât o eliberare, scurtă şi mecanică, a instinctelor vitale ale speciei. La bichoni, voinţa de putere este în orice caz foarte anemică; iar Michou, scăpat de ultimele constrângeri de propagare a genomului, părea şi mal supus, şi mai blând, şi mai voios, şi mal pur decât fusese tatăl său. Era mascota absolută, inocentă şi imaculată, a cărei viaţă era integral legată de cea stăpânilor săi adoraţi, un izvor de bucurie nesfârşită şi fără cusur. Jasselin se apropia pe-atunci de vârsta de cincizeci de ani. Privind cum se juca acea fiinţă micuţă cu jucăriile de pluş pe covorul din sufragerie, se lăsa uneori pradă, fără să vrea, gândurilor sumbre. Marcat, fără îndoială, de Ideile la modă în generaţia sa, considerase până acum sexualitatea ca fiind o forţă pozitivă, o sursă de comunicare ce sporea armonia între oameni, pe calea inocentă a plăcerii împărtăşite, în schimb, acum vedea în ea, din ce în ce mai des, lupta, înfruntarea brutală pentru supremaţie, eliminarea rivalului şi înmulţirea întâmplătoare a raporturilor sexuale, fără nici un alt motiv decât acela de-a asigura propagarea maximă a genelor. Vedea în sexualitate sursa oricărui conflict, a oricărui masacru, a oricărei forme de suferinţă. Sexualitatea i se părea, din ce în ce mai pregnant, manifestarea cea mal directă şi mai evidentă a răului. Iar cariera lui în poliţie nu avea cum să-l facă să-şi schimbe părerea: crimele care nu aveau drept mobil banii, aveau drept mobil sexul. Era fie una, fie alta, omenirea părea incapabilă să imagineze altceva, cel puţin în domeniul crimei. Cazul care le revenise părea neobişnuit, la

o primă vedere, dar aşa ceva se întâmpla întâia oară în ultimii trei ani, monotonia motivaţiilor criminale ale oamenilor era în ansamblu istovitoare. Precum majoritatea colegilor săi, Jasselin nu prea citea romane poliţiste, cu toate astea, dăduse cu un an în urmă peste o lucrare care nu era un roman propriu-zis, ci o suită de amintiri ale unui detectiv privat care lucrase la Bangkok şi care alesese să-şi rememoreze cariera sub forma a treizeci de scurte nuvele. în aproape toate cazurile, clienţii săi erau nişte occidentali îndrăgostiţi lulea de vreo tânără thailandeză; cu toţii voiau să afle dacă, în absenţa lor, fata le era fidelă, aşa cum îi asigurase. Şi, în aproape toate cazurile, fata avea unul sau mai mulţi amanţl - cu care le cheltuia banii într-o veselie -, iar uneori şi un copil dintr-o legătură anterloarAi într-un anume sens, era desigur o carte proastAi în orice caz, un roman poliţist prost: autorul nu făcea nici un efort imaginativ, nu încerca deloc să varieze motivele sau intrigile; însă tocmai această monotonie zdrobitoare transmitea un parfum unic de autenticitate şi de realism,

- Jean-Pierre!

Vocea lui Hélène ajunse la el vătuită, deveni pe deplin conştient şi îşi dădu seama cA nevastă-sa se afla în faţa lui, la un metru, cu părul despletit şl în halat de casă? E greu de spus de câtă vreme îl ţinea pe Mlchou strâna între mâini, cu braţele ridicate la jumătatea pieptului; căţeluşul îl privea mirat, dar fără teamă.

- Ce faci? Arăţi ciudat...

- Am nimerit peste un caz încurcat.

Hélène tăcu, aşteptând urmarea. De douăzeci şi cinci de ani, de când erau împreună, soţul ei nu îi vorbise practic niciodată despre ce făcea la serviciu. Confruntaţi zilnic cu orori care depăşesc graniţele sensibilităţii normale, aproape toţi poliţiştii hotărăsc, odată ajunşi acasă, să păstreze tăcerea. Pentru ei, în celé câteva ore de răgaz care le sunt acordate, cea mal bună profilaxie este să uite tot. Unii o dau pe băutură şi-şi isprăvesc cina într-o avansată stare de

abrutizare etilică, ce nu le mai îngăduie decât să se târască până la pat. Alţii, dintre cei mai tineri, se cufundă în plăceri trupeşti, astfel încât imaginea cadavrelor mutilate, torturate, ajunge până la urmă să dispară sub impresia îmbrăţişărilor. Aproape nici unul nu are chef să vorbească, iar în acea seară Jasselin, după ce l-a lăsat jos pe Mlchou, s-a îndreptat spre masă, s-a aşezat la locul lui obişnuit şi a aşteptat ca soţia să-i aducă ţelina cu sos *rémoulade* - întotdeauna îi plăcuse la nebunie ţelina cu sos *rémoulade*.

A doua zi se duse la serviciu pe jos, o coti pc Rue des Fossés-Saint-Bemard, apoi o luă agale pe cheiuri. Zăbovi îndelung pe Pont de lArchcvêché: după părerea lui, de aici avea cea mal frumoasă vedere asupra catedralei Notre-Dame. Era o splendidă dimineaţă de octombrie, cu aer proaspăt şi limpede. Se opri câteva clipe în scuarul Jean-XXIII, privindu-i pe turiştii şi pe homosexualii care se plimbau, de obicei în cupluri, se sărutau sau mergeau ţinându-se de mână.

Ferber ajunse la birou aproape odată cu el şi îl prinse din urmă pe scări, în dreptul postului de control de la etajul al treilea. în Qual des Orfèvres nu vor avea niciodată parte dc ascensor, îşi spuse el cu resemnare; observă că Ferber îşi reţinea paşii, străduindu-se să nu l-o ia înainte pe ultima parte a scărilor.

Lartigue a fost primul care li s-a alăturat în biroul echipei. Nu părea deloc în apele lui; pe faţa lui ternă şi netedă de meridional, de individ îndeobşte jovial, apăruse un aer de încordare şi de îngrijorare.

- Canei, anunţă el din prima. Nimic. Nimeni n-a văzut şi n-a auzit nimic. De săptămâni întregi, nimeni n-a zărit prin sat vreo maşină care să nu fie de prin partea locului...

Messier ajunse câteva minute mai târziu, îi salută şi îşi aşează pe birou rucsacul pe care îl (inea pe umărul drept. N-avea decât douăzeci şl trei de ani; venit cu şase luni în urmă în Brigada Criminalistică, era mezinul echipei. Ferber ţinea la el, îi trecea cu vederea vestimentaţia relaxată, în

general pantaloni de trening, *sweat-shirt* şi jachetă, care de altfel nu se prea potriveau cu faţa lui colţuroasă, sobră, aproape niciodată străbătută de vreun surâs; iar dacă Il sfătuia uneori să-şi reconsidere concepţia generală despre îmbrăcăminte, o făcea cu titlu amical. înainte să le comunice rezultatul investigaţiilor, plecă să-şi ia o Coca-Cola Light de la automat. Era şi mai tras la faţă decât de obicei, părea că nu dormise toată noaptea.

- N-am avut nici o problemă cu telefonul mobil..., anunţă el, nici măcar nu era codat. Dar, pe de altă parte, nici nu prezenta vreun Interes. Discuţii cu editoarea lui, cu tipul care trebuia să-i livreze combustibil, cu un altul care trebuia să-i monteze nişte geamuri duble... Doar conversaţii practice sau profesionale. Omul (Ista părea că n-are viaţă personală.

Consternarea lui Messier era, într-un anume sens, nepotrivită: o listă a propriilor sale convorbiri telefonice ar fl oferit nişte rezultate aproape Identice. El nu avea, însă, motive să fie asasinat; e de presupus că, întotdeauna, victima unei crime ascunde în viaţa personală ceva care să Justifice, care să explice asasinatul; că se petrece sau că s-a petrecut, fie şi într-un ungher tainic ni existenţei sale, ceva *interesant*.

- Cu computerul e altceva, continuă el. Avea două parole succesive, şi nu tocmai simple, parole cu litere de rând, semne de punctuaţie neobişnuite... Iar fişierele erau toate criptate - un cod complicat, SSL Double Layer, 128 de biţi. Pe scurt, nu m-am descurcat, am trimis totul la BEFTI[38]. Individul ăsta era paranoic?

- Era scriitor, explică Ferber. Poate că dorea să-şi protejeze textele, ca să nu fie piratate.

38 Brigade d'enquêtes sur les fraudes aux technologies de l'information - Brigada de anchetă privind fraudele de tehnologie a informației.

- Mda... Messier nu părea convins. Nivelul ăsta de.protecţie te duce mai degrabă cu gândul la un individ care face schimb de filme pedofilc,

- Una nu o exclude pe cealaltă..., remarcA Jasselin cu bun-simţ. Punând accentul pe deplorabila confuzie ce înconjura crima, această simplă constatare, rostită fără rea intenţie, mohorl definitiv atmosfera de lucru. Trebuiau să recunoască, nu aveau nici un fir: nici un mobil evident, nici o mărturie, nici o pistă. Risca să fie unul dintre acele cazuri jenante, caracterizate printr-un dosar gol, care uneori îşi află rezolvarea după mulţi ani - dacă şi-o află! - şi nu datorează această soluţie decât purei întâmplări: un criminal recidivist arestat pentru altă crimă care în cursul depoziţiei mărturiseşte o crimă suplimentară.

Lucrurile s-au mai dres puţin odată cu sosirea lui Aurélie. Era o fată drăguţă, cu păr ondulat şl pistruiată. Jasselin o considera cam încurcă-lume, cam lipsită de rigoare, în treburile care cereau exactitate nu te puteai bizui pe ea 100%. Era însă dinamică şi mereu blnedlspusă, calitate nepreţuită într-o echipă. Tocmai primise primele concluzii de la Identitatea Judiciară. începu prin a-i înmâna un dosar gros lui Jasselin: “Fotografiile cerute de tine...” Erau vreo cincizeci de printurl pe hârtie lucioasă, format A4. Fiecare reprezenta un dreptunghi al podelei din salonul unde se petrecuse crima, cu baza ceva mai mare de un metru. Fotografiile erau clare şi bine expuse, fără umbre, erau luate din poziţie verticală, nu se suprapuneau decât foarte puţin, aşa încât ansamblul reconstitute fidel planşeul încăperii. Aurélie mai primise şi nişte concluzii preliminare privind arma decapitării, a omului şl a. câinelui, operaţie care, după cum remarcaseră cu toţii, fusese de o acurateţe şi o precizie ieşite din comun: nu ţâşnise aproape deloc sânge, câtă vreme canapeaua şi întreaga zonă ar fi trebuit să fie împroşcate.

Ucigaşul folosise o unealtă foarte specială, un bisturlu-laser, ceva ca un fir de tăiat untul, în care rolul

firului era îndeplinit de un laser cu argon ce secţiona ţesuturile, cauterizând Imediat rana. Acest echipament, costând mal multe zeci de mii de euro, nu putea fi găsit decât în cadrul serviciilor de chirurgie ale spitalelor, unde era folosit pentru amputările complicate. Iar decuparea în fâşii a trupului, având în vedere precizia inciziilor, fusese probabil efectuată cu nişte instrumente chirurgicale profesioniste.

în birou se auziră nişte murmure admirative.

- Asta indică oare faptul că ne aflăm pe urmele unui ucigaş aparţinând lumii medicale? întrebă Lartigue.

- Poate că da, spuse Ferber. Oricum, trebuie şă verificăm dacă există spitale care au înregistrat vreo dispariţie a acestui gen de material; deşi, bineînţeles, criminalul ar fi putut doar să-l împrumute pentru câteva zile.

- Care spitale? se interesă Aurélie.

- Pentru început, toate spitalele din Franţa, Şi, desigur, clihiclle. Va trebui să verificăm ş| la fabricanţi, să vedem dacă nu au existat la ultimii ani vânzări neobişnuite, către un particular. Presupun că n-or fi prea mulţi fabricanţi de astfel de material...

- Unul singur. Unul singur în toată lumea, O întreprindere daneză.

îl puseră la curent cu evenimentele şi pe Michel Khoury, care tocmai sosise. Era de origine libaneză şi avea aceeaşi vârstă ca Ferber, Durduliu şi spilcuit, era însă cât se poate de diferit de el, fizic vorbind; dar amândoi aveau o calitate foarte rară printre poliţişti, aceea de *a inspira încredere* şi de a stârni, aparent fără nici un efort, confesiunile cele mal intime. Chiar în acea dimineaţă, îi prevenise şi îi interogase pe apropiaţii victimei.

- Mă rog, apropiaţii... e un fel de-a spune, preciză el. Putem considera că era deosebit de însingurat. Divorţat în două rânduri, un copil cu care nu se întâlnea. De mai bine de zece ani nu mal păstrase nici o legătură cu vreo persoană din familie. N-avea nici relaţii amoroase. Poate aflăm

ceva dacă luăm la puricat conversaţiile telefonice, dar deocamdată n-am descoperit decât două nume: Teresa Cremisi, editoarea lui, şi Frédéric Beigbeder, un alt scriitor. încă ceva: am'vorbit azi-dimineaţă cu Beigbeder, părea complet dărâmat şi cred că era sincer. Mi-a spus însă că nu se mai văzuseră de doi ani. în mod ciudat, şi el, şi editoarea mi-au repetat acelaşi lucru: că avea mulţi duşmani. Mă întâlnesc cu ei după-amlază, poate aflu ceva mai mult.

- Mulţi duşmani..., interveni Jasselin gânditor. E interesant, în general victimele n-au nici un duşman, ai impresia că toată lumea le Iubeşte. Trebuie să mergem la înmormântare. Ştiu că nu prea se mai practică, dar uneori poţi afla câte ceva. La înmormântări vin prietenii, dar uneori şi duşmanii, cine ştie ce plăcere or găsi în asta.

- Dacă stau să mă gândesc..., spuse Ferber. Nu am aflat cum a murit. Mai exact, ce anume l-a ucis...

- Aşa e, răspunse Aurélie. Trebuie să aşteptăm... autopsia ciozvârtelor.

- E posibil ca decapitarea să fl avut loc cât era încă în viaţă?

- Nu, cu siguranţă. E o operaţiune lentă, care poate să dureze şi-o oră.

Aurélie fu străbătută de un fior, se scuturâ.

Se despărţiră imediat după aceea, ducându-se flecare la treaba lui. Ferber şi Jasselin rămaseră singuri în birou. Şedinţa se terminase mai bine decât începuse: flecare dintre ei avea acum nişte lucruri de rezolvat; deşi nu descoperiseră o pistă propriu-zisă, măcar aveau nişte direcţii de acţiune.

- N-a apărut nimic în presă, sublinie Ferber, încă nu sunt la curent.

- Aşa e, răspunse Jasselin, urmărind cu privirea un şlep care cobora pe Sena. Ciudat, m-aşteptam să fî aflat imediat.

VI

Lucru care s-a întâmplat a doua zi dimineaţa, “Scriitorul Michel Houellebecq asasinat în mod sălbatic” titra *Le Parisien*, acordând evenimentului o jumătate de coloană, de altfel destul de prost informată. Celelalte ziare îi rezervaseră cam tot atâta spaţiu, fără să ofere detalii suplimentare şi mulţumlndu-se, în linii mari, să reia comunicatul procurorului din Montargis, Se pare că nici unul nu trimisese vreun reporter la faţa locului. Puţin mal târziu, au fost reproduse declaraţiile unor personalităţi, printre care şi ministrul Culturii: toţi mărturiseau că “au rămas fără grai”, sau cel puţin că “sunt profund întristaţi”, şl omagiau memoria “unul uriaş creator, care va rămâne pe veci în amintirea noastră”. Una peste alta, totul se desfăşura în tiparul morţli unei celebrităţi clasice, cu refrenele consensuale şi neroziile de rigoare, ceea ce nu le slujea la nimic.

Michel Khoury s-a întors decepţionat de la întâlnirile cu Teresa Cremlsi şi Frédéric Beigbeden Sinceritatea mâhnirii lor era, în opinia lui, dincolo de orice îndoială. Jasselin fusese întotdeauna stupefiat de siguranţa calmă cu care Khoury afirma aceste lucruri; lucruri care ţineau, după el, de domeniul eminamente complex şl vag al psihologiei umane. “Ea chiar îl iubea!”, susţinea Khoury, sau: “Sinceritatea mâhnirii lor era dincolo de orice îndoială”, şi spunea toate astea de parcă ar fi relatat nişte fapte experimentale, observabile. Cel mai ciudat era că, în general, desfăşurarea anchetei îi dădea dreptate. “Mă pricep la oameni”, îi spusese el odată, cu acelaşi ton cu care ar fi spus “Mă pricep la pisici” sau “Mă pricep la computere”.

Acestea fiind zise, cei doi martori n-avuseseră prea mare lucru să-i dezvăluie. Houellebecq avea mulţi duşmani, îi tot repetaseră ei, lumea fusese pe nedrept agresivă şi crudă cu el; atunci când le-a cerut o listă mai exactă, Teresa Cremisi, dând a înţelege, printr-o mişcare din umeri, că era grăbită, i-a propus să-i trimită un dosar de presă. întrebându-i însă dacă vreunul dintre aceşti duşmani ar fi fost în stare să-l

asasineze, amândoi i-au dat un răspuns clar negativ. Exprimându-se cu o grijă exagerată, de parcă s-ar fi adresat unui retardât, Teresa Cremisi îi explicase că era vorba despre duşmani *literari*, care îşi formulau ura pe site-uri web, în articole de ziare sau de revistă sau - în cel mal rău caz - în cărţi, şi că nici unul dintre ei nu ar fost capabil să pună în practică un asasinat fizic. Nu atât din raţiuni morale, continuă ea cu o vizibilă amărăciune, cât mai degrabă pentru că nu ar fi avut tăria necesară. Nu, a conchis ea, vinovatul nu trebuia (iar el a avut impresia că Teresa era cât pe ce să spună "din păcate nu trebuia") căutat în mediul literar.

Belgbeder îi spusese cam acelaşi lucru. "Am toată încrederea în poliţia franceză...", a început el prin a afirma, după care s-a pus pe un râs zgomotos, de parcă făcuse cine ştie ce glumă bună, dar Khoury nu l-a luat în seamă; scriitorul era în mod limpede tensionat, dezorientat, complet răvăşit de această dispariţie subită. Ulterior, a precizat că Houellebecq era duşmănit de aproape "toţi imbecilii care se-nvârt prin Paris**. Ca urmare a insistenţelor lui Khoury, i-a citat pe câţiva ziarişti de pe site-ul *nouvelobs.com*. precizând că, deşi se bucurau probabil de moartea lui, nici unul din ei nu l-ar fi părut în stare să-şi asume nici cel mai mic risc personal. "Vi-l puteţi imagina pe Didier Jacob trecând pe roşu? Nici pe bicicletă cred că n-ar îndrăzni**, a încheiat, cu o silă vădită, autorul volumului *Un roman francez*.

Una peste alta, conchise Jasselin introducând cele două depoziţii într-o mapă galbenă, e un mediu profesional obişnuit, cu gelozii şi rivalităţi obişnuite. Aşează mapa în coada dosarului "Mărturii**, conştient că închidea în acelaşi timp domeniul *mediu literar* al anchetei şi că nu avea să mai albă vreodată ocazia să intre în contact cu *mediul literar*. De asemenea, era conştient, la modul dureros, că ancheta era departe de-a face progrese. Tocmai sosiseră concluziile celor de la Identitatea Judiciară: atât bărbatul,

cât şi câinele fuseseră ucişi cu un Slgsauer M-45, în ambele cazuri cu un singur glonţ, tras în inimă, cu ţeava lipită de trup; arma era dotată cu amortizor de zgomot. în prealabil, fuseseră doborâţi cu ajutorul unui obiect contondent şi alungit - care putea fi o bâtă de baseball. O crimă exactă, săvârşită fără violenţă inutilă. Decuparea şi sfâşierea trupurilor avuseseră loc ulterior. După ce au efectuat o simulare rapidă, au ajuns la concluzia că aceste operaţii duraseră ceva mal mult de şapte ore. în momentul descoperirii cadavrului, moartea survenise de trei zile; prin urmare, asasinatul avusese loc într-o sâmbătă, probabil în miezul zilei.

Examinarea înregistrărilor telefonice ale victimei, pe care operatorul, conform legii, le păstrase vreme de un an, nu adusese nimic nou. Houellebecq dăduse puţine telefoane în acel interval: cu totul, nouăzeci şi trei de convorbiri; şi nici măcar una cu caracter personal.

VII

înmormântarea fusese stabilită pentru lunea următoare. Scriitorul lăsase nişte directive foarte precise în acest sens, pe care le dăduse în faţa notarului, însoţindu-le cu suma necesară punerii lor în practică. Nu dorea să fie incinerat, ci înmormântat clasic. “Vreau ca viermii să-mi elibereze scheletul”, preciza el, îngăduindu-şi o notaţie personală în cadrul unui text de o factură de altfel foarte oficială; “am avut întotdeauna relaţii excelente cu scheletul meu şi mă bucur la gândul că poate ieşi de sub jugul cărnii”. Dorea să fie înmormântat în cimitirul Montparnasse, cumpărase chiar un loc de veci, concesionat pe treizeci de ani, care din întâmplare se afla la câţiva metri de cel al lui Emmanuel Bove.

Jasselin şi Ferber erau, şi unul, şi celălalt, *destul de potriviţi pentru* înmormântări. îmbrăcat adesea în culori întunecate, mal degrabă uscat, cu tenul palid de la natură, Ferber arbora cu uşurinţă tristeţea şi gravitatea cuvenite în astfel de circumstanţe; iar Jasselin, cu aerul lui ostenit,

resemnat, de om care cunoaşte viaţa şi nu-şi mal face iluzii în privinţa ei, părea la fel de adecvat. într-adevăr, asistaseră împreună la multe înmormântări, uneori fiind vorba de victime, alteori de colegi: unii se sinuclseseră, alţii muriseră la datorie - în cazul acestora din urmă, era cel mal impresionant: în general, li se decerna o decoraţie, care era prinsă cu solemnitate'pe sicriu, în prezenţa unui oficial de rang înalt şi adesea chiar a ministrului, apoi li se dădea onorul în numele patriei.

S-au întâlnit la ora zece, în comisariatul arondismentului VI; prin ferestrele sălilor de recepţie ale primăriei, care fuseseră deschise special pentru ei, se putea vedea foarte bine piaţa Saint-Sulplce. Se aflase, spre surprinderea tuturor, că autorul *Particulelor elementare*, care afişase întreaga viaţă un ateism intransigent, se botezase discret, într-o biserică din Courtenay, cu şase luni în urmă. Autorităţile ecleziastice au fost salvate, graţie acestei veşti, dintr-o stânjenitoare incertitudine: din raţiuni medlatlce evidente, nu doreau să fie ţinute deoparte în cazul înmormântărilor de personalităţi; progresia sistematică a ateismului şi scăderea numărului general de botezuri, inclusiv al celor pur formale, perpetuarea rigidă a canoanelor le împingea adesea spre o concluzie descurajantă.

Avertizat printr-un e-mall, cardinalul-arhlepiscop al Parisului şi-a dat cu entuziasm acordul pentru o slujbă, care urma să albă loc la ora unsprezece. A participat el însuşi la redactarea omiliei, care insista asupra valorii umaniste universale a operei romancierului şi nu pomenea decât într-o doară, ca într-un soi de *coda*, botezul lui secret de la biserica din Courtenay. întreaga slujbă, cu tot cu împărtă-şanie şi cu citirea evangheliilor, trebuia să dureze circa o oră; prin urmare, Houellebecq avea să fie condus *pe ultimul drum* spre prânz.

Ferber îl înştiinţă că, şi în această privinţă, scriitorul lăsase nişte directive foarte precise, mergând până la a-şl desena

monumentul funerar: o placă de bazalt negru, la nivelul solului; insistase pe ideea că nu trebuie în nici un caz să fie mai înaltă, nici măcar cu câţiva centimetri. Pe placă era scris numele său, fără nici o dată sau vreo altă precizare, alături de imaginea unei benzi a lui Möbius. O dăduse spre executare, înainte de moarte, unui lucrător în marmură parizian şi urmărise îndeaproape realizarea ei.

- Dacă stai să te gândeşti, remarcă Jasselln, nu se considera deloc un rahat...

- Avea dreptate, răspunse domol Ferber. Nu era deloc rău ca scriitor...

Lui Jasselin i se făcu brusc ruşine pentru consideraţia anterioară, care fusese formulată cam fără motiv. Ce făcuse Houellebecq pentru propria persoană nu era mai mult, ba chiar dimpotrivă, era mai puţin decât ar fi făcut orice notabilitate a secolului XIX sau orice alt boiernaş din secolele trecute. Chibzuind mai bine, îşi dădea seama de fapt că dezaproba complet tendinţa modestă, modernă, spre incinerare şi spre răspândirea cenuşii în natură, ca un fel de a sublinia că te întorci în sânul ei şi că te amesteci din nou cu elementele. Chiar şl pe câinele său, mort cu cinci ani înainte, ţinuse să-l înmormânteze - aşezând lângă firavul lui cadavru, înainte să-l acopere cu ţărână, o jucărie pe care acesta o îndrăgea în mod deosebit - şi să-i ridice un monument micuţ, în grădina casei părinţilor săi, în Bretagne, unde chiar tatăl său murise anul trecut. Nu dorise să vândă locul cu pricina, gândindu-se poate că el şi Hélène se vor retrage acolo după pensionare. Omul *nu făcea parte* din natură, se ridicase deasupra naturii, iar câinele, de când fusese domesticit, se ridicase la rându-i deasupra ei - iată ce gândea Jasselin în adâncul lui. Şi, cu cât se gândea mai mult, cu atât i se părea mai *nelegiuit*, cu toate că nu credea în Dumnezeu, cu atât i se părea *mai nelegiuit din punct de vedere antropologic* să risipeşti cenuşa unei fiinţe umane peste câmpii, peste râuri sau peste mare sau chiar, aşa cum îşi amintea că făcuse măscăriciul Alain Gillot-Pétré - cel

despre care s-a spus că a înnoit prezentarea televizată a buletinului meteo -, în ochiul unei ciclon. Fiinţa umană era o conştiinţă, o conştiinţă unică, individuală şi de neînlocuit, iar în această calitate merita un monument, o stelă sau măcar o inscripţie, în sfârşit, ceva care să-i afirme şi să-i ducă peste veacuri dovada existenţei, iată ce gândea Jasselin în străfundurile lui.

- Sosesc..., îi spuse încet Ferber, trezindu-l din meditaţie.

într-adevăr, deşi nu era decât zece şi jumătate, vreo treizeci de persoane se adunaseră în faţa intrării în biserică. Cine să fi fost? Probabil nişte anonimi, nişte cititori de-ai lui Houellebecq. Mal ales în cazul, crimelor comise din răzbunare, se întâmpla ca ucigaşul să vină să asiste la înmormântarea victimei sale. în cazul de faţă, nu prea credea că era posibil aşa ceva, dar adusese totuşi doi fotografi, doi indivizi de la Identitatea Judiciară, cu aparate şi teleobiective, care se instalaseră într-un apartament de pe Rue Froidevaux, ce oferea o vedere perfectă asupra cimitirului Montparnasse.

Zece minute mai târziu, îi văzu venind pe jos pe Teresa Cremisi şi pe Frédéric Beigbeder. Când s-au zărit, cei doi s-au îmbrăţişat. Amândoi aveau o atitudine cât se poată de adecvată evenimentului. Datorită înfăţişării ei orientale, editoarea putea fî una dintre acele *bocitoare* care mai erau încă folosite la anumite înmormântări din bazinul medlteraneean; iar Beigbeder părea cufundat în nişte gânduri nespus de sumbre. Pe bună dreptate, căci autorul volumului *Un roman francez* nu avea decât cincizeci şi unu de ani şi asista probabil la una dintre primele înmormântări ale cuiva *din generaţia sa*. îşi spunea, pesemne, că era departe de-a fl ultima şi că, din ce în ce mal des, convorbirile cu prietenii nu aveau să mai înceapă cu formula: “Ce faci dlseară?”, ci mai degrabă cu: “Ghici cine-a murit?”.

Discret, Jasselln şl Ferber ieşiră din primărie şi se amestecară printre participanţi. Se strânseseră deja vreo

cincizeci de persoane. La unsprezece fără cinci, dricul se opri în faţa bisericii - era o simplă furgonetă neagră de la Pompele Funebre Generale. în clipa când cei doi angajaţi scoteau sicriul, un murmur de consternare şi repulsie străbătu mulţimea. Tehnicienii de la Identitatea Judiciară îndepliniseră sarcina cumplită de-a strânge fâşiile de carne risipite pe scena crimei şi de-a le pune în saci de plastic sigilaţi ermetic, pe care apoi i-au expediat, împreună cu ţeasta rămasă intactă, la Paris. După terminarea investigaţiilor, ansamblul nu mal alcătuia decât o grămăjoară compactă, cu un volum mult inferior celui al unui cadavru uman obişnuit, aşa încât lucrătorii de la Pompele Funebre Generale au crezut de cuviinţă că e potrivit să folosească un sicriu pentru copil, lung de un metru douăzeci. Deşi această voinţă de raţionalitate era lăudabilă în principiu, efectul produs, în momentul în care cei doi slujbaşi au scos sicriul pe caldarâmul din faţa bisericii, a fost absolut sfâşietor. Jasselin îl auzi pe Ferber înăbuşindu-şi un suspin de durere, iar el însuşi, oricât ar fi fost de călit, îşi simţi inima strânsă; mai mulţi dintre membrii asistenţei Izbucniseră în lacrimi.

Slujba în sine i s-a părut, ca de obicei, teribil de plicticoasă. Pierduse orice contact cu credinţa catolică încă de la vârsta de zece ani şi, în ciuda marelui număr de înmormântări la care se văzuse silit să asiste, nu izbutise niciodată să revină la vechile sentimente. De fapt, nu pricepea nimic, nu înţelegea exact ce voia să spună preotul; existau tot soiul de trimiteri la Ierusalim care i se păreau pe dinafară, dar probabil că aveau un sens simbolic, îşi zise el. Trebuia totuşi să fie de acord că ritualul era *adecvat*, că promisiunile privind viaţa de apoi erau evident bine-venlte. Amestecul Bisericii era de fapt mult mal legitim în cazul unei înmormântări decât în cazul unei naşteri sau al unei căsătorii. în acest caz, Biserica se afla în elementul ei, avea *ceva de spus* despre moarte - despre dragoste ar fi fost mai problematic.

De obicei, la o înmormântare, membrii apropiaţi ai familiei stau în preajma sicriului ca să primească condoleanţe; dar aici, nici vorbă de familie. După slujbă, cei doi angajaţi apucară din nou sicriaşul - din nou Jasselin se simţi cuprins de un fior de jale - ca să-l depună în furgonetă. Spre marea lui uimire, vreo cincizeci de persoane aşteptau în piaţetă ieşirea lor din biserică - era vorba probabil de nişte cititori de-ai lui Houellebecq, alergici la orice formă de ceremonie religioasă.

Nu fusese prevăzut nimic special, nici o blocare a străzilor, nici o măsură privind circulaţia. Prin urmare, dricul porni direct spre cimitirul Montparnasse, iar cele vreo sută de persoane adunate făcură acelaşi drum pe trotuare, pe lângă Jardin du Luxembourg, pe Rue Guynemer, apoi pe Rue Vavin, pe Rue Bréa, urcând puţin pe Boulevard Raspail, înainte de a o tăia prin Rue Huyghens. Jasselin şi Ferber li-se alăturaseră. Erau oameni de toate vârstele, de toate condiţiile, de cele mai multe ori singuri, uneori în ciiplu; oameni pe care, în fond, nimic special nu părea să-i ţină laolaltă, cărora nu li se putea descoperi nici o trăsătură comună. Jasselin căpătă dintr-odată certitudinea că îşi pierdeau vremea de pomană; erau doar nişte cititori de-al lui Houellebecq şl cu asta basta, era greu de crezut că se afla printre ei cineva implicat în această crimă. Asta e, îşi spuse el, măcar era o plimbare agreabilă; în regiunea pariziană vremea se menţinea frumoasă, cerul avea un albastru profund, aproape hibernal.

Instruiţi probabil de către preot, groparii îi aşteptaseră înainte să se apuce de săpat. în faţa mormântului, entuziasmul lui Jasselin crescu şi mai tare, până într-atât încât hotărî să se lase şi el înmormântat şi să-şi sune notarul chiar a doua zi, pentru ca acest lucru să fle limpede precizat în testamentul său. Primii bulgări de ţărână căzură pe sicriu. O femeie stingheră, de vreo treizeci de ani, aruncă un trandafir alb - ah, femeile, cum se gândesc ele la lucruri care bărbaţilor nici nu le trec prin capi La o

incinerare există întotdeauna zgomote mecanice, arzătoarele cu gaz fac un tărăboi infernal, în vreme ce aici liniştea era aproape perfectă, întreruptă doar de sunetul liniştitor al bulgărilor de pământ izbindu-se pe lemn şi desfăcându-se încet pe suprafaţa sicriului. în centrul cimitirului, rumoarea circulaţiei era aproape imperceptibilă. Pe măsură ce pământul umplea groapa, zgomotul devenea mai vătuit, mai surd; apoi fu aşezată placa.

VIII

Primi fotografiile chiar a doua zi, spre mijlocul dimineţii. Degeaba se simţea agasat Jasselln de suficienţa tehnicienilor de la Identitatea Judiciară, trebuia să recunoască până la urmă că în general făceau o treabă bună. Imaginile erau limpezi, bine luminate, aveau o definiţie excelentă în ciuda distanţei, putea fl recunoscută perfect faţa fiecărei persoane care se chinuise să se deplaseze la înmormântarea scriitorului. Fotografiile erau însoţite de un *stick* USB care conţinea imaginile în format digital. îl trimise îndată la BEFTI printr-un curier intern, însoţit de o notiţă prin care le cerea să efectueze o comparaţie cu fişierul de fotografii ale delincvenţilor din arhivă; acum dispuneau de un soft de recunoaştere a chipurilor ce avea să le permită efectuarea operaţiei în doar câteva minute. Nu avea prea mare încredere în procedeu, dar merita măcar încercat.

Rezultatele ajunseră la începutul serii, când tocmai se pregătea să plece acasă; aşa cum se aştepta, erau negative. în acelaşi timp, BEFTI adăugase o notă de sinteză de vreo treizeci de pagini, privind conţinutul computerului lui Houellebecq - căruia izbutiseră, în sfârşit, să-l spargă codurile. Luă nota cu el, ca s-o studieze liniştit acasă.

îl întâmpinară scheunatul lui Michou, care ţopăi în toate direcţiile cel puţin un sfert de oră, şi mirosul unui bacaliar galician - Hélène încerca să alterneze savorile, trecând de la bucătăria burgundă la cea provensală şi apoi la cea din sud-vest; stăpânea foarte bine şl bucătăriile italiană,

marocană şi turcească şi se înscrisese la un curs de iniţiere în gastronomia Extremului Orient, organizat de primăria arondismentului V. îi ieşi în întâmpinare şl-l sărută; îşi pusese o rochie frumoasă de mătase. “Masa-i gata în zece minute, dacă vrei...”, spuse ea. Părea relaxată şi fericită, ca de flecare dată când nu trebuia să meargă la facultate în ziua respectivă; începuse vacanţa de Sărbătoarea Tuturor Sfinţilor[39]. Interesul lui Hélène pentru economie scăzuse serios odată cu timpul. Teoriile care încercau să explice fenomenele economice şi să le prevadă evoluţia îi păreau în egală măsură inconsistente şi periculoase; era din ce în ce mai tentată să le considere o pură escrocherie. Era surprinzător, îşi spunea ea câteodată, că se decerna un premiu Nobel pentru economie, ca şi cum această disciplină ar fl putut să se prevaleze de aceeaşi seriozitate metodologică sau de aceeaşi rigoare intelectuală precum chimia ori fizica. îi scăzuse mult şi interesul pentru învăţământ. în esenţă, tinerii nu-i mai trezeau curiozitatea, studenţii săi aveau un nivel intelectual jalnic; uneori îţi venea să te-ntrebi ce anume îi împinsese pe băncile facultăţii. Singurul răspuns - în adâncul ei o ştia prea bine - era că voiau să câştige bani, cât mai mulţi bani cu putinţă; cu excepţia câtorva porniri de entuziasm umanitar, era unicul lucru care îi însufleţea cu adevărat. în ultimă instanţă - chiar dacă evita să formuleze această concluzie în termeni atât de categorici -, viaţa sa profesională se putea rezuma la faptul că preda nişte absurdităţi contradictorii unor arivişti cretini, îşi propusese să lasă anticipat la pensie, atunci când bărbatul ei avea să părăsească Brigada Criminalistică; el, în schimb, avça altă stare de spirit, continua să-şi iubească munca, răul şi crima i se păreau nişte subiecte la fel de arzătoare, de importante ca atunci când debutase, cu douăzeci şi opt de ani în urmă.

39 La Toussaint, sărbătorită pe 1 noiembrie, celebrează ansamblul sfinților recunoscuți de Biserica Romano-catolică.

Aprinse televizorul, era ora jurnalului. Michou sări lângă el pe canapea. După descrierea unui atentat sinucigaş cu foarte multe victime, pus la cale de nişte kamikaze palestinieni din Hebron, prezentatorul trecu la criza care zguduia de mal multe zile pieţele bursiere şi care, potrivit anumitor specialişti, ameninţa să fie şi mal severă decât cea din 2008; una peste alta, un sumar cât se poate de clasic. Tocmai se pregătea să schimbe canalul, când Hélène, părăsind bucătăria, veni să se aşeze pe rezemătoarea canapelei. Lăsă jos telecomanda; până la urmă era domeniul el, îşi zise, poate că îi mal trezea întru câtva interesul...

După o trecere în revistă a principalelor pieţe financiare, în platou apăru un *expert* Hélène îl asculta cu atenţie, cu un surâs nelămurit pe buze. Prin despicătura rochiei, Jasselin îi privea sânii: nişte sâni siliconaţl, desigur, îşi făcuse nişte implanturi cu zece ani în urmă; fusese o izbândă, chirurgul lucrase meseriaş, Jasselin era în mod hotărât în favoarea sânilor siliconaţi, care dovedesc că femeia are o anumită *bunăvoinţă erotică*, ceea ce, de fapt, este cel mai important lucru din lume pe plan erotic, un element care întârzie uneori cu zece sau chiar douăzeci de ani dispariţia vieţii sexuale a cuplului. Mal erau şi nişte momente vrăjite, nişte iniei miracole: atunci la piscină, în timpul singurei lor şederi la un hotel-club din Republica Dominicană (Michel, primul lor bichon, a fost cât pe ce să nu le-o ierte, aşa încât şi-au jurat să nu mal repete experienţa, decât dacă ar fi găsit un hotel-club care să admită prezenţa câinilor, ceea ce, din păcate, nu s-a întâmplat), pe scurt, în timpul sejurului, fusese vrăjit de imaginea sânilor soţiei sale, aşa cum stătea lungită pe spate la piscină, sâni care îşi îndreptau vârfurile spre cer, făgăduind cu îndrăzneală forţa gravitaţiei.

Sânii siliconaţi sunt ridicoli atunci când chipul femeii este cumplit de ridat, atunci când restul trupului ei este degradat, adipos şi fleşcăit; nu era însă cazul lui Hélène, nicidecum. Corpul său rămăsese subţire, fesele bine desenate, aproape imperceptibil lăsate, părul cafeniu-roşcat şi

ondulat îi cobora încă graţios peste umerii rotunjiţi. De fapt era o femeie foarte frumoasă, de fapt avusese noroc, mult noroc.

Pe termen lung, desigur, orice sân siliconat devine ridicol; pe de altă parte, însă, pe termen foarte lung nu te mai gândeşti la chestiile astea, te gândeşti la cancerul de col uterin, la hemoragiile de aortă şi la alte subiecte similare. Te gândeşti şi la transmiterea averii, la partajul bunurilor imobiliare între moştenitorii prezumtivi, pe scurt, dobândeşti alte preocupări decât sânii siliconaţi. însă nu ajunseseră încă în acel punct, îşi spuse el, încă nu, poate că aveau să facă dragoste în acea seară (sau mal degrabă mâine-dlmineaţă, el prefera dimineaţa, îl binedispunea pe toată ziua), se putea spune că mal aveau *încă nişte ani frumoşi* înaintea lor.

Materialul economic se terminase, se trecea acum la prezentarea unei comedii sentimentale care avea să iasă a doua zi pe ecranele franceze.

- Ai auzit ce-a zis individul ăla, expertul? întrebă Hélène. I-ai văzut pronosticurile?

Nu, nu ascultase absolut nimic, se mulţumise să-i privească sânii, dar se abţinu s-o întrerupă.

- Peste o săptămână, se va dovedi că previziunile lui au fost false. Vor chema un alt expert, sau poate tot pe ăla, care va face noi pronosticuri, la fel de sigur pe el... Dădea din cap consternată, în pragul indignării. De ce oare o disciplină care nu izbuteşte nici măcar să facă pronosticuri verificabile ar putea fi considerată o *ştiinţă*?

Jasselin nu-l citise pe Popper, n-avea nici un răspuns valabil la îndemână; se mulţumi deci să-i pună o mână pe coapsă. Ea îi zâmbi şi-i spuse: “E gata îndată!”, se întoarse la bucătăreală, dar reluă subiectul în cursul mesei. Crima, îi zise ea soţului ei, îi părea un act profund uman, legat desigur de zonele cele mai întunecate ale umanului, însă până la urmă uman. Arta, spre a lua un alt exemplu, era legată şi de zonele întunecate şi de zonele luminoase şi de

zonele intermediare. Economia nu era legată de aproape nimic, decât poate de ceea ce era mai maşinal, mai previzibil, mai mecanic în fiinţa umană. Nu doar că nu era o ştiinţă, dar nu era nici o artă, în definitiv, nu era aproape nimic.

El nu era de acord şi i-o spuse. Cum îi frecventase mult timp pe criminali, putea să afirme că aceştia erau cei mal maşinali şi mai previzibili indivizi din lume. în aproape toate cazurile, omorau pentru bani, şi doar pentru bani; asta îi făcea, de altfel, atât de uşor de prins. în schimb, aproape nimeni, niciodată, nu muncise doar pentru bani. Existau mereu alte motivaţii: interesul pentru muncă, consideraţia pe care o poţi atrage, raporturile de simpatie între colegi... După cum aproape nimeni nu avea un comportament pe de-a-ntregul raţional vizavi de cumpărături. Poate că teoriile economice erau atât de riscante şi - în ultimă instanţă - de false, tocmai din pricina acestei indeterminărl fundamentale a motivaţiilor producătorilor, dar şi a celor ale consumatorilor. în schimb, urmărirea criminalilor putea să fie abordată ca o ştiinţă, sau măcar ca o disciplină raţională. Hélène nu găsi nici un răspuns potrivit. Existenţa unor agenţi economici iraţionali reprezentase dintotdeauna *partea întunecată*, fisura secretă a oricărei teorii economice. Chiar dacă se îndepărtase destul de mult de munca ei, teoria economică rămânea forma sa de contribuţie la cheltuielile casei şi îi conferea statutul universitar: beneficii simbolice, în mare parte. Jean-Pierre avea dreptate: nici ea nu se comporta ca un *agent economic raţionai* Se întinse pe canapea, îşi privi căţeluşul care stătea pe spate, cu burta în sus, extaziat, în colţul stâng îndepărtat al covorului din sufragerie.

Mai târziu, Jasselin reciti nota de sinteză a celor de la BEFTI privind computerul victimei. Prima lor constatare a fost că Houellebecq, în ciuda declaraţiilor repetate în numeroase interviuri, încă mal scria, ba chiar foarte mult. Ce anume scria, asta era destul de confuz: semăna a

poezie, sau a declaraţii politice, oricum nu pricepea mare lucru din extrasele reproduse în raport. Va trebui să trimită totul pe adresa editoarei, îşi zise el.

în rest, computerul nu conţinea mai nimic interesant. Houellebecq folosea funcţia "Carnet de adrese" a Macintosh-ului său. Conţinutul carnetului, reprodus integral, era vrednic de milă: figurau cu totul douăzeci şi trei de nume, dintre care douăsprezece de artizani, de medici sau alţl prestatori de servicii. Folosea, de asemenea, opţiunea "Agendă", iar aici lucrurile stăteau cam la fel, însemnările erau în general de tipul "saci de gunoi" sau "livrare combustibil". Una peste alta, rar mai văzuse pe cineva cu o viaţă atât de searbădă. Nici *browser-ul* de internet nu a dezvăluit ceva pasionant. Houellebecq nu se conecta la nici un site pedofil sau măcar pornografic; conectările sale cele mai îndrăzneţe erau la site-uri de lenjerie sau de ţinute erotice feminine, precum *Belle et Sexy* sau *Liberette*. *com*. Aşa că bietul bătrânel se mulţumea să se holbeze la fete în minijupă mulată sau în maiou transparent, iar Jasselin se simţi aproape ruşinat că a parcurs acea pagină. Hotărât lucru, crima nu va fi lesne de elucidat. Viciile sunt cele care îi împing pe oameni spre ucigaşii lor, viciile sau banii. Bani Houellebecq nu prea avea, oricum, mai puţini decât ar fi bănuit Jasselin; După toate aparenţele, nimic nu fusese însă furat. în casă îi găsiseră până şi carnetul de cecuri, cârdul bancar şi un portofel cu mai multe sute de euro. îl luă somnul, chiar în momentul în care încerca să-i recitească declaraţiile politice, în speranţa că ar fi putut găsi vreo explicaţie sau vreun sens ascuns.

încă de a doua zi, au început să examineze cele unsprezece nume din carnetul de adrese care ţineau de registrul personal. în afară de Teresa Cremisi şi de Frédéric Beigbeder, pe care îi interogaseră, celelalte nouă persoane erau femei.

Dacă SMS-urile sunt păstrate timp de un ari de către operatori, în cazul e-mallurilor nu există nici o limită de

timp, mai ales atunci când utilizatorul a ales - precum Houellebecq - să le stocheze nu pe calculatorul personal, ci în spaţiul unui server alocat de către furnizor; în situaţia în speţă, chiar o schimbare de hard nu afectează mesajele. Pe serverul me.com, Houellebecq dispunea de o capacitate de stocare personală de circa patruzeci de gigabiţi; în ritmul în care coresponda, i-ar fi trebuit vreo şapte mii de ani ca să-l umple.

Există o serioasă lipsă de precizie juridică privind statutul e-mailurilor; nu se ştie exact dacă sunt sau nu asimilabile unei corespondenţe private. Jasselln şi-a pus toată echipa să citească fără întârziere mesajele lui Houellebecq, cu atât mai mult cu cât aveau să intre în comisie rogatorie şi urma să fie numit obligatoriu un judecător de instrucţie; iar dacă procurorii şi adjuncţii lor se dovedeau în general amabili, judecătorii de instrucţie puteau să le pună beţe-n roate, chiar şi în cazul unei anchete privind o crimă.

Trudind aproape douăzeci şi patru de ore pe zi - chiar dacă Houellebecq avusese imediat înaintea morţli o corespondenţă redusă pe internet, pe vremuri aceasta fusese destul de serioasă şi în anumite perioade, mai ales în cele care urmau după publicarea unei cărţi» primise în medie cam treizeci de e-malluri pe zi -, echipa a reuşit încă din joia următoare să le identifice pe cele nouă femei. Varietatea geografică era impresionantă: o spanioloaică, o rusoaică, o chinezoaică, o cehoaică, două nemţoaice şi, totuşi, trei franţuzoaice. Jasselin îşi aminti atunci că avea de-a face cu un autor tradus în întreaga lume. “Nu-i rău deloc...”, îi spuse el lui Lartigue, care tocmai încheiase Identificarea persoanelor. A spus-o mai degrabă de nevoie, aşa cum rosteşti o glumă pe care o aşteaptă toată lumea; de fapt, nu izbutea deloc să-l invidieze pe scriitor. Toate erau foste amante, natura corespondenţei lor nu lăsa loc de îndoială, uneori nişte foarte vechi amante, în anumite cazuri relaţia avea mai mult de treizeci de ani.

Aceste femei au fost lesne de contactat: cu multe dintre ele încă mai schimba e-mallurl, inofensive sau tandre, care evocau micile sau marile mizerii din viaţa lor, uneori şi bucuriile.

Cele trei franţuzoaice au acceptat îndată să vină la Quai des Orfèvres - deşi una locuia la Perpignan, cea de-a doua la Bordeaux, iar ultima la Orléans. Cele de peste hotare n-au refuzat, au cerut doar puţin mai mult timp ca să-şi pună treburile la punct.

Jasselin şi Ferber le-au interogat flecare în parte, astfel încât să-şi poată confrunta impresiile; iar primele lor păreri au fost cât se poate de asemănătoare. Toate aceste femei manifestau încă o mare duioşie pentru Houellebecq. “Ne scriam e-malluri, destul de des...”, spuneau ele, iar Jasselin se abţinea să le destălnuie că citise deja acele e-malluri. Niciodată nu fusese luată în calcul posibilitatea unei noi întâlniri, dar se simţea că, puse în faţa unei asemenea eventualităţi, ele ar fi acceptat. E înspăimântător, îşi spuse el, înspăimântător: femeile nu-şi uită niciodată *foştii*, e neîndoios. Şi Hélène avusese nişte *foşti*, cu toate că o întâlnise de tânără; ce s-ar întâmpla dacă i-ar ieşi iar vreunul din ei în cale? Acesta e inconvenientul anchetelor poliţiste, te trezeşti confruntat, fără să vrei, cu nişte probleme personale stânjenitoare. însă, în planul descoperirii ucigaşului, toate astea nu le erau de nici un folos. Aceste femei îl cunoscuseră pe Houellebecq, ba chiar îl cunoscuseră foarte bine, dar Jasselin nu va scoate nimic mai mult de la ele - se aştepta la aşa ceva, femeile sunt foarte discrete în acest sens, chiar atunci când nù le mal place amintirea dragostei lor, aceasta le rămâne nespus de preţioasă. Oricum, nu-l mal văzuseră de ani întregi, de zeci de ani, in cazul unora dintre ele, aşa că ideea că le-ar fl trecut prin cap Să-l asasineze sau să cunoască pe cineva susceptibil să-l asasineze era grotescă.

Un soţ sau un amant gelos, după atâţia ani de despărţire? Nici vorbă. Când ştii că femela ta a avut nişte *foşti* şl al

ghinionul să fii gelos pe ei, atunci ştii la fel de bine, că n-ar sluji la nimic să-i ucizi - asta n-ar face decât să zgândăre rana. Până la urmă, avea totuşi să pună pe cineva din echipă pe această pistă - fără să insiste, doar sporadic. Cu siguranţă, nu credea că e o soluţie, dar ştia de asemenea că, uneori, te poţi înşela. Aşa încât, când Ferber l-a întrebat: “Continuăm cu cele din străinătate? Sigur, o să ne coste nişte bani, va trebui să trimitem oameni acolo, dar suntem perfect îndreptăţiți s-o facem, e totuşi vorba despre o crimă”, el a răspuns fără ezitare că nu, că n-avea nici un rost. în acel moment se afla în birou şi învârtea la nimereală - aşa cum o făcuse de zeci de ori în timpul ultimelor două săptămâni - fotografiile cu planşeul de la scena crimei - şiroaiele roşii şi negre ramificate, întrepătrunse - şi cele ale persoanelor prezente la înmormântarea scriitorului, gros-planuri, impecabile tehnic, ale unor fiinţe umane cu faţă tristă.

- Al un aer preocupat, Jean-Pierre..., remarcă Ferber.

- Da, simt că batem pasul pe loc şi nu ştiu ce să facem. Stai jos, Christian.

Ferber îşi studie preţ de o clipă superiorul, care continua să amestece mecanic fotografiile, fără să le privească în detaliu, cumva ca la un joc de cărţi.

- De fapt, ce cauţi în pozele astea?

- Nu ştiu. Simt că e ceva, dar nu sunt în stare să spun ce.

- Ce-ar fi să-l consultăm pe Lorrain?

- N-a ieşit la pensie?

- Mai mult sau mal puţin, n-am priceput ce statut are de fapt; trece pe-aici câteva ceasuri pe săptămână. în orice caz, nu a venit nimeni în locul lui.

Guillaume Lorrain nu era decât un simplu brigadier de poliţie, dar se bucura de o vocaţie neobişnuită - o memorie vizuală absolută, fotografică: era de-ajuns să vadă fotografia cuiva, fie şi într-un ziar, că era în stare să-l recunoască după zece sau douăzeci de ani. La el se făcea apel înainte de apariţia programului Visio, cel care permitea o

comparare instantanee a fişierelor delincvenţllor; evident, harul său atât de deosebit nu se aplica doar delincvenţllor, ci absolut oricărei persoane pe care ar fi văzut-o într-o fotografie.

Vinerea următoare, i-au făcut o vizită la el în birou. Era un bărbat îndesat, mititel, cu păr grlzonant. Cumpătat, potolit, lăsa impresia că şi-a petrecut toată viaţa într-un birou ceea ce, de altfel, se şi întâmplase într-o oarecare măsură: după ce i-a fost descoperită ciudata aptitudine, a fost mutat la Brigada Criminalistică şi i-au fost luate orice alte sarcini.

Jasselin i-a explicat ce aşteptau de la el. S-a pus imediat pe treabă, examinând una câte una pozele făcute în ziua înmormântării. Uneori trecea foarte repede peste o imagine, alteori insista îndelung, minuţios, timp de aproape un minut, după care o punea deoparte. Concentrarea lui era înspăimântătoare: cum îi funcţiona oare creierul? Era o privelişte ciudată.

După vreo douăzeci de minute, luă o fotografie şi începu să se legene înainte şi-napoi.

- L-am văzut... L-am văzut undeva pe individul ăsta..., rosti el cu o voce stinsă.

Jasselin avu o tresărire nervoasă, dar se abţinu să-l întrerupă. Lorrain continuă să se bălăngănească ceva timp, care i se păru foarte lung, repetând fără încetare, cu o voce pierită: “L-am văzut... L-am văzut...”, ca pe un soi de mantra personală. Dintr-odată se opri şi îi întinse lui Jasselin fotografia care îl înfăţişa pe un bărbat de vreo patruzeci de ani, cu trăsături delicate, cu tenul foarte alb, cu păr negru, de lungime medie.

- Cine e? întrebă Jasselin.

- Jed Martin. Ştiu sigur că-l cheamă aşa. Unde i-am văzut fotografia, n-aş putea să spun sută la sută, dar cred că era în Le *Parisien*, care anunţa deschiderea unei expoziţii. Cred că, într-un fel sau altul, omul are legătură cu mediile artistice.

Moartea lui Houellebecq îl surprinsese pe Jed chiar când se aştepta, din clipă în clipă,* să audă o veste funestă privindu-l pe tatăl său. Contrar obiceiurilor sale, acesta îi telefonase la sfârşitul lui septembrie, cerându-i să-i facă o vizită. Acum era instalat într-o reşedinţă cu supraveghere medicală din Vesinet, care fusese amenajată într-un conac Napoleon al III-lea, mult mai distinsă şi mal scumpă decât precedenta, un fel de anticameră a morţii, elegantă şi high-tech. Apartamentele, constituite dintr-o cameră şi un salon, erau spaţioase, locatarii dispuneau de un televizor LCD cu diagonală mare, aveau abonament la cablu şi la satelit, DVD player şi conexiune la internet cu viteză mare. Aveau un pan? cu un laz unde înotau raţe şi cu alei frumoa desenate pe care săreau căprioare. Dacă aveau chef, se puteau ocupa de grădinărit într-un col(special rezervat, puteau sădi legume şi flori« dar puţini erau cel care cereau aşa ceva. Jed Ira bulse să se lupte ca să-l facă să accepte acraalA schimbare, insistase în numeroase rânduri, doar ca să-i bage în cap că nu mai avea rost a A lai'A economii meschine şi ca să-l facă să prh'rapă că, în momentul de faţă, era *bogat*, Dralițur, instituţia nu primea decât oameni (’ari't Iu decursul vieţii lor active, aparţinuseră pălill Hor celor mai înalte ale burgheziei franceze; “nişte băşinoșl şi nişte snobi”, cum rezumase odată tatăl lui Jed, care, în mod ciudat, rămăsese mândru de originile sale modeste.

La început, Jed nu a înţeles de ce fusese chemat. După o scurtă plimbare prin parc - tatăl său mergea acum cu greutate -, s-au instalat într-o încăpere care voia să imite un club englezesc, cu lambriuri de lemn şl fotolii de piele, unde au putut să comande o cafea. Le-a fost adusă într-o cafetieră din metal argintat, alături de nişte frişcă şl de o farfurie cu ceva de ronţăit. Cu excepţia unul bărbat foarte bătrân, singur în faţa unei ceşti cu ciocolată caldă, care bălăbănea din cap şi părea cât pe ce să adoarmă, încăperea era pustie. Bărbatul avea păr lung şi ondulat, era îmbrăcat într-un costum de culoare deschisă, cu un fular de mătase

înfăşurat pe după gât; te ducea cu gândul la uh artist liric relansat - un cântăreţ de operetă, de pildă, care şi-a trăit cele mai mari momente de triumf la Festivalul din Lamalou-les-Bains - mă rog, ţi l-ai fi putut închipui mai degrabă într-un stabilimerit de tipul “La roue tourne”[40] decât într-o locaţie ca asta. O locaţie care nu avea echivalent în Franţa, nici măcar pe Coasta de Azur, ar fi trebuit să te duci în Monaco sau în Elveţia ca să găseşti ceva asemănător.

Tatăl lui Jed îl privi în tăcere, câteva clipe, pe moşul cel arătos:

- Ăsta are noroc, spuse el în cele din urmă. Are o boală foarte rară, boala Steinert, sau ceva de genul ăsta. Nu suferă deloc. E în permanenţă epuizat, adoarme tot timpul, chiar şi în cursul meselor; când iese la plimbare, după câteva zeci de metri se aşază pe câte-o bancă şi-adoarme pe loc. Pe zi ce trece doarme tot mal mult, până când o să ajungă să nu se mai trezească deloc. Ce noroc au unii...

Se întoarse spre fiul său, îl privi drept în ochi.

- Mi s-a părut că e mai bine să te avertizez, şi nu mă simţeam în stare s-o fac la telefon. M-am adresat unei organizaţii din Elveţia. Am hotărât să cer eutanasierea.

Jed nu reacţionă imediat, aşa că tatăl lui avu timp să-şi dezvolte argumentaţia, care se rezuma la faptul că nu mai avea chef să trăiască.

- Nu te simţi bine aici? întrebă în sfârşit fiul său, cu o voce tremurătoare.

Ba da, aici erau condiţii bune, mai bune de-atât nici nu se putea, însă trebuia să-i intre în cap că nu se mai putea simţi bine *nicăieri*, că nu se mai putea simţi bine *în viaţă*, *în general* (începea să se enerveze, vocea îi devenise puternică, aproape furioasă; oricum, însă, bătrânul artist aţipise, în încăpere domnea liniştea). Dacă ar fi fost să

40 La roue tourne (Roata se-nvârte) este o asociație franceză de întrajutorare care își propune să-i sprijine pe foștii artiști cu dificultăți materiale.

continue, trebuiau să-i schimbe anusul artificial, ce să mal, ajunsese la capătul răbdărilor. Şi-apoi se simţea rău, nu mai putea, suferea prea mult.

- Nu-ţi dau morfină? se miră Jed.

Ba da, îi dădeau după pofta inimii, preferau ca pacienţii să stea liniştiţi, dar ce viaţă mai e aia când te afli tot timpul sub influenţa morfinei?

La drept vorbind, Jed credea că era chiar o viaţă de invidiat, fără griji, fără responsabilităţi, fără dorinfe sau temeri, cumva ca viaţa plantelor, o viată în care te puteai bucura de mângâierea blândă a soarelui şi de adierea vântului. Totuşi, bănuia că tatălui său i-ar fl fost greu să admită acest punct de vedere. Era un fost şef de întreprindere, o persoană activă, iar oamenii de genul ăsta au în general probleme cu drogurile, îşi spuse el.

- De altfel, ce te priveşte pe tine? îi aruncă agresiv tatăl său (în acea clipă, Jed îşi dădu seama că, de o bună bucată de vreme, nu mai asculta bombănelile bătrânului).

Se codi, tărăgănă, după care răspunse că da, într-un anume sens, totuşi avea impresia că îl privea.

- Nu-i foarte amuzant să te ştii copilul unui sinucigaş, mai adăugă el.

Tatăl său simţi lovitura, se chirci şi răspunse cu violenţă:

- Nici în clin, nici în mânecă!

Să ai doi părinţi sinucigaşi, continuă Jed fără să la în seamă întreruperea, te punea în mod hotărât într-o situaţie nesigură, incomodă: devenea! o persoană ale cărei legături cu viaţa sunt lipsite de trăinicie. Vorbi îndelung, cu o uşurinţă care mai târziu avea să-l surprindă, pentru că, în ultimă instanţă, nici el nu nutrea pentru viaţă decât o dragoste şovăielnică şi trecea, îndeobşte, drept un tip distant şi trist, înţelesese însă repede că singurul mijloc de a-l influenţa pe tatăl său era acela de a-i zgândări simţul datoriei - tatăl său fusese întotdeauna un om al datoriei, în viaţa lui contaseră, de fapt, doar munca şi datoria. “*Să distrugi în propria-ţi persoană subiectul moralităţii*,

înseamnă să alungi din această lume, *atât cat îţi stă în putinţă*, *moralitatea*”, îşi repeta el mecanic, fără priceapă cu adevărat fraza, însă fiind sedus de eleganţa ei plastică; în acelaşi timp, înşiruia argumente cu bătaie generală: recursul la eutanasiere ca o formă de regresie a civilizaţiei, ipocrizia şi caracterul fundamental *rău* al partizanilor ei celor mai iluştri, superioritatea morală a îngrijirilor paliative etc.

Când părăsi reşedinţa, spre ora cinci dupăamlaza, lumina cădea deja pieziş, având minunate sclipiri aurii. Nişte vrăbiuţe ţopăiau printre firele de iarbă poleite cu promoroacă. Norii oscilau între purpuriu şi stacojiu, închipuind forme ciopârţite, ciudate, în direcţia apusului, în seara aceea era imposibil să negi o anume frumuseţe a lumii. Oare pe tatăl său îl mişcau asemenea lucruri? Nu-şi manifestase niciodată fie şi cel mai mic interes pentru natură; dar poate că, îmbătrânind, cine ştie? El însuşi, atunci când l-a vizitat pe Houellebecq, a constatat că începuse să aprecieze peisajul rural - care, până atunci, îi fusese mereu indiferent. Strânse neîndemânatic umărul tatălui său, după care îi sărută obrajii aspri - chiar în momentul acela avu impresia că a câştigat partida, dar seara şi mai ales în zilele care au urmat a fost cuprins de îndoială. N-ar fi slujit la nimic să-l sune sau să-i facă din nou o vizită - dimpotrivă, chiar ar fi riscat să-l aţâțe. Şi-l închipuia stând nemişcat pe marginea unei faleze şl ezitând în ce parte să se încline. Era ultima hotărâre importantă pe care o mai avea de luat’în viaţă, iar Jed se temea că şi de această dată, întocmai cum făcea pe vremuri când se lovea de o problemă pe şantier, avea *să taie în carne vie*.

în zilele următoare, neliniştea i-a sporit; în flecare clipă se aştepta să primească un telefon de la directoarea stabilimentului: “Azi-dimineaţă, la ora zece, tatăl dumneavoastră a plecat spre Zürich”. Aşa încât, atunci când o femeie l-a anunţat telefonic despre moartea lui Houellebecq, nu a înţeles imediat şi a crezut că e vorba de

o greşeală. (Marylin nu se prezentase,- iar el nu îi recunoscuse vocea. Nu ştia nimic mai mult decât se scrisese în ziare, dar a crezut că-i bine să-l sune, pentru că îşi închipuise - pe bune dreptate, de altfel - că nu citise presa.) Chiar şi după ce a închis, a continuat să creadă; ceva vreme, că e o greşeală, pentru că relaţia cu Houellebecq se afla, din punctul lui de vedere, de-abia la început, încă îi stăruia în minte ideea că erau făcuţi să se reîntâlnească, de multe ori, şi poate chiar să devină *prieteni*; în măsura în care acest cuvânt avea vreo legă-, tură cu nişte oameni de factura lor. E adevărat că nu se mai văzuseră de când îi dusese tabloul, la începutul lui ianuarie, iar acum era deja sfâr-. şit de noiembrie. Tot atât de adevărat era că nu îl mai sunase şi că nici nu avusese iniţiativa unei întâlniri, dar la urma urmei era un om cu douăzeci de ani mai bătrân ca el, iar pentru Jed, singurul beneficiu al vârstei, singurul şi tristul beneficiu al vârstei, era că îţi dădea dreptul *să ßi lăsat în pace*, şi lui i se păruse că, în decursul întâlnirilor precedente, Houellebecq dorea mai presus de orice *să Jîe lăsat naibii în pace*; cu toate astea, spera că Houellebecq avea să-l sune, pentru că, până şi după ultima lor întâlnire, simţise că mai avea multe lucruri să-i spună şi multe răspunsuri de auzit de la el. Oricum, de la începutul anului şi până acum, nu făcuse aproape nimic: îşi scosese aparatul de fotografiat, fără să strângă însă pensulele sau pânzele, trăia într-o stare de incertitudine extremă. Nici măcar nu se mutase, cu toate că era un lucru lesne de împlinit.

Cum era uşor obosit în ziua înmormântării, nu pricepuse mare lucru din slujba de la biserică. Era vorba parcă despre durere, dar şi despre speranţă şi despre înviere, una peste alta mesajul era confuz. Dimpotrivă, pe aleile curat trasate, cu cadrilaj geometric şi pietriş de calibru egal, ale cimitirului Montparnasse, lucrurile 1 se dezvăluiseră într-o limpezime absolută: relaţia cu Houellebecq luase sfârşit, *din cauză de forţă majoră*. Iar persoanele strânse în jurul

lui, pe care nu le cunoştea, păreau să se împărtăşească din aceeaşi certitudine. Gândindu-se din nou la acest moment, înţelese dintr-odată, cu deplină certitudine, că tatăl lui avea să insiste inevitabil în proiectul său letal; că, mal devreme sau mai târziu, avea să primească acel telefon de la directoare şi că lucrurile aveau să se isprăvească aşa, fără vreo concluzie sau vreo explicaţie, fără ca ultimul cuvânt să fie vreodată pronunţat, că din toate astea nu va rămâne decât regret şi lehamite.

Totuşi, avea să mal experimenteze ceva, atunci când, după câteva zile, l-a sunat un tip pe nume Ferber. Vocea îi era blândă şi agreabilă, deloc asemănătoare celei pe care îşi închipuia că o au poliţiştii. L-a înştiinţat că, la Quai des Orfèvres, nu va fi primit de el, ci de superiorul său, comisarul Jasselin.

XI

Când ajunse, i se spuse că Jasselin era "într-o şedinţă". Zăbovi într-o mică sală de aşteptare cu scaune verzi din plastic, răsfoind un număr vechi din revista *Forces de police*, după care îi veni ideea să privească pe fereastră: vederea spre Pont Neuf şi spre Quai de Conti, iar mai departe spre Pont des Arts, era superbă. Sena părea nemişcată în lumina iernatică, suprafaţa apei era cenuşie, lipsită de reflexe. Domul Institutului era cu adevărat graţios, se văzu el silit să admită. Desigur, nimic nu putea justifica forma rotunjită conferită unei clădiri; în plan raţional, reprezenta doar nişte spaţiu pierdut. Poate că modernitatea era o greşeală, îşi spuse Jed pentru întâia oară în viaţă. Ceea ce, de altfel, nu era decât o problemă pur retorică: în Europa occidentală, modernitatea se terminase de mult.

Jasselin apăru pe neaşteptate, smulgându-l din reverie. Părea încordat, ba chiar nervos. Asta pentru că dimineaţa îi fusese stricată de o nouă decepţie: confruntarea modului de operare al asasinului cu fişierele ucigaşilor în serie nu dusese la nici un rezultat. Nicăieri în Europa, în Statele Unite sau în Japonia nu fusese semnalat vreun ucigaş care

să-şi decupeze victimele în fâşii şi apoi să le răspândească prin încăpere, era ceva fără precedent. “Măcar acum, Franţa a ajuns pe locul întâi..?, subllnlase Lartigue, încercând zadarnic să destindă atmosfera.

- îmi pare rău, spuse el, biroul meu e ocupat deocamdată. Doriţi o cafea? Nu e rea, tocmai am primit un automat nou.

Două minute mal târziu, se întoarse cu două păhărele conţinând o cafea care era într-adevăr excelentă. E de neconceput o muncă poliţienească serioasă fără o maşină de cafea ca lumea, îi zise el lui Jed. Apoi îl rugă să-l povestească despre raporturile sale cu victima. Jed făcu istoricul relaţiei lor: proiectul expoziţional, textul de catalog, portretul pe care i-l făcuse scriitorului... Pe măsură ce povestea, îl văzu pe interlocutorul său posomorându-şe şi lăsându-se să cadă în scaunul de plastic.

- înţeleg... De fapt nu eraţi prea intimi, conchise comisarul.

- Da, cam aşa, conveni Jed; oricum nu trăia cu impresia că Houellebecq ar fi avut ceea ce se poate numi *intimi*, cel puţin în ultima parte a vieţii.

- Ştiu, ştiu... Jasselin avea un aer complet descurajat. Nu ştiu de ce speram să aflu mai mult... Cred că v-am deranjat de pomană. O să mergem oricum la mine în birou, să-mi daţi declaraţia scrisă.

Suprafaţa mesei sale de lucru era aproape în întregime acoperită de fotografii cu scena crimei, pe care Jasselin le examinase zadarnic, poate pentru a cinclzecea oară, o mare parte a dimineţii. Jed se apropie curios, luă una din fotografii ca s-o privească. Jasselin îşi reţinu un gest de uimire.

- Scuzaţi-mă, zise Jed stânjenit. Presupun că n-am dreptul să văd aşa ceva.

- într-adevăr, în principiu ţine de secretul anchetei. Cu toate astea, vă rog, uitaţi-vă: poate vă evocă ceva...

Jed examină câteva fotografii-detaliu, care lui Jasselin i se păreau toate la fel: şiroaie de sânge, fâşii de carne, un puzzle inform.

- E ciudat, spuse el în cele din urmă. Al zice că e un Pollock; un Pollock care ar fl lucrat aproape numai în monocromie. De altfel, i s-a întâmplat, dar nu prea des.

- Cine-i Pollock? Scuzaţi-mi incultura. «

- Jackson Pollock a fost un pictor american din perioada de după război. Un expresionist abstract, ba chiar unul dintre liderii mişcării. A fost foarte influenţat de şamanism. A murit în 1956.

Jasselin îl privi cu atenţie, brusc interesat.

- Ce-i cu pozele astea? întrebă Jed. Vreau să spun: ce reprezintă de fapt?

Reacţia lui Jed îl surprinse pe Jasselin prin intensitate. Abia avu timp să-l împingă un fotoliu, în care acesta se prăvăli tremurând, zguduit de spasme.

- Nu vă mişcaţi, trebuie să beţi ceva, îi spuse.

Se repezi în biroul echipei lui Ferber şi se întoarse îndată cu o sticlă de Lagavulin şi un pahar. E de neconceput o muncă poliţienească serioasă fără o provizie de alcool de bună calitate, asta era convingerea lui, dar de astă dată se abţinu să i-o comunice. Jed bău tot paharul, cu înghiţituri lungi, după care se potoli din tremurat. Jasselin îşi puse frâu nerăbdării, silindu-se să aştepte.

- Ştiu că e oribil, îi zise el în cele din urmă. E una dintre cele mal oribile crime de care am avut ocazia să ne ocupăm. Credeţi, reluă el cu prudenţă, credeţi că asasinul ar fl putut să fle influenţat de Jackson Pollock?

Jed tăcu câteva clipe bune, scuturând din cap a nedumerire, după care răspunse:

- Nu ştiu... Seamănă a Pollock, e drept. Au existat destui artişti care, la sfârşitul secolului XX, şi-au folosit trupul în scopuri artistice, iar anumlţi adepţi ai *body* art-ului s-au recomandat ca fiind continuatori ai lui Pollock. Dar să foloseşti trupul altora... Doar acţioniştii vienezi au depăşit această graniţă, în anii ’60, dar tendinţa a rămas foarte limitată în timp, iar astăzi nu mai are nici o influenţă.

- Ştiu că poate părea absurd, insistă Jasselln. Dar dacă tot n-avem nimic... Ştiţi, n-ar trebui să vă spun, dar ancheta s-a împotmolit, au trecut două luni de când am descoperit cadavrul şi... nimic.

- Unde s-a petrecut?

- La el acasă, în Loiret.

- A, da, ar fl trebuit să recunosc mocheta.

- Aţi fost la el? în Loiret?

De data asta nu Izbuti să-şi ascundă agitaţia. Jed era prima persoană interogată care cunoştea locul unde trăise Houellebecq. Nici măcar editoarea lui nu fusese pe-acolo: întotdeauna şe întâlneau la Paris.

- Da, o dată, răspunse Jed cu calm. Ca să-i duc tabloul.

Jasselin ieşi din birou, îl chemă pe Ferber. Pe coridor, îi rezumă ce aflase.

- Interesant, spuse Feber îngândurat. Cât se poate de interesant. Mi se pare mai interesant decât tot ce-am aflat până acum.

- Ce-i de făcut? continuă Jasselin.

Porniră o şedinţă improvizată la el în birou; erau prezenţi Aurélie, Lartigue, Michel Khouiy. Messier era absent, fiind reţinut de o anchetă care părea să-l pasioneze - un adolescent psihotic, un soi de *otaku1*, care aparent îşi descoperise pe internet modul de operare criminal (ancheta a început să nu mal prezinte interes, îşi spuse trist Jasselin, am început să ne resemnăm în eventualitatea unui eşec...). Propunerile începură să ţâşnească, o bună bucată de vreme, din toate părţile - nici unul dintre ei nu ştia nimic despre mediile artistice -, dar ideea decisivă veni tot de la Ferber:

- Cred că am putea să ne ducem cu el în Loiret. La locul crimei. Poate că va observa ceya ce nouă ne-a scăpat.

Jasselin îşi consultă ceasul: era ora două şi jumătate, vremea mesei de prânz trecuse de mult - dar, mai ales, trecuseră trei ceasuri de când martorul aştepta, singur în birou.

Când intră în încăpere, Jed îi aruncă o privire absentă. Părea că nu se plictiseşte deloc: instalat îndărătul biroului, examina cu atenţie pozele.

- Ştiţi, nu e decât o imitaţie mediocră a lui Pollock. Formele şi picurările seamănă, dar ansamblul este ordonat mecanic, e lipsit de forţă, de elan vital.

Jasselin şovăi, pentru că nu dorea să-l irite.

- E totuşi biroul meu, sfârşi el prin a spune, incapabil să găsească o formulare mai potrivită.

- Ah, mă scuzaţi!

Jed se ridică dintr-un salt, lăsându-i locul liber, fără să se simtă însă jenat. Jasselin îi expuse atunci propunerea.

L *Otaku* (în japoneză) este o persoană care îşi consacră tot timpul unei activităţi de interior obsesive, de tip manga, desene animate, jocuri video etc.

- Nici o problemă, răspunse Jed îndată.

Convenlră să plece chiar a doua zi, aveau să folosească maşina personală a lui Jasselin. Când au fixat întâlnirea, au constatat că locuiau doar la câteva sute de metri unul de altul.

“Ciudat individ...”, îşi spuse Jasselin după plecarea lui şi, cum mai făcuse adesea în trecut, se gândi la toţi oamenii care coexistă, fără vreun motiv special, în inima aceluiaşi oraş, fără vreun interes sau vreo preocupare comune, urmând traiectorii nebănuite şi disjuncte, dar aduşi împreună (din ce în ce mai rar) de sex sau (din ce în ce mai des) de crimă. Pentru prima oară, însă, acest gând - care îl fascinase la începutul carierei, care îl îmboldise să scormonească, să afle mal multe, să meargă până în profunzimea acestor relaţii umane - nu îi mal stârnea decât o nedesluşită lehamite.

XII

Cu toate că nu ştia nimic despre viaţa lui, Jed a fost oarecum surprins să-l vadă pe Jasselin sosind la volanul unui Mercedes A-Class. Mercedes A-Class este maşina ideală pentru un cuplu bătrân, lipsit de copii, care trăieşte

în zona urbană sau periurbană, dar care nu se dă în lături să-şi ofere, din când în când, câte o escapadă într-un *hotel de vis*; însă la fel de bine poate să convină unui cuplu de tineri cu temperament conservator - în această situaţie, va fi adesea primul lor Mercedes. Cap de gamă al firmei cu stea, e o maşină discret *învechită*, Mercedesul berlină C-Class, Mercedesul berlină E-Class sunt şi mai paradigmatice. în general, Mercedesul este maşina celor care nu sunt în mod deosebit interesaţi de maşini, care pun pe primul plan siguranţa şi confortul, în detrimentul *senzaţiilor de la volan* - dar şi, desigur, a celor care au mijloace materiale suficient de ridicate. De mai bine de cincizeci de ani - în ciuda impresionantului avânt comercial al firmei Toyota, în ciuda agresivităţii Audi -, burghezia mondială rămăsese, în ansamblu, fidelă Mercedesului.

Pe autostrada sudului, circulaţia era fluidă şi amândoi păstrau tăcerea. După vreo jumătate de ceas, Jasselin îşi zise că era cazul *să spargă gheaţa*; era important ca martorul să se simtă în largul lui - o spusese în numeroase rânduri la conferinţele sale de la Salnt-Cyr-au-Mont-d'Or. Jed era cu desăvârşire absent, pierdut printre gânduri - asta dacă nu cumva era doar pe cale să aţipească. Individul ăsta îl intriga şi îl impresiona oarecum. Era silit să recunoască: întreaga lui carieră de poliţist îi prilejuise doar întâlnirea cu nişte *criminali* precari şi răi, incapabili de orice gândire proaspătă şi în general de orice formă de gândire, nişte animale degenerate care ar fi trebuit, în interesul lor, cât şi în interesul celorlalţi şi al oricărei comunităţi umane, împuşcate pe loc, imediat după capturare. Cel puţin asta era, din ce în ce mai des, opinia sa. Oricum, nu era treaba lui, ci *a. Judecătorilor*. Treaba lui era să meargă pe urmele vânatului, apoi să pună mâna pe el şi să-l depună la picioarele judecătorilor sau, la modul general, la picioarele *poporului francez* (poliţia opera în numele acestui popor, cel puţin asta era formula consacrată), în timpul unei partide de vânătoare, prada depusă la picioarele vânătorului era cel mai adesea

moartă - viaţa îi fusese luată în decursul urmăririi, un glonţ tras în locul potrivit pusese capăt funcţiilor sale vitale; uneori, colţii câinilor isprăviseră treaba. în cazul unei anchete poliţiste, vinovatul depus la picioarele judecătorilor se afla aproape: în viaţă - ceea ce făcea ca Franţa să fie bine cotată în anchetele vizând respectarea drepturilor omului publicate regulat de *Amnesty International*. Judecătorul - subordonat *poporului francez*, pe care în general îl reprezenta, dar căruia se cuvenea să i se subordoneze cu precădere în cazul crimelor grave ce implicau un *complet de Juraţi*, adică exact genul de cazuri de care se ocupa aproape mereu Jasselin - trebuia atunci să-i hotărască soarta. Diferite convenţii internaţionale interziceau (chiar şi în cazul în care *poporul francez* s-ar fl pronunţat majoritar în această direcţie) să-i fîe aplicată pedeapsa cu moartea.

După ce au depăşit punctul de plată de la Saint-Arnoult-en-Yvellnes, l-a propus lui Jed să se oprească să bea o cafea. Popasul autorutler îi provocă lui Jasselin o reacţie ambiguă. Prin anumite aspecte, amintea limpede de regiunea pariziană: oferta de reviste şi de ziare naţionale era foarte vastă - se va reduce însă rapid pe măsură ce vor pătrunde mai adânc în provincie -, iar principalele suvenire propuse automobiliştllor erau nişte turnuri Eiffel şi nişte catedrale Sacré Cœur, declinate în diverse forme. Pe de altă parte, era greu să pretinzi că te afli la *periferie*: depăşirea punctului de plată al autostrăzii, ca şi graniţa ultimei zone de valabilitate a Carte Orange[41], marca simbolic sfârşitul periferiei şi începutul *regiunilor*, de altfel, îşi făcuseră apariţia cele dintâi produse regionale (mierea de Gâtinals, haşeul de iepure). De fapt, acest popas autorutler refuza să-şi aleagă tabăra, iar lui Jasselin nu prea-i plăcea asta. Comandă totuşi o *brownie* cu ciocolată care să meargă la cafea şi îşi aleseră un loc din suta de mese libere.

41 Carte Orange (Cârdul Portocaliu) este un abonament, săptămânal sau lunar, pentru deplasarea nelimitată în spațiul Île-de-France.

Se impunea o introducere; Jasselin tuşi de mai multe ori.

- Ştiţi, începu el, vă sunt recunoscător că aţi acceptat să mă însoţiți. Nu eraţi obligat s-o faceţi.

- Mi se pare normal să ajut poliţia, răspunse Jed pe un ton serios.

- Ei bine..., zâmbi Jasselin fără a reuşi să-i stârnească o reacţie similară interlocutorului său. Mă bucur, desigur, dar concetăţenii noştri sunt departe de-a gândi ca dumneavoastră...

- Cred în rău, continuă Jed pe acelaşi ton. Cred în vinovăţie şl în pedeapsă.

Jasselin rămase cu gura căscată; nu-i trecuse o clipă prin gând că discuţia avea s-o apuce pe acest făgaş.

- Credeţi în puterea de exemplu a pedepselor? sugeră el, încurajator.

O chelneriţă în vârstă, dând cu mopul printre mese, se apropie de ei, aruncându-le priviri duşmănoase. Părea nu doar ostenită şi descurajată, ci şi plină de ostilitate faţă de întreaga lume; storcea mopul în găleată de parcă la asta s-ar fi redus, pentru ea, universul: o suprafaţă nesigură, plină de diverse zoaie.

- Habar n-am, îi răspunse Jed după ceva vreme. La drept vorbind, nu ml-am pus niciodată problema. Pedepsele mi se par Juste, pentru că sunt fireşti şi necesare, pentru că e normal ca vinovatul să fie osândit, astfel încât să fie restabilit echilibrul şi răul să fie condamnat. De ce? Dumneavoastră nu credeţi asta? continuă el cu o urmă de agresivitate, văzând că interlocutorul său rămânea tăcut. Şi totuşi, asta vă e meseria...

Jasselin îşi recăpătă stăpânirea de sine şi îi explică răbdător că asta era meseria *judecătorilor*, asistaţi de *un complet de juraţi* Individul ăsta ar fi un jurat necruţător, îşi zise el. Apoi insistă asupra faptului că exista o *separare a puterilor*, care constituia unul dintre temeiurile constituţiei franceze. Jed dădu rapid din cap ca să arate că pricepuse, dar că i se părea un simplu detaliu. Jasselin îşi propuse să

deschidă o discuţie privind pedeapsa capitală, fără să fl avut vreun motiv special, oarecum doar de dragul conversaţiei, însă renunţă; în mod hotărât, nu ştia de unde să-l apuce pe individul ăsta.

- V-am însoţit şi din alte motive, mai personale, continuă Jed. Vreau ca asasinul lui Houellebecq să fle descoperit şi să-şi primească pedeapsa. E foarte important pentru mine.

- Nu eraţi totuşi foarte.apropiaţi...

Jed scoase un soi de mormăit îndurerat, din care Jasselin înţelese că, fără să vrea, atinsese un punct sensibil. Un bărbat aproape obez, îmbrăcat într-un costum gri spălăcit, trecu la câţiva metri de ei, cu o farfurie de cartofi prăjiţi în mână. Avea un aer de agent de vânzări; părea că e la capătul puterilor. înainte să ia loc, îşi puse o mână pe piept şi rămase nemişcat câteva clipe, de parcă s-ar fl aşteptat la o criză cardiacă.

- Lumea e mediocră, spuse Jed în cele din urmă. Iar cel care a săvârşit această crimă a sporit mediocritatea lumii.

XIII

Ajungând la Souppes (acesta era numele satului în care scriitorul îşi trăise ultimele zile), se gândiră, aproape simultan, că nimic nu se schimbase. De altfel, nimic nu ar fl avut vreun motiv să se schimbe: satul rămânea înţepenit în perfecţiunea sa rurală cu destinaţie turistică şi aşa avea să rămână veacuri la rând, adăugând discret nişte elemente ţinând de confortul vieţii, ca de pildă conectările la internet şi parcările; însă nu ar putea să rămână astfel în lipsa unei specii inteligente, care să-l întreţină şi să-l apere de agresiunea naturii, de voracitatea nimicitoare a plantelor.

Satul continua să pară la fel de părăsit, de liniştit şi de structural, parcă, pustiu; exact aşa va arăta lumea, îşi spuse Jed, după explozia unei bombe intergalactice cu neutroni. Extratereştrii vor putea să meargă pe străzile liniştite şi restaurate ale cătunului şi să se bucure de frumuseţea sa cumpătată. Dacă ar fost vorba despre nişte extratereştri dotaţi cu o sensibilitate estetică, fie şi

rudimentară, ei ar fl înţeles repede necesitatea unei restaurări şi ar fi operat renovările care se impuneau; era o ipoteză pe cât de liniştitoare, pe atât de verosimilă.

Jasselin îşi parcă încet Mercedesul în faţa casei. Jed se dădu jos şi, cuprins de frig, îşi aminti dintr-odată întâia lui vizită, câinele care sărea şi se gudura ca să-l întâmpine, îşi închipui capul său tăiat, capul tăiat al stăpânului său, deveni conştient de grozăvia crimei şi, timp de câteva clipe, regretă că a bătut drumul până aici, dar îşi reveni în fire, voia să fie util, toată viaţa dorise să fie de folos şi, de când se îmbogăţise, dorinţa îi devenise şi mai puternică. în situaţia de faţă, chiar avea ocazia să se facă util, putea ajuta la prinderea şi eliminarea unui ucigaş, putea, de asemenea, să-l ajute pe bătrânul poliţist descurajat şi posac care stătea acum lângă el, cu un aer uşor neliniştit, nemişcat în lumina hibernală, încercând să-şi controleze respiraţia.

Au curăţat cu o remarcabilă grijă scena crimei, îşi spuse Jasselin pătrunzând în living şl şi-i închipui pe colegii săi strângând, bucată cu bucată, fâşiile de carne răspândite peste tot. Pe mochetă nici măcar nu mai erau urme de sânge, doar din loc în loc câte-o pată mai decolorată şi mal tocită. Altfel, casa nu se schimbase deloc, recunoştea perfect amplasarea mobilelor. Se aşeză pe o sofa, ferlndu-se să-l privească pe Jed. Martorul trebuia lăsat în pace, spontaneitatea lui trebuia respectată, nu-l trebuiau stăvilite emoţiile sau intuiţiile, trebuia să se pună în întregime la dispoziţia lui, astfel încât el să se poată pune, la rându-l, în serviciul dumneavoastră, al tuturor.

Jed se îndrepta spre o cameră, pregătindu-se să viziteze întreaga casă. Jasselin regretă că nu l-a luat pe Ferber cu el: avea o anumită sensibilitate, era un *poliţist cu sensibilitate*, ar fi ştiut cum să se poarte cu un artist - câtă vreme el nu era decât un poliţist oarecare, bătrân, pătimaş îndrăgostit de soţia sa care îmbătrânea şi de căţeluşul său impotent.

Jed făcea un continuu du-te-vino între încăperi, revenind regulat în living, cufundându-se în contemplarea bibliotecii, al cărei conţinut îl uimea şi îl impresiona şi mal mult decât la prima sa vizită. Apoi se opri în faţa lui Jasselin, care tresări şi se ridică dlntr-un salt.

Cu toate astea, atitudinea lui Jed nu avea nimic neliniştitor; stătea în picioare, cu mâinile la spate, ca un şcolar care se pregăteşte să-şi recite lecţia.

- Tabloul meu nu-i aici, spuse el în cele din urmă.

- Tabloul dumneavoastră? Care tablou? întrebă Jasselin cu înfrigurare, fiind în acelaşi timp conştient că s-ar fl cuvenit să ştie, că în *mod normal* ar fi trebuit să ştie despre ce e vorba; însă nu era în toate apele lui. Avea frisoane, poate că îl picnlse vreo gripă, ori poate ceva şi mai grav.

- Tabloul pe care i l-am făcut. Şi pe care i l-am oferit. Lipseşte.

Lui Jasselin îi luă ceva timp ca să analizeze informaţia, rotiţele din capul lui mergeau mai greu şi se simţea din ce în ce mai rău, era obosit de moarte, cazul ăsta îl storcea de vlagă, aşa că îi trebui incredibil de multă vreme ca să pună întrebarea esenţială, singura care conta:

- Era valoros?

- Da, făcea destul de mult, răspunse Jed.

- Cât?

Jed se gândi câteva secunde înainte să răspundă:

- în momentul de faţă, cota mea e în uşoară creştere. După părerea mea, nouă sute de mii de euro.

- Poftim?... Câââât?...

Aproape că uriaşe.

- Nouă sute de mii de euro?!,

Jasselin se prăvăli din nou pe sofa şi rămase pironit, năucit, bâiguind din când în când nişte vorbe neinteligibile.

- V-am fost de folos? întrebă Jed, şovăielnic.

- Cazul e rezolvat. Vocea lui trăda descurajare şi o înspăimântătoare tristeţe. Am văzut crime comise pentru

cincizeci de mii, zece mii, uneori şi pentru o mie de euro. Aşa că nouă sute de mii...

La scurtă vreme, plecară spre Paris. Jasselin îl întrebă pe Jed dacă putea să treacă la volan, nu se simţea deloc bine. Se opriră în acelaşi popas autorutler ca la dus. Fără nici un motiv aparent, ö bandă roşie cu alb izola mai multe mese - poate că, până la urmă, agentul de vânzări obez de mal adineaori fusese răpus de o criză cardiacă. Jed îşi luă din nou o cafea; Jasselin ceru nişte alcool, dar nu vindeau aşa ceva. Descoperi în cele din urmă o sticlă de vin roşu la magazinul benzinăriei, în zona de produse regionale; nu aveau însă tirbuşon. Se îndreptă spre toaletă şi se închise într-o cabină; cu o lovitură scurtă, sparse gâtul sticlei de gura closetului, apoi se întoarse în cafenea, cu sticla spartă în mână; îi sărise un pic de vin pe cămaşă. Toată treaba asta îi luase ceva timp, Jed se ridicase, ezitând în faţa unor salate mixte; până la urmă alese un duo cheddarcurcan şi un Sprite. Jasselin îşi turnase primul pahar, pe care îl sorbise dintr-o răsuflare; un pic mai vesel, îl termina, mai domol, pe cel de-al doilea. “Mi-aţi făcut foame...”, spuse el. Plecă să-şi cumpere un *wrap* cu arome provensale, îşi turnă cel de-al treilea pahar. în aceeaşi clipă, un grup de preadolescenţi spanioli coborâţi dintr-un autocar pătrunse în cafenea, vorbind foarte tare; fetele erau surescitate, zbierau, probabil că numărul lor de hormoni era teribil de ridicat. Fără îndoială, grupul făcea o excursie şcolară, vizitaseră Luvrul, muzeul Beaubourg, chestii de genul ăsta. Jasselin se cutremură o clipă la gândul că, la ora actuală, ar fî putut fi tatăl unui asemenea preadolescent.

- Spuneaţi că acest caz e rezolvat, remarcă Jed. Dar n-aţi găsit ucigaşul.

Jasselin îi explică atunci că furtul obiectelor de artă era un domeniu distinct, de care se ocupa un organism specializat, Oficiul central de luptă împotriva traficului cu obiecte de artă şi bunuri culturale. Desigur, ancheta va continua să rămână în sarcina lor, pentru că era vorba totuşi despre o

crimă, dar de-acum informaţiile semnificative urmau să vină din partea Oficiului. Foarte puţini oameni ştiau unde să găsească operele, atunci când aparţineau unui colecţionar privat, şi mai puţini încă aveau mijloacele de a-şi oferi un tablou de un milion de euro; la scară mondială, probabil că era vorba, cu totul, de vreo zece mii de persoane.

- Bănuiesc că ne puteţi oferi o descriere a tabloului.

- Desigur, am câte poze poftiţi.

Tabloul său urma să fie imediat répertoriât în TREIMA, fişierul-tezaur cu obiecte de artă furate, a cărui consultare era obligatorie pentru orice tranzacţie depăşind cincizeci de mii de euro; sancţiunile în cazul nerespectării acestei obligaţii erau aspre, preciză el, fapt care a făcut din ce în ce mai dificilă scoaterea pe piaţă a obiectelor de artă furate. Disimularea acestui furt într-o crimă rituală fusese de altfel o idee ingenioasă, iar fără intervenţia lui Jed, ar fi bătut încă pasul pe loc. Acum însă, lucrurile aveau să urmeze alt drum. Mai devreme sau mai târziu, tabloul avea să apară pe piaţă şl nu le va fi deloc greu să meargă pe urmele lui.

- Cu toate astea, nu păreţi prea încântat, remarcă Jed.

- E-adevărat, admise Jasselin terminând sticla.

La început, acest caz se prezenta sub o lumină atroce, dar originală. îşi putuseră imagina că e vorba despre o crimă pasională, despre o criză de nebunie religioasă; chestii de genul ăsta. Aşa că era destul de deprimant să constaţi, în cele din urmă, că aveau de-a face cu motivaţia criminală cea mal răspândită, cea mal universală: banii. La anul, avea să împlinească trei decenii de muncă în poliţie. De câte ori, în această carieră, avusese de-a face cu o crimă care să nu fie motivată de bani? Ar fi putut să le numere pe degetele de la o mână. într-un anume sens, era liniştitor, asta demonstra că răul absolut eră greu de întâlnit printre fiinţele umane. în seara aceea, însă, acest lucru i se părea deosebit de trist.

XIV

Până la urmă, boilerul său îl supravleţulse lui Houellebecq, îşi spuse Jed ajungând acasă şi privind aparatul care torcea viclean, ca un animal dăunător.

îi supravleţulse, de asemenea, tatălui său, după cum a putut să constate peste doar câteva zile. Era deja 17 decembrie, mai aveau o săptămână până la Crăciun şi nu primise nici o veste de la bătrân, aşa că s-a hotărât s-o sune pe directoarea stabilimentului. Aceasta l-a înştiinţat că tatăl său plecase la Zürich cu o săptămână în urmă, fără să precizeze când avea să se întoarcă. Vocea ei nu trăda nici o nelinişte, iar Jed îşi dădu brusc seama că Zûrichul nu era doar baza de lucru a unei asociaţii care eutanasia bătrâni, ci de asemenea reşedinţa unor persoane bogate şi foarte bogate, printre cele mai bogate din lume. Mulţl dintre pacienţii ei aveau probabil rubedenii sau cunoştinţe care locuiau la Zürich, aşa încât o călătorie la Zürich a unuia dintre ei nu avea acum să-l pară altfel decât normală. închise, descurajat, şi îşi rezervă un bilet pentru a doua zi la Swiss Airlines.

Aşteptând plecarea zborului său în imensa, sinistra şi letala sală de îmbarcare de pe aeroportul Roissy 2, se întrebă deodată ce căuta la Zürich. Tatăl său era cu siguranţă mort, de mai multe zile poate, iar cenuşa lui probabil plutea acum pe apele lacului Zürich. Interesându-se pe internet, află că *Dignitas* (acesta era numele asociaţiei de eutanasiere) făcuse obiectul unei plângeri din partea unei grupări écologiste locale. Nicidecum din pricina activităţilor sale - dimpotrivă, ecologiştli respectivi erau încântaţi de existenţa *Dignitas*, ba chiar se declarau *pe deplin solidari cu lupta sa* -, ci pentru că, în opinia lor, cantitatea de cenuşă şi de oseminte umane pe care o deversa în apele lacului era excesivă şi prezenta inconvenientul că favoriza înmulţirea unei specii de crap brazilian, recent ajunsă în Europa, în detrimentul păstrăvului auriu şi, în general, al peştilor locali.

Jed ar fi putut alege unul dintre palatele situate pe malul lacului, *Widder* sau *Baur au Lac*, dar a simţit că i-ar fl fost greu să îndure un lux excesiv; A optat pentru un hotel din apropierea aeroportului, un hotel vast şi funcţional, aflat pe teritoriul comunei Glattbrugg. De altfel, era şi el destul de scump şi părea foarte confortabil; există însă oare în Elveţia hoteluri ièftine? hoteluri inconfortablle?

Ajunse spre orele douăzeci şi două, frigul era straşnic, dar camera sa era liniştită şi primitoare, în ciuda faţadei sinistre a clădirii. Res-r taurantul se închisese; studie o vreme meniul de la room-service, dar îşi dădu seama că nu-i era foame; ba chiar se simţea incapabil să înghită ceva. Se gândi o clipă să se uite la un film porno, dar adormi înainte să fl reuşit să priceapă modul de funcţionare *pay per view*.

A doua zi, când s-a trezit, împrejurimile erau scăldate într-o brumă albă. Recepţionerul îl înştiinţă că avioanele nu puteau decola şi că aeroportul era paralizat. Se duse la micul dejun tip bufet, dar nu reuşi să înghită decât o cafea şi o jumătate de chiflă. După ce studie câtva timp planul oraşului - era complicat, asociaţia se afla şi ea într-o zonă periferică a Zûrichului, dar în complet altă direcţie -, abandonă ideea şi se hotărî să ia un taxi. Şoferul ştia exact unde este Ifangstrasse; Jed uitase să-şi noteze numărul, dar a primit asigurări că era o stradă scurtă. Se afla în preajma gării Schwerzenbach, îl informă şoferul, şi de altfel se întindea de-a lungul căii ferate. Jed se simţi stânjenit la gândul că şoferul vedea probabil în el un *candidat la sinucidere*. Cu toate astea, bărbatul - un cincagenar mătăhălos, care vorbea engleză cu un puternic accent helveto-german, îi arunca din când în când nişte priviri golăneşti şi complice, care nu prea se potriveau cu ideea de *moarte demnă*. Când taxiul s-a oprit, a înţeles îndată: la începutuh Ifangstrasse, se afla o clădire enormă, neo-babiloniână, a cărei intrare era decorată cu fresce erotice foarte kitsch, cu un covor roşu tocit şi palmieri în ghivece, o clădire care în mod limpede era un bordel. Jed se simţi profund liniştit că fusese

asociat cu ideea de bordel, mal degrabă decât cu aceea de instituţie pentru eutanasiere; plăti, lăsând un bacşiș gras, aşteptă ca şoferul să întoarcă, şi apoi înaihtă pe stradă. Asociaţia *Dignitas* se lăuda, în perioadele de vârf, că satisfăcea solicitările a o sută de clienţi pe zi. Nu era deloc sigur că *Babylon FKK Relax-Oase* se putea făli cu o. frecventare comparabilă, cu toate că orarul său era mult mai generos - *Dignitas* era deschis în principal în timpul orelor de lucru, cu un program nocturn miercurea, până la orele douăzeci şi unu -, şi că pentru decorarea bordelului se făcuseră eforturi considerabile, de un gust îndoielnic, desigur, dar considerabile. *Dignitas*, în schimb - Jed a realizat asta ajungând în faţa clădirii, la vreo cincizeci de metri distanţă - era situat într-un imobil din beton alb, de o Ireproşabilă banalitate, foarte “Le Corbusier” în structura sa cu stâlpi şi bârne care elibera faţada, precum şi în lipsa de înfloriturі decorative; un Imobil identic, de fapt, cu miile de imobile din beton alb care alcătuiau periferiile rezidenţiale peste tot pe suprafaţa globului. Exista o singură diferenţă, calitatea betonului, iar aici nu plutea nici o îndoială: betonul elveţian era incomparabil superior betoanelor poloneze, indoneziene sau malgaşe. Nici o neregularltate, nici o fisură nu strica faţada, iar asta probabil la douăzeci de ani după ce fusese construită. Era sigur că tatăl său făcuse aceeaşi remarcă, chiar şi la câteva ore până la moarte.

în clipa când se pregătea să sune, doi bărbaţi îmbrăcaţi în halate şi pantaloni de bumbac ieşiră cu un sicriu de lemn deschis la culoare - un model uşor şi nu foarte scump, la drept vorbind din aglomerat -, pe care îl aşezară într-o furgonetă Peugeot Partner ce staţiona în faţa imobilului. Fără să-i acorde atenţie lui Jed, urcară îndată, lăsând portierele furgonetei deschise, şi coborâră un minut mal târziu cu un alt coşciug, Identic cu primul, pe care îl aşezară la rândul lui în utilitară. Ca să-şi uşureze munca, blocaseră mecanismul de închidere, a uşii. Se confirma încă o dată: *Babylon FKK Relax-Oase* era departe de a cunoaşte o

agitaţie atât de însemnată. Valoarea de piaţă a suferinţei şi a morţii devenise superioară celei a plăcerii şi sexului, îşi spuse Jed, iar asta probabil din acelaşi motiv pentru care Damien Hirst îi răpise, cu câţiva ani în urmă, locul 1 mondial pe piaţa de artă lui Jeff Koons. E adevărat că ratase tabloul care trebuia să consemneze evenimentul, că nici măcar nu reuşise să-l termine, dar acest tablou rămânea imaginabil, altcineva ar fi putut să-l realizeze, însă pentru asta ar fi fost nevoie, fără îndoială, de un pictor mai bun. în schimb, nici un tablou nu i se părea capabil să exprime limpede diferenţa de dinamică economică dintre aceste două întreprinderi, situate la câteva zeci de metri una de alta, pe acelaşi trotuar al unei străzi banale şi triste, ce mergea de-a lungul unei căi ferate dintr-o periferie a Zûrlchului.

Tocmai în acel moment, un al treilea sicriu fu introdus în furgonetă. Fără să-l mai aştepte pe al patrulea, Jed intră în imobil şi urcă nişte trepte până la un palier pe care se aflau trei uşi. O împinse pe cea din dreapta, pe care scria *Wartesaal*, şl pătrunse într-o cameră de aşteptare cu pereţi crem, cu mobilier tern din plastic - ce semăna uşor, la drept vorbind, cu cea în care aşteptase la Quai des Orfèvres, atât doar că de aici nu exista o *vedere perfectă spre Pont des Arts* şi că ferestrele nu dădeau decât către o periferie rezidenţială anonimă. Nişte difuzoare fixate în partea de sus a pereţilor răspândeau o muzică de atmosferă, desigur tristă, dar căreia i se putea asocia calificativul *demnă* - probabil Samuel Barber.

Cele cinci persoane adunate acolo erau fără îndoială nişte *candidaţi la sinucidere*, dar mai departe de-atât erau anevoie de categorisit. Nici măcar vârsta nu le era lesne de precizat, undeva între cincizeci şi şaptezeci de ani - deci nu foarte bătrâni; tatăl său, când venise aici, fusese probabil *decan de promoţie*. Unul dintre bărbaţi, cu mustăţi albe şi faţă rumenă, era clar englez; dar ceilalţi, fie şi din punctul de vedere al naţionalităţii,, erau greu de clasat. Un bărbat

jigărit, cu trăsături latine şi obraji groaznic de scobiţi - singurul, de fapt, care dădea impresia că e grav bolnav - citea cu pasiune (ridicase scurt capul la intrarea lui Jed, apoi se cufundase din nou în lectură) un volum din aventurile lui Spirou, într-o ediţie spaniolă; venea probabil dintr-o ţară sud-americană.

Jed ezită, apoi se hotărî în cele din urmă să se adreseze unei bătrâne de vreo şaizeci de ani, care semăna cu o femeie de serviciu tipică din Allgäu şi care lăsa impresia că posedă competenţe. ieşite din comun în materie de tricotat, îl înştiinţă că exista într-adevăr o recepţie, trebuia să iasă, era a doua uşă pe stânga, la acest etaj.

Nu exista nici un indicator, Jed împinse uşa din stânga. O tânără decorativă, dar nu mai mult (cu siguranţă aveau ceva mult mai bun la *Babylon FKK Relax-Oase*, îşi spuse el), aştepta îndărătul unei tejghele, rezolvând sârguincios un careu de cuvinte încrucişate. Jed îi explică ce dorea, iar tânăra păru şocată: membrii familiei nu veneau după deces, îi răspunse ea. Uneori înainte, niciodată după. "*Sometimes before*... *Never after*... ", repetă ea de mai multe ori la rând, mestecându-şi jalnic cuvintele. Neghioaba asta începea să-l enerveze, ridică tonul repetând că nu putuse veni înainte şi că ţinea neapărat să vadă pe cineva din conducere, că avea dreptul să consulte dosarul tatălui său. Cuvântul acesta, *dreptul*, păru s-o impresioneze; cu o evidentă rea-voinţă, puse mâna pe telefon. După câteva minute, o femeie de vreo patruzeci de ani, îmbrăcată într-un taior de culoare deschisă, apăru în cameră. Consultase dosarul: într-adevăr, tatăl lui se prezentase în dimineaţa zilei de luni, 10 decembrie: operaţia se desfăşurase "perfect normal", adăugă ea.

Probabil că sosise duminică seara, pe 9, îşi zise Jed. Unde-şi petrecuse oare ultima noapte? Să-şi fi oferit o cameră la *Baur au Lad*?' Aşa spera, fără să fie prea convins. în orice caz, era sigur că, la plecare, *îşi achitase nota de plată* şi că nu *lăsase nimic nerezolvat*

Continuă să insiste, deveni rugător. Pretinse că se afla într-o călătorie atunci când s-a întâmplat, că nu putuse ajunge, acum dorea să fie la curent, voia să ştie toate detaliile privind ultimele clipe ale tatălui său. Femeia, în mod vizibil agasată, îl invită s-o însoţească. O urmă pe un coridor lung şi întunecat, încărcat cu dulapuri metalice, după care intră în biroul ei, luminos şi funcţional, care dădea spre un fel de grădină publică.

- Iată dosarul tatălui dumneavoastră, spuse ea întinzându-i o mapă subţire.

Cuvântul dosar părea un pic exagerat: înăuntru era o filă scrisă pe ambele părţi, în limba elveţiană standard german.

- Nu pricep nimic... Ar trebui s-o dau la tradus.

- Ce doriţi, de fapt? Calmul ei se năruia încet. Vă spun eu că totul e în ordine!

- Bănuiesc că i s-a făcut un consult...

- Desigur.

După cât putuse să constate din diverse reportaje, examenul medical se reducea la un control al tensiunii şi la câteva întrebări vagi, un fel de *interviu motivational*, atât doar că toată lumea îl trecea cu brio, iar cazul era clasat, sistematic, în mai puţin de zece minute.

- Acţionăm în deplină conformitate cu legea elveţiană, spuse femeia, din ce în ce mal distantă.

- Ce s-a întâmplat cu trupul?

- Păi, ca marea majoritate a clienţilor noştri, tatăl dumneavoastră a optat pentru formula incinerării. Prin urmare, am acţionat în conformitâte cu dorinţa sa; i-am împrăştiat cenuşa în natură.

Aşa vasăzlcă, îşi spuse Jed; tatăl lui era acum hrană pentru crapii brazilieni din Zürichsee.

Femeia luă înapoi dosarul, închlpuindu-şi, cu certitudine, că discuţia luase sfârşit, şi se ridică pentru a-l pune la loc în dulap. Jed se ridică la rândul său, se apropie de ea şi o pălmui violent. Femeia scose un fel de geamăt surd, fără să la în calcul vreo ripostă. El continuă cu un upercut năprasnic

în bărbie, urmat de o serie rapidă de lovituri cu latul palmei. în timp ce femeia se clătina, încercând să-şi recapete suflul, Jed se trase înapoi ca să-şi ia avânt şi îi dădu cu toată puterea un şut în plexul solar. De data asta femeia se prăbuşi, lzbindu-se puternic de un colţ metalic al biroului; se auzi un trosnet clar. Probabil că se lovise la coloana vertebrală,- îşi spuse Jed. Se aplecă asupra ei: era complet ameţită, respira cu greutate, dar respira.

Se îndreptă în grabă spre ieşire, temându-se vag ca nu cumva să se dea alarma, dar recepţionera abia de-şl ridică ochii din cuvintele încrucişate: e drept, bătaia fusese foarte silenţioasă. Gara se afla la două sute de metri. în clipa când păşi pe peron, un tren tocmai oprea în staţie. Urcă fără bilet, scăpă de control şi coborî în gara centrală din Zürich.

Ajungând la hotel, îşi dădu seama că scena violentă de adineaori îl înviorase. Era prima oară în viaţă când folosea violenţa fizică împotriva cuiva; iar asta-i stârnise foamea. Se ghiftui cu nişte *raclette* cu carne din Grisons şl cu jambon ţărănesc, pe care le însoţi cu un excelent vin negru de Valais.

A doua zi dimineaţă, în Zürich se făcuse din nou vreme bună, un strat subţire de zăpadă acoperise pământul. Plecă la aeroport, aşteptându-se - mal mult sau mal puţin - să fie oprit la punctul de control al paşapoartelor, dar nu păţi nimic. Nici în zilele următoare nu se-ntâmplă nimic. Era ciudat că nu făcuseră nici o plângere; poate că nu doreau să atragă atenţia, în nici un fel. Trebuie să fl fost un strop de adevăr, îşi zise, în acele acuzaţii din forumurile de pe internet, privind îmbogăţirea personală a membrilor asociaţiei. O eutanaslere era facturată în medie cu cinci mii de euro, câtă vreme doza letală de pentobarbital de sodiu costa douăzeci de euro, iar o incinerare simplă făcea cam tot atât. Pe o piaţă în plină expansiune, în care Elveţia se afla în poziţie de cvasi-monopol, tipii câştigau cu siguranţă purcoaie de bani.

Starea de frenezie îl părăsi repede, făcând loc unui val de tristeţe adâncă, pe care o simţea definitivă. La trei zile după sosire, pentru întâia oară în viaţă, îşi petrecu singur seara de Crăciun. Şi tot aşa, seara de Anul Nou. Iar în zilele care urmară, rămase la fel de singur.

Epilog

Câteva luni mai târziu, Jasselin ieşi la pensie. Adevărul e că asta era data normală de pensionare, dar până atunci se gândise mereu să ceară o prelungire de cel puţin un an sau doi. Cazul Houellebecq îl tulburase profund; i se ruinase parcă încrederea în sine şi în capacitatea de a-şl face bine meseria. Nimeni nu-i reproşase nimic, dimpotrivă, fusese ridicat *in extremis* la gradul de comisar divizionar; nu-şi va îndeplini funcţia, dar pensia îi va creşte uşor. Fusese prevăzută o petrecere de adio, ba chiar una la scară mare, era invitat tot corpul Brigăzii Criminalistice, iar şeful poliţiei, urma să rostească o alocuţiune. Se retrăgea *copleşit de onoruri* doreau în mod' vădit să fie încredinţat că, în ansamblul carierei sale, fusese un bun poliţist. într-adevăr, şi el credea că, de cele mai multe ori, fusese un bun poliţist, oricum un poliţist îndârjit, iar îndârjirea este, până la urmă, singura calitate umană care contează, nu doar în meseria de poliţist, ci şi în multe alte profesii, în orice caz, în cele care au de-a face cu noţiunea de *adevăr*.

Cu câteva zile înainte de plecarea lui efectivă, l-a invitat pe Ferber la masă, într-un mic restaurant din Place Dauphine. Era luni, 30 aprilie, multă lume avusese liber, Parisul era liniştit, iar în restaurant nu se aflau decât câteva perechi de turişti. Primăvara venise de-a binelea, mugurii se deschiseseră, fire de praf şi de polen se zbenguiau în lumină. Se aşezaseră pe terasă şi comandaseră două *pastis-url* înainte de masă.

- Ştii, zise el în momentul în care ospătarul le punea în faţă paharele, mare rahat şi cazul ăsta, de la cap la coadă. Dacă individul ăla n-ar fi remarcat că îi lipseşte tabloul, orbecăiam şi-acuma.

- Hai, nu fi aşa de aspru cu tine; până la urmă, a fost ideea ta să-l ducem la faţa locului.

- Nu, Christian..., îi răspunse blând Jasselin. Poate-ai uitat, dar să ştii că de la tine a venit. Simt prea bătrân..., continuă el puţin mai târziu. Sunt pur şi simplu prea bătrân pentru meseria asta. Ca şi restul organismului, odată cu vârsta se anchilozează şi creierul; ba chiar, ml se pare că mai repede decât restul. Omul n-a fost construit ca să trăiască optzeci sau o sută de ani, ci cel mult treizeci şi cinci sau patruzeci, ca în preistorie. Prin urmare, dispune de organe care rezistă - unele chiar remarcabil - şi de altele care se defectează încet-încet sau repede.

- Ce-al de gând să faci? întrebă Ferber încercând să schimbe subiectul. Rămâi la Paris?

- Nu, o să mă stabilesc în Bretagne. în casa unde au locuit părinţii mei înainte să vină la Paris.

înainte să se mute, însă, erau destul de multe lucrări de făcut acolo. E surprinzător, îşi spuse Jasselin, să te gândeşti la toţi aceşti oameni aparţinând unui trecut apropiat, ba chiar foarte apropiat - era cazul părinţilor săi -, care şi-au trăit o mare parte din viaţă în nişte condiţii de confort care astăzi par inacceptabile: nu tu baie, mi tu duş, nici un sistem eficient de încălzire. Oricum, Hélène trebuia să stea până la sfârşitul anului universitar, aşa încât instalarea nu putea avea loc decât la sfârşitul verii. îi mărturisi lui Ferber că nu-i plăcea să meşteșugească, în schimb îi plăcea grădinăritul, aşa că se va delecta cu îngrijirea grădinii de legume.

- Şi..., mai spuse el cu un început de zâmbet, o să citesc romane poliţiste. N-am făcut aproape niciodată asta în timpul anilor mei de muncă, aşa că o să mă apuc acum. N-am însă nici un chef să citesc americani, şi am impresia că se găsesc mai ales din ăştia. N-ai vreun francez să-mi recomanzi?

- Jonquet, răspunse Ferber fără ezitare. Thierry Jonquet. în Franţa, e cel mai bun, după părerea mea.

Jasselin îşi notă numele pe un carneţel, în momentul în care chelnerul îi aduse calcanul *meunière*. Era un restaurant bun, vorbeau destul de puţin, dar se simţea bucuros că e împreună cu Ferber pentru ultima oară şi îi era recunoscător că nu spunea banalităţi privind posibilitatea de-a se revedea şi de-a păstra legătura. El avea să se stabilească în provincie, iar Ferber avea să rămână la Paris; avea să devină un bun poliţist, ba chiar un foarte bun poliţist, probabil că avea să fie numit căpitan până la sfârşitul anului, apoi, ceva mai târziu, comandant şi în cele din urmă comisar; dar, mai mult ca sigur, nu aveau să se mai revadă niciodată.

Au mal rămas ceva vreme în restaurant, toţi turiştii plecaseră. Jasselin îşi termină desertul - o şarlotă cu castane glasate. O rază de soare strecurată printre platani ilumină splendid locul.

- Christian..., spuse Jasselin după un moment de ezitare, fiind el însuşi surprins că vocea îi tremura uşor. Aş vrea să-mi promi(l ceva: nu lăsa de izbelişte cazul Houellebecq.

Ştiu că nu mai ţine doar de noi, dar aş vrea să-i baţi la cap pe tipii de la Oficiul de luptă împâtriva traficului cu obiecte de artă, şi să mă anunţi ce-au descoperit.

Ferber dădu din cap şi îi promise.

Pe măsură ce treceau lunile şi nu apărea nici urmă de tablou în reţelele obişnuite, devenea din ce în ce mai limpede că asasinul nu era un hoţ profesionist, ci un colecţionar. Care acţionase de capul lui, fără nici o intenţie de-a se despărţi de obiect. Era cea mai nefericită variantă posibilă, aşa că Ferber îşi continuă investigaţiile în direcţia spitalelor şi apoi în cea a clinicilor private - a celor care, desigur, acceptau să-i răspundă: folosirea materialului chirurgical specializat rămânea singura pistă serioasă.

Cazul nu a fost rezolvat decât trei ani mai târziu, şi atunci doar din întâmplare. în timp ce patrula pe autostrada A8 în direcţia Nisa-Marsilia, un grup de jandarmi s-a străduit să intercepteze un Porsche 911 Carrera care mergea cu 210

km/h. Şoferul a încercat să fugă şi nu a fost prins decât în dreptul localităţii Fréjus. S-a dovedit că era vorba despre o maşină ftirată şi că bărbatul, aflat în stare de ebrietate, era *bine cunoscut de către serviciile de poliţie*. Patrick Le Braouzec fusese condamnat în mai multe rânduri pentru delicte banale şi relativ minore - proxenetism, lovituri şi rănire de persoană -, însă un zvon insistent îi atribuia o îndeletnicire destul de ciudată, aceea de *traficant de insecte*. Există mai mult de un milion de specii de insecte şi în flecare an sunt descoperite unele noi, mai ales în regiunile ecuatoriale. Anumiţi amatori cu dare de mână sunt dispuşi să plătească sume mari şi chiar foarte mari pentru un exemplar arătos dintr-o specie rară, conservat sau, de preferinţă, viu. Capturarea şi, cu atât mal mult, exportul acestor animale sunt supuse unor reguli foarte stricte, pe care până în momentul respectiv Le Braouzec reuşise să le ocolească - nu fusese niciodată prins asupra faptului şi îşi justifica drumurile regulate în Noua Guinee, Sumatra sau Guyana cu argumentul, că adoră jungla şi viaţa sălbatică. Omul avea într-adevăr un temperament de aventurier şi dădea dovadă de un real curaj fizic: se afunda singur, fără călăuză, unèori vreme de mai multe săptămâni, în unele dintre cele mai periculoase jungle ale planetei, înzestrat cu doar câteva provizii, un cuţit de luptă şi nişte pastile de purificare a apei.

De data asta, i-au găsit în portbagajul maşinii o servietă rigidă, îmbrăcată în piele catifelată şi prevăzută cu mai multe găuri de aerisire; perforaţiile erau aproape invizibile, aşa încât, la o primă vedere, obiectul putea să treacă drept o banală servietă diplomat. înăuntru, în spaţiul compartimentat prin pereţi despărţitori de plexiglas, se aflau vreo cincizeci de insecte, printre care jandarmii au recunoscut o scolopendră, o migala şi o urechelniţă uriaşă; celelalte nu au fost identificate decât după câteva zile, la Muzeul de Istorie Naturală din Nisa. Lista a fost remisă unui specialist - de fapt singurul specialist francez în acest tip de

delincvenţă - care a făcut o estimare rapidă: la preţul pieţei, colecţia putea fl negociată în jurul sumei de o sută de mii de euro.

Le Braouzec şi-a recunoscut fără nazuri faptele. Se certase cu unul dintre clienţii săi - un chirurg din Cannes - din pricina plăţii pentru o livrare anterioară. Acceptase să revină la negocieri cu nişte specimene suplimentare. Discuţia s-a încins, l-a lovit pe chirurg, care a căzut cu capul pe spate, izbindu-se de o masă de marmură. Le Braouzec credea că murise. “A fost un accident”, s-a apărat el,* “nici nu-mi trecea prin cap să-l omor”. A intrat în panică şi, în loc să cheme un taxi, aşa cum făcuse la venire, a furat maşina victimei. Astfel, cariera lui de infractor s-a terminat exact în acelaşi ton în care se desfăşurase tot timpul, în stupiditate şi violenţă.

Serviciul Regional de Poliţie Judiciară din Nisa s-a deplasat la vila medicului Adolphe Petissaud. Locuia pe Averiue de la Californie, pe înălţimile din Cannes, şl deţinea 80% din acţiunile la propria sa clinică, ce era specializată în chirurgie plastică şi reparatorie masculină. Trăia singur. în mod vădit era plin de bani, peluza şi piscina îi erau admirabil îngrijite şi casa avea vreo zece camere.

Cele de la parter şi de la etaj nu le-au oferit nici o informaţie. Era un cadru de viaţă clasic, previzibil, al unui burghez avut şi nu foarte rafinat, care acum zăcea cu capul spart, într-o baltă de sânge, pe covorul din salon. Probabil că Le Braouzec nu minţise: fusese vorba, pur şi simplu, despre o discuţie de afaceri care o luase razna, aşa încât nici o premeditare nu îi putea fi pusă în cârcă. Era posibil, totuşi, să primească zece ani.

Subsolul, în schimb, avea să le ofere o adevărată surpriză. Erau cu toţii nişte poliţişti încercaţi, experimentaţi - regiunea Nisa este de mult cunoscută pentru nivelul ei infracţional ridicat, devenit şi mai îngrijorător după apariţia mafiei ruseşti; însă nici comandantul Bardèche, aflat la

conducerea echipei, nici vreunul din oamenii săi nu mai văzuseră aşa ceva.

încăperea, de douăzeci de metri pe zece, avea pereţii aproape în întregime acoperiţi cu etajere vitrate, de doi metri înălţime. în interiorul acestora, erau dispuse regulat şi iluminate cu spoturi nişte monstruoase himere umane. Sexe grefate pe torsuri, din nasuri ieşeau braţe minuscule de fetuşl, alcătuind un soi de trompe. Alte compoziţii formau o magmă de membre umane lipite, amestecate, suturate, în jurul unor capete care rânjeau. Totul era conservat graţie unor metode care le erau necunoscute, iar reprezentările emanau un realism insuportabil: feţele crestate şi adesea enucleate erau înţepenite în nişte rictusuri atroce de durere, amputările erau împodobite cu nişte cununi de sânge uscat. Petissaud era un dement periculos, care îşi exersa perversiunea la un nivel neobişnuit, probabil beneficia de complici, exista un trafic de cadavre şi de fetuşi, ancheta avea să dureze, îşi spuse Bardèche în timp ce unul dintre adjuncţii săi - un tânăr brigadier proaspăt intrat în echipă - leşina, căzând încet şi graţios, ca o floare tăiată, la câţiva metri de el.

De asemenea, se gândi el în treacăt, asta putea fi o veste excelentă pentru Le Braouzec: un avocat priceput ar fi ştiut să exploateze împrejurările, să scoată în evidenţă caracterul monstruos al victimei, influenţând cu siguranţă decizia juraţilor.

în mijlocul încăperii se afla o imensă masă iluminată, de cel puţin cinci metri pe zece, înăuntru, în compartimente cu pereţi transparent!, foiau sute de insecte, grupate pe specii.

Acţionând din greşeală un buton aflat pe marginea mesei, unul dintre poliţişti declanşă mecanismul de deschidere a unui perete: vreo zece migale se năpustiră spre compartimentul vecin, agitându-şi picioarele pline de peri şi punându-se să ciopârţească insectele dinăuntru - nişte miriapode roşcate. Iată deci cum îşi umplea serile doctorul Petlssaud, în loc să chefuiască, precum majoritatea

confraţilor săi, cu prostituate de origine slavă, în orgii inofensive. Pur şi simplu se credea Dumnezeu; şi se purta cu populaţiile sale de insecte precum Dumnezeu cu populaţiile umane.

Probabil că lucrurile ar fî rămas la acest nivel, în lipsa intervenţiei lui Le Guem, un tânăr brigadier breton, recent mutat la Nisa, pe care Bardèche se bucura în mod special că îl luase în echipă. înainte să intre în poliţie, făcuse doi ani de arte plastice la Rennes, ceea ce l-a ajutat să recunoască, într-un desen în cărbune atârnat de perete pe unul dintre rarele locuri libere dintre vitrine, o schiţă a lui Francis Bacon. De fapt, în subsol se aflau patru opere de artă, dispuse aproape exact în cele patru colţuri. în afara schiţei lui Bacon, mai erau două plastinaţii semnate de Von Hagens - destul de respingătoare la rândul lor. Şi mai era o pânză în care lui Le Guern i s-a părut că recunoaşte ultima operă a lui Jed Martin, intitulată *Michel Houellebecq*, *scriitor*.

întors la comisariat, Bardèche consultă imediat arhiva TREIMA: Le Guern avusese dreptate, pe toată linia. Cele două plastinaţii fuseseră aparent achiziţionate în mod cât se poate de legal; schiţa lui Bacon, în schimb, fusese furată, în urmă cu vreo zece ani, dintr-un muzeu din Chicago. Autorii furtului fuseseră prinşi acum câţiva ani şi se remarcaseră printr-un refuz sistematic de a-şi turna cumpărătorii, lucru destul de rar printre cei de factura lor. Era un desen de format mic, achiziţionat într-o perioadă când cota lui Bacon se afla într-o uşoară scădere, aşa că Petissaud îl luase probabil la jumătate din preţul pieţei, cam ăsta era procentul practicat în mod obişnuit; pentru un om cu veniturile lui, era o cheltuială importantă, dar nu imposibilă. Bardèche a fost în schimb uluit de cotaţiile actuale ale operelor lui Jed Martin; chiar şi la jumătate de preţ, chirurgul nu ar fl avut posibilitatea să pună mâna pe o asemenea pânză.

A sunat îndată la Oficiul de luptă împotriva traficului cu obiecte artă, unde a declanşat o vânzoleală considerabilă: orice s-ar spune, era cel mai important caz de care se ocupaseră în ultimii cinci ani. Pe măsură ce cota lui Jed Martin creştea în proporţii vertiginoase, se aşteptau ca pânza să apară, inevitabil, pe piaţă; dar asta nu se întâmpla, sporindu-le perplexitatea.

încă un detaliu favorabil lui Le Braouzec, îşi spuse Bardèche: fuge cu o servietă cu insecte evaluată la o sută de mii de euro şi cu un Porsche valorând cam tot atât, dar lasă în urmă un tablou de circa douăsprezece milioane dé euro. Unui avocat bun nu-i va fi deloc greu să demonstreze că-şi pierduse cumpătul, că improvizase, că era vorba despre o crimă întâmplătoare, chiar dacă, aventurierul, în mod vădit, habar n-avea de valoarea ce-i fusese la îndemână.

Un sfert de oră mai târziu, directorul Oficiului, în persoană, îi telefonă ca să-l felicite călduros şi să-l comunice telefonul - atât numărul de la birou, cât şi cel de mobil - comandantului Ferber, de la Brigada Criminalistă, cel care era însărcinat cu ancheta.

îşi sună imediat colegul. Trecuse puţin de ora douăzeci şi unu, dar încă se mai afla la birou, fiind pe picior de plecare. Şi acesta păru nespus de uşurat la aflarea veştii; începuse să creadă că nu vor izbuti în veci, spuse el. Un caz nerezolvat e ca o rană veche, mai adăugă el glumind doar pe jumătate, nu-ţi dă niciodată pace, mă rog, probabil că Bardèche ştia toate astea.

Da, Bardèche chiar le ştia; promise să-i facă a doua zi un raport succint, după care închise.

A doua zi, spre sfârşitul dimineţii, Ferber primi un e-mail care sintetiza tot ce descoperiseră. Clinica doctorului Petissaud făcea parte dintre acelea care răspunseseră anchetei lor, remarcă el în trecere; recunoscuseră că au un bisturiu-laser, dar susţinuseră că acesta nu părăsise instituţia lor. Găsi mesajul: era semnat de însuşi Petissaud.

Ar fl fost normal, se gândi el pentru o clipă, să le sune ciudat faptul că o clinică specializată în chirurgie plastică reparatorie dispunea de un aparat destinat amputărilor; pe de altă parte, nimic din adresa clinicii nu îi indica specialitatea; în plus, primiseră sute de răspunsuri. Nu, conchise el, n-aveau ce să-şi reproşeze în acest dosar. înainte să-l sune pe Jasselin în Bretagne, zăbovi câteva clipe asupra fizionomiei celor doi ucigaşi. Le Braouzec avea o mutră tipică de brută, de om fără scrupule, dar lipsit în acelaşi timp de o ferocitate autentică. Era un criminal oarecare, un criminal cum întâlneau la tot pasul. Mai surprinzător era Petissaud: frumuşel, bronzat - într-o manieră pe care o puteai bănui permanentă - zâmbea în faţa obiectivului, afişând o siguranţă fără greş. De fapt, avea aspectul tipic al unui chirurg plastician din Cannes, care locuieşte pe Avenue de la Californie. Bardèche avea dreptate: era genul de individ pe care îl înhăţau din când în când cel de la Brigada de Moravuri; niciodată cei de la Brigada Crimlnalistă. *Ciudată* e uneori omenirea, îşi spuse el formând numărul de telefon; din nefericire, cel mal adesea era de genul *ciudată şi respingătoare* şi doar arareori de genul *ciudată şi încântătoare*. Se simţea totuşi liniştit, senin; ştia că Jasselin va fl şi mai şi; că abia acum va putea cu adevărat să se bucure de pensie. Chiar dacă într-o manieră indirectă şi anormală, vinovatul fusese pedepsit; echilibrul fusese restabilit. Rana putea să se închidă.

Instrucţiunile din testamentul lui Houellebecq erau clare: în cazul în care avea să dispară înaintea lui Jed Martin, tabloul îi revenea acestuia. Ferber dădu cu uşurinţă de Jed la telefon: era acasă; nu, nu-l deranja. De fapt, da, puţin, tocmai se uita la o antologie a *Aventurilor unchiului Scrooge* pe *Disney Channel*, dar se abţinu să i-o spună.

Tabloul acesta, implicat deja în două crime, ajunse la Jed fără nici o măsură specială de precauţie, într-o furgonetă obişnuită a poliţiei, îl instală pe şevalet, în mijlocul încăperii, după care reveni la ocupaţiile sale, care deocamdată erau

destul de cuminţi: îşi curăţa lentilele suplimentare, făcea un pic de ordine. Creierul îi funcţiona cu încetinitorul şi abia după câteva zile îşi dădu seama că tabloul îl *deranja*, că se simţea stânjenit în prezenţa lui. Nu era vorba numai de parfumul de sânge care părea că pluteşte în jurul său, aşa cum pluteşte în jurul unor bijuterii celebre sau, în general, al obiectelor care au declanşat porniri pătimaşe; era mai ales privirea lui Houellebecq, a cărei expresivitate scânteietoare îi părea deplasată, anormală, acum că scriitorul murise, iar el văzuse bulgării de pământ sfărâmându-se unul după altul pe sicriul său, în centrul cimitirului din Montparnasse. Chiar dacă ajunsese să nu o mai suporte, era fără îndoială o lucrare bună, impresia de viaţă pe care o dădea scriitorul era stupefiantă, ar fi fost o prostie să facă pe modestul.

Dar de aici până la faptul că valora douăsprezece milioane de euro, asta era o altă poveste, pe care refuzase tot timpul să o comenteze; o singură dată lăsase să-l scape, în faţa unui ziarist deosebit de insistent: “Nu trebuie să căutăm un înţeles acolo unde nu există nici unul”, reluând astfel fără a fi pe deplin conştient concluzia din *Tractatus-ul* lui Wittgenstein. “*în legătură cu lucrurile despre care nu pot vorbi*, *am obligaţia să tac*”

îi telefonă lui Franz în aceeaşi seară pentru a-i prezenta veştile şi pentru a-i anunţa intenţia sa de-a scoate la vânzare tabloul *Michel Houellebecq*, *scriitor*.

Sosind la barul *Chez Claude*, pe Rue Châteaudes-Rentiers, avu senzaţia clară, de nezdruncinat, că era ultima dată când punea piciorul în acel local; în acelaşi timp, îşi dădu seama că era ultima sa întâlnire cu Franz. îngândurat, acesta şedea la locul său obişnuit, în faţa unui pahar de vin roşu; avea aerul unui om bătrân, de parcă i se năpustiseră pe umeri nişte griji apăsătoare. Desigur, câştigase bani grei, dar îşi spunea probabil că, dacă ar mai fi aşteptat câţiva ani, ar fi putut câştiga de zece ori mai mult; făcuse fără îndoială *investiţii*, ceea ce reprezenta o sursă inevitabilă de

necazuri. La modul ceva mai general, părea că suportă destul de greu noul său statut de om bogat, aşa cum se întâmplă adesea cu cei veniţi dintr-o familie săracă: averea nu îl face fericiţi decât pe cei care au cunoscut dlntotdeauna o anumită bunăstare, care sunt pregătiţi pentru asta din copilărie; atunci când ea pogoară asupra unuia care a cunoscut doar lipsuri, primul sentiment care îl năpădeşte şi pe care îl reprimă uneori, dar numai temporar, până ce acesta ajunge să-l copleşească cu totul, este pur şi simplu *teama*. Jed, în schimb, născut într-o familie îndestulată, care cunoscuse foarte repede succesul, acceptă netulburat faptul că dispunea de un sold de credit de paisprezece milioane de euro în contul curent. Nici măcar nu era deranjat prea des de cei de la bancă. De la ultima criză financiară, mult mai rea decât cea din 2008, care provocase falimentul la Credit Suisse şi la Royal Bank of Scotland, fără a mai vorbi despre numeroase alte stabilimente mai puţin importante, bancherii, în cel mai bun caz, *se manifestau cu discreţie*. Nu renunţaseră, desigur, la toate gogoşile pe care meseria îi învăţase să le servească; dar, când le spuneai că nu eşti interesat de nici o formă de investiţie, renunţau imediat, scoţând un suspin resemnat, închideau liniştiţi dosarul pe care îl pregătiseră, aproape că-şl cereau scuze; doar o ultimă rămăşiţă de orgoliu profesional îi mai împiedica să ofere un cont de economii cu dobândă de O,45%. Generic vorbind, era o perioadă ciudată din punct de vedere ideologic, în care oricine din Europa occidentală părea convins că sistemul capitalist era condamnat, condamnat chiar pe termen scurt, că îşi trăia ultimii ani; ceea ce nu însemna că partidele de extremă stânga izbuteau să-şi facă muşterii în afara clientelei obişnuite de masochişti scandalagii. O perdea de cenuşă părea să se fi întins peste spirite.

.Discutară timp de câteva minute despre situaţia de pe piaţa artei, care era cam dementă. Mulţi experţi îşi închipuiseră că, după perioada de frenezie speculativă,

avea să urmeze o perioadă mal calmă, în care piaţa va creşte încet, cu regularitate, într-un ritm firesc; mulţi preziseseră chiar că arta va deveni o *valoare de refugiu*; se înşelaseră. “Nu mal există valoare de refugiu”, după cum scrisese recent *Financial Times* într-un editorial; iar specula, în domeniul artei, devenise şi mai aprigă, mai dezordonată şi mal frenetică, cotele se stabileau şl se năruiau cât ai clipi, clasamentul *ArtPrice* se înnola săptămânal.

Au cerut încă un pahar de vin, apoi un al treilea.

- Pot să-ţi găsesc un client..., spuse într-un târziu Franz. Bineînţeles, o să-mi la ceva timp. La preţurile la care ai ajuns, nu-s prea mulţi doritori...

Oricum, Jed nu se grăbea. Ritmul conversaţiei scăzu, până când se opri complet. Se priviră, cam pleoştiţi.

- Am. trecut prin tot soiul de chestii împreună, încercă să spună Jed cu un ultim efort, însă vocea 1 se stinse chiar înainte de sfârşitul frazei. în clipa în care se ridică să plece, Franz îi zise:

- Nu ştiu dacă ai băgat de seamă... dar nu te-am întrebat ce faci.

- Am observat.

De fapt, se învârtea în jurul cozii, în cel mai bun caz. Era atât de lipsit de preocupare încât, de câteva săptămâni, începuse să converseze cu boilerul. Mal îngrijorător încă - observase asta cu două zile înainte - era faptul că se aştepta ca boilerul să-i răspundă. E adevărat că aparatul scotea zgomote din ce în ce mal felurite: gemete, sforăieli, plescăituri seci, şuierături de tonalităţi şi volume diverse; te puteai aştepta ca într-o bună zi să ajungă la un limbaj articulat. La urma urmei, era tovarăşul său cel mai vechi.

Şase luni mai târziu, Jed hotărî să se mute în vechea casă a bunicilor săi, în Creuse. Procedând astfel, încerca sentimentul supărător că urmează drumul străbătut de Houellebecq cu câţiva ani înainte. îşi tot repeta, pentru a se convinge singur, că existau diferenţe semnificative. în primul rând, Houellebecq se mutase în Loiret părăsind

Irlanda; adevărata ruptură se produsese însă înainte, când părăsise Parisul, centrul sociologic al activităţii sale de scriitor şi al prieteniilor sale, după cum se părea, în favoarea Irlandei. Ruptura pe care o realiza acum Jed, părăsind centrul sociologic al activităţii sale de artist, era de altă natură. La drept vorbind, o realizase deja în fapt. în primele luni după câştigarea notorietăţii internaţionale, acceptase să participe la bienale, să asiste la vernisaje, să acorde numeroase interviuri - ba chiar, cu un anumit prilej, să ţină o conferinţă, despre care nu îşi amintea de altfel nimic. Apoi o lăsase mai moale, uitase să răspundă la invitaţii şi e-mailuri şi, în mai puţin de doi ani, revenise la acea singurătate copleşitoare, dar în ochii săi indispensabilă şi îmbelşugată, ceva care semăna cu neantul "plin de nenumărate posibilităţi" din gândirea budistă. Atâta doar că, pentru moment, neantul nu dădea naştere decât la neant. De aceea îşi schimba reşedinţa, în speranţa că va regăsi acel impuls ciudat care, pe vremuri, îl determinase să adauge noi obiecte, calificate drept *artistice*, la nenumăratele obiecte naturale sau artificiale prezente deja în lume. Nu era vorba, ca în cazul lui Houellebecq, despre o căutare a unei iluzorii stări de spirit a copilăriei. De altfel, *nu îşi petrecuse* copilăria în Creuse, ci doar câteva vacanţe de vară, din care nu păstrase nici o amintire exactă, ci numai senzaţia unei fericiri nedesluşite, brutale.

înainte de a părăsi regiunea pariziană, mai avea o ultimă sarcină de îndeplinit, o sarcină delicată, al cărei soroc îl amânase cât putuse mal mult. în urmă cu câteva luni, încheiase un acord de vânzare pentru casa din Raincy cu Alain Sémoun, un tip care voia să-şi instaleze firma acolo. Făcuse avere pe seama unui site internet de descărcare a unor mesaje vocale prestabilite şi a unor fonduri de ecran pentru telefoane mobile. Părea o nimica toată, era o activitate mai degrabă simplistă, dar individul devenise în doar câţiva ani numărul 1 mondial în domeniu. încheiase

contracte de exclusivitate cu multe personalităţi şi, în schimbul unei sume modeste, puteai, intrând pe slte-ul său, să-ţi personalizezi telefonul cu imaginea şi vocea lui Paris Hilton, Deborah Channel, Dmitri Medvedev, Puff Puff Dady şi a multor altora. Voia să utilizeze casa din Raincy ca sediu social - biblioteca i se părea de mare clasă - şi să construiască ateliere modeme în parc. în opinia lui, Raincy ascundea o “energie nebună” pe care se angaja să o canalizeze; era un mod de-a vedea lucrurile. Jed bănuia că îşi supralicita puţin pasiunea pentru *periferiile cu probleme*, dar era tipul de om care ar fl fost în stare, de dragul supralicitării, să cumpere până şi o navetă de apă Volvic. în orice caz, avea un papagal remarcabil şi reuşise să-şi tragă cât mai mult din toate subvenţiile locale sau naţionale posibile; fusese chiar la un pas să-l îmbrobodească pe Jed la preţul tranzacţiei, dar acesta s-a prins, iar tipul a sfârşit prin a-i propune un preţ rezonabil. Evident, Jed nu avea nevoie de banii aceia, dar 1 s-ar fi părut nevrednic de memoria tatălui său să dea pe nimic acest loc unde bătrânul încercase să-şi ducă viaţa; unde încercase, fie şi pentru câţiva ani, să construiască o *viaţă de familie*.

Când a plecat spre Raincy, bătea un vânt puternic dinspre răsărit. De zece ani nu mai fusese pe-alci. Poarta cea mare scârţâia puţin, dar se deschise fără probleme. Ramurile plopilor şi ale plutelor se agitau pe cerul de un cenuşiu întunecat. Printre ierburi, tufe de urzici şi de mărăcini, se mal zărea încă urma unei alei. Se gândi cu o uşoară groază că aici îşi trăise primii ani, chiar primele luni de viaţă, şl avu impresia că faldurile timpului se închideau peste el cu un zgomot surd; era încă tânăr, îşi spuse, nu trăise încă decât prima jumătate a declinului.

Obloanele închise, cu stinghii albe, nu prezentau nici o urmă de efracţie, iar broasca blindată de la uşa principală se deschise cu uşurinţă; era uimitor. Probabil că, prin localităţile din jur, se răspândise zvonul că nu era nimic de furat în casa aceea, că nu merita nici măcar o tentativă de

spargere. Aşa şi era, acolo nu mal exista nimic - nimic de vândut. Nici un aparat electronic recent; mobile masive, fără stil. Puţinele bijuterii ale mamei sale fuseseră luate de tatăl lui în azilul din Boulogne, apoi la reşedinţa din Vésinet. Caseta îi fusese înmânată lui Jed la scurt timp după moartea părintelui său; o dosise imediat deasupra unui dulap, cu toate că ştia că ar fl fost mal bine să o depună la Crédit Municipal. Nu de alta, dar mai devreme sau mal târziu ar fî dat peste ea, ceea ce l-ar fl stârnit inevitabil gânduri amare, pentru că, dacă viaţa tatălui său nu fusese prea veselă, ce să mai spui de a mamei?

Recunoscu uşor aranjamentul mobilei şl configuraţia încăperilor. Acea unitate funcţională de locuit, care ar fî putut adăposti oricând zece persoane, nu găzduise decât trei, în perioada ei de vârf - apoi două, apoi una, iar la sfârşit, pe nimeni. Se întrebă câteva clipe cum arăta instalaţia de încălzire. în timpul copilăriei şi chiar al adolescenţei, nu auzise niciodată vorblndu-se despre problemele de încălzire; şi nici în scurtele vizite pe care i le făcuse în tinereţe tatălui său nu se iscase vreo discuţie pe această temă. Poate că tatăl lui cumpărase o instalaţie ieşită din comun, un cazan “cu picioare de bronz, solide precum coloanele templului din Ierusalim”, aşa cum este descrisă femela înţeleaptă în Sfânta Scriptură.

Probabil că pe una dintre aceste canapele adânci din piele, ferit de căldura unei dupăamiezi de vară datorită ferestrelor cu vitralii de catedrală, citise aventurile lui Spirou şi Fantasio sau poemele lui Alfred de Musset. înţelese atunci că trebuia să acţioneze repede şi se îndreptă spre biroul tatălui său.

Găsi repede mapele cu desene, de îndată ce deschise primul dulap. Erau cam treizeci, cu dimensiuni de 50 80 centimetri, dublate cu acea hârtie cu motive triste, negre şi verzi, care acoperea toate mapele de desen în secolul trecut. Erau închise cu panglici negre uzate, aproape rupte, şi ticsite până la refuz cu sute de foi de format A2; toate

astea reprezentau probabil ani întregi de muncă. Luă patru dosare, coborî şi deschise portbagajul maşinii Audi.

Pe când făcea al treilea drum, observă un individ de culoare înalt, care îl urmărea de pe partea cealaltă a străzii, vorbind la telefonul mobil. Era o namilă cu craniul ras, avea probabil peste un metru nouăzeci şi cam vreo sută de kile, dar trăsăturile îi erau tinereşti, nu părea să albă mai mult de şaisprezece ani. Jed presupuse că Alain Sémoun îşi proteja investiţia, avu o clipă intenţia să se ducă să dea explicaţii, apoi renunţă, cu speranţa că felul în care îl va descrie negrul îi va permite interlocutorului său telefonic să-l identifice. Probabil că aşa s-a şl întâmplat, pentru că celălalt nu l-a deranjat în nici un fel, mulţumindu-se să-l supravegheze până ce termină cu încărcatul.

Mal rătăci câteva minute pe la etaj, fără nici un sentiment clar, fără a-şi rememora nici cel mai vag lucru, deşi ştia că nu se va întoarce niciodată în această casă. O casă care oricum avea să se schimbe, probabil că dobitocul ăla urma să *dărâme pereţi* şi să zugrăvească totul în alb, dar'toate astea nu îi stârneau nici o reacţie, nimic nu răzbătea până la el, aluneca prin infernul unei tristeţi nedefinite, vâscoase. La ieşire, închise poarta cu grijă. Negrul plecase. Deodată, vântul se potoli, ramurile plopilor rămaseră nemişcate, se lăsă un moment de tăcere totală. Făcu un ocol, o luă pe Rue de rÉgallté şi găsi Imediat intrarea în autostradă.

Jed nu era obişnuit cu releveele, planurile sau secţiunile prin care arhitecţli notează specificaţiile clădirilor pe care le proiectează; de aceea, prima reprezentare artistică pe care o descoperi la sfârşitul celei dintâi mape cu desene îi provocă un şoc. Nu sugera prin nimic un imobil de locuinţe, ci mai degrabă o reţea de neuroni, în care celulele locuibile erau despărţite prin lungi pasaje arcuite, acoperite sau în aer liber, care se ramificau în formă de stea. Celulele erau de dimensiuni foarte variabile şi aveau o formă mai degrabă circulară sau ovală - ceea ce îl surprinse pe Jed; îşi închipuia că tatăl său era mai atras de liniile drepte. Un alt

aspect frapant era absenţa totală a ferestrelor; acoperişurile, în schimb, erau transparente. Astfel că, odată întorşi acasă, locuitorii cetăţii nu ar mai fi avut nici un contact cu lumea exterioară - cu excepţia cerului.

Cea de-a doua mapă cu desene era destinată unor vederi detaliate ale interioarelor. Ceea ce frapa mai întâi era absenţa aproape totală a mobilelor - lucru făcut posibil prin folosirea sistematică a unor diferenţe de înălţime la nivelul solului. Astfel, zonele destinate odihnei erau nişte excavaţi! rectangulare, cu ö adâncime de patruzeci de centimetri; coboral în pat în loc să te sui. Tot aşa, băile erau nişte bazine mari şi rotunde, ale căror margini se aflau la nivelul solului. Jed se întrebă ce fel de material avusese intenţia să folosească tatăl său; probabil mase plastice, poate polistiren, care puteau fî modelate prin termoplastie după cum doreai.

Pe la nouă seara, şi-a încălzit nişte *lasagna* la microunde. A mâncat încet, însoţind pastele cu o sticlă de vin roşu obişnuit. Se întreba dacă tatăl său crezuse într-adevăr că proiectele sale ar fi putut găsi o finanţare sau dacă ar fl putut fi cumva realizate. La început da, fără îndoială, dar fie şi numai această idee era dezolantă, câtă vreme azi era atât de evident că erau lipsite de orice şansă. în orice caz, lucrurile nu păreau să fi ajuns vreodată la stadiul de machetă.

Termină sticla de vin după care se cufundă din nou în proiectele tatălui său, cu senzaţia că acest exerciţiu avea să devină tot mai deprimant. De fapt, era de presupus că, pe măsură ce eşecurile succesive se acumulau, arhitectul Jean-Pierre Martin îşi oferea o evadare în imaginar, multiplicând nivelurile, ramificaţiile, sfidând dimensiunile, inventând, complet dezinteresat de fezabilitate sau de buget, citadele cristaline şi improbabile.

Pe la şapte dimineaţa, Jed atacă ultima mapă, în Place des Alpes se crăpa de ziuă; vremea se anunţa ceţoasă, închisă probabil până spre seară. Ultimele desene realizate de tatăl

său nu evocau de nici un fel o clădire locuibilă, în orice caz, nu locuibilă de către fiinţe umane. Nişte scări în spirală urcau vertiginos până la cer, unindu-se cu pasarele subţiri, translucide, care făceau legătura între clădiri neregulate, în formă de lance, de un alb uluitor, a căror formă te ducea cu gândul la norii cirus. în fond, îşi spuse Jed cu tristeţe închizând dosarul, tatăl său nu încetase niciodată să viseze la construirea de case pentru rândunele.

Jed nu îşi făcuse nici o iluzie despre felul cum va fi primit de către locuitorii din satul bunicilor săi. Era pus în temă de pe vremea când străbătea *Franţa profundă* împreună cu Olga, cu mulţl ani în urmă: în afară de cei din câteva zone foarte turistice, precum Provence sau Dordogne, locuitorii regiunilor rurale sunt în general neprimitori, agresivi şi stupizi. Dacă doreai să eviţi agresiunile gratuite şi în general neplăcerile din cursul călătoriei, era de preferat, din toate punctele de vedere, să *eviţi ieşirea de pe cărările bătute*. Iar această ostilitate, doar latentă faţă de vizitatorii aflaţi în trecere, se transforma pur şi simplu în ură de îndată ce aceştia cumpărau o reşedinţă. La întrebarea dacă cineva străin de ţinut ar fi putut fi acceptat în vreo zonă rurală franceză, răspunsul era: *niciodată*. Ceea ce nu reprezenta vreo formă de rasism sau xenofobie. Pentru ei, un parizian era un străin, aproape în aceeaşi măsură ca un german din nord sau un senegalez: iar pe străini, hotărât lucru, nu-l iubeau.

Un mesaj laconic de la Franz îl anunţase că *Michel Houellebecq*, *scriitor* tocmai fusese vândut unui operator hindus de telefonie mobilă. Contul său din bancă sporea astfel cu şase milioane de euro. Evident, bogăţia străinilor - care plăteau pentru achiziţionarea unei proprietăţi sume pe care ei înşişi nici nu ar fi visat să le adune vreodată - era unul dintre principalele motive de resentiment ale autohtonilor. în cazul Iul Jed, faptul că era *artist* agrava şi mai mult situaţia: bogăţia sa fusese acumulată, în opinia unui cultivator din Creuse, prin mijloace îndoielnice, la

limita escrocheriei. Pe de altă parte, el nu îşi cumpărase proprietatea, o *moştenise* - iar unii dintre localnici îşi aminteau de el din perioadele de vară când şedea în casa bunicii. Era încă de pe atunci un copil sălbatic, prea puţin prietenos; iar acum nu se strădui deloc să-şi sporească popularitatea - ba chiar dimpotrivă.

Casa bunicilor avea în spate o grădină foarte mare, de aproape un hectar. Pe vremea când trăiau acolo amândoi, era amenajată în întregime ca grădină de legume - apoi, încet-încet, pe măsură ce puterile bunicii, rămasă văduvă, se împuţinaseră, iâr ea începuse să aştepte, întâi resemnată, apoi nerăbdătoare, moartea, suprafeţele cultivate se reduseseră, tot mal multe straturi de legume fuseseră părăsite şi lăsate pradă ierburilor sălbatice. Partea din spate, neîngrădită, dădea spre pădurea Grandmont - Jed îşi aduse aminte că odată, o căprioară urmărită de vânători îşi aflase adăpost în grădină. La câteva săptămâni după sosirea sa de-acum, află că un teren de cincizeci de hectare, învecinat cu al său, aproape în întregime acoperit de pădure, era de vânzare; îl cumpără fără să stea pe gânduri.

Zvonul că un parizian cam ţicnit cumpăra pământ fără să se uite la preţ s-a răspândit cu repeziciune, iar la sfârşitul anului, Jed s-a trezit proprietarul unei suprafeţe de şapte sute de hectare, dintr-o lovitură. Vălurit şi chiar accidentat pe alocuri, domeniul său era aproape în întregime acoperit de fagi, castani şi stejari; un iaz cu un diametru de aproape cincizeci de metri se întindea la mijloc. A aşteptat să treacă gerurile, apoi a ridicat un gard de zăbrele metalice înalt de trei metri, care îl închidea complet. în partea de sus a gardului era instalat un fir electric alimentat de un generator de joasă tensiune. Amperajul degajat era prea mic pentru a fl mortal, dar putea descuraja pe oricine ar fî încercat să-l escaladeze; era, de fapt, identic cu cel al barierelor electrice folosite pentru a împiedica vitele să iasă de pe pajişte. Se înscria astfel în limitele perfecte ale

legalităţii, aşa cum le-a comunicat şi jandarmilor veniţi, în două rânduri, să pună întrebări despre modificările survenite în fizionomia cantonului. Primarul îl vizită şi el, pentru a-i pune în vedere că, interzicând dreptul de trecere al vânătorilor, ce hăitulau de generaţii întregi căprioarele şi mistreţii, va stârni vrăjmăşii considerabile. Jed îl ascultă cu atenţie, se arătă de acord că, până la un anumit punct, situaţia era regretabilă, dar sublinie încă odată că se situa în limitele stricte ale legalităţii. La scurt timp după această conversaţie, apelă la o întreprindere de construcţii civile pentru a amenaja un drum care să traverseze de la un capăt la altul domeniul, ajungând la un portal acţionat prin telecomandă, ce dădea direct în D50. De aici, nu mai erau decât trei kilometri până la intrarea pe autostrada A20. îşi luă obiceiul să facă cumpărăturile de la Carrefour-ul din Limoges, unde era aproape sigur că nu va întâlni pe nimeni din sat. Se ducea mai mult marţea dimineaţa, la ora deschiderii, pentru că observase că atunci era afluenţa cea mai redusă. Avea uneori la dispoziţie supermarketul doar pentru el - ceea ce 1 se părea a fi o formă de fericire.

întreprinderea de construcţii civile a mai turnat în jurul casei un brâu de asfalt cenuşiu, de zece metri lăţime. în locuinţa propriu-zlsă nu a făcut nici o modificare.

Toate aceste amenajări îl costaseră ceva mai mult de opt milioane de euro. Făcu socoteala şi ajunse la concluzia că îi rămânea mai mult decât suficient ca să albă din ce trăi până la sfârşitul zilelor - chiar dacă presupunea că va avea o longevitate ridicată. Principala sa cheltuială avea să fie, de departe, impozitul pe avere. De impozit pe venit nu avea să se pună problema. Nu avea nici un venit şi nu-şi propunea deloc să mai producă din nou opere de artă destinate comercializării.

Şi anii, aşa cum se spune, se scurseră.

într-o dimineaţă, ascultând radioul din întâmplare - nu o mai făcuse de cel puţin trei ani - Jed află de moartea lui Frédéric Beigbeder, la vârsta de şaptezeci şi unu de ani. Se

stinsese în locuinţa lui de pe coasta bască, înconjurat, potrivit postului de radio, de “afecţiunea celor apropiaţi”. Jed fu convins de cele auzite. Din câte îşi aducea aminte, era într-adevăr ceva la Beigbeder care putea stârni afecţiune şi invoca prezenţa “celor apropiaţi”; ceva ce nu exista la Houellebecq, iar la el nici atât: era un fel de familiaritate cu viaţa.

Indirect, oarecum prin reconstituire, deveni conştient de faptul că el însuşi împlinise de curând şaizeci de ani. Era uimitor: nu îşi dăduse seama că îmbătrânise atât. Numai prin relaţia cu altcineva, şi prin intermediul acestuia, devii conştient de propria bătrâneţe; tu însuţi ai mereu tendinţa de-a te vedea etern. Desigur, părul îi albise, obrazul îi era brăzdat de riduri; dar toate acestea se petrecuseră pe nesimţite, fără să apară nimic care să-l confrunte direct cu imaginile de tinereţe. Jed a fost frapat atunci de această contradicţie: el, care realizase de-a lungul vieţii sale de artist mii de clişee, nu avea nici măcar o fotografie de-a lui. Şi nici nu îşi propusese vreodată să-şi facă un autoportret, nu se considerase niciodată, nici cât negru sub unghie, un subiect artistic valabil.

De mai bine de zece ani, poarta de sud a domeniului său, cea dinspre sat, nu mai fusese acţionată; cu toate acestea, se deschidea foarte uşor şi Jed se felicită, o dată în plus, că apelase la acea întreprindere din Lyon care îi fusese recomandată de un fost coleg al tatălui său.

. Nu îşi aducea aminte decât vag de Châtelus-le- Marcheix, în mintea lui era un sătuc prăpădit, un sătuc oarecare din Franţa rurală şi nimic mai mult. Dar încă de la primii paşi pe străduţele aşezării, se pomeni cuprins de uimire. în primul rând, satul se mărise mult, avea de cel puţin două, dacă nu de trei ori, mai multe case. Iar aceste case erau dichisite, ornamentate, construite cu un respect maniacal pentru tradiţia din Limousin. Peste tot, pe strada mare, puteai zări vitrinele magazinelor cu produse regionale, de artizanat; pe parcursul a doar o sută de metri numără trei cafenele

înzestrate cu conexiuni internet la preţ accesibil. Te-ai fl crezut mai degrabă la Koh Phi Phi sau la Saint-Paul-de-Vence decât într-un sat din Creuse.

Puţin ameţit, se opri în piaţa principală şi recunoscu cafeneaua din faţa bisericii. Recunoscu, mai degrabă, *amplasarea* localului. Interiorul, cu lampadare Art Nouveau, cu mese din lemn închis la culoare şi picioare din fler foijat, cu banchete din piele, dorea în mod evident să evoce ambianţa unei cafenele pariziene stil Belle Époque. Cu toate acestea, fiecare masă era echipată cu o staţie pentru laptop cu ecran de 21 de inchl, prize conforme cu normele europene şi americane, pliante cu instrucţiuni pentru conectarea la reţeaua *Creuse-Sat* Consiliul local finanţase lansarea unui satelit geostaţionar pentru a ameliora rapiditatea conexiunilor pe internet în tot departamentul, află Jed în urma lecturii pliantului. Comandă un Menetou-Salon roze, pe care îl bău visător, cu gândul la toate aceste transformări. La acea oră matinală, în cafenea erau puţini clienţi. O familie de chinezi termina un *breakfast limousin*, costând 23 de euro de persoană - după cum a putut constata Jed consultând meniul. Ceva mai aproape de el, un bărbos solid, cu părul strâns în coadă de cal, îşi verifica e-mailurile; îi aruncă o privire intrigată lui Jed, încruntă din sprâncene, ezită să i se adreseze, apoi se adânci din nou în calculator. Jed îşi termină paharul de vin, ieşi, rămase câteva minute gânditor la volanul maşinii sale, un SUV electric Audi - schimbase trei maşini în decurs de douăzeci de ani, dar rămăsese credincios mărcii la volanul căreia cunoscuse adevăratele bucurii automobilistice.

în săptămânile ce urmară, exploră fără grabă, în etape scurte, fără a ieşi de fapt din Limousin - în afara unei scurte escapade în Dordogne şi a alteia şi mai scurte în munţii din Rodezacească ţară, Franţa, care era în mod indiscutabil a lui. Fără îndoială, Franţa se schimbase mult. Seconectă de nenumărate ori la internet, purtă câteva convorbiri cu hotelieri, cu şefi de restaurante, cu alţi prestatori de servicii

(un garajist din Périgueux, o *escort-girl* din Limoges) şi toate astea îi confirmară prima impresie, fulgerătoare, care îl surprinsese pe când străbătea satul Châtelus-le-Marcheix: da, ţara se schimbase, se schimbase profund. Locuitorii tradiţionali din zonele rurale dispăruseră aproape în totalitate. Nou-veniţii, sosiţi din zonele urbane, îi înlocuiseră, însufleţiți de un acut spirit întreprinzător şi uneori de convingeri ecologice moderate, negociabile. îşi propuseseră să repopuleze *hinterlandul* - şi această tentativă, după multe alte încercări eşuate, bazată de astă dată pe o cunoaştere precisă a legilor pieţei şi pe acceptarea lor lucidă, le reuşise pe deplin.

Prima întrebare pe care şi-a pus-o Jed - manifestând prin aceasta un tipic egocentrism de artist - a fost de-a afla dacă "seria sa de meserii simple*4 îşi păstrase forţa de pătrundere, la douăzeci de ani după ce o crease. De fapt, nu şi-o păstrase în întregime. *Maya Dubois*, *asistentă de telementenanţă* nu mai avea nici un motiv să existe: telementenanţa era acum 100% externallzată - mai ales în Indonezia şi în Brazilia. în schimb, *Aimée*, escort-girl îşi păstra întreaga actualitate. Prostituţia cunoscuse chiar, pe plan economic, o adevărată recrudescenţă, datorată persistenţei, în special în ţările din America de Sud şi în Rusia, a unei imagini fantasmatice a *pariziencei*, precum şi neobositei activităţi a imigrantelor din Africa occidentală. Pentru prima dată după anii 1900 sau 1910, Franţa redevenise o destinaţie privilegiată a *turismului sexual*. îşi făcuseră apariţia şi noi profesii - sau mai degrabă nişte vechi ocupaţii fuseseră adaptate la tendinţele zilei: feroneria de artă, alămăritul; apăruse din nou grădinăritul în zone mlăştinoase. La Jabreillesles-Bordes, un sat aflat la cinci kilometri de cel al lui Jed, se instalase un potcovar. Creuse, cu reţeaua sa de poteci bine întreţinute, cu pădurile şi poienile sale, era o zonă perfectă pentru călărit.

în general, pe plan economic, Franţa o ducea bine. Devenită o ţară mai ales agrară şi turistică, dovedise o

robusteţe remarcabilă cu prilejul diferitelor crize care se succedaseră, aproape fără întrerupere, de-a lungul ultimilor douăzeci de ani. Crizele acestea fuseseră de o violenţă tot mai mare, de o imprevizibilitate burlescă - burlescă din punctul de vedere al unui Dumnezeu batjocoritor, care s-ar fi amuzat fără încetare pe seama convulsiilor financiare ce scufundau brusc în opulenţă, apoi în foamete, entităţi de talia Indoneziei, Rusiei sau Braziliei, adică populaţii de sute de milioane de oameni. Neavând altceva de vândut decât hoteluri de lux, parfumuri şi mezeluri - ceea ce numim îndeobşte *arta de a trăi* -, Franţa rezistase fără dificultăţi în faţa tuturor acestor provocări. De la un an la altul, se schimba naţionalitatea clienţilor, şi cu asta basta.

întors la Châtelus-le-Marchelx, Jed îşi luă obiceiul de a face o plimbare zilnică, înainte de prânz, pe străduţele satului. Bea câte un aperitiv la cafeneaua din piaţă (care, în mod curios, îşi păstrase numele de *Bardes Sports*), după care se ducea să mănânce acasă. îşi dădu repede seama că mulţi dintre cei nou-venlţi păreau să-l cunoască - sau măcar să fi auzit de el - şi îl priveau fără vreo animozitate specială. în fond, noii locuitori al zonelor rurale nu semănau în nici un chip cu predecesorii lor. Nu fatalitatea îi obligase să se apuce de negoţul cu împletituri tradiţionale, de renovarea vreunei căsuţe de ţară sau de pregătirea brânzei, ci un proiect de întreprindere, o opţiune economică bine cântărită, raţională. Instruiţi, toleranţi, afabili, ei coabitau fără probleme deosebite cu străinii prezenţi în regiune - aveau de altfel tot interesul, de vreme ce aceia constituiau ansamblul clientelei lor. Majoritatea caselor pe care foştii proprietari din Europa de nord nu mai aveau mijloace să le întreţină fuseseră, de fapt, cumpărate de alţii.

Desigur, chinezii formau o comunitate ceva mai închisă, dar la urma urmei nu mai mult, ba chiar mal puţin, decât englezii de pe vremuri; măcar nu îţi impuneau să le foloseşti limba. Manifestau un respect excesiv, o adevărată veneraţie pentru *tradiţiile locale* - pe care le început

nou-veniţii nu le prea cunoşteau, dar care se impuseseră printr-un fel de mimetism de adaptare; se petrecea, astfel, o revenire tot mai pregnantă la reţetele, dansurile şi chiar la costumele regionale. Din acest punct de vedere, ruşii formau fără îndoială clientela cea mai interesată. Nu ar fî discutat niciodată preţul unui aperitiv sau al chiriei pentru un 4x4. Cheltuiau cu generozitate, cu largheţe, fideli unei economii de *potlatch* care traversase fără dificultate regimuri politice succesive.

Această nouă generaţie se arăta mal conservatoare, mai plină de respect faţă de bani şl faţă de ierarhiile sociale stabile decât toate cele care o precedaseră. Acum, în mod cu totul surprinzător, rata natalităţii crescuse efectiv în Franţa, chiar fără a lua în seamă imigraţia, care oricum scăzuse aproape la zero după dispariţia ultimelor locuri de muncă din industrie şi reducerea drastică a măsurilor de protecţie socială intervenită la începutul anilor 2020. îndreptându-se către noile ţări industrializate, emigranţii africani se expuneau acum unei călătorii foarte periculoase. Traversând Oceanul Indian şi Marea Chinei, ambarcaţiunite lor erau frecvent asaltate de piraţi, care îi jefuiau de ultimele economii, asta în cazul în care nu erau aruncaţi pur şi simplu în mare.

într-o dimineaţă, pe când degusta cu înghiţituri mici un pahar de *chablis*, Jed fu abordat de bărbosul cu coadă de cal - unul dintre primii locuitori pe care îi remarcase în sat. Acesta, fără să ştie precis cu ce se ocupă, îl identificase drept *artist* El însuşi picta “puţin” şi îşi propusese să-i arate opera proprie.

Fost mecanic într-un garaj din Courbevoie, făcuse un împrumut ca să se stabilească în sat şi pusese pe picioare o firmă care închiria ATV-url - lui Jed, gândurile îi fugiră Imediat la croatul din Rue Stephen-Pichon şi la scuterele sale acvatice. El, unul, era pasionat de motocicletele Harley-Davidson, aşa că Jed trebui să suporte timp de un sfert de oră descrierea unei maşinării care trona în garaj şi

a modului în care o personalizase, an după an. ATV-urlle erau, la urma urmei, în opinia lui, nişte “maşini frumoase”, care permiteau nişte “plimbări haioase”. întreţinerea lor, remarcă el cu bunslmţ, era totuşi mai puţin pretenţioasă decât a unui cal; în sfârşit, treaba mergea, nu avea de ce se plânge.

Tablourile sale, inspirate clar de *heroic fantasy*, reprezentau în marea lor majoritate un războinic bărbos, cu părul strâns în coadă de cal, care călărea un impresionant armăsar mecanic de luptă, în mod evident o reinterpretare *space opera* a motocicletei sale Harley. Uneori se lupta cu triburi de zombi cleioşi, alteori cu trupe de roboţi militari. Alte pânze, imaginând mal degrabă *odihna de după* luptă, dezvăluiau un imaginar erotic tipic masculin, cu curviştine hămesite, cu buze avide, ce umblau în general câte două. în mare, era vorba de autoficţiuni, de autoportrete imaginare; tehnica sa picturală, stângace, nu îi permitea din păcate să atingă nivelul de hiper-realism şi migală pe care îl pretinde în mod obişnuit genul *heroic fantasy*. Una peste alta, Jed nu văzuse decât rareori ceva atât de hâd. Mai mult de jumătate de oră, în timp ce amfitrionul scotea neobosit lucrările din cartoane, a căutat un comentariu potrivit, iar la sfârşit a bâiguit că era vorba despre o operă “de o mare forţă vizionară”. S-a grăbit apoi să adauge că nu păstrase nici un contact cu cercurile artistice. Ceea ce era, de altfel, purul adevăr.

Condiţiile de realizare a operei care i-a ocupat lui Jed Martin ultimii treizeci de ani din viaţă ne-ar fl rămas complet necunoscute dacă artistul nu ar fl acceptat, cu câteva luni înainte de moarte, să acorde un interviu unei tinere ziariste de la *Art Press*. Cu toate că interviul ocupă ceva mai mult de patruzeci de pagini din revistă, el vorbeşte - aproape exclusiv - despre procedeele tehnice folosite pentru fabricarea acelor stranii videograme, conservate astăzi la MOMA din Philadelphia, care nu seamănă cu nimic din opera sa anterioară, şi de altfel nici

cu altceva cunoscut, şi care continuă, după treizeci de ani, să trezească în vizitatori o spaimă combinată cu o stare de rău fizic.

Despre sensul acestei opere care ocupase întreaga parte finală a vieţii sale, Jed refuză orice comentariu. “Vreau să prezint lumea... Pur şi simplu *să prezint lumea*...”, îi repetă el pe spaţiul unei pagini şi mal bine tinerei ziariste care, paralizată de miza interviului, se dovedeşte incapabilă să pună frâu acestei sporovăieli senile; şi poate că e mai bine aşa, sporovăială lui Jed Martin se desfăşoară, senilă şi liberă, concentrată în esenţă asupra problemelor de diafragmă, de claritate a imaginii şi de compatibilitate a softurilor. Un interviu remarcabil, în care ziarista “se ascunde în spatele subiectului săuM, după cum a comentat *Le Monde*, care crăpa de invidie că pierduse această exclusivitate. Un interviu care i-a adus autoarei, după câteva luni, numirea în postul de redactor-şef adjunct la revista pentru care lucra - chiar în ziua când a fost anunţată moartea lui Jed Martin.

Chiar dacă vorbea despre ea pe mai multe pagini, aparatura de filmat a lui Jed Martin nu avea, în sine, nimic remarcabil: un trepied Manfrotto, un aparat semiprofesional Panasonic - pe care îl alesese pentru excepţionala luminozitate a captatorului, ce îi permitea să filmeze într-un întuneric aproape total - şi un hard disk de doi teraocteţi, legat prin USB la camera de filmat. Vreme de mai bine de zece ani, îii fiecare dimineaţă, cu excepţia celor de marţi (pe care le rezerva cumpărăturilor), Jed Martin încărcase acest material în portbagajul maşinii sale Audi, înainte de a parcurge drumul privat pe care şi-l comandase şi care îi traversa domeniul. îl era absolut imposibil să se aventureze dincolo de acest drum: ierburile foarte înalte, pline de tufişuri spinoase, se terminau rapid, în preajma unei păduri dese, cu subarboretul de nepătruns. Urma drumurilor ce traversaseră odată pădurea fusese de mult ştearsă, împrejurimile iazului, cu iarba joasă, crescută cu greu pe

terenul spongios, rămâneau singura zonă cât de cât practicabilă.

Cu toate că dispunea de o gamă vastă de obiective, folosea mai întotdeauna un Schneider Apo-Sinar, care prezenta uimitoarea particularitate alunei deschideri angulare de 1,9, atingând o distanţă focală maximă de 1 200 mm în echivalent 24 * 36. Alegerea subiectului “nu ţinea de nici o strategie prestabilită”, îi spune el în mai multe rânduri ziaristei; “se lua pur şi simplu după un impuls de moment”. în orice caz, folosea aproape de fiecare dată distanţe focale foarte ridicate, concentrându-se uneori asupra unei ramuri de fag bătute de vânt sau a unei tufe de iarbă, a vârfului unui tufiş de urzici, ori a unei porţiuni de pământ afânat şi muiat, aflată între două bălţoace. După cadraj, conecta camera la priza de alimentare de la bordul maşinii, declanşa şi se întorcea acasă pe jos, lăsând motorul să meargă câteva ore, uneori tot restul zilei şl noaptea următoare; capacitatea hard diskului i-ar fi permis aproape o săptămână de filmări continue.

Răspunsurile bazate pe evocarea unui “impuls de moment” sunt profund decepţionante pèntru o revistă de informaţii generale, iar tânăra ziaristă încearcă de data aceasta să afle ceva mai mult: totuşi, presimte ea, filmarea efectuată într-o zi anume ar trebui, să le influenţeze pe cele din zilele următoare: un proiect trebuie să se elaboreze, să se construiască. Absolut deloc, stăruie Martin: în nici o dimineaţă, atunci când pornea maşina, nu ştia ce voia să filmeze; pentru el, flecare zi era o zi nouă. Şi această perioadă de totală incertitudine avea să. dureze, precizează el, aproape zece ani.

Apoi trata imaginile obţinute potrivit unei metode ce ţinea în principal de montaj, un montaj foarte special, în cadrul căruia nu reţinea uneori decât câteva fotograme dintr-o filmare de trei ore; acesta este însă un montaj care îi permite să obţină nişte ţesături vegetale mişcătoare, cu o supleţe carnivoră, liniştite şi nemiloase în acelaşi timp, ce

constituie fără nici o îndoială tentativa cea mai reuşită din arta occidentală de-a reprezenta punctul de vedere vegetal asupra lumii.

Jed Martin “uitase”, sau în orice caz aşa mărturisea, ce anume îl determinase, după aproape zece ani consacraţi numai filmării vegetalelor, să revină la reprezentarea obiectelor industriale: mai întâi un telefon mobil, apoi tastatura unui calculator, o lampă de birou, dar şi alte obiecte, foarte diferite la început; după care s-a concentrat aproape exclusiv pe cele care conţineau componente electronice. Imaginile sale cele mai impresionante rămân fără îndoială cele ale plăcilor de bază de la calculatoarele stricate, care, filmate în lipsa oricărui reper de mărime, sugerează stranii citadele futuriste. Filma aceste obiecte în pivniţă, pe un fond cenuşiu menit să dispară după introducerea în secvenţele video. Pentru a accelera procesul de descompunere; le stropea cu acid sulfuric diluat, pe care îl cumpăra în fiole - un produs, preciza el, folosit în mod obişnuit pentru distrugerea burùienilor. Apoi recurgea, şi aici, la montaj, prelevând diverse fotograme, despărţite de intervale mari de timp: rezultatul este complet diferit faţă de o simplă accelerare, în sensul că procesul de degradare, în loc să fie continuu, se produce în etape, prin salturi bruşte.

După cincisprezece ani de filmări şi montaj, dispunea de aproape trei mii de module, cam stranii, având o durată medie de trei minute; de-abia după aceea munca lui s-a extins cu adevărat, când a pornit în căutarea unui soft de supraimpresiune. Folosită în special în primii ani ai filmului mut, supraimpresiunea dispăruse aproape complet din practica cineaştilor profesionişti, ca şi din cea a autorilor de producţii video amatori, dar şi din a celor ce lucrau în domeniul artistic; era considerată un efect special depăşit, vetust, prin însăşi irealismul pe care şl-l revendica. După mai multe zile de căutări, a descoperit până la urmă un program freeware de supraimpresiune simplă. A intrat în

contact cu autorul, care locuia în Illinois, şi l-a întrebat dacă ar accepta, contra unei sume oarecare, să dezvolte pentru el o versiune mai completă a acelui program. Au căzut de acord asupra condiţiilor şi în câteva luni Jed Martin avea, în folosinţă exclusivă, o unealtă extraordinară, fără echivalent pe piaţă. Bazată pe un principiu destul de asemănător celui al Zayer-urilor Photoshop, aceasta îi permitea să suprapună până la nouăzeci şl şase de benzi video, reglând pentru flecare luminozitatea, saturaţia şl contrastul; şi făcându-le, de asemenea, să treacă treptat în prim-plan sau să se estompeze în adâncimea imaginii. Softul respectiv i-a îngăduit să obţină acele lungi planuri hipnotice în care obiectele industriale par să se înece, inundate treptat de proliferarea straturilor vegetale. Uneori dau impresia că se zbat, că încearcă să iasă la suprafaţă; apoi sunt luate de un val de iarbă şl frunze, recad în sânul magmei vegetale, în timp ce suprafaţa lor se dezagregă, lăsând să se vadă microprocesoarele, bateriile, plăcile de memorie.

Starea sănătăţii lui Jed se înrăutăţea, nu mai putea să mănânce decât lactate şi dulciuri, începuse să creadă că va sfârşi precum tatăl său, măcinat de un cancer al căilor digestive. Analizele făcute la spitalul din Limoges confirmară această bănuială, dar el refuză să se îngrijească, să înceapă o radioterapie sau alte tratamente dificile, mulţumindu-se doar să înghită medicamente de întreţinere - care îi uşurau durerile, deosebit de violente seara - şi doze masive de somnifere. îşi făcu testamentul, lăsându-şi averea unor asociaţii de protecţie a animalelor.

Cam tot atunci, a început să filmeze fotografii ale tuturor persoanelor pe care le cunoscuse, de la Geneviève la Olga, trecând de Franz, Michel Houellebecq, tatăl său şi alte persoane, de fapt, toţi cei ale căror fotografii se aflau în posesia lui. Le fixa pe o pânză impermeabilă de un gri neutru, întinsă pe un cadru metalic, şi le filma chiar în faţa casei, lăsând de această dată să acţioneze degradarea naturală. Supuse alternanţelor de ploaie şl lumină solară,

fotografiile se deformau, putrezeau pe alocuri, apoi se descompuneau în fragmente şi erau complet distruse în câteva săptămâni. în mod ciudat, şi-a cumpărat nişte figurine de jucărie, nişte reprezentări schematice ale fiinţelor omeneşti, pe care le-a supus aceluiaşi proces. Figurinele erau mai rezistente, aşa că s-a văzut silit, pentru a le accelera descompunerea, să folosească din nou fiolele de acid. Se hrănea de-acum doar cu alimente lichide, iar o infirmieră venea în flecare seară să-i facă o injecţie cu morfină. Dimineaţa se simţea însă mal bine şl, până în ultima clipă, a putut să muncească două sau trei ore pe zi.

Astfel *se despărţi* Jed Martin de o existenţă la care nu aderase niciodată în întregime. îi reveneau în minte tot soiul de imagini; în mod curios, deşi viaţa lui erotică nu avusese nimic excepţional, era vorba mai ales de chipuri de femei. Geneviève, drăgălaşa Geneviève, şi nefericita Olga îl urmăreau în visele sale. îşi aminti până şi de Marthe Taillefer, cea care îl făcuse să descopere dorinţa, într-un balcon din Port-Grimaud, în momentul în care, scoţându-şi sutienul Lejaby, îşi dezgolise pieptul. Ea avea atunci cincisprezece ani, iar el treisprezece. în aceeaşi seară se masturbase în toaleta apartamentului de serviciu care îi fusese oferit tatălui său pentru supravegherea şantierului, şi se mirase că actul îi provoca atâta plăcere. I-au revenit în minte şi alte imagini cu sâni supli, limbi agile, vaginuri strâmte. Să fim serioşi, nu avusese o viaţă prea grea.

Cu vreo treizeci de ani înainte (şi aceasta este singura indicaţie depăşind planul strict tehnic pe care o dă în interviül din *Art Press*), Jed făcuse o călătorie în Ruhrgebiet, unde urma să fie organizată o retrospectivă de mare amploare a operei sale. De la Duisburg la Dortmund, trecând prin Bochum şl Gelsenkirchen, majoritatea fostelor uzine siderurgice fuseseră transformate în spaţii de expoziţie, de spectacole, de concerte, iar autorităţile locale voiau în acelaşi timp să pună pe picioare un fel de *turism industrial*, având la bază reconstituirea modului de viaţă

muncitoresc de la începutul secolului XX. De fapt, întreaga regiune, cu furnalele sale înalte, cu câmpurile de steril, căile ferate dezafectate în care rugineau vagoanele mărfarelor, cu şirurile de pavilioane Identice şi curăţele, pe care le înveseleau pe alocuri grădinile muncitoreşti, semăna cu un muzeu al copilăriei industriale din Europa. Jed fusese impresionat pe vremea aceea de densitatea ameninţătoare a pădurilor care, după doar un secol de inactivitate, înconjura uzinele. Fuseseră reabilitate doar cele care puteau fi adaptate noii lor destinaţii culturale, celelalte se dezagregau încet-încet. Acei coloşi industriali în care se concentra altădată esenţialul capacităţii de producţie germane, erau acum ruginiţi, pe jumătate prăbuşiţi la pământ, iar plantele colonizau fostele ateliere, se strecurau printre ruinele pe care le acopereau treptat cu o junglă de nepătruns.

Opera care i-a ocupat lui Jed Martin ultimii ani de viaţă poate fl astfel interpretată - este explicaţia cea mai la îndemână - ca o meditaţie nostalgică asupra sfârşitului vârstei industriale în Europa şi, în general, asupra caracterului perisabil şi tranzitoriu al oricărei industrii omeneşti. Această interpretare este totuşi insuficientă pentru a defini tulburarea care ne cuprinde la vederea acelor emoţionante figurine de genul Playmobil, pierdute în mijlocul unei cetăţi futuriste abstracte şi Imense, cetate ce se macină şi se descompune, apoi pare că se împrăştie încet-încet în imensitatea vegetală care se întinde la nesfârşit. Insuficienţă pentru a defini sentimentul de apăsare care ne invadează, pe măsură ce reprezentările fiinţelor omeneşti care l-au însoţit pe Jed Martin de-a lungul vieţii sale pământeşti se deteriorează sub efectul intemperiilor, apoi se descompun şi se împrăştie în zdrenţe, părând, în ultimele înregistrări video, că devin simbolul distrugerii, generale a speciei umane. Ele se scufundă, par să se zbată,o clipă înainte de-a fl înghiţite de straturile învălmăşite ale plantelor. Apoi totul se liniștește, nu rămân

decât Ierburile bătute de vânt. Triumful vegetaţiei devine total.

Mulţumiri

Nu am obiceiul de-a duce mulţumiri nimănui, pentru că mă documentez destul de puţin, chiar foarte puţin în comparaţie cu un autor american. Dar în cazul de faţă am fost impresionat şi intrigat de poliţie şi mi s-a părut necesar să fac ceva mai mult în acest sens.

Am deci de această dată plăcerea să-i mulţumesc Teresei Cremisi, care a făcut demersurile necesare, precum şi şefului de cabinet Henry Moreau şi comandantului de poliţie Pierre Dieppois, care m-au primit cu amabilitate la Quai des Orfèvres şi mi-au furnizat precizări foarte utile despre dificila lor meserie.

Este de la sine înţeles că mi-am luat libertatea de-a modifica faptele şi că opiniile exprimate nu angajează decât personajele care le exprimă; adică, de fapt, că ne situăm în cadrul unei lucrări de ficţiune.

www.polirom.ro

Coperta: Carmen Parii Tehnoredactor: Vasllica Zevol

Bun de tipar: decembrie 2017. Apărut: 2017

Editura Pollrom, B-dul Carol I nr. 4 P.O. BOX 266 700506, Iaşi, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;

(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mall: ofllce@pollrom.ro Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Tel.: (021) 313.89.78; E-mall: ofllce.bucurestl@pollrom.ro

Tiparul executat la S.C. LUMINA TIPO s.r.l. str. Luigi Galvani nr. 20 bls, sect. 2, Bucureşti Tel./Fax: 211.32.60, 212.29.27, E-mail: ofllce@lumlnatlpo.com

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul Uniunii Scriitorilor din România Nr. RO44RNCB5101000001710001 BCR UNIREA

Romei împotriva duşmanilor lui Dumnezeu. Drept recompensă pentru această convertire istorică, Clovis a fost

numit “Fiu unic al Bisericii”, iar Franţa - “Fiica mai mare a Bisericii de la Roma”.